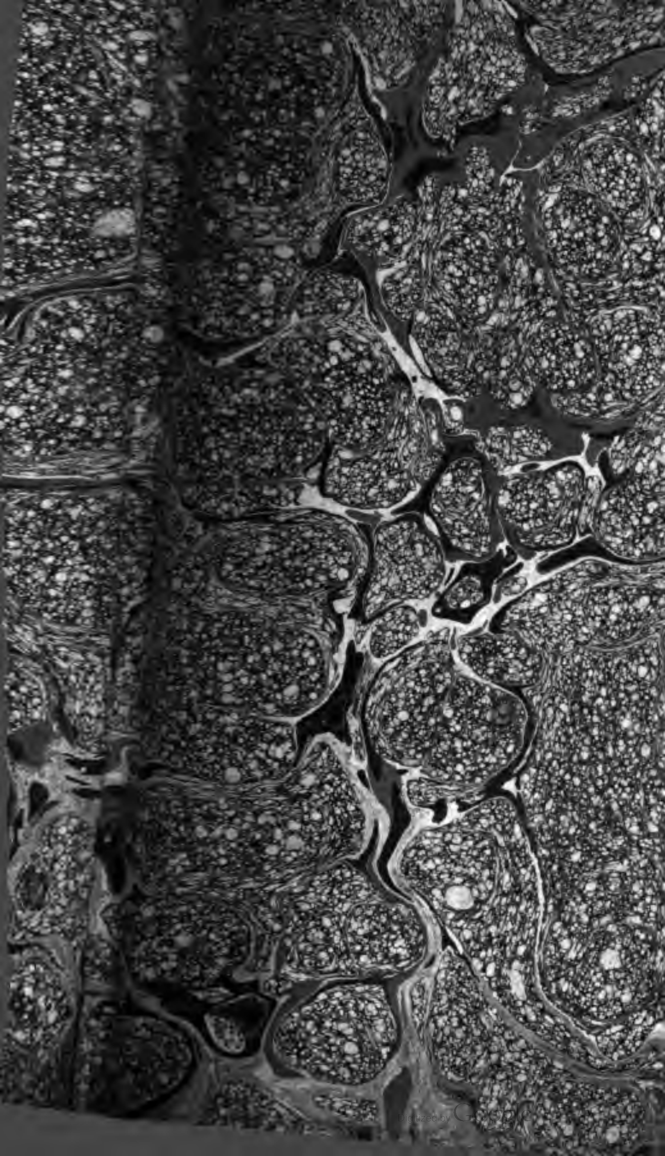

P. PAPINII STATII

OPERA.

P. PAPINII STATII

OPERA

AD OPTIMAS EDITIONES

COLLATA.

PARISIIS,

EX TYPIS AUGUSTI DELALAIN,

Bibliopolæ, in viâ Mathurinensium, n° 5.

1820.

P. PAPINI STATII

OPERA

AD OPTIMAS EDITIONES

COLLATA

Toutes mes Editions sont revêtues de ma signature.

Auguste Delalain

P. PAPINII STATII
THEBAIDOS
LIBRI XII.

P. PAPINII STATII

OPERA

AD OPTIMAS EDITIONES

COLLATA.

PARISIIS,

EX TYPIS AUGUSTI DELALAIN,

Bibliopolæ, in viâ Mathurinensium, n° 5.

1820.

Toutes mes Editions sont revêtues de ma signature.

Auguste Delalain

P. PAPINII STATII
THEBAIDOS
LIBRI XII.

P. PAPINII STATII

OPERA.

P. PAPINII STATII

OPERA

AD OPTIMAS EDITIONES

COLLATA.

PARISIIS,

EX TYPIS AUGUSTI DELALAIN,

Bibliopolæ, in viâ Mathurinensium, n° 5.

1820.

Toutes mes Editions sont revêtues de ma signature.

Auguste Delalain

P. PAPINII STATII

THEBAIDOS

LIBRI XII.

ARGUMENTA

LIBRORUM DUODECIM

THEBAIDOS

Ex vetustissimo codice Toletano.

Solvitur in *Primo* fratrum concordia libro.
Denegat et fœdus, repetitaque regna *Secundus*.
Tertius in Thebas inflammat Dorica castra.
In *Quarto* Mavors bello rapit undique Graios.
Quintus et Hypsipyles luctus, narratque dolores.
Archemori *Sextus* ludos ad funera ducit.
Septimus obsessas Thebas, vatisque sepulcrum.
Occidit *Octavo* Menalippi cuspide Tydeus.
Hippomedonta solo dat *Nonus* et Arcada telo.
Cuspide fulminea *Decimus* Capanea terebat.
Undecimus parili germanos funere jungit.
Ultimus Ogygias dat vincere Thesea Thebas.

P. PAPINII STATII
THEBAIDOS
LIBER PRIMUS.

FRATERNAS acies, alternaque regna profanis
Decertata odiis, sontesque evolvere Thebas,
Pierius menti calor incidit. Unde jubetis
Ire, Deæ? Gentisne canam primordia diræ?
Sidonios raptus, et inexorabile pactum
Legis Agenoreæ, scrutantemque æquora Cadmum?
Longa retro series, trepidum si Martis operti
Agricolam infandis condentem prælia sulcis
Expediam, penitusque sequar quo carmine muris
Jusserit Amphion Tyrios accedere montes.
Unde graves iræ cognata in mœnia Baccho,
Quod sævæ Junonis opus: cui sumpserit arcum
Infelix Athamas; cur non expaverit ingens
Ionium, socio casura Palæmone mater.
Atque adeo jam nunc gemitus et prospera Cadmi
Præteriisse sinam. Limes mihi carminis esto
Œdipodæ confusa domus: quando Itala nondum
Signa, nec Arctoos ausim sperare triumphos;
Bisque jugo Rhenum, bis adactum legibus Istrum,
Et conjurato dejectos vertice Dacos;
Aut defensa prius, vix pubescentibus annis,

Bella Jovis. Tuque, ô Latiæ decus addite famæ,
Quem nova maturi subeuntem exorsa parentis
Æternum sibi Roma cupit: licet arctior omnes
Limes agat stellas, et te plaga lucida cœli
Pleïadum, Boreæque et hiulci fulminis expers
Sollicitet; licet ignipedum frenator equorum
Ipse tuis alte radiantem crinibus arcum
Imprimat, aut magni cedat tibi Juppiter æqua
Parte poli; maneas hominum contentus habenis,
Undarum terræque potens, et sidera dones.
Tempus erit, cum Pierio tua fortior œstro
Facta canam: nunc tendo chelyn: satis arma referre
Aonia, et geminis sceptrum exitiale tyrannis:
Nec furiis post fata modum, flammasque rebelles
Seditione rogi, tumulisque carentia regum
Funera, et egestas alternis mortibus urbes:
Cœrula cum rubuit Lernæo sanguine Dirce,
Et Thetis arentes assuetum stringere ripas,
Horruit ingenti venientem Ismenon acervo.
Quem prius heroum, Clio, dabis? immodicum iræ
Tydea? Laurigeri subitos an vatis hiatus?
Urget et hostilem propellens cædibus amnem
Turbidus Hippomedon, plorandaque bella protervi
Arcados, atque alio Capaneus horrore canendus.
Impia jam merita scrutatus lumina dextra
Merserat æterna damnatum nocte pudorem
Œdipodes; longaque animam sub morte trahebat.
Illum indulgentem tenebris, imæque recessu
Sedis, inaspectos cœlo, radiisque penates
Servantem, tamen assiduis circumvolat alis

Sæva dies animi, scelerumque in pectore diræ.
Tunc vacuos orbes, crudum ac miserabile vitæ
Supplicium ostentat cœlo, manibusque cruentis
Pulsat inane solum, sævaque ita voce precatur:
« Dî, sontes animas, angustaque Tartara pœnis
« Qui regitis: tuque umbrifero Styx livida fundo,
« Quam video, multumque mihi consueta vocari,
« Annue, Tisiphone, perversaque vota secunda,
« Si bene quid merui, si me de matre cadentem
« Fovisti gremio, et trajectum vulnere plantas
« Firmasti; si stagna petî Cyrrhæa bicorni
« Interfusa jugo, possem cum degere falso
« Contentus Polybo, trifidæque in Phocidos arce
« Longævum implicui regem, secuique trementis
« Ora senis, dum quæro patrem; si Sphyngos iniquæ
« Callidus ambages, te præmonstrante, resolvi:
« Si dulces furias, et lamentabile matris
« Connubium gavisus inî, noctemque nefandam
« Sæpe tuli, natosque tibi, scis ipsa, paravi:
« Mox avidus pœnæ digitis cedentibus ultro
« Incubui, miseraque oculos in matre reliqui;
« Exaudi, si digna precor, quæque ipsa furenti
« Subjiceres: orbum visu, regnisque carentem
« Non regere, aut dictis mœrentem flectere adorti
« Quos genui, quocunque toro. Quin ecce superbi,
« Proh dolor! Et nostro jamdudum funere reges,
« Insultant tenebris, gemitusque odere paternos.
« Hisne etiam funestus ego? et videt ista Deorum
« Ignavus genitor? Tu saltem debita vindex

« Huc ades! et totos in pœnam ordire nepotes.
« Indue quod madidum tabo diadema cruentis
« Unguibus arripui; votisque instincta paternis,
« I, media, in fratres: generis consortia ferro
« Dissiliant: da, Tartarei regina barathri,
« Quod cupiam vidisse nefas. Nec tarda sequetur
« Mens juvenum: modo digna veni, mea pignora nosces. »

Talia jactanti crudelis Diva severos
Advertit vultus. Inamœnum forte sedebat
Cocyton juxta, resolutaque vertice crines,
Lambere sulfureas permiserat anguibus undas.
Ilicet igne Jovis, lapsisque citatior astris
Tristibus exiliit ripis. Discedit inane
Vulgus, et occursus dominæ pavet. Illa per umbras,
Et caligantes animarum examine campos,
Tenariæ limen petit irremeabile portæ.
Sensit adesse dies. Piceo nox obvia nimbo
Lucentes turbavit equos. Procul arduus Atlas
Horruit, et dubia cœlum cervice remisit.
Arripit extemplo Maleæ de valle resurgens
Notum iter ad Thebas; neque enim velocior ullas
Itque reditque vias, cognataque Tartara mavult.
Centum illi stantes umbrabant ora cerastæ,
Turba minor diri capitis. Sedet intus abactis
Ferrea lux oculis. Qualis per nubila Phœbes
Atracia rubet arte labor. Suffusa veneno
Tenditur, ac sanie gliscit cutis: igneus atro
Ore vapor, quo longa sitis, morbique famesque,
Et populis mors una venit. Riget horrida tergo
Palla, et cœrulei redeunt in pectore nodi.

Atropos hos, atque ipsa novat Proserpina cultus.
Tum geminas quatit illa manus : hæc igne rogali
Fulgurat; hæc vivo manus aëra verberat hydro.
Ut stetit, abrupta qua plurimus arce Cytheron
Occurrit cœlo, fera sibila crine virenti
Congeminat, signum terris, unde omnis Achæi
Ora maris late, Pelopeiaque regna resultant.
Audiit et medius cœli Parnassus, et asper
Eurotas; dubiamque jugo fragor impulit Œten
In latus, et geminis vix fluctibus obstitit Isthmos.
Ipsa suum genitrix, curvo delphine vagantem
Arripuit frenis, gremioque Palæmona pressit.
Atque ea Cadmæo præceps ubi culmine primum
Constitit, assuetaque infecit nube penates :
Protinus attoniti fratrum sub pectore motus,
Gentilisque animos subiit furor; ægraque lætis
Invidia, atque parens odii metus. Inde regendi
Sævus amor, ruptæque vices, jurisque secundi
Ambitus impatiens, et summo dulcius unum
Stare loco, sociique comes Discordia regni.
Sic ubi delectos per torva armenta juvencos
Agricola imposito sociare affectat aratro :
Illi indignantes, quîs nondum vomere multo
Ardua nodosos cervix descendit in armos,
In diversa trahunt, atque æquis vincula laxant
Viribus, et vario confundunt limite sulcos.
Haud secus indomitos præceps Discordia fratres
Asperat : alterni placuit sub legibus anni
Exsilio mutare ducem. Sic jure maligno
Fortunam transire jubent, ut sceptra tenentem
Fœdere præcipiti semper novus angeret hæres.
Hæc inter fratres pietas erat : hæc mora pugnæ

Sola, nec in regem perduratura secundum.
Et nondum crasso laquearia fulva metallo,
Montibus aut alte Graiis suffulta nitebant
Atria, congestos satis explicitura clientes.
Non impacatis regum advigilantia somnis
Pila; nec alterna ferri statione gementes
Excubiæ; nec cura mero committere gemmas,
Atque aurum violare cibis; sed nuda potestas
Armavit fratres: pugna est de paupere regno.
Dumque uter angustæ squalentia jugera Dirces
Verteret, aut Tyrii solio non altus ovaret
Exsulis, ambigitur: periit jus, fasque, bonumque,
Et vitæ, mortisque pudor. Quo tenditis iras,
Ah miseri! quid, si peteretur crimine tanto
Limes uterque poli, quem Sol emissus Eoo
Cardine, quem porta vergens prospectat Ibera?
Quasque procul terras obliquo sidere tangit
Avius, aut Borea gelidas, madidive tepentes
Igne Noti? Quid, si Tyriæ, Phrygiæve sub unum
Convectentur opes? loca dira, arcesque nefandæ
Suffecere odio, furiisque immanibus emptum est
Œdipodæ sedisse loco! Jam sorte cadebat
Dilatus Polynicis honos. Quis tum tibi, sæve,
Quis fuit ille dies; vacua cum solus in aula
Respiceres jus omne tuum; cunctosque minores,
Et nusquam par stare caput? Jam murmura serpunt
Plebis Echioniæ, tacitumque a principe vulgus
Dissidet; et, qui mos populis, venturus amatur.
Atque aliquis, cui mens humili læsisse veneno
Summa, nec impositos unquam cervice volenti
Ferre duces: « Hancne Ogygiis, ait, aspera rebus

« Fata tulere vicem? toties mutare timendos,
« Alternoque jugo dubitantia subdere colla!
« Partiti versant populorum fata, manuque
« Fortunam fecere levem. Semperne vicissim
« Exsulibus servire labor? tibi, summe Deorum,
« Terrarumque sator, sociis hanc addere mentem
« Sedit, an inde vetus Thebis extenditur omen,
« Ex quo Sidonii nequicquam blanda juvenci
« Pondera, Carpathio jussus sale quærere Cadmus
« Exsul Hyanthæos invenit regna per agros?
« Fraternasque acies fœtæ telluris hiatu
« Augurium seros dimisit ad usque nepotes?
« Cernis ut erectum torva sub fronte minetur
« Sævior assurgens, dempto consorte, potestas?
« Quas gerit ore minas? quanto premit omnia fastu?
« Hicne unquam privatus erit? tamen ille precanti
« Mitis, et affatu bonus et patientior æqui.
« Quid mirum? non solus erat. Nos vilis in omnes
« Prompta manus casus, Domino cuicunque parati.
« Qualiter hinc gelidus Boreas, hinc nubifer Eurus,
« Vela trahunt, nutat mediæ fortuna carinæ.
« Heu dubio suspensa metu, tolerandaque nullis
« Aspera sors populis! hic imperat: ille minatur ».
At Jovis imperio rapidi super atria cœli
Lectus concilio Divum convenerat ordo
Interiore polo. Spatiis hinc omnia juxta
Primæque occiduæque domus, effusa sub omni
Terra, atque unda die. Mediis sese arduus infert

Ipse Deis, placido quatiens tamen omnia vultu,
Stellantique locat solio. Nec protinus ausi
Cœlicolæ, veniam donec pater ipse sedendi
Tranquilla jubet esse manu: mox turba vagorum
Semideum, et summis cognati nubibus amnes,
Et compressa metu servantes murmura venti
Aurea tecta replent. Mixta convexa Deorum
Majestate tremunt; radiant majore sereno
Culmina, et arcano florentes lumine postes.
Postquam jussa quies, siluitque exterritus orbis,
Incipit ex alto: grave et immutabile sanctis
Pondus adest verbis, et vocem Fata sequuntur.
« Terrarum delicta, nec exsuperabile diris
« Ingenium mortale queror. Quonam usque nocentum
« Exigor in pœnas? tædet sævire corusco
« Fulmine: jampridem Cyclopum operosa fatiscunt
« Brachia, et Æoliis desunt incudibus ignes.
« Atque ideo tuleram falso rectore solutos
« Solis equos, cœlumque rotis errantibus uri,
« Et Phaëtontæa mundum squalere favilla.
« Nil actum est, neque tu valida quod cuspide late
« Ire per illicitum pelago, germane, dedisti.
« Nunc geminas punire domos, queis sanguinis auctor
« Ipse ego, descendo. Perseos alter in Argos
« Scinditur; Aonias fluit hic ab origine Thebas.
« Mens cunctis imposta manet. Quis funera Cadmi
« Nesciat, et toties excitam a sedibus imis

« Eumenidum bellasse aciem? mala gaudia matrum,
« Erroresque feros nemorum, et reticenda Deorum
« Crimina? vix lucis spatio, vix noctis abactæ,
« Enumerare queam mores, gentemque profanam.
« Scandere quin etiam thalamos hic impius hæres
« Patris, et immeritæ gremium incestare parentis
« Appetiit; proprios, Monstrum! revolutus in ortus.
« Ille tamen Superis æterna piacula solvit,
« Projecitque diem; nec jam amplius æthere nostro
« Vescitur. At nati, facinus! sine more cadentes
« Calcavere oculos. Jam jam rata vota tulisti,
« Dire senex! meruere tuæ, meruere tenebræ
« Ultorem sperare Jovem. Nova sontibus arma
« Injiciam regnis; totumque a stirpe revellam
« Exitiale genus. Belli mihi semina sunto
« Adrastus socer, et Superis adjuncta sinistris
« Connubia. Hanc etiam pœnis incessere gentem
« Decretum; neque enim arcano de pectore fallax
« Tantalus, et sævæ periit injuria mensæ ».
Sic pater omnipotens: ast illi saucia dictis
Flammato versans inopinum corde dolorem
Talia Juno refert: « Mene, o justissime Divum,
« Me bello certare jubes? scis semper ut arces
« Cyclopum, magnique Phoroneos inclyta fama
« Sceptra viris, opibusque juvem. Licet improbus illic
« Custodem Phariæ somno letoque juvencæ

« Exstinguas, septis et turribus aureus intres :
« Mentitis ignosco toris. Illam odimus urbem,
« Quam vultu confessus adis : ubi conscia magni
« Signa tori tonitrus agis, et mea fulmina torques :
« Facta luant Thebæ. Cur hostes eligis Argos ?
« Quin age ; si tanta est thalami discordia sancti,
« Et Samon, et veteres armis exscinde Mycenas,
« Verte solo Sparten ; cur usquam sanguine festo
« Conjugis ara tuæ ; cumulo cur thuris Eoï
« Læta calet ? melius votis Mareotica fumat
« Coptos, et ærisoni lugentia flumina Nili ?
« Quod si prisca luunt auctorum crimina gentes,
« Subvenitque tuis sera hæc sententia curis
« Percensere ævi senium, quo tempore tandem
« Terrarum furias abolere, et secula retro
« Emendare sat est ? jamdudum a sedibus illis
« Incipe, fluctivaga qua præterlabitur unda
« Sicanios longe relegens Alpheos amores.
« Arcades hic tua (nec pudor est !) delubra nefastis
« Imposuêre locis : illic Mavortius axis
« Œnomaï, Geticoque pecus stabulare sub Hæmo
« Dignius ; abruptis et nunc inhumata procorum
« Relliquiis trunca ora rigent ; tamen hic tibi templi
« Gratus honos : placet Ida nocens, mentitaque manes
« Creta tuos. Me Tantaleis consistere tectis
« Quæ tandem invidia est ? belli deflecte tumultus,
« Et generis miserere tui. Sunt impia late
« Regna tibi, melius generos passura nocentes. »

Finierat miscens precibus convicia Juno.
At non ille gravis dictis, quanquam aspera motu,
Reddidit hæc : « Equidem haud rebar te mente secunda
« Laturam, quodcunque tuos, licet æquus, in Argos
« Consulerem ; neque me, si detur copia, fallit
« Multa super Thebis Bacchum, ausuramque Dionen
« Dicere ; sed nostri reverentia ponderis obstat.
« Horrendos etenim latices, Stygii æquora fratris
« Obtestor mansurum, et non revocabile verum,
« Nil fore quo dictis flectar. Quare impiger ales,
« Portantes præcede Notos, Cyllenia proles :
« Aëra per liquidum, regnisque illapsus opacis,
« Dic Patruo : superas senior se tollat ad auras
« Laius, exstinctum nati quem vulnere nondum
« Ulterior Lethes accepit ripa profundi,
« Lege Erebi. Ferat hæc diro mea jussa nepoti :
« Germanum exsilio fretum, Argolicisque tumentem
« Hospitiis, quod sponte cupit, procul impius aula
« Arceat, alternum regni inficiatus honorem.
« Hinc causæ irarum : certo reliqua ordine dicam ».
Paret Atlantiades dictis genitoris ; et inde
Summa pedum propere plantaribus alligat alis,
Obnubitque comas, et temperat astra galero.
Tum dextræ virgam inseruit, qua pellere dulces,
Aut suadere iterum somnos ; qua nigra subire
Tartara, et exsangues animare assueverat umbras.

Desiluit, tenuique exceptus inhorruit aura.
Nec mora: sublimes raptim per inane volatus
Carpit, et ingenti designat nubila gyro.
Interea patriis olim vagus exsul ab oris
OEdipodionides furtim deserta pererrat
Aoniæ! jam jamque animis male debita regna
Concipit, et longum, signis cunctantibus, annum
Stare gemit. Tenet una dies noctesque recursans
Cura virum, si quando humilem decedere regno
Germanum, et semet Thebis, opibusque potitum
Cerneret; hac ævum cupiat pro luce pacisci.
Nunc queritur ceu tarda fugæ dispendia: sed mox
Attollit flatus ducis, et sedisse superbum
Dejecto se fratre putat. Spes anxia mentem
Extrahit, et longo consumit gaudia voto.
Tunc sedet Inachias urbes, Daneïaque arva,
Et caligantes, abrupto sole, Mycenas,
Ferre iter impavidum. Seu prævia ducit Erinnys,
Seu fors illa viæ, sive hac immota vocabat
Atropos: Ogygiis ululata furoribus antra
Deserit, et pingues Bacchæo sanguine colles.
Inde plagam, qua molle sedens in plana Cytheron
Porrigitur, lapsuque inclinat ad æquora montem,
Præterit. Hinc arcte scopuloso in limite pendens
Infames Scyrone petras, Scyllæaque rura
Purpureo regnata seni, mitemque Corinthon
Linquit, et in mediis audit duo littora campis.
Jamque per emeriti surgens confinia Phœbi
Titanis, late mundo subvecta silenti
Rorifera gelidum tenuaverat aëra biga.
Jam pecudes, volucresque tacent: jam somnus
avaris

Inserpit curis, pronusque per aëra nutat,
Grata laboratæ referens oblivia vitæ.
Sed nec puniceo rediturum nubila cœlo
Promisere jubar; nec rarescentibus umbris
Longa repercusso nituere crepuscula Phœbo.
Densior a terris, et nulli pervia flammæ
Subtexit nox atra polos: jam claustra rigentis
Æoliæ percussa sonant, venturaque rauco
Ore minatur hiems. Venti transversa frementes
Confligunt, axemque emoto cardine vellunt,
Dum cœlum sibi quisque rapit. Sed plurimus Auster
Inglomerat noctem, et tenebrosa volumina torquet,
Defunditque imbres, sicco quos asper hiatu
Persolidat Boreas: nec non abrupta tremiscunt
Fulgura, et attritus subita face rumpitur æther.
Jam Nemea, jam Tænareis contermina lucis
Arcadiæ capita alta madent: ruit, agmine facto,
Inachus, et gelida surgens Erasinus ab Arcto.
Pulverulenta priùs, calcandaque flumina nullæ
Aggeribus tenuere moræ, stagnoque refusa est
Funditus, et veteri spumavit Lerna veneno.
Frangitur omne nemus: rapiunt antiqua procellæ
Brachia sylvarum, nullisque aspecta per ævum
Solibus, umbrosi patuere æstiva Lycæi.
Ille tamen modo saxa jugis fugientia ruptis
Miratur, modo nubigenas e montibus amnes
Aure pavens, passimque insano turbine raptas
Pastorum pecorumque domos; non segnius amens,
Incertusque viæ, per nigra silentia, vastum

Haurit iter. Pulsat metus undique, et undique frater.
Ac velut hyberno deprensus navita ponto,
Cui neque temo piger, neque amico sidere monstrat
Luna vias, medio cœli, pelagique tumultu
Stat rationis inops : jam jamque aut saxa malignis
Exspectat submersa vadis, aut vertice acuto
Spumantes scopulos erectæ incurrere proræ :
Talis opaca legens nemorum Cadmeïus heros
Accelerat, vasto metuenda umbone ferarum
Excutiens stabula, et prono virgulta refringit
Pectore : dat stimulos animo vis mœsta timoris,
Donec ab Inachiis victa caligine tectis
Emicuit lucem devexa in mœnia fundens
Larissæus apex. Illo spe concitus omni
Evolat. Hinc celsæ Junonis templa Prosymnæ
Lævus habens, hinc Herculeo signata vapore
Lernæi stagna atra vadi. Tandemque reclusis
Infertur portis. Actutum regia cernit
Vestibula. Hic artus imbri ventoque rigentes
Projicit, ignotæque acclinis postibus aulæ
Invitat tenues ad dura cubilia somnos.
Rex ibi tranquillæ medio de limite vitæ
In senium vergens, populos Adrastus habebat
Dives avis, et utroque Jovem de sanguine ducens.
Hic sexus melioris inops, sed prole virebat
Fœminea, gemino natarum pignore fultus.
Cui Phœbus generos (monstrum exitiabile dictu!
Mox adaperta fides.) ævo ducente, canebat
Setigerumque suem, et fulvum adventare leonem.
Hæc volvens, non tu ipse pater, non docte futuri

Amphiarae vides; etenim vetat auctor Apollo.
Tantum in corde sedens ægrescit cura parentis.
Ecce autem antiquam fato Calydona relinquens
Olenius Tydeus (fraterni sanguinis illum
Conscius horror agit) eadem sub nocte sopora
Lustra terit, similesque Notos dequestus et imbres,
Infusam tergo glaciem, et liquentia nimbis
Ora comasque gerens, subit uno tegmine, cujus
Fusus humo gelida partem prior hospes habebat.
Hic vero ambobus rabiem fortuna cruentam
Attulit; haud passi sociis defendere noctem
Culminibus. Paulum alternis in verba minasque
Cunctantur: mox ut jactis sermonibus iræ
Intumuere satis, tum vero erectus uterque
Exsertare humeros, nudamque lacessere pugnam.
Celsior ille gradu procera in membra, simulque
Integer annorum; sed non et viribus infra
Tydea fert animus, totosque infusa per artus
Major in exiguo regnabat corpore virtus.
Jam crebros ictus ora et cava tempora circum
Obnixi ingeminant, telorum aut grandinis instar
Rhipheæ, flexoque genu vacua ilia tundunt.
Non aliter quam Pisæo sua lustra Tonanti
Cum redeunt, crudisque virum sudoribus ardet
Pulvis; at hinc teneros caveæ distensus ephœbos
Concitat, exclusæque expectant præmia matres.
Sic alacres odio, nullaque cupidine laudis
Accensi incurrunt. Scrutatur et intima vultus
Unca manus, penitusque oculis cedentibus instat.
Forsan et accinctos lateri, sic ira ferebat,
Nudassent enses, meliusque hostilibus armis

Lugendus fratri, juvenis Thebane, jaceres!
Ni rex insolitum clamorem, et pectore ab alto
Stridentes gemitus noctis miratus in umbris,
Movisset gressus; magnis cui sobria curis
Pendebat, somno jam deteriore, senectus.
Isque ubi progrediens, numerosa luce per alta
Atria, dimotis adverso limine claustris,
Terribilem dictu faciem, lacera ora, putresque
Sanguineo videt imbre genas: « Quæ causa furoris,
« Externi juvenes? (neque enim meus audeat istas
« Civis in usque manus) quisnam implacabilis ardor
« Exturbare odiis tranquilla silentia noctis?
« Usque adeone angusta dies? et triste parumper
« Pacem animo, somnumque pati? sed prodite tandem
« Unde orti, quo fertis iter? quæ jurgia? nam vos
« Haud humiles tanta ira docet, generisque superbi
« Magna per effusum clarescunt signa cruorem. »
Vix ea: cum mixto clamore obliqua tuentes
Incipiunt una: « Rex ô mitissime Achivum,
« Quid verbis opus? ipse undantes sanguine vultus
« Aspicis. » Hæc passim turbatis vocis amaræ
Confudere sonis. Inde orsus in ordine Tydeus
Continuat, mœsti cupiens solatia casûs:
« Monstriferæ Calydonis opes, Acheloiaque arva
« Deserui. Vestris hic me ecce in finibus ingens
« Nox operit. Tecto cœlum prohibere quis iste
« Arcuit? an quoniam prior hæc ad limina forte
« Molitur gressus? pariter stabulare bimembres

« Centauros, unaque ferunt Cyclopes in Ætna
« Compositos; sunt et rabidis jura insita monstris,
« Fasque suum; nobis sociare cubilia terræ?...
« Sed quid ego? Haud hodie spoliis gavisus abibis,
« Quisquis es, his; aut me si non effœtus oborto
« Sanguis hebet luctu, magni de stirpe creatum
« Œneos, et Marti non degenerare paterno
« Accipies.»—«Nec nos animi, nec stirpis egemus,
« Ille refert contra; » sed mens sibi conscia fati
Cunctatur proferre patrem. Tunc mitis Adrastus:
« Immo agite, et positis, quas nox inopinaque suasit
« Aut virtus, aut ira, minis, succedite tecto:
« Jam pariter coeant animorum in pignora dextræ.
« Non hæc incassum, Divisque absentibus acta;
« Forsan et has venturus amor præmiserit iras,
« Ut meminisse juvet. » Nec vana voce locutus
Fata senex: si quidem hanc perhibent post vulnera junctis
Esse fidem, quanta partitum extrema protervo
Thesea Pirithoo, vel inanem mentis Orestem
Opposito rabidam Pylade vitasse Megæram.
Tunc quoque mulcentem dictis corda aspera regem
Jam faciles (ventis ut decertata residunt
Æquora, laxatisque diu tamen aura superstes
Immoritur velis), passi subiere penates.
Hic primum lustrare oculis, cultusque virorum,
Telaque magna vacat. Tergo videt hujus inanem
Impexis utrinque jubis horrere Leonem,
Illius in speciem, quem per Theumesia Tempe
Amphitryoniades fractum juvenilibus annis

Ante Cleonæi vestitur prælia monstri.
Terribiles contra setis, ac dente recurvo,
Tydea per latos humeros ambire laborant
Exuviæ, Calydonis honos. Stupet omine tanto
Defixus senior, divina oracula Phœbi
Agnoscens, monitusque datos vocalibus antris.
Obtutu gelida ora premit; lætusque per artus
Horror iit. Sensit manifesto numine ductos
Affore, quos nexis ambagibus augur Apollo
Portendi generos, vultu fallente ferarum,
Ediderat. Tunc sic, tendens ad sidera palmas:
« Nox, quæ terrarum cœlique amplexa labores,
« Ignea multivago transmittis sidera lapsu,
« Indulgens reparare animum, dum proximus ægris
« Infundat Titan agiles animantibus ortus,
« Tu mihi perplexis quæsitam erroribus ultro
« Advehis alma fidem, veterisque exordia fati
« Detegis: adsistas operi, tuaque omina firmes.
« Semper honoratam, dimensis orbibus anni,
« Te domus ista colet. Nigri tibi, Diva, litabunt
« Electa cervice greges; lustraliaque exta
« Lacte novo perfusus edet Vulcanius ignis.
« Salve, prisca fides Tripodum, obscurique recessus,
« Deprendi, Fortuna, Deos. » Sic fatus; et ambos
Innectens manibus, tecta ulterioris ad aulæ
Progreditur. Canis etiamnum altaribus ignes,
Sopitum cinerem, et tepidi libamina sacri
Servabant. Adolere focos, epulasque recentes
Instaurare jubet. Dictis parere ministri
Certatim accelerant: vario strepit icta tumultu

Regia; pars ostro tenues auroque sonantes
Emunire toros, altosque inferre tapetas;
Pars teretes levare manu, ac disponere mensas.
Ast alii tenebras, et opacam vincere noctem
Aggressi, tendunt auratis vincula lychnis.
His labor inserto torrere exsanguia ferro
Viscera cæsarum pecudum; his, cumulare canistris
Perdomitam saxo Cererem. Lætatur Adrastus
Obsequio fervere domum; jamque ipse superbis
Fulgebat stratis, solioque effultus eburno.
Parte alia juvenes, siccatis vulnera lymphis,
Discumbunt: simul ora notis fœdata tuentur,
Inque vicem ignoscunt. Tunc rex longævus Acesten
(Natarum hæc altrix, eadem et fidissima custos,
Lecta sacrum justæ Veneri occultare pudorem.)
Imperat acciri, tacitaque immurmurat aure.
Nec mora præceptis, cum protinus utraque virgo
Arcano egressæ thalamo, (mirabile visu!)
Pallados armisonæ, pharetratæque ora Dianæ
Æqua ferunt, terrore minus. Nova deinde pudori
Visa virûm facies; pariter pallorque ruborque
Purpureas hausere genas, oculique verentes
Ad sanctum rediere patrem. Postquam ordine mensæ
Victa fames, signis perfectam, auroque nitentem
Iasides pateram famulos ex more poposcit,
Qua Danaus libare Deis, seniorque Phoroneus
Assueti. Tenet hæc operum cœlata figuras.
Aureus anguicomam præsecto Gorgona collo
Ales habet; jam jamque vagas (ita visus) in auras

Exsilit : illa graves oculos, languentiaque ora
Pene movet, vivoque etiam pallescit in auro.
Hinc Phrygius fulvis venator tollitur alis.
Gargara desidunt surgenti, et Troja recedit.
Stant mœsti comites, frustraque sonantia laxant
Ora canes, umbramque petunt, et nubila latrant.
Hanc undante mero fundens, vocat ordine cunctos
Cœlicolas; Phœbum ante alios : Phœbum omnis ad aras
Laude ciet comitum famulumque evincta pudica
Fronde manus : cui festa dies, largoque refecti
Ture, vaporatis lucent altaribus ignes.
« Forsitan, ô Juvenes, quæ sint ea sacra, quibusque
« Præcipuum causis Phœbi obtestemur honorem,
« Rex ait, exquirunt animi. Non inscia suasit
« Relligio; magnis exercita cladibus olim
« Plebs Argiva litant; animos advertite, pandam.
« Postquam cærulei sinuosa volumina monstri,
« Terrigenam Pythona, Deus septem orbibus atris
« Amplexum Delphos, squammisque annosa terentem
« Robora, Castaliis dum fontibus ore trisulco
« Fusus hiat, nigro sitiens alimenta veneno,
« Perculit, absumptis numerosa in vulnera telis,
« Cyrrhæique dedit centum per jugera campi :
« Vix tandem explicitum! nova deinde piacula cædis
« Perquirens, nostri tecta haud opulenta Crotopi
« Attigit. Huic primis et pubescentibus annis
« Mira decore pio, servabat nata penates

« Intemerata toris ; felix si Delia nunquam
« Furta, nec occultum Phœbo sociasset amorem !
« Namque ut passa Deum, Nemæi ad fluminis undam,
« Bis quinos plena cum fronte resumeret orbes
« Cynthia, sidereum Latonæ fœta nepotem
« Edidit ; ac pœnæ metuens (neque enim ille coactis
« Donasset thalamis veniam pater) avia rura
« Eligit, ac natum septa inter ovilia furtim
« Montivago pecoris custodi mandat alendum :
« Non tibi digna, puer, generis cunabula tanti,
« Gramineos dedit herba toros ; et vimine querno
« Texta domus. Clausa arbutei sub cortice libri
« Membra tepent, suadetque leves cava fistula somnos,
« Et pecori commune solum. Sed fata nec illum
« Concessere larem : viridi nam cespite terræ
« Projectum temere, et patulo cœlum ore trahentem
« Dira canum rabies, morsu depasta cruento,
« Disjicit. Hic vero attonitas ut nuntius aures
« Matris adit, pulsi ex animo genitorque pudorque,
« Et metus. Ipsa ultro sævis plangoribus amens
« Tecta replet, vacuumque ferens velamine pectus,
« Occurrit confessa patri. Nec motus, et atro
« Imperat, infandum ! cupientem occumbere leto.
« Sero memor thalami, mœstæ solatia morti,
« Phœbe, paras. Monstrum, infandis Acheronte sub imo

Exsilit : illa graves oculos, languentiaque ora
Pene movet, vivoque etiam pallescit in auro.
Hinc Phrygius fulvis venator tollitur alis.
Gargara desidunt surgenti, et Troja recedit.
Stant mœsti comites, frustraque sonantia laxant
Ora canes, umbramque petunt, et nubila latrant.
Hanc undante mero fundens, vocat ordine cunctos
Cœlicolas; Phœbum ante alios : Phœbum omnis ad aras
Laude ciet comitum famulumque evincta pudica
Fronde manus : cui festa dies, largoque refecti
Ture, vaporatis lucent altaribus ignes.
« Forsitan, ô Juvenes, quæ sint ea sacra, quibusque
« Præcipuum causis Phœbi obtestemur honorem,
« Rex ait, exquirunt animi. Non inscia suasit
« Relligio; magnis exercita cladibus olim
« Plebs Argiva litant; animos advertite, pandam.
« Postquam cærulei sinuosa volumina monstri,
« Terrigenam Pythona, Deus septem orbibus atris
« Amplexum Delphos, squammisque annosa terentem
« Robora, Castaliis dum fontibus ore trisulco
« Fusus hiat, nigro sitiens alimenta veneno,
« Perculit, absumptis numerosa in vulnera telis,
« Cyrrhæique dedit centum per jugera campi :
« Vix tandem explicitum! nova deinde piacula cædis
« Perquirens, nostri tecta haud opulenta Crotopi
« Attigit. Huic primis et pubescentibus annis
« Mira decore pio, servabat nata penates

Intemerata toris ; felix si Delia nunquam
Furta, nec occultum Phœbo sociasset amorem !
Namque ut passa Deum, Nemæi ad fluminis undam,
Bis quinos plena cum fronte resumeret orbes
Cynthia, sidereum Latonæ fœta nepotem
Edidit ; ac pœnæ metuens (neque enim ille coactis
Donasset thalamis veniam pater) avia rura
Eligit, ac natum septa inter ovilia furtim
Montivago pecoris custodi mandat alendum :
Non tibi digna, puer, generis cunabula tanti,
Gramineos dedit herba toros ; et vimine querno
Texta domus. Clausa arbutei sub cortice libri
Membra tepent, suadetque leves cava fistula somnos,
Et pecori commune solum. Sed fata nec illum
Concessere larem : viridi nam cespite terræ
'rojectum temere, et patulo cœlum ore trahentem
Dira canum rabies, morsu depasta cruento,
Disjicit. Hic vero attonitas ut nuntius aures
Iatris adit, pulsi ex animo genitorque pudorque,
t metus. Ipsa ultro sævis plangoribus amens
ecta replet, vacuumque ferens velamine pectus,
ccurrit confessa patri. Nec motus, et atro
nperat, infandum! cupientem occumbere leto.
ro memor thalami, mœstæ solatia morti,
œbe, paras. Monstrum, infandis Acheronte sub imo

« Conceptum Eumenidum thalamis, cui virginis ora,
« Pectoraque, æternum stridens a vertice surgit,
« Et ferrugineam frontem discriminat anguis.
« Hæc tam dira lues, nocturno squalida passu,
« Illabi thalamis, animasque a stirpe recentes
« Abripere altricum gremiis, morsuque cruento
« Devesci, et multum patrio pinguescere luctu.
« Haud tulit armorum præstans, animique Chorœbus;
« Seque ultro lectis juvenum, qui robore primi
« Famam posthabita faciles extendere vita,
« Obtulit. Illa novos ibat populata penates
« Portarum in bivio: lateri duo corpora parvûm
« Dependent; et jam unca manus vitalibus hæret,
« Ferratique ungues tenero sub corde tepescunt.
« Obvius huic, latus omne virum stipante corona,
« It juvenis, ferrumque ingens sub pectore diro
« Condidit, atque imas animæ mucrone corusco
« Scrutatus latebras, tandem sua monstra profundo
« Reddit habere Jovi. Juvat ire, et visere juxta
« Liventes in morte oculos, uterique nefandam
« Proluviem, et crasso squalentia pectora tabo,
« Qua nostræ cecidere animæ. Stupet Inacha pubes,
« Magnaque post lacrymas etiamnum gaudia pallent.
« Hi trabibus duris, solatia vana dolori,
« Proterere exanimes artus, asprosque molares
« Deculcare genis; nequit iram explere potestas.
« Illam et nocturno circum stridore volantes

« Impastæ fugistis aves, rabidamque canum vim,
« Oraque sicca ferunt trepidorum inhiasse luporum.
« Sævior in miseros fatis ultricis ademptæ
« Delius insurgit, summaque biverticis umbra
« Parnassi residens, arcu crudelis iniquo
« Pestifera arma jacit ; camposque et celsa Cyclopum
« Tecta, superjecto nebularum incendit amictu.
« Labuntur dulces animæ. Mors fila sororum
« Ense metit, captamque tenens fert manibus urbem.
« Quærenti, quæ causa, duci; quis ab æthere lævus
« Ignis, et in totum regnaret Sirius annum :
« Idem auctor Pæan rursus jubet ire cruento
« Inferias monstro juvenes, qui cæde potiti.
« Fortunate animi, longumque in secula digne
« Promeriture diem ! non tu pia degener arma
« Occulis, aut certæ trepidas occurrere morti.
« Comminus ora ferens, Cyrrhæi in limine templi
« Constitit, et sacras ita vocibus asperat iras.
« Non missus, Thymbræe, tuos supplex-ve penates
« Advenio : mea me pietas, et conscia virtus
« Has egere vias. Ego sum, qui cæde subegi,
« Phœbe, tuum mortale nefas; quem nubibus atris,
« Et squalente die, nigra quem tabe sinistri
« Quæris, inique, poli. Quod si monstra effera magnis
« Cara adeo Superis, jacturaque vilior orbi,

« Mors hominum, et sævo tanta inclementia cœlo est :
« Quid meruere Argi ? me me, Divum optime, solum
« Objecisse caput fatis præstabit. An illud
« Lene magis cordi, quod desolata domorum
« Tecta vides ? ignique datis cultoribus omnis
« Lucet ager ? sed quid fando tua tela, manusque
« Demoror ? exspectant matres, supremaque fundunt
« Vota mihi. Satis est : merui ne parcere velles.
« Proinde move pharetras, arcusque intende sonoros,
« Insignemque animam leto dimitte ; sed illum
« Pallidus Inachiis qui desuper imminet Argis,
« Dum morior, depelle globum. « Fors æqua merentes
« Respicit : ardentem tenuit reverentia cædis
« Latoïdem, tristemque viro submissus honorem
« Largitur vitæ. Nostro mala nubila cœlo
« Diffugiunt. At tu stupefacti a limine Phœbi
« Exoratus abis. Inde hæc stata sacra quotannis
« Solemnes recolunt epulæ, Phœbeiaque placat
« Templa novatus honos. Has forte invisitis aras,
« Vos quæ progenies ? quanquam Calydonius Œneus,
« Et Parthaoniæ (dudum si certus ad aures
« Clamor iit), tibi jura domus. Tu pande, quis Argos
« Advenias, quando hæc variis sermonibus hora est. »
Dejecit mœstos extemplo Ismenius heros

In terram vultus, taciteque ad Tydea læsum
Obliquare oculos. Tum longa silentia movit.
« Non super hos Divûm tibi sum quærendus honores
« Unde genus : quæ terra mihi, quis defluat ordo
« Sanguinis antiqui, piget inter sacra fateri.
« Sed si præcipitant miserum cognoscere curæ,
« Cadmus origo patrum : tellus Mavortia Thebæ,
« Et genitrix Jocasta mihi. » Tum motus Adrastus
Hospitiis (agnovit enim) : « Quid nota recondis ?
« Scimus, ait ; nec sic aversum fama Mycænis
« Volvit iter. Regnum, et furias, oculosque pudentes
« Novit, et Arctois si quis de solibus horret,
« Quique bibit Gangen, aut nigrum occasibus intrat
« Oceanum, et si quos incerto littore Syrtes
« Destituunt : ne perge queri, casusque priorum
« Annumerare tibi. Nostro quoque sanguine multum
« Erravit pietas. Nec culpa nepotibus obstat.
« Tu modo dissimilis rebus mereare secundis
« Excusare tuos. Sed jam temone supino
« Languet Hyperboreæ glacialis portitor Ursæ :
« Fundite vina focis ; servatoremque parentum
« Latoïden votis iterumque iterumque canamus.
« Phœbe parens, seu te Lyciæ Pataræa nivosis
« Exercent dumeta jugis, seu rore pudico
« Castaliæ flavos amor est tibi mergere crines :
« Seu Trojam Thymbræus habes, ubi fama volentem
« Ingratis Phrygios humeris subiisse molares :

« Seu juvat Ægæum feriens Latonius umbra
« Cynthus, et assiduam pelago non quærere Delon:
« Tela tibi, longeque feros lentandus in hostes
« Arcus, et ætherii dono cessere parentes
« Æternum florere genas. Tu doctus iniquas
« Parcarum prænosse manus, fatumque quod ultra est,
« Et summo placitura Jovi. Quis letifer annus,
« Bella quibus populis, mutent quæ sceptra Cometæ.
« Tu Phryga submittis citharæ : tu matris honori
« Terrigenam Tityon Stygiis extendis arenis.
« Te viridis Python, Thebanaque mater, ovantem
« Horruit in pharetris : ultrix tibi torva Megæra
« Jejunum Phlegyam subter cava saxa jacentem
« Æterno premit accubitu, dapibusque profanis
« Instimulat : sed mixta famem fastidia vincunt.
« Adsis, ô memor hospitii, Junoniaque arva
« Dexter ames. Seu te roseum Titana vocari
« Gentis Achæmeniæ ritu ; seu præstat Osirin
« Frugiferum, seu Persei sub rupibus antri
« Indignata sequi torquentem cornua Mitram. »

EXPLICIT THEBAIDOS LIBER PRIMUS.

LIBER SECUNDUS.

INTEREA gelidis Maia satus aliger umbris
Jussa gerens magni remeat Jovis. Undique pigræ
Ire vetant nubes, et turbidus implicat aer.
Nec Zephyri rapuere gradum, sed fœda silentis
Aura poli: Styx inde novem circumflua campis,
Hinc objecta vias torrentum incendia cludunt.
Pone senex trepida succedit Laïus umbra,
Vulnere tardus adhuc: capulo nam largius illi
Transabiit costas cognatis ictibus ensis
Impius, et primas Furiarum pertulit iras.
It tamen, et medica firmat vestigia virga.
Tum steriles luci, possessaque Manibus arva,
Et ferrugineum nemus adstupet: ipsaque tellus
Miratur patuisse retro, nec livida tabes
Invidiæ, functis quanquam, et jam lumine cassis
Defuit. Unus ubi ante alios, cui læva voluntas
Semper, et ad Superos hinc est gravis exitus, ævi
Insultare malis, rebusque ægrescere lætis:
« Vade, ait, ô felix, quoscunque vocaris in usus;
« Seu Jovis imperio, seu major adegit Erinnys
« Ire diem contra, seu te furiata sacerdos
« Thessalis arcano jubet emigrare sepulchro.
« Heu! dulces visure polos, solemque relictum,
« Et virides terras, et puros fontibus amnes;
« Tristior has iterum tamen intrature tenebras. »

Illos ut cæco recubans in limine sensit
Cerberus, atque omnes capitum subrexit hiatus,
Sævus et intranti populo; jam nigra tumebat
Colla minax; jam sparsa solo turbaverat ossa:
Ni Deus horrentem Lethæo vimine mulcens,
Ferrea tergemino domuisset lumina somno.
Est locus, Inachiæ dixerunt Tænara gentes,
Qua formidatum Maleæ spumantis in auras
It caput, et nullos admittit culmine visus.
Stat sublimis apex, ventosque, imbresque serenus
Despicit, et tantum fessis insiditur astris.
Illic exhausti posuere cubilia venti,
Fulminibusque iter est: medium cava nubila montis
Insumpsere latus: summos nec præpetis alæ
Plausus adit colles, nec rauca tonitrua pulsant.
Ast ubi prona dies longos super æquora fines
Exigit, atque ingens medio natat umbra profundo.
Interiore sinu frangentia littora curvat
Tænarus, expositos non audax scandere fluctus.
Illic Ægæo Neptunus gurgite fessos
In portum deducit equos: prior haurit arenas
Ungula, postremi solvuntur in æquora pisces.
Hoc, ut fama, loco pallentes devius umbras
Trames agit, nigrique Jovis vacua atria ditat
Mortibus; Arcadii perhibent si vera coloni,
Stridor ibi, et gemitus pœnarum, atroque tumultu
Fervet ager. Sæpe Eumenidum vocesque manusque,
In medium sonuere diem; letique triformis
Janitor agricolas campis auditus abegit.
Hac et tunc fusca volucer Deus obsitus umbra

Exsilit ad Superos, infernaque nubila vultu
Discutit, et vivis afflatibus ora serenat.
Inde per Arcturum, mediæque silentia lunæ,
Arva super, populosque meat. Sopor obvius illi
Noctis agebat equos; trepidusque assurgit honori
Numinis, et recto decedit limite cœli.
Inferior volat umbra Deo, præreptaque noscit
Sidera, principiumque suî. Jamque ardua Cyrrhæ
Pollutamque suo despectat Phocida busto.
Ventum erat ad Thebas. Gemuit prope limina nati
Laïus, et notos cunctatur inire penates.
Ut vero excelsis suamet juga nixa columnis
Vidit, et infectos etiamnum sanguine currus,
Pœne retro turbatus abit. Vix summa tonantis
Jussa, nec Arcadiæ retinent spiramina virgæ.
Et tunc forte dies noto signata tonantis
Fulmine, prærupti cum te, tener Evie, partus
Transmisere patri: Tyriis ea causa colonis
Insomnem ludo certatim educere noctem
Suaserat. Effusi passim per tecta, per agros,
Serta inter, vacuosque mero crateras anhelum
Proflabant sub luce Deum. Tum plurima buxus,
Æraque taurinos sonitu vincentia pulsus.
Ipse etiam gaudens nemorosa per avia sanas
Impulerat matres Baccho meliore Cithæron.
Qualia per Rhodopen rapido convivia cœtu
Bistones, aut mediæ ponunt convallibus Ossæ.
Illis semianimum pecus, excussæque leonum
Ore dapes, et lacte novo domuisse cruorem
Luxus; at Ogygii si quando afflavit Iacchi
Sævus odor, tunc saxa manu, tunc pocula

pulchrum

Spargere, et immerito sociorum sanguine fuso
Instaurare diem, festasque reponere mensas.
Nox ea, cum tacita volucer Cyllenius aura
Regis Echionii stratis allapsus, ubi ingens
Fuderat Assyriis exstructa tapetibus alto
Membra toro. Proh! gnara nihil mortalia fati
Corda sui! capit ille dapes, habet ille soporem!
  Tunc senior quæ jussus agit: neu falsa videri
Noctis imago queat, longævi vatis opacos
Tiresiæ vultus, vocemque, et vellera nota
Induitur. Mansere comæ, propexaque mento
Canities, pallorque suus. Sed falsa cucurrit
Infula per crines, glaucæque innexus olivæ
Vittarum provenit honos. Dehinc tangere ramo
Pectora, et has visus Fatorum expromere voces:
  « Non somni tibi tempus iners, qui nocte sub alta
« Germani secure jaces! ingentia dudum
« Acta vocant, rerumque graves, ignave, paratus.
« Tu, veluti magnum si jam tollentibus Austris
« Ionium nigra jaceat sub nube magister,
« Immemor armorum, versantisque æquora clavi,
« Cunctaris: jamque ille novis (scit fama) superbus
« Connubiis, viresque parat, quîs regna capessat,
« Quîs neget; inque tua senium sibi destinat aula.
« Dant animos socer augurio fatalis Adrastus,
« Dotalesque Argi: nec non in fœdera vitæ
« Pollutus placuit fraterno sanguine Tydeus.
« Hinc tumor, et longus fratri promitteris exsul.
« Ipse Deum genitor tibi me miseratus ab alto
« Mittit: habe Thebas, cæcumque cupidine regni,

« Ausurumque eadem germanum expelle; nec ultra
« Fraternos inhiantem obitus sine sidere cœptis
« Fraudibus, aut Cadmo dominas inferre Mycænas ».
Dixit; et abscedens, (etenim jam pallida turbant
Sidera lucis equi) ramos ac vellera fronti
Deripuit, confessus avum, dirique nepotis
Incubuit stratis : jugulum mox cæde patentem
Nudat, et undanti perfundit vulnere somnum.
Illi rupta quies : attollit membra; toroque
Erigitur plenus monstris, vanumque cruorem
Excutiens, simul horret avum, fratremque requirit.
Qualis ubi audito venantum murmure tigris
Horruit in maculas, somnosque excussit inertes;
Bella cupit, laxatque genas, et temperat ungues:
Mox ruit in turmas, natisque alimenta cruentis
Spirantem fert ore virum. Sic excitus ira
Ductor, in absentem consumit prælia fratrem.
Et jam Mygdoniis elata cubilibus alto
Impulerat cœlo gelidas Aurora tenebras,
Rorantes excussa comas, multumque sequenti
Sole rubens : illi roseus per nubila seras
Advertit flammas, alienumque æthera tardo
Lucifer exit equo, donec pater igneus orbem
Impleat, atque ipsi radios vetet esse sorori.
Cum senior Talaonides, nec longa morati,
Dircæusque gradum, pariterque Acheloïus heros
Corripuere toris. Illos post verbera fessos,
Exceptamque hyemem, cornu perfuderat omni
Somnus; at Inachio tenuis sub pectore regi

Tracta quies, dum mente Deos, inceptaque versat
Hospitia, et quæ sint generis ascita repertis
Fata, movet. Postquam mediis in sedibus aulæ
Congressi, inque vicem dextras junxere, locumque
Quo serere arcanas aptum, atque evolvere curas,
Insidunt; prior his dubios compellat Adrastus :
« Egregii juvenum, quos non sine numine regnis
« Invexit nox dextra meis, quibus ipse per imbres
« Fulminibus mixtos, intempestumque tonantem
« Has meus usque domos vestigia fecit Apollo :
« Non equidem obscurum vobis, plebique Pelasgæ
« Esse reor, quantis connubia nostra procorum
« Turba petant studiis : geminæ mihi namque, nepotum
« Læta fides, æquo pubescunt sidere natæ.
« Quantus honos, quantusque pudor (ne credite patri)
« Et super hesternas licuit cognoscere mensas.
« Has tumidi solio, et late dominantibus armis
« Optavere viri : longum enumerare Pharæos
« Œbaliosque duces, et Achæa per oppida matres
« Spem generis; nec plura tuus despexerat Œneus
« Fœdera, Pisæisque socer metuendus habenis.
« Sed mihi nec Sparta genitos, nec ab Elide missos
« Jungere fas generos : vobis hic sanguis, et aulæ
« Jura meæ, longo promittitur ordine fati.

« Dî bene, quod tales stirpemque animosque venitis,
« Ut responsa juvent ! Hic duræ tempore noctis
« Partus honos : hæc illa venit post verbera merces ».
Audierant ; fixosque oculos per mutua paulum
Ora tenent, visique inter sese ordine fandi
Cedere ; sed cunctis Tydeus audentior actis
Incipit : « O quam te parcum in præconia famæ
« Mens agitat matura tuæ, quantumque ferentem
« Fortunam virtute domas ! Cui cedit Adrastus
« Imperiis ? quis te solio Sicyonis avitæ
« Excitum infrenos componere legibus Argos
« Nesciat ? atque utinam his manibus permittere gentes,
« Juppiter æque, velis, quas Doricus alligat undis
« Isthmos, et alterno quas margine submovet infra !
« Non fugeret diras lux intercisa Myçænas ;
« Sæva nec Eleæ gemerent certamina valles,
« Eumenidesque aliis aliæ sub regibus ; et quæ
« Tu potior, Thebane, queri. Nos vero volentes,
« Expositique animis ». Sic interfatus ; et alter
Subjicit : « Anne aliquis soceros accedere tales
« Abnuat ? exsulibus quanquam patriaque fugatis
« Nondum læta Venus, tamen omnis corde resedit
« Tristitia, affixique animo cessere dolores.
« Nec minus hæc læti trahimus solatia, quam si
« Præcipiti convulsa Noto, prospectet amicam
« Puppis humum : juvat ingressos felicia regni
« Omina, quod superest fati vitæque laborum,
« Fortuna transire tua ». Nec plura morati,

Consurgunt : dictis impensius aggerat omne
Promissum Inachius pater; auxilioque futurum,
Et patriis spondet reduces inducere regnis.
  Ergo alacres Argi, fuso rumore per urbem
Advenisse duci generos, primisque hymenæis
Egregiam Argian, nec formæ laude secundam
Deiphilen, tumida jam virginitate jugari,
Gaudia mente parant. Socias it Fama per urbes,
Finitimisque agitatur agris, procul usque Lycæos
Partheniosque super saltus, Ephyræaque rura ;
Nec minus Ogygias eadem Dea turbida Thebas
Insilit, et totis perfundit mœnia pennis,
Labdaciumque ducem, præmissæ consona nocti,
Territat, hospitia et thalamos, et fœdera regni,
Permixtumque genus : (Quæ tanta licentia
      monstro ?
Quis furor est ?) jam bella canit. Diffuderat Argos
Exspectata dies : læto regalia cœtu
Atria complentur; species est cernere avorum
Cominus, et vivis certantia vultibus æra.
Tantum ausæ perferre manus. Pater ipse bicornis
In lævum prona nixus sedet Inachus urna.
Hunc tegit Iasiusque senex, placidusque
      Phoroneus,
Et bellator Abas; indignatusque tonantem
Acrisius; nudoque ferens caput ense Chorœbus,
Torvaque jam Danai facinus meditantis imago;
Exin mille duces. Foribus cum immissa superbis
Unda fremit vulgi, procerum manus omnis, et
      alto
IQuis propior de rege gradus, stant ordine primi.
nterior sacris calet, et sonat aula tumultu

Fœmineo. Casta matres cinxere corona
Argolides pars virginibus circum undique fusæ
Fœdera conciliant nova, solanturque timorem.
Ibant insignes vultuque habituque verendo,
Candida purpureum fusæ super ora ruborem,
Dejectæque genas. Tacite subit ille supremus
Virginitatis amor, primæque modestia culpæ
Confundit vultus. Tunc ora rigantur honestis
Imbribus, et teneros lacrymæ juvere parentes.
Non secus ac supero pariter si cardine lapsæ
Pallas, et asperior Phœbi soror; utraque telis,
Utraque torva genis, flavoque in vertice nodo,
Illa suas Cyntho comites agat, hæc Aracyntho.
Tunc, si fas oculis, non unquam longa tuendo
Expedias, cui major honos, cui gratior, aut plus
De Jove; mutatosque velint transsumere cultus;
Et Pallas deceat pharetras, et Delia cristas.
Certant lætitia, Superosque in vota fatigant
Inachidæ, quæ cuique domus, sacrique facultas.
Hi fibris, animaque litant: hi cespite nudo,
Nec minus auditi, si mens accepta meretur,
Ture Deos, fractisque obtendunt limina sylvis.
Ecce metu subito (Lachesis sic dira jubebat)
Impulsæ mentes, excussaque gaudia patri,
Et turbata dies. Innuptam limine adibant
Pallada, Munychiis cui non Argiva per urbes
Posthabita est Larissa jugis. Hic more parentum
Iasides, thalamis ubi casta adolesceret ætas,
Virgineas libare comas, primosque solebant
Excusare toros. Celsam subeuntibus arcem
In gradibus summi delapsum culmine templi
Arcados Euhippi spolium, cadit æreus orbis;

Præmissasque faces, festum nubentibus ignem,
Obruit, eque adytis simul exaudita remotis,
Nondum ausos firmare gradum, tuba terruit ingens.
In regem conversi omnes formidine prima;
Mox audisse negant; cunctos tamen omina rerum
Dira movent, variisque metum sermonibus augent.
Nec mirum! nam tu infaustos, donante marito,
Ornatus, Argia, geris, dirumque monile
Harmonies; longa est series, sed nota malorum,
Prosequar unde novis tam sæva potentia donis.
Lemnius hæc, ut prisca fides, Mavortia longum
Furta dolens, capto postquam nihil obstat amori
Pœna, nec ultrices castigavere catenæ,
Harmonies dotale decus sub luce jugali
Struxerat. Hoc, docti quanquam majora, laborant
Cyclopes, notique operum Thelchines, amica
Certatim juvere manu. Sed plurimus ipsi
Sudor: ibi arcano florentes igne smaragdos
Cingit, et infaustas percussum adamanta figuras,
Gorgoneosque orbes, Siculaque incude relictos
Fulminis extremi cineres, viridumque draconum
Lucentes a fronte jubas: hic flebile germen
Hesperidum, et dirum Phryxæi velleris aurum.
Tum varias pestes, raptumque interplicat atro
Tisiphones de crine ducem, et quæ pessima Cæston
Vis probat. Hæc circum spumis lunaribus ungit
Callidus, atque hilari perfundit cuncta veneno.
Non hoc Pasithea, blandarum prima sororum:
Non Decor, Idaliusque puer; sed Luctus, et Iræ,

Et Dolor, et tota pressit Discordia dextra.
Prima fides operi, Cadmum comitata jacentem
Harmonie, versis in sibila dira querelis,
Illyricos longo sulcavit pectore campos.
Improba mox Semele, vix dona nocentia collo
Induit, et fallax intravit limina Juno.
Teque etiam infelix, perhibent, Iocasta, decorum
Possedisse nefas. Vultus hac laude colebas,
Heu quibus, heu placitura toris! post longior ordo.
Tum donis Argia nitet, vilesque sororis
Ornatus sacro præculta supervenit auro.
Viderat hoc conjux perituri vatis; et aras
Ante omnes, epulasque trucem secreta coquebat
Invidiam, sævis detur si quando potiri
Cultibus: heu nihil auguriis adjuta propinquis!
Quos optat gemitus! quantas cupit impia clades!
Digna quidem, sed quid miseri decepta mariti
Arma? quid insontes nati meruere furores?
Postquam regales epulas, et gaudia vulgi
Bisseni clusere dies, Ismenius herôs
Respicere ad Thebas, et jam sua quærere regna.
Quippe animum subit illa dies, qua sorte benigna
Fratris, Echionia steterat privatus in aula:
Respiciens descisse Deos, trepidoque tumultu
Dilapsos comites, nudum latus omne, fugamque
Fortunæ; namque una soror producere tristes
Exulis ausa vias, etiam hanc in limine primo
Liquerat, et magna lacrymas incluserat ira.
Tunc quos excedens hilares, quis cultus iniqui
Præcipuus ducis, et profugo quos ipse notarat

Ingemuisse sibi, per noctem, ac luce sub omni
Digerit. Exedere animum dolor iraque demens;
Et qua non gravior mortalibus addita cura,
Spes, ubi longa venit. Talem sub pectore nubem
Consilio volvens, Dircen, Cadmique negatas
Apparat ire domos. Veluti dux Taurus, amata
Valle carens, pulsum solito quem gramine victor
Jussit ab erepta longe mugire juvenca:
Cum profugo placuere tori, cervixque, recepto
Sanguine, magna redit, fractæque in pectora vires,
Bella cupit, saltusque, et capta armenta reposcit:
Jam pede, jam cornu melior. Pavet ipse reversum
Victor, et attoniti vix agnovere magistri.
Non alias tacita juvenis Theumesius iras
Mente acuit; sed fida vias, arcanaque conjux
Senserat; utque toris primo complexa jacebat
Auroræ pallore virum: « Quos, callide, motus,
« Quamve fugam moliris? ait; nil transit amantes.
« Sentio: pervigiles acuunt suspiria questus;
« Nunquam in pace sopor. Quoties hæc ora natare
« Fletibus, et magnas latrantia pectora curas
« Admota deprendo manu? nil fœdere rupto,
« Connubiisve super moveor, viduaque juventa.
« (Et si crudus amor, nec dum post flammea toti
« Intepuere tori) tua me, properabo fateri,
« Angit amata salus. Tune incomitatus, inermis,
« Regna petes, poterisque tuis decedere Thebis,
« Si neget? atque illum solers deprendere semper
« Fama duces, tumidum narrat, raptoque superbum,

« Difficilemque tibi. Nec dum consumpserit annum.
« Me quoque nunc vates, nunc exta minantia Divos,
« Aut avium lapsus, aut turbida noctis imago
« Territat. Ah, memini, nunquam mihi falsa per umbras
« Juno venit. Quo tendis iter? quo conscius ardor
« Ducit, et ad Thebas melior socer? » Hic breve tandem
Risit Echionius juvenis, tenerumque dolorem
Conjugis amplexu solatur; et oscula mœstis
Tempestiva genis posuit, lacrymasque repressit:
« Solve metus animo: dabitur, mihi crede, merentum
« Consiliis tranquilla dies. Te fortior annis
« Nondum cura decet. Sciat hæc Saturnius olim
« Fata parens, oculosque polo dimittere si quos
« Justitia, et rectum terris defendere curat.
« Fors aderit lux illa tibi, qua mœnia cernes
« Conjugis, et geminas ibis regina per urbes. »
Sic ait, et caro raptim se limine profert.
Tydea jam socium cœptis, jam pectore fido
Æquantem curas (tantus post jurgia mentes
Vinxit amor) socerumque affatur tristis Adrastum:
« Fit mora consilio: cum multa moventibus, una
« Jam potior cunctis sedit sententia, fratris
« Prætentare fidem, tutosque in regna precando
« Explorare aditus. » Audax ea munera Tydeus
Sponte subit. Nec non et te, fortissime gentis

Ætolum, multum lacrymis conata morari
Deiphile; sed jussa patris, tutique regressus
Legato, justæque preces vicere sororis.
Jamque emensus iter silvis ac littore durum,
Qua Lernea palus, ambustaque sontibus alte
Intepet Hydra vadis, et qua vix carmine raro
Longa sonat Nemea nondum pastoribus ausis;
Qua latus Eoos Ephyres quod vergit ad Euros,
Sisypheique sedent portus: irataque terræ
Curva Palæmonio secluditur unda Lecheo.
Hinc prætervectus Nisum, et te, mitis Eleusis,
Levus habet: jamqué arva gradu Theumesia, et arces
Intrat Agenoreas. Ibi durum Eteoclea cernit
Sublimem solio, septumque horrentibus armis.
Jura ferus populo trans legem, ac tempora regni
Jam fratris de parte dabat. Sedet omne paratus
In facinus, queriturque fidem tam sero reposci.
Constitit in mediis: ramus manifestat olivæ
Legatum, causasque viæ nomenque rogatus
Edidit: utque rudis fandi, pronusque calori
Semper erat, justis miscens tamen aspera, cœpit:
« Si tibi plena fides, si dicti cura maneret
« Fœderis, ad fratrem, completo justius anno,
« Legatos hinc ire fuit; teque ordine certo
« Fortunam exuere, et lætum discedere regno;
« Ut vagus ille diu, passusque haud digna per urbes
« Ignotas, pactæ tandem succederet aulæ.
« Sed quia dulcis amor regni, blandumque potestas,
» Posceris. Astriferum velox jam circulus orbem

« Torsit, et amissæ redierunt montibus umbræ,
« Ex quo frater inops, ignota per oppida tristes
« Exul agit casus ; et te jam tempus aperto
« Sub Jove ferre dies, terrenaque frigora membris
« Ducere, et externos submissum ambire penates.
« Pone modum lætis. Satis auro dives, et ostro
« Conspicuus, tenuem germani pauperis annum
« Risisti. Moneo, regnorum gaudia temet
« Dedoceas, patiensque fugæ mereare reverti ».
Dixerat. Ast illi tacito sub pectore dudum
Ignea corda fremunt. Jacto velut aspera saxo
Cominus erigitur serpens, cui subter inanes
Longa sitis latebras, totosque agitata per artus
Convocat in fauces et squammea colla venenum.
« Cognita si dubiis fratris mihi jurgia signis
« Ante forent, nec clara odiorum arcana paterent,
« Sufficeret vel sola fides, qua torvus, et illum
« Mente gerens, ceu septa novus jam mœnia laxet
« Fossor, et hostiles inimicent classica turmas,
« Præfuris. In medios si cominus orsa tulisses
« Bistonas, aut refugo pallentes sole Gelonos,
« Parcior alloquio, et medii reverentior æqui
« Inciperes. Neque te furibundæ crimine mentis
« Arguerim; mandata refers. Nunc omnia quando
« Plena minis, nec sceptra fide, nec pace sequestra
« Poscitis, et capulo propior manus : hæc mea regi
« Argolico, nondum æqua tuis, vice dicta reporta :
« Quæ sors justa mihi, quæ non indebitus annis
« Sceptra dicavit honos, teneo, longumque tenebo.

« Te penes Inachiæ dotalis regia dono
« Conjugis, et Danaæ (quid enim melioribus actis
« Invideam?) cumulentur opes. Felicibus Argos
« Auspiciis, Lernamque regas! nos horrida Dirces
« Pascua, et Euboïcis arctatas fluctibus oras,
« Non indignati miserum dixisse parentem
« Œdipoden. Tibi larga (Pelops et Tantalus auctor)
« Nobilitas, propiorque fluat de sanguine juncto
« Jupiter. Anne feret luxu consueta paterno
« Hunc regina larem? nostræ cui jure sorores
« Anxia pensa trahunt; longo quam sordida luctu
« Mater, et ex imis auditus forte tenebris
« Ostendat socer ille senex? Jam pectora vulgi
« Assuevere jugo. Pudet heu, plebisque patrumque
« Ne toties incerta ferant, mutentque gementes
« Imperia, et dubio pigeat parere tyranno!
« Non parcit populis regnum breve. Respice quantus
« Horror, et attoniti nostro in discrimine cives.
« Hosne ego, quîs certa est sub te duce pœna, relinquam?
« Iratus, germane, venis. Fac velle: nec ipsi
« (Si modo notus amor, meritique est gratia) patres
« Reddere regna sinent ». Non ultra passus, et orsa
Injecit mediis sermonibus obvia: « Reddes,
« Ingeminat, reddes: non si te ferreus agger

« Ambiat, aut triplices alio tibi carmine muros
« Amphion auditus agat. Nil tela, nec ignes
« Obstiterint, quin ausa luas, nostrisque sub armis
« Captivo moribundus humum diademate pulses.
« Tu merito : ast horum miseret, quos sanguine viles
« Conjugibus, natisque infanda ad prœlia raptos
« Projicis excidio, bone rex! O quanta Cithæron
« Funera, sanguineisque vadis, Ismene, rotabis!
« Hæc pietas, hæc magna fides! nec crimina gentis
« Mira equidem duco : sic primus sanguinis auctor,
« Incestique patrum thalami, nec fallit origo :
« OEdipodes tu solus eris : hæc præmia morum
« Ac sceleris, violente, feres. Nos poscimus annum.
« Sed moror ». Hæc audax etiamnum in limine retro
Vociferans, jam tunc impulsa per agmina præceps,
Evolat OEnides. Vindex sic ille Dianæ
Erectus setis, et aduncæ fulmine malæ,
Cum premeret Pelopæa phalanx, saxa obvia volvens,
Fractaque perfossis arbusta Acheloïa ripis,
Jam Telamona solo, jam stratum Ixiona linquens,
Te, Meleagre, subit. Ibi demum cuspide lata
Hæsit, et obnixo ferrum laxavit in armo.
Talis adhuc trepidum linquit Calydonius heros
Concilium, infrendens ipsi ceu regna negentur:

Festinatque vias, ramumque precantis olivæ
Abjicit. Attonitæ tectorum ex culmine summo
Prospectant matres, sævoque infanda precantur
Œnidæ, tacitoque simul sub pectore regi.
Nec piger ingenio scelerum, fraudisque nefandæ
Rector eget. Juvenum fidos, lectissima bello
Pectora, nunc pretio, nunc ille hortantibus ardens
Sollicitat dictis, nocturnaque prœlia sævus
Instruit; et sanctum populis per sæcula nomen
Legatum insidiis, tacitoque invadere ferro.
Quid regnis non vile cupit? quas quæreret artes
Si fratrem, fortuna, dares? ô cæca nocentum
Consilia! ô semper timidum scelus! exit in unum
Plebs ferro jurata caput. Ceu castra subire
Apparet, aut celsum crebris arietibus urbis
Inclinare latus: densi sic agmine facto
Quinquaginta altis funduntur in ordine portis.
Macte animo, tantis dignus qui crederis armis!
Fert via per dumos propior, qua calle latenti
Præcelerant, densæque legunt compendia silvæ.
Lecta dolis sedes. Gemini procul urbe malignis
Faucibus urgentur colles, quos umbra superni
Montis, et incurvis claudunt juga frondea silvis:
Insidias natura loco, cæcamque latendi
Struxit opem. Medias arte secat aspera rupes
Semita, quam subter campi, devexaque latis
Arva jacent spatiis. Contra importuna crepido
Œdipodionidæ domus alitis; hic fera quondam
Pallentes erecta genas, suffusaque tabo
Lumina, concretis infando sanguine plumis
Relliquias amplexa virum, semesaque nudis

Pectoribus stetit ossa premens; visuque trementi
Collustrat campos. Si quis concurrere dictis
Hospes inexplicitis, aut cominus ire viator
Audeat, et diræ commercia jungere linguæ;
Nec mora, quin acuens exsertos protinus ungues,
Liventesque manus, fractosque in vulnere dentes,
Terribili applausu circum hospita surgeret ora.
Et latuere doli, donec de rupe cruenta
Heu! simili deprensa viro, cessantibus alis,
Tristis inexpletam scopulis affligeret alvum.
Monstrat sylva nefas: horrent vicina juvenci
Gràmina; damnatis avidum pecus abstinet hérbis.
Non Dryadum placet umbra choris, non commoda sacris
Faunorum, diræque etiam fugere volucres
Prodigiale nemus. Tacitis huc gressibus acti
Deveniunt peritura cohors: hostemque superbum
Annixi jaculis, et humi posita arma tenentes
Exspectant, densaque nemus statione coronant.
Cœperat humenti Phœbum subtexere palla
Nox, et cœruleam terris infuderat umbram.
Ille propinquabat sylvis, et ab aggere celso
Scuta virum, cristasque videt rutilare comantes,
Qua laxant rami nemus, adversaque sub umbra
Flammeus æratis Lunæ tremor errat in armis.
Obstupuit visis. Ibat tamen, horrida tantum
Spicula, et inclusum capulo tenus admovet ensem.
Ac prior: « Unde, viri? quidve occultatis in armis? »
Non humili terrore rogat. Nec reddita contra

Vox, fidamque negant suspecta silentia pacem.
Ecce autem vasto Chromii contorta lacerto,
Quo duce freta cohors, fuscas intervolat auras
Hasta; sed audenti Deus et Fortuna recessit.
Per tamen Olenii tegmen suis, atraque setis
Terga, super lævos humeros vicina cruori
Effugit, et viduo jugulum ferit irrita ligno.
Tunc horrere comæ, sanguisque in corde gelari.
Huc ferus atque illuc animum, pallentiaque ira
Ora ferens, nec tanta putat sibi bella parari.
« Ferte gradum contra, campoque erumpite aperto.
« Quis timor audendi? quæ tanta ignavia? solus,
« Solus in arma voco.» Neque in his mora; quos ubi plures,
Quam ratus, innumeris videt excursare latebris,
Hos prodire jugis, illos e vallibus imis
Crescere, nec paucos campo, totumque sub armis
Collucere iter (ut clausas indagine profert
In medium vox prima feras) quæ sola medendi
Turbata ratione via est, petit ardua diræ
Sphyngos, et abscissis infringens cautibus uncas
Exsuperat juga dira manus, scopuloque potitus,
Unde procul tergo metus, et via prona nocendi,
Saxum ingens, quod vix plena cervice gementes
Vertere humo, murisque valent inferre juvenci,
Rupibus avellit: dein toto sanguine nixus
Sustinet, immanem quærens librare ruinam;
Qualis in adversos Lapithas erexit inanem
Magnanimus cratera Pholus, Stupet obvia leto

Turba super stantem, atque immissi turbine montis
Obruitur ; simul ora virum, simul arma, manusque,
Fractaque commixto sederunt pectora ferro.
Quatuor hic adeo dejecti mole sub una
Congemuere ! fuga tremefactum protinus agmen
Excutitur cœptis. Neque enim temnenda jacebant
Funera : fulmineus Dorylas, quem regibus ardens
Æquabat virtus, Martisque e semine Theron,
Terrigenas confisus avos : nec vertere cuiquam
Frena secundus Halys, sed tunc pedes occubat arvis,
Pentheumque trahens nondum te Phædimus æquo,
Bacche, genus : quorum ut subitis exterrita fatis
Agmina, turbatam vidit laxare catervam;
Quæ duo sola manu gestans acclinia monti
Fixerat, intorquet jacula, et fugientibus addit.
Mox in plana libens, nudo ne pectore tela
Inciderent, saltu præceps defertur; et orbem,
Quem procul oppresso vidit Therone volutum,
Corripuit, tergoque, et vertice tegmine noto
Septus, et hostili propugnans pectora parma
Constitit : inde iterum densi glomerantur in unum
Ogygidæ, firmantque gradum. Trahit ocius ensem
Bistonium Tydeus, Mavortia munera magni
OEneos; et partes pariter divisus in omnes
Hos obit, atque illos, ferroque micantia tela
Decutit. Impeditant numero, seque ipsa vicissim
Arma premunt : nec vis conatibus ulla; sed ipsæ

In socios errare manus, et corpora turba
Involvi prolapsa sua. Manet ille cruentis
Angustus telis, et inexpugnabilis obstat.
Non aliter (Geticæ si fas est credere Phlegræ)
Armatum immensus Briareus stetit æthera contra,
Hinc Phœbi pharetras, hinc torvæ Palladis angues;
Inde Pelethroniam præfixa cuspide pinum
Martis; at hinc lasso mutata Pyracmone temnens
Fulmina, cum toto nequidquam obsessus Olympo
Tot queritur cessare manus : non segnius ardet
Huc illuc clypeum objectans, seque ipse recedens
Circuit: interdum trepidis occurrit, et instat
Spicula divellens, clypeo quæ plurima toto
Fixa tremunt, armantque virum: sæpe aspera passum
Vulnera, sed nullum vitæ in secreta receptum,
Nec mortem sperare valet. Rotat ipse furentem
Deilochum, comitemque illi jubet ire sub umbras
Phegea, sublata minitantem bella securi,
Dircæumque Gyan, et Echionium Lycophontem.
Jam trepidi sese quærunt, numerantque, nec idem
Cædis amor, tantamque dolent rarescere turbam.
Ecce Chromis, Tyrii demissus origine Cadmi,
(Hunc utero quondam Dryope Phœnissa gravato
Rapta repente choris, onerisque oblita, ferebat:
Dumque trahit prensis taurum tibi cornibus Evan,
Procidit impulsus nimiis conatibus infans).
Tunc audax jaculis, et capti pelle leonis,
Pinea nodosa quassabat robora clava,
Increpitans : « Unusne viri tot cædibus, unus

« Ibit ovans Argos ? vix credet famà reverso.
« Heu, socii, nullæne manus, nulla arma valebunt?
« Hæc regi promissa, Cydon, hæc Lampe, dabamus? »
Dum clamat, subit ore cavo Theumesia cornus,
Nec prohibent fauces, atque illi voce repleta
Intercepta natat prorupto in sanguine lingua.
Stabat adhuc, donec, transmissa morte per artus,
Labitur, immorsaque cadens obmutuit hasta.
Vos quoque Thespiadæ, cur infitiatus honora
Arcuerim fama ? fratris moribunda levabat
Membra solo Periphas (nil indole clarius illa,
Nec pietate fuit), læva marcentia colla
Sustentans, dextraque latus; singultibus arctum
Exhaurit thoraca dolor, nec vincla coercent
Undantem fletu galeam, cum multa gementi
Pone gravis curvas perfringit lancea costas.
Exit et in fratrem, cognataque pectora telo
Conserit : ille oculos etiamnum in luce natantes
Sistit, et, aspecta germani morte, resolvit.
At cui vita recens, et adhuc in vulnere vires :
« Hos tibi complexus, hæc dent, ait, oscula nati ! »
Procubuere pares fatis (miserabile votum
Mortis)! et alterna clauserunt lumina dextra.
Protinus idem ultro jaculo, parmaque Menœtem
Proterrebat agens, trepidis vestigia retro
Passibus urgentem, donec defecit iniqua
Lapsus humo, pariterque manus distractus in ambas,
Orat, et a jugulo nitentem sustinet hastam :
« Parce per has stellis interlabentibus umbras,

« Per Superos, noctemque tuam! Sine, tristia Thebis
« Nuntius acta feram, vulgique per ora paventis
« Contempto te rege canam : sic irrita nobis
« Tela cadant, nullique tuum penetrabile ferro
« Pectus, et optanti victor revebaris amico! »
Dixerat. Ille nihil vultum mutatus : « Inanes
« Perdis, ait, lacrymas ; et tu (ni fallor) iniquo
« Pollicitus mea colla duci. Nunc arma, diemque
« Projice ; quid sequeris timidæ compendia vitæ?
« Bella manent. » Simul hæc, et crassum sanguine telum
Jam redit. Ille super dictis infensus amaris
Prosequitur victos : « Non hæc Trieterica vobis
« Nox patrio de more venit : non Orgia Cadmi
« Cernitis, aut avidas Bacchum scelerare parentes.
« Nebridas et fragiles thyrsos portare putastis
« Imbellem ad sonitum, maribusque incognita veris
« Fœda Celenæa committere prælia buxo ?
« Hic aliæ cædes, alius furor : ite sub umbras
« O timidi, paucique! » Hæc intonat : ast tamen illi
Membra negant, lassusque ferit præcordia sanguis.
Jam sublata manus cassos defertur in ictus,
Tardatique gradus : clypeum nec sustinet umbo
Mutatum spoliis : gelidus cadit imber anhelo
Pectore : tum crines, ardentiaque ora cruentis
Roribus, et tetra morientum aspergine manant.

Ut leo, qui, campis longe custode fugato,
Massylas depastus oves, ubi sanguine multo
Luxuriata fames, cervixque, et tabe gravatæ
Consedere jubæ, mediis in cædibus adstat
Æger, hians, victusque cibis : nec jam amplius iræ
Crudescunt : tantum vacuis ferit aera malis,
Molliaque ejecta delambit vellera lingua.
Ille etiam Thebas spoliis, et sanguine plenus
Isset, et attonitis sese, populoque, ducique
Ostentasset ovans, ni tu, Tritonia virgo,
Flagrantem, multaque operis caligine plenum
Consilio dignata virum : « Sate gente superbi
« Œneos, absentes cui dudum vincere Thebas
« Annuimus, jam pone modum, nimiumque secundis
« Parce Deis : huic una fides optanda labori.
« Fortuna satis usus, abi. » Restabat acerbis
Funeribus, socioque gregi non sponte superstes
Hemonides (ille hæc præviderat, omnia doctus
Aeris, et nulla deceptus ab alite) Mæon,
Nec veritus prohibere ducem, sed fata monentem
Privavere fide ; vita miserandus inerti
Damnatur : trepido Tydeus immitia mandat :
« Quisquis es Aonidum, quem crastina munere nostro
« Manibus exemtum mediis Aurora videbit,
« Hæc jubeo perferre duci : cinge aggere portas :
« Tela nova : fragiles ævo circumspice muros :
« Præcipue stipare viros, densasque memento
« Multiplicare acies : fumantem hunc aspice late
« Ense meo campum. Tales in bella venimus. »

Hæc ait, et meritæ pulchrum tibi Pallas honorem
Sanguinea de strage parat, prædamque jacentem
Comportat gaudens, ingentiaque acta recenset.
Quercus erat teneræ jam longum oblita juventæ,
Aggere camporum medio, quam plurimus ambit
Frondibus incurvis et crudo robore cortex:
Huic leves galeas, perfossaque vulnere crebro
Inserit arma ferens; huic truncos ictibus enses
Subligat, et fractas membris spirantibus hastas.
Corpora tunc atque arma simul cumulata superstans
Incipit: oranti nox et juga longa resultant.
« Diva ferox, magni decus, ingeniumque parentis
« Bellipotens, cui torva genis horrore decoro
« Cassis, et asperso crudescit sanguine Gorgon;
« Nec magis ardentes Mavors, hastataque pugnæ
« Impulerit Bellona tubas, huic annue sacro:
« Seu Pandionio nostras invisere cædes
« Monte venis, sive Aonia devertis Ithone
« Læta choris, seu tu Libyco Tritone repexas
« Lota comas, qua te bijugo temone frementem
« Intemeratarum volucer rapit axis equarum:
« Nunc ibi fracta virûm spolia, informesque dicamus
« Exuvias; at si patriis Parthaonis arvis
« Inferar, et reduci pateat mihi Martia Pleuron:
« Aurea tunc mediis urbis tibi templa dicabo
« Collibus, Ionias qua despectare procellas
« Dulce sit, et flavo tollens ubi vertice pontum
« Turbidus objectas Acheloüs Echinadas exit.
« Hic ego majorum pugnas, vultusque tremendos

« Magnanimum effingam regum, figamque superbis
« Arma tholis; quæque ipse meo quæsita revexi
« Sanguine, quæque dabis captis, Tritonia, Thebis.
« Centum ibi virgineis votæ Calydonides aris
« Actæas tibi rite faces, et ab arbore casta
« Nectent purpureas niveo discrimine vittas:
« Pervigilemque focis ignem longæva sacerdos
« Nutriet, arcanum nunquam inspectura pudorem.
« Tu bellis, tu pace feres de more frequentes
« Primitias operum, non indignante Diana. »
Dixerat; et dulces iter instaurabat ad Argos.

EXPLICIT THEBAIDOS LIBER SECUNDUS.

LIBER TERTIUS.

At non Aoniæ moderator perfidus aulæ,
Nocte sub ancipiti quamvis humentibus astris,
Longus ad Auroram superet labor, otia somni
Accipit. Invigilant animo, scelerisque parati
Supplicium exercent curæ. Tunc plurima versat
Pessimus in dubiis augur timor : « Hei mihi, clamat,
« Unde moræ? (nam prona ratus, facilemque tot armis
« Tydea, nec numero virtutem, animumque rependit)
« Num regio diversa viæ? num missus ab Argis
« Subsidio globus? an sceleris data fama per urbes
« Finitimas? paucosne, pater Gradive, manuve
« Legimus indecores? at enim fortissimus illic
« Et Chromis, et Dorylas, et nostris turribus æqui
« Thespiadæ totos raperent mihi funditus Argos.
« Nec tamen ille meis reor impenetrabilis armis,
« Ære gerens solidoque datos adamante lacertos,
« Venerat. Heu segnes! quorum labor hæret in uno,
« Si conserta manus. » Vario sic turbidus æstu
Angitur, ac sese culpat super omnia, qui non
Orantem in mediis legatum cœtibus ense

Perculerit, fœdasque palam satiaverit iras.
Jam pudet incepti, jam pœnitet; ac velut ille
Fluctibus Ioniis Calabræ datus arbiter alno,
Nec rudis undarum, portus sed linquere amicos
Purior Olenii frustra gradus impulit astri:
Cum fragor hiberni subitus Jovis, omnia mundi
Claustra tonant, multusque polos inclinat Orion:
Ipse quidem mallet terras, pugnatque reverti,
Fert ingens a puppe Notus: tunc arte relicta
Ingemit, et cæcas sequitur jam nescius undas.
Talis Agenoreus ductor, cœloque morantem
Luciferum, et seros mœrentibus increpat ortus.
Ecce sub occiduas versæ jam noctis habenas,
Astrorumque obitus, ubi primum maxima Tethys
Impulit Eoo cunctantem Hyperiona ponto,
Ima flagellatis, signum lugubre malorum,
Ponderibus trepidavit humus, motusque Cithæron
Antiquas dedit ire nives. Tunc visa levari
Culmina, septenæque jugo concurrere portæ.
En prope sunt causæ: gelido remeabat Eoo
Iratus fatis, et tristis, morte negata,
Hæmonides. Nec dum ora patent, dubiusque notari
Signa dabat magnæ longe manifesta ruinæ,
Planctuque, et gemitu. Lacrymas nam protinus omnes
Fuderat. Haud aliter saltu devertitur orbus
Pastor ab agrestum nocturna strage luporum,
Cujus herile pecus silvis inopinus abegit
Imber, et hibernæ ventosa cacumina Lunæ.

Luce patent cædes : domino perferre recentes
Ipse timet casus, haustaque informis arena
Questibus implet agros, stabulique silentia magni
Odit, et amissos longo ciet ordine tauros.
Illum congestæ portarum ad limina matres
Ut solum videre, nefas! nulla agmina circum,
Magnanimosque duces, nihil ausæ quærere, tollunt
Clamorem, bello qualis supremus apertis
Urbibus, aut pelago jam descendente carina.
Ut primum invisi cupido data copia regis :
« Hanc tibi de tanto donat ferus agmine Tydeus
« Infelicem animam; sive hæc sententia Divum,
« Seu fortuna fuit : seu, quod pudet ore fateri,
« Vis invicta viri. Vix credo et nuntius: omnes,
« Procubuere omnes. Noctis vaga lumina testor
« Et sociûm manes, et te, mala protinus ales,
« Qua redeo : non hanc lacrymis meruisse, nec astu
« Crudelem veniam, atque inhonoræ munera lucis.
« Sed mihi jussa Deûm, placitoque ignara moveri
« Atropos, atque olim non hæc data janua leti,
« Eripuere necem. Jamque ut mihi prodiga vitæ
« Pectora, et extremam nihil horrescentia mortem
« Aspicias; bellum infandum, ominibusque negatam
« Movisti, funeste, aciem, dum pellere leges,
« Et consanguineo gliscis regnare superbus
« Exsule. Te series orbarum excisa domorum
« Planctibus assiduis, te diro horrore volantes
« Quinquaginta animæ, circum noctesque, diesque,

« Assilient : neque enim ipse moror. » Jam moverat iras
Rex ferus, et tristes ignescunt sanguine vultus.
Inde ultro Phlegyas, et non cunctator iniqui
Labdacus (hos regni ferrum penes) ire, manuque
Proturbare parant. Sed jam nudaverat ensem
Magnanimus vates; et nunc trucis ora tyranni,
Nunc ferrum aspectans : « Nunquam tibi sanguinis hujus
« Jus erit, aut magno feries imperdita Tydeo
« Pectora. Vado equidem exsultans, ereptaque fata
« Insequor, et comites feror exspectatus ad umbras.
« Te Superis, fratrique. » Et jam media orsa loquentis
Absciderat plenum capulo latus. Ille dolori
Pugnat, et ingentem nisu duplicatus in ictum
Corruit, extremisque animæ singultibus errans
Alternus nunc ore venit, nunc vulnere sanguis.
Excussæ procerum mentes, turbataque mussant
Concilia. Ast illum conjux, fidique parentes
Servantem vultus, et torvum in morte peractâ,
Nec longum reducem lætati, in tecta ferebant.
Sed ducis infandi rabidæ non hactenus iræ
Stare queunt. Vetat igne rapi, pacemque sepulcri
Impius ignaris nequidquam manibus arcet.
Tu tamen egregius fati, mentisque, nec unquam
Indignum passure situm, qui cominus ausus
Vadere contemtum regis; quaque ampla veniret
Libertas sancire viam : quo carmine dignam,
Quo satis ore tuis famam virtutibus addam,

Augur amate Deis? non te cœlestia frustra
Edocuit, lauroque sua dignatus Apollo est,
Et nemorum Dodona parens, Cyrrhæa virgoque
Audebit tacito populos suspendere Phœbo.
Nunc quoque Tartareo multum divisus Averno
Elysias, i, carpe plagas: ubi manibus axis
Invius Ogygiis, nec sontis iniqua Tyranni
Jussa valent. Durant habitus, et membra cruentis
Inviolata feris; nudoque sub axe jacentem
Et nemus, et tristis volucrum reverentia servat.
At nuptæ exanimes, puerique, ægrique parentes
Mœnibus effusi per plana, per invia, passim
Quisque suas avidi ad lacrimas miserabile currunt
Certamen: quos densa gradu comitantur euntes
Millia solandi studio; pars visere flagrant
Unius acta viri, et tantos in nocte labores.
Fervet iter gemitu, et plangoribus arva reclamant.
Ut vero infames scopulos, silvamque nefandam
Perventum, ceu nulla prius lamenta, nec atri
Manassent imbres, sic ore miserrimus uno
Exoritur fragor, aspectuque accensa cruento
Turba furit. Stat sanguineo discissus amictu
Luctus atrox, cæsoque invitat pectore matres.
Scrutantur galeas frigentum, inventaque monstrant
Corpora, prociduæ super externosque, suosque.
Hæ pressant in tabe comas: hæ lumina signant,
Vulneraque alta replent lacrimis. Pars spicula dextra

Nequidquam parcente trahunt, pars molliter aptant
Brachia trunca loco, et cervicibus ora reponunt.
At vaga per dumos, vacuique in pulvere campi
Magna parens juvenum, gemini tunc funeris, Ide
Squalentem sublata comam, liventiaque ora
Ungue premens, nec jam infelix miserandaque, verum
Terror inest lacrimis, per et arma et corpora passim
Canitiem impexam dira tellure volutans,
Quærit inops natos, omnique in corpore plangit.
Thessalis haud aliter bello gavisa recenti,
Cui gentile nefas hominem revocare canendo,
Multifida attollens antiqua lumina cedro,
Nocte subit campos, versatque in sanguine functum
Vulgus; et explorat manes, cui plurima busto
Imperet ad Superos. Animarum mœsta queruntur
Concilia, et nigri pater indignatur Averni.
Illi in secessu pariter sub rupe jacebant
Felices, quos una dies, manus abstulit una,
Pervia vulneribus media trabe pectora nexi.
Ut vidit, lacrimisque oculi patuere profusis:
« Hosne ego complexus, genitrix, hæc oscula, nati,
« Vestra tuor? sic vos extremo in fine ligavit
« Ingenium crudele necis? quæ vulnera tractem,
« Quæ prius ora premam? vosne illa potentia matris,
« Vos uteri fortuna mei? qua tangere Divos
« Rebar, et Ogygias titulis anteire parentes.

« At quanto melius, dextraque in sorte jugatæ,
« Quîs steriles thalami, nulloque ululata dolore
« Respexit Lucina domum! Mihi quippe malorum
« Causa labor. Sed nec bellorum in luce patenti
« Conspicui factis, æternaque gentibus ausi,
« Quæsistis miseræ vulnus memorabile matri:
« Sed mortem obscuram, miserandaque funera passi.
« Heu quantus furto cruor! et sine laude jacetis!
« Quin ego, non dextras miseris complexibus ausim
« Dividere, et tanti consortia rumpere leti.
« Ite diu fratres! indiscretique supremis
« Ignibus, et caros urna confundite manes. »
Nec minus interea digesta strage suorum,
Hinc Chromium conjux, hinc mater Penthea clamat
Astyoches; puerique rudes, tua, Phædime, proles,
Amissum dedicere patrem, Marpissaque pactum
Phyllea: sanguineumque lavant Acamanta sorores.
Tunc ferro retegunt silvas, collisque propinqui
Annosum truncant apicem, qui conscius actis
Noctis, et inspexit gemitus. Ibi grandior ævo
Ante rogos, dum quisque suo nequit igne revelli,
Concilium infaustum dictis mulcebat Alethes:
« Sæpe quidem infelix, varioque exercita ludo
« Fatorum gens nostra ruit, Sidonius ex quo
« Hospes in Aonios jecit sata ferrea sulcos:
« Unde novi fœtus, et formidata colonis
« Arva suis. Sed nec veteris cum regia Cadmi
« Fulmineum in cinerem, monitis Junonis iniquæ,

« Consedit, neque funerea cum laude potitus
« Infelix Athamas trepido de monte veniret,
« Semianimem heu læto referens clamore Learchum;
« Hic gemitus Thebis : nec tempore clarius illo
« Phœnissæ sonuere domus, cum lassa furorem
« Vicit, et ad comitum lacrimas expavit Agave.
« Una dies similis fato, specieque malorum
« Æqua fuit, qua magniloquos luit impia flatus
« Tantalis, innumeris cum circumfusa ruinis
« Corpora tot raperet terra, tot quæreret ignes.
« Talis erat vulgi status, et sic urbe relicta,
« Primævique senes, et longo examine matres
« Invidiam planxere Deis; miseroque tumultu
« Bina per ingentes stipabant funera portas.
« Meque ipsum, memini (nec dum apta doloribus ætas)
« Flesse tamen, gemituque meos æquasse parentes.
« Illa tamen Superi! Nec quod tibi, Delia, castos
« Prolapsum ad fontes, specula temerante profana,
« Heu! dominum insani non agnovere Molossi,
« Deflerim magis, aut verso quod sanguine fluxit
« In subitos regina lacus. Sic dura Sororum
« Pensa dabant, visumque Jovi. Nunc regis iniqui
« Ob noxam immeritos patriæ tot culmina cives
« Exuimus, nec adhuc calcati fœderis Argos
« Fama subit, et jam bellorum extrema dolemus!
« Quantus equis, quantusque viris in pulvere crasso
« Sudor! io quantum crudele rubebitis, amnes!

« Viderit hæc bello viridis manus : ast ego doner,
« Dum licet, igne meo, terraque insternar avita ! »
Hæc senior : multumque nefas Eteoclis acervat,
Crudelem infandumque vocans, pœnasque daturum.
Unde ea libertas? juxta illi finis et ætas
Tota retro, seræque velit decus addere morti.
Hæc sator astrorum jamdudum e vertice mundi
Prospectans, primoque imbutas sanguine gentes,
Gradivum acciri propere jubet. Ille furentes
Bistonas, et Geticas populatus cædibus urbes,
Turbidus ætherias currus urgebat ad arces,
Fulmine cristatum galeæ jubar, armaque in auro
Tristia, terrificis monstrorum animata figuris,
Incutiens : tonat axe polus; clypeique cruenta
Lux rubet, et solem longe ferit æmulus orbis.
Hunc ubi Sarmaticos etiamnum efflare labores
Juppiter, et tota perfusum pectora belli
Tempestate videt : « Talis mihi, nate, per Argos,
« Talis abi : sic ense madens, ac nubilus ira.
« Exturbent resides frenos; et cuncta perosi
« Te cupiant; tibi præcipites animasque, manusque
« Devoveant : rape cunctantes, et fœdera turba,
« Quæ dedimus. Tibi fas ipsos incendere bello
« Cœlicolas, pacemque meam. Jam semina pugnæ
« Ipse dedi. Remeat portans immania Tydeus
« Ausa ducis, scelus et turpis primordia belli,
« Insidias, fraudesque, suis quas ultus in armis.
« Adde fidem. Vos o Superi, meus ordine sanguis,
« Ne pugnate odiis, neu me tentare precando

« Certetis. Sic fata mihi, nigræque sororum
« Juravere colus. Manet hæc ab origine mundi
« Fixa dies bello, populique in prœlia nati.
« Quod nisi me veterum pœnas sancire malorum
« Gentibus, et diros sinitis punire nepotes,
« Arcem hanc æternam, mentis sacraria nostræ,
« Testor, et Elysios etiam mihi numina fontes,
« Ipse manu Thebas, correptaque mœnia fundo
« Excutiam, versasque solo super Inacha tecta
« Effundam turres, ac stagna in cœrula vertam
« Imbre superjecto : licet ipsa, in turbine rerum,
« Juno suos colles, templumque amplexa laboret. »

Dixit; et attoniti jussis (mortalia credas
Pectora) sic cuncti vocemque, animosque tenebant.

Non secus ac longa ventorum pace solutum
Æquor, et imbelli recubant ubi littora somno,
Silvarumque comas, et abactas flamine nubes
Mulcet iners æstas : tunc stagna, lacusque sonori
Detumuere : tacent exhausti solibus amnes.

Gaudet ovans jussis, et adhuc temone calenti
Fervidus, in lævum torquet Gradivus habenas.
Jamque iter extremum, cœlique abrupta tenebat,
Cum Venus ante ipsos, nulla formidine gressum
Figit equos. Cessere retro; jam jamque rigentes
Suppliciter posuere jubas. Tunc pectore summo
Acclinata jugo, vultumque obliqua madentem,
Incipit : « (Interea dominæ vestigia juxta
Spumantem proni mandunt adamanta jugales).

« Bella etiam in Thebas, socer o pulcherrime, bella

« Ipse paras, ferroque tuos abolere nepotes?
« Nec genus Harmiones, nec te connubia cœlo
« Festa, nec hæ quidquam lacrymæ, furibunde, morantur?
« Criminis hæc merces? hæc fama, pudorque relictus?
« Hoc mihi Lemniacæ de te meruere catenæ?
« Perge libens. At non eadem Vulcania nobis
« Obsequia, et læsi servit tamen ira mariti.
« Illum ego perpetuis mihi desudare caminis
« Si jubeam, vigilesque operi transmittere noctes,
« Gaudeat, ornatusque novos, ipsique laboret
« Arma tibi. Tu... sed scopulos et ahena precando
« Flectere corda paro. Solum hoc tamen anxia, solum
« Obtestor, quid me Tyrio sociare marito
« Progeniem caram, infaustisque dabas Hymenæis?
« Dum fore præclaros armis, et vivida rebus
« Pectora vipereo Tyrios de sanguine jactas,
« Demissumque Jovis serie genus? Ah mea quanto
« Sithonia mallem nupsisset virgo sub Arcto
« Trans Boream, Thracasque tuos! Indigna parumne
« Pertulimus, divæ Veneris quod filia longum
« Reptat, et Illyricas ejectat virus in herbas?
« Nunc gentem immeritam! » Lacrymas non pertulit ultra
Bellipotens. Hastam læva transumit; et alto
(Haud mora) desiluit curru: clypeoque receptam
Lædit in amplexu, dictisque ita mulcet amicis:
« O mihi, bellorum requies, et sacra voluptas,
« Unaque pax animo; soli cui tanta potestas

« Divorumque hominumque meis occurrere telis
« Impune, et media quamvis in cæde frementes,
« Hos assistere equos, hunc ensem avellere dextra.
« Nec mihi Sidonii genitalia fœdera Cadmi,
« Nec tua cara fides (ne falsa incessere gaude)
« Exciderunt. Prius in patrui Deus infera mergar
« Stagna, et pallentes agar exarmatus ad umbras.
« Sed nunc Fatorum monitus, mentemque supremi
« Jussus obire patris, (neque enim Vulcania tali
« Imperio manus apta legi) quo pectore contra
« Ire Jovem, dictasque parem contemnere leges?
« Cui modo, pro vires! terras, cœlumque, fretumque,
« Attremere oranti, tantosque ex ordine vidi
« Delituisse Deos. Sed ne mihi corde supremos
« Concipe, cara, metus, quando hæc mutare potestas
« Nulla datur. Cum jam Tyriis sub mœnibus ambæ
« Bellabunt gentes, adero, et socia arma juvabo.
« Tunc me sanguineo late defervere campo
« Res super Argolicas haud sic dejecta videbis:
« Hoc mihi jus, nec Fata vetant. » Sic orsus, aperto
Flagrantes immisit equos. Non ocius alti
In terras cadit ira Jovis, si quando nivalem
Othryn, et Arctoæ gelidum caput institit Ossæ,
Armavitque in nube manum. Volat ignea moles
Sæva Dei mandata ferens; cœlumque trisulca
Territat omne coma, jamdudum aut ditibus agris
Signa dare, aut ponto miseros involvere nautas.
Jamque remensus iter fesso Danaeia Tydeus

Arva gradu, viridisque legit devexa Prosymnæ
Terribilis visu. Stant fulti pulvere crines:
Squallidus ex humeris cadit alta in vulnera sudor,
Insomnesque oculos rubor excitat; oraque retro
Sorbet anhela sitis. Mens altum spirat honorem,
Conscia factorum. Sic nota in pascua taurus
Bellator redit, adverso cui colla, suoque
Sanguine, proscissique natant palearibus armi.
Tunc quoque lassa tumet virtus, multumque superbit
Pectore despecto. Vacua jacet hostis arena
Turpe gemens, crudosque vetat sentire dolores.
Talis erat. Medias etiam non destitit urbes,
Quidquid et Asopon, veteresque interjacet Argos
Inflammare odiis: multumque, et ubique retexens
Legatum sese Graia de gente petendis
Isse super regnis profugi Polynicis: « At inde
« Vim, noctem, scelus, arma, dolos, ea fœdera passum
« Regis Echionii, fratri sua jura negari. »
Prona fides populis. Deus omnia credere suadet
Armipotens, geminatque acceptos fama pavores.
Utque introgressus portas (et forte verendos
Concilio pater ipse duces cogebat Adrastus)
Improvisus adest, jam illinc a postibus aulæ,
Vociferans: « Arma, arma viri! tuque optime Lernæ
« Ductor, magnanimum si quis tibi sanguis avorum,
« Arma para. Nusquam pietas: non gentibus æquum
« Fas, aut jura Jovis. Melius legatus adissem

« Sauromatas avidos, servatoremque cruentum
« Bebrycii nemoris. Nec jussa incuso, pigetve
« Officii. Juvat isse, juvat, Thebasque nocentes
« Explorasse manu. Bello me, credite, bello,
« Ceu turrim validam, aut arctam compagibus urbem,
« Delecti insidiis instructique omnibus armis
« Nocte doloque viri, nudum, ignarumque locorum
« Nequidquam clausere. Jacent in sanguine mixti
« Ante urbem vacuam. Nunc o, nunc tempus in hostes,
« Dum trepidi, exsanguesque metu, dum funera portant:
« Dum capulo nondum manus excidit, ipse ego fessus
« Quinquaginta illis heroum immanibus umbris,
« Vulneraque ista ferens putri insiccata cruore
« Protinus ire peto. » Trepidi de sedibus adstant
Inachidæ: cunctisque prior Cadmeïus heros
Accurrit vultum dejectus: « Et en ego Divis
« Invisus, vitæque nocens, hæc vulnera cerno
« Integer? hosne mihi reditus, germane, parabas?
« In me hæc tela dabas? pro vitæ fœda cupido!
« Infelix, fratri facinus tam grande negavi.
« Et nunc vestra quidem maneant in pace serena
« Mœnia, nec vobis tanti sim causa tumultus
« Hospes adhuc. Scio, nec me adeo res dextra levavit,
« Quam durum natis, thalamo quam triste revelli,
« Quam patria. Non me ullius domus anxia culpet,
« Respectentque truces obliquo lumine matres.
« Ibo libens certusque mori: licet optima conjux,

« Auditusque iterum revocet socer. Hunc ego Thebis,
« Hunc, germane, tibi jugulum, et tibi, maxime Tydeu,
« Debeo. » Sic variis prætentat pectora dictis,
Obliquatque preces. Commotæ questibus iræ
Et mixtus lacrymis caluit dolor. Omnibus ultro
Non juvenum modo, sed gelidis et inertibus ævo
Pectoribus mens una subit, viduare penates,
Finitimas adhibere manus : jamque ire. Sed altus
Consiliis pater, imperiique haud flectere molem
Inscius : « Ista quidem Superis, curæque medenda
« Linquite, quæso, meæ : nec te germanus inulto
« Sceptra geret : neque vos avidi promittite bellum.
« At nunc egregium, tantoque in sanguine ovantem
« Excipite Œniden, animosaque pectora laxet
« Sera quies; nobis dolor haud rationis egebit. »
Turbati extemplo comites, et pallida conjux,
Tydea circum omnes fessum bellique viæque
Stipantur. Lætus mediis in sedibus aulæ
Constitit, ingentique exceptus terga columna,
Vulnera dum lymphis Epidaurius eluit Idmon,
Nunc velox ferro, nunc ille potentibus herbis
Mitior. Ipse alta seductus mente renarrat
Principia irarum, quæque orsus uterque vicissim,
Quis locus insidiis, tacito quæ tempora bello :
Qui contra, quantique duces, ubi maximus illi
Sudor, et indicio servatum Mæona tristi,
Exponit. Cui fida manus proceresque socerque
Astupet oranti, Tyriusque incenditur exsul.
Solverat Hesperii devexo margine ponti

Flagrantes Sol pronus equos; rutilamque lavabat
Oceani sub fonte comam: cui turba profundi
Nereos, et rapidis accurrunt passibus Horæ;
Frenaque, et auratæ textum sublime coronæ
Deripiunt: laxant calidis humentia loris
Pectora: pars meritos vertunt ad molle jugales
Gramen, et erecto currum temone supinant.
Nox subiit, curasque hominum, motusque ferarum
Composuit, nigroque polos involvit amictu.
Illa quidem cunctis, sed non tibi, mitis Adraste,
Labdacioque duci; nam Tydea largus habebat
Perfusum magna virtutis imagine somnus.
Et jam noctivagas inter Deus armiger umbras
Desuper Arcadiæ fines, Nemeæaque rura,
Tænariumque cacumen, Apollineasque Therapnas
Armorum tonitru ferit, et trepidantia corda
Implet amore sui. Comunt Furor Iraque cristas,
Frena ministrat equis Pavor armiger. At vigil omni
Fama sono varios rerum succincta tumultus
Ante volat currum, flatuque impulsa gementum
Alipedum, trepidas denso cum murmure plumas
Excutit. Urget enim stimulis auriga cruentis
Facta, infecta loqui; curruque infestus ab alto
Terga, comasque Deæ Scythica pater increpat hasta.
Qualis ubi Æolio demissos carcere ventos
Dux præ se Neptunus agit, magnoque volantes
Injicit Ægæo. Tristis comitatus eunti
Circum lora fremunt, nimbique hiemesque profundæ,

Nubilaque, et vulso terrarum sordida fundo
Tempestas; dubiæ motis radicibus obstant
Cyclades. Ipsa tua Mycono, Gyaroque revelli,
Dele, times, magnique fidem testaris alumni.
  Septima jam nitidum terris Aurora Deisque
Purpureo vehit ore diem : Perseïus heros
Cum primum arcana senior sese extulit aula,
Multa sùper bello, generisque tumentibus amens,
Incertusque animi, daret armis jura, novosque
Gentibus incuteret stimulos; an frena teneret
Irarum, et motos capulis astringeret enses.
Hinc pacis tranquilla movent, atque inde pudori
Fœda quies, flectique nova dulcedine pugnæ
Difficiles populi. Dubio sententia tandem
Sera placet, vatum mentes, ac provida veri
Sacra movere Deûm. Solers tibi cura futuri,
Amphiaraë, datur; juxtaque Amythaone cretus
Jam senior, sed mente virens Phœboque Melampus
Associat passus : dubium cui dexter Apollo,
Oraque Cyrrhæa satiarit largius unda.
Principio fibris, pecudumque in sanguine Divos
Explorant. Jam tum pavidis maculosa bidentum
Corda negant, diraque nefas minitantia vena;
Ire tamen, vacuoque sedet petere omina cœlo.
  Mons erat audaci seductus in æthera dorso,
Nomine Lernæi memorant Aphesanta coloni,
Gentibus Argolicis olim sacer : inde ferebant
Nubil, a suspenso celerem temerasse volatu
Persea, cum raptos pueri perterrita mater
Prospexit de rupe gradus, ac pene secuta est.
Huc gemini vates, sanctam canentis olivæ

Fronde comam, et niveis ornati tempora vittis,
Evadunt pariter : madidos ubi lucidus agros
Ortus, et algentes laxavit sole pruinas.
Ac prior Œclides solita prece numen amicat :
« Juppiter omnipotens, nam te pernicibus alis
« Addere consilium, volucresque implere futuri,
« Ominaque, et causas cœlo deferre latentes
« Accipimus : non Cyrrha Deum promiserit antro
« Certius, aut frondes lucis quas fama Molossis
« Chaonias sonuisse tibi : licet aridus Ammon
« Invideat, Lyciæque parent contendere sortes,
« Niliacumque pecus, patrioque æqualis honori
« Branchus, et undosæ qui rusticus accola Pisæ
« Pana Lycaonia nocturnum exaudit in umbra.
« Ditior ille animi, cui tu, Dictæe, secundas
« Impuleris manifestus aves. Mirum unde, sed olim
« Hic honor alitibus. Superæ seu conditor aulæ
« Sic dedit, effusum Chaos in nova semina texens:
« Seu quia mutatæ, nostraque ab origine versis
« Corporibus subiere Notos : seu purior axis,
« Amotumque nefas, et rarum insistere terris
« Vera docent : tibi, summe sator terræque Deûmque,
« Scire licet. Nos Argolicæ primordia pugnæ,
« Venturumque sinas cœlo prænosse laborem.
« Si datur, et duris sedet hæc sententia Parcis
« Solvere Echionias Lernæa cuspide portas,
« Signa feras, lævusque tones. Tunc omnis in astris
« Consonet arcana volucris bona murmura lingua,

« Si prohibes, hic necte moras; dextrisque profundum
« Alitibus prætexe diem. » Sic fatus, et alto
Membra locat scopulo. Tunc plura ignotaque jungit
Numina, et immensi fruitur caligine mundi.
Postquam rite diu partiti sidera, cunctas
Perlegere animis, oculisque sequacibus auras:
Tunc Amythaonius longo post tempore vates:
« Nonne sub excelso spirantis limite cœli,
« Amphiaraë, vides, cursus ut nulla serenos
« Ales agat? liquidoque polum complexa meatu
« Pendeat? aut fugiens placabile plauserit omen?
« Non comes obscurus tripodum, non fulminis ardens
« Vector adest, flavæque sonans avis unca Minervæ.
« Non venit auguriis melior: quin vultur, et altis
« Desuper accipitres exsultavere rapinis.
« Monstra volant: diræ strident in nube volucres,
« Nocturnæque gemunt striges, et feralia bubo
« Damna canens. Quæ prima Deûm portenta sequemur?
« Hisne dari, Thymbræe, polum? simul ora recurvo
« Ungue secant rabidæ, planctumque imitantibus alis
« Exagitant Zephyros, et plumea pectora cædunt.
Ille sub hæc: « Equidem varii, pater, omina Phœbi
« Sæpe tuli. Jam tunc prima cum pube virentem

« Semideos inter pinus me Thessala reges
« Duceret. Hic casus terræque marisque canentem
« Obstupuere duces; nec me ventura locuto
« Sæpius, in dubiis auditus Iasone Mopsus.
« Sed similes non ante metus, aut astra notavi
« Prodigiosa magis: quanquam majora parantur.
« Huc adverte animum. Clara regione profundi
« Ætheris, innumeri statuerunt agmina cygni:
« Sive hos Strymonia Boreas ejecit ab Arcto,
« Seu fœcunda refert placidi clementia Nili.
« Fixerunt cursus: hac rere in imagine Thebas.
« Nam sese immoti gyro, atque in pace silentes,
« Ceu muris, valloque tenent. Sed fortior ecce
« Adventat per inane cohors. Septem ordine fulvo
« Armigeros summi Jovis exsultante caterva
« Intueor. Inachii sunt hi tibi (concipe) reges.
« Invasere globum nivei gregis, uncaque pandunt
« Cædibus ora novis, et strictis unguibus instant.
« Cernis inexpleto rorantes sanguine ventos,
« Et plumis stillare diem? quam sæva repente
« Victores agitat leto Jovis ira sinistri?
« Hic excelsa petens subita face Solis inarsit,
« Summisitque animos. Illum vestigia adortum
« Majorum volucrum teneræ deponitis alæ.
« Hic hosti implicitus pariter ruit: hunc fuga retro
« Volvit agens sociæ linquentem fata catervæ.
« Hic nimbo glomeratus obit; hic præpete viva
« Pascitur immoriens. Spargit cava nubila sanguis.

« Quid furtim lacrymas? illum, venerande Melampu,
« Qui cadit, agnosco. » Trepidos sic morte futura,
Cunctaque jam rerum certa sub imagine passos
Terror habet vates. Piget irrupisse volantum
Concilia, et cœlo mentem insertasse vetanti.
Auditique odere Deos. Unde iste per orbem
Primus venturi miseris animantibus æger
Crevit amor? Divûmne feras hoc munus, an ipsi
Gens avida, et parto non unquam stare quieti?
Eruimus quæ prima dies, ubi terminus ævi,
Quid bonus ille Deûm genitor, quid ferrea Clotho
Cogitet: hinc fibræ, et volucrum per nubila sermo,
Astrorumque vices, numerataque semita Lunæ,
Thessalicumque nefas. At non prior aureus ille
Sanguis avûm, scopulisque satæ vel robore gentes
Mentibus hoc ausæ. Silvas amor unus, humumque
Edomuisse manu. Quid crastina volveret ætas
Scire nefas homini. Nos, pravum ac debile vulgus,
Scrutamur penitus Superos: Hinc pallor et iræ,
Hinc scelus, insidiæque, et nulla modestia voti.
  Ergo manu vittas, damnataque vertice serta
Diripit, abjectaque inhonorus fronde sacerdos
Inviso de monte redit. Jam bella tubæque
Cominus, absentesque fremunt sub pectore Thebæ.
Ille nec aspectum vulgi, nec fida tyranni
Colloquia, aut cœtus procerum perferre, sed atra
Sede tegi, et Superum clausus negat acta fateri.
Te pudor et curæ retinent per rura, Melampu.
  Bis senos premit ora dies, populumque ducesque

Extrahit incertis. Et jam suprema Tonantis
Jussa fremunt, agrosque viris, annosaque vastant
Oppida. Bellipotens præ se Deus agmina passim
Mille rapit. Liquere domos, dilectaque læti
Connubia, et primo plorantes limine natos;
Tantus in attonitos cecidit Deus! Arma paternis
Postibus, et fixos Superum ad penetralia currus
Vellere amor. Tunc fessa putri rubigine tela,
Horrentesque situ gladios in sæva recurvant
Vulnera, et attrito cogunt juvenescere saxo.
Hi teretes galeas, magnorumque ærea suta
Thoracum, et tunicas chalybum squallore crepantes
Pectoribus tentare; alii Gortynia lentant
Cornua. Jam falces avidis et aratra caminis,
Rastraque, et incurvi sævum rubuere ligones.
Cædere nec validas sanctis e stirpibus hastas,
Nec pudor emerito clypeum vestisse juvenco.
Irrupere Argos, mœstique ad limina regis
Bella animis, bella ore fremunt. It clamor ad auras,
Quantus Tyrrheni gemitus salis, aut ubi tentat
Enceladus mutare latus. Procul igneus antris
Mons tonat: exundant apices, fluctusque Pelorus
Contrahit, et sperat tellus abrupta reverti.
Atque hic ingenti Capaneus Mavortis amore
Excitus, et longam pridem indignantia pacem
Corda tumens (huic ampla quidem de sanguine prisco
Nobilitas, sed enim ipse manu prægressus avorum
Facta, diu tuto Superûm contemptor, et æqui
Impatiens, largusque animæ, modo suaserit ira).

Unus ut e silvis Pholoes habitator opacæ
Inter et Ætnæos æquus consurgere fratres:
Ante fores, ubi turba ducum, vulgique frementis,
Amphiaraë, tuas: « Quæ tanta ignavia, clamat,
« Inachidæ? vosque, o socio de sanguine Achivi,
« Unius (heu pudeat) plebeia ad limina civis,
« Tot ferro accinctæ gentes, animisque paratæ
« Pendemus? non si ipse cavo sub vertice Cyrrhæ,
« Quisquis is est timidis, famæque ita visus, Apollo
« Mugiat, insano penitus seclusus in antro,
« Exspectare queam, dum pallida virgo tremendas
« Nuntiet ambages. Virtus mihi numen, et ensis,
« Quem teneo. Jamque huc timida cum fraude sacerdos
« Exeat, aut hodie volucrum quæ tanta potestas
« Experiar.» Lætum fremit, assensuque furentem
Implet Achæa manus. Tandem prorumpere adactus
Œclides, alio curarum agitante tumultu:
« Non equidem effreno juvenis clamore profani,
« Dictorumque metu, licet hic insana minetur,
« Elicior tenebris. Alio mihi debita fato
« Summa dies, vetitumque dari mortalibus armis.
« Sed me vester amor, nimiusque arcana profari
« Phœbus agit. Vobis ventura, atque omne, quod ultra est,
« Pandere mœstus eo. Nam te, vesane, moneri
« Ante nefas, unique silet tibi noster Apollo.
« Quo miseri, Fatis Superisque obstantibus, arma,
« Quo rapitis? quæ vos Furiarum verbera cæcos
« Exagitant? adeone animarum tædet? et Argos

« Exosi, nil dulce domi ? nulla omina curæ?
« Quid me Persei secreta ad culmina montis
« Ire gradu trepido, superosque irrumpere cœtus
« Egistis ? potui pariter nescire, quis armis
« Casus, et atra dies, quæ fati exordia cunctis,
« Quæ mihi. Consulti testor penetralia mundi,
« Et volucrum affatus, et te, Thymbræe, vocanti
« Non alias tam sæve mihi, quæ signa futuri
« Pertulerim Vidi ingentis portenta ruinæ.
« Vidi hominum, Divûmque nefas, hilaremque Megæram,
« Et Lachesim putri vacuantem secula penso.
« Projicite arma manu. Deus ecce furentibus obstat :
« Ecce Deus! Miseri! quid pulchrum sanguine victo
« Aoniam et diri saturare novalia Cadmi ?
« Sed quid vana cano ? quid fixos arceo casus ?
« Ibimus. » Hic presso gemuit simul ore sacerdos.
Illum iterum Capaneus : « Tuus o furor, augur, et uni
« Ista tibi, ut serves vacuos inglorius Argos :
« Et tua non unquam Tyrrhenus tempora circum
« Clangor eat. Quid vota virûm meliora moraris ?
« Scilicet ut vanis avibus, natoque, domoque,
« Et thalamis potiare jacens, sileamus inulti
« Tydeos egregii perfossum pectus ? et arma
« Fœderis abrupti ? quod si bella effera Graios
« Ferre vetas, i Sidonias legatus ad urbes.
« Hæc pacem tibi serta dabunt. Tua prorsus inani
« Verba polo causas, abstrusaque semina rerum
« Eliciunt ? miseret Superûm, si carmina curæ,

« Humanæque preces. Quid inertia pectora terres?
« Primus in orbe Deos fecit timor. Et tibi tuto
« Nunc eat iste furor. Sed prima ad classica, cum jam
« Hostilem Ismenon galeis Dirceque bibemus,
« Ne mihi tunc, moneo, lituos atque arma volenti,
« Obvius ire pares, ventisque aut alite visa
« Bellorum proferre diem. Procul hæc tibi mollis
« Infula, terrificique aberit dementia Phœbi.
« Illic augur ego, et mecum quicunque parati
« Insanire manu. » Rursus fragor intonat ingens
Hortantum, et vasto subter volat astra tumultu.
Ut rapidus torrens, animos cui verna ministrant
Flamina, et exuti concreto frigore colles,
Cum vagus in campos frustra prohibentibus exit
Obicibus : resonant permixto turbine tecta,
Arva, armenta, viri, donec stetit improbus alto
Colle minor, magnoque invenit in aggere ripas.
Hæc alterna ducum nox interfusa diremit.
At gemitus Argia viri non amplius æquo
Corde ferens, sociumque animo miserata dolorem,
Sicut erat pridem laceris turbata capillis,
Et fletu signata genas, ad celsa verendi
Ibat tecta patris, parvumque sub ubere caro
Thessandrum portabat avo. Jam nocte suprema
Ante novos ortus, ubi sola superstite plaustro
Arctos ad Oceanum fugientibus invidet astris.
Utque fores iniit, magnoque affusa parenti est:
« Cur tua cum lacrymis mœsto sine conjuge supplex
« Limina nocte petam, cessem licet ipsa profari,

« Scis, genitor. Sed jura Deûm genitalia testor,
« Teque pater, non ille jubet; sed pervigil angor,
« Ex quo primus Hymen, movitque infausta sinistram
« Juno facem, semper lacrymis gemituque profundo
« Exturbata quies. Non, si mihi tigridis horror,
« Æquoreæque super rigeant præcordia cautes,
« Ferre queam. Tu solus opem, tu summa medendi
« Jura tenes. Da bella, pater; generique jacentis
« Aspice res humiles, atque hanc, pater, aspice prolem
« Exsulis. Huic olim generis pudor, obvia prima
« Hospitia, et junctæ testato numine dextræ.
« Hic certe est, quem Fata dabant, quem dixit Apollo.
« Non egomet tacitos Veneris furata calores,
« Culpatamve facem : tua jussa verenda, tuosque
« Dilexi monitus. Nunc qua feritate dolentis
« Despiciam questus? nescis, pater optime, nescis,
« Quantus amor castæ misero nupsisse marito !
« Et nunc mœsta quidem grave et illætabile munus
« Ut timeam, doleamque, rogo. Sed cum oscula rumpet
« Mœsta dies, cum rauca dabunt abeuntibus armis
« Signa tubæ, sævoque genas fulgebitis auro,
« Hei mihi ! care parens, iterum fortasse rogabo,
Illius humenti carpens pater oscula vultu :
« Non equidem has unquam culparim, nata, querelas :
« Pone metus : laudanda rogas, nec digna negari.

« Sed mihi multa Dei (nec tu sperare, quod urges,
« Desine) multa metus, regnique volubile pondus
« Subjiciunt animo. Veniet, qui debitus istis,
« Nata, modus: nec te incassum flevisse quereris.
« Tu solare virum: neu sint dispendia justæ
« Dura moræ: magnos cunctamur nata, paratus.
« Proficitur bello. » Dicentem talia nascens
Lux movet, ingentesque jubent assurgere curæ.

EXPLICIT THEBAIDOS LIBER TERTIUS.

LIBER QUARTUS.

TERTIUS horrentem Zephyris laxaverat annum
Phœbus, et angustum cogebat limite verno
Longius ire diem, cum fractâ impulsaque fatis
Consilia, et tandem miseris data copia belli.
Prima manu rutilam de vertice Larissæo
Ostendit Bellona facem, dextraque trabalem
Hastam intorsit agens, liquido quæ stridula cœlo
Fugit, et adversæ celso stetit aggere Dirces.
Mox et castra subit, ferroque, auroque coruscis
Mixta viris, turmale fremit. Dat euntibus enses:
Plaudit equos: vocat ad portas. Hortamina fortes
Præveniunt; timidisque etiam brevis addita virtus.
Dicta dies aderat. Cadit ingens rite Tonanti,
Gradivoque pecus: nullisque secundus in extis
Pallet, et armatis simulat sperare sacerdos.
Jamque suos circum pueri, innuptæque, patresque,
Funduntur mixti: summisque a postibus obstant
Nec modus est lacrymis. Rorant clypeique jubæque
Triste salutantum, et cunctis dependet ab armis
Suspiranda domus. Galeis juvat oscula clausis
Inserere, amplexuque truces deducere conos.
Illi, quîs ferrum modo, quîs mors ipsa placebat,

Dant gemitus, fractæque labant singultibus iræ.
Sic ubi forte viris longum super æquor ituris,
Cum jam ad vela Noti, et scisso redit anchora fundo,
Hæret amica manus: certant innectere collo
Brachia, manantesque oculos. Hinc oscula turbant,
Hinc magni caligo maris; tandemque relicti
Stant in rupe tamen: fugientia carbasa visu
Dulce sequi, patriosque dolent crebrescere ventos.
Nunc mihi, Fama prior, mundique arcana Vetustas,
Cui meminisse ducum, vitasque extendere curæ,
Pande viros: tuque o nemoris regina sonori,
Calliope! quas ille manus, quæ moverit arma
Gradivus, quantas populis spoliaverit urbes,
Sublata molire lyra. Nec enim altior ulli
Mens hausto de fonte venit. Rex tristis, et æger
Pondere curarum, propiorque abeuntibus annis,
Inter adhortantes vix sponte incedit Adrastus,
Contentus ferro cingi latus: arma manipli
Pone ferunt volucres. Portis auriga sub ipsis
Comit equos, et jam inde jugo luctatur Arion.
Huic armat Larissa viros: huic celsa Prosymne,
Aptior armentis Media, pecorosaque Phyllos,
Quæque pavet longa spumantem valle Charadron
Neris, et ingenti turritæ mole Cleonæ,
Et Lacedæmonium Thyre lectura cruorem.
Junguntur memores transmissi ab origine regis,
Qui Drepani scopulos, et oliviferæ Sicyonis
Culta serunt, quos pigra vado Langia tacenti

Lambit, et anfractu riparum incurvus Elissos.
Sævus honos fluvio : Stygias lustrare severis
Eumenidas perhibetur aquis. Huc mergere suetæ
Ora, et anhelantes, tuto Phlegethonte, cerastas:
Seu Thracum vertere domos, seu tecta Mycenis
Impia, Cadmeumve larem. Fugit ipse natantes
Amnis, et innumeris livescunt stagna venenis.
It comes Inoas Ephyre solata querelas,
Cenchrææque manus, vatum qua conscius amnis
Gorgoneo percussus equo; quaque objacet alto
Isthmos, et a terris maria inclinata repellit.
Hæc manus Adrastum numero ter mille secuti
Exsultant. Pars gesa manu, pars robora flammis
Indurata diu (non unus namque maniplis
Mos, neque sanguis inest), teretes pars vertere fundas
Assueti, vacuoque diem præcingere gyro.
Ipse annis sceptrisque subit venerabilis æque.
Ut possessa diu taurus meat arduus inter
Pascua, jam laxa cervice, et inanibus armis,
Dux tamen : haud illum bello attentare juvencis
Sunt animi, nam trunca vident de vulnere multo
Cornua, et ingentes plagarum in pectore nodos.
Proxima longævo profert Dircæus Adrasto
Signa gener, cui bella favent : cui commodat iras
Cuncta cohors. Huic et patria de sede volentes
Advenere viri; seu quos movet exsul, et hæsit
Tristibus aucta fides; seu queis mutare potentes
Præcipuum. Multi, melior quos causa querenti
Conciliat. Dederat nec non socer ipse regendas
Ægion, Aranenque, et quas Thescia Thrœzen
Addit opes, ne rara movens inglorius iret

Agmina, neu raptos patriæ sentiret honores.
Idem habitus, eadem arma viro, quæ debitus hospes
Hiberna sub nocte tulit. Theumesius implet
Terga leo: et gemino lucent hastilia ferro:
Aspera vulnifico subter latus ense riget Sphynx.
Jam regnum, matrisque sinus, fidasque sorores
Spe, votisque tenet: tamen, et de turre suprema
Attonitam, totoque exstantem corpore longe
Respicit Argian. Hæc mentem oculosque reducit
Conjugis, et dulces avertit pectore Thebas.
  Ecce inter medios patriæ ciet agmina gentis
Fulmineus Tydeus: jam lætus, et integer artus,
Ut primum strepuere tubæ. Ceu lubricus alta
Anguis humo verni blanda ad spiramina solis
Erigitur, liber senio, et squallentibus annis
Exutus, lætisque minax interviret herbis.
Ah miser, agrestum si quis per gramen hianti
Obvius, et primo siccaverit ora veneno!
Huic quoque præstantes Ætolis urbibus affert
Belli fama viros. Sensit scopulosa Pylene,
Fletaque cognatis avibus Meleagria Pleuron,
Et præceps Calydon, et quæ Jove provocat Idam
Olenos, Ioniis et fluctibus hospita portu
Chalcis, et Herculea turpatus gymnade vultus
Amnis: adhuc imis vix truncam attollere frontem
Ausus aquis, glaucoque caput submersus in antro
Mœret: anhelantes ægrescunt pulvere ripæ.
Omnibus æratæ propugnant pectora crates,
Pilaque sæva manu: patrius stat casside Mavors.
Undique magnanimum pubes delecta coronant
OEniden hilarem bello, notisque decorum

Vulneribus. Non ille minis Polynicis, et ira
Inferior, dubiumque adeo cui bella gerantur.
Major at inde novis it Doricus ordo sub armis,
Qui ripas, Lyncæe, tuas, tua littora multo
Vomere suspendunt, fluviorum ductor Achivûm,
Inache: (Persea neque enim violentior exit
Amnis humo, cum Taurum, aut Pleiadas hausit aquosas
Spumeus, et genero tumuit Jove) quos celer ambit
Asterion, Dryopumque trahens Erasinus aristas:
Et qui rura domant Epidauria: dexter Iaccho
Collis, (at Ennææ Cereri negat) avia Dyme.
Mittit opes, densasque Pylos Neleïa turmas,
Nondum nota Pylos, juvenisque ætate secunda
Nestor; at ire tamen peritura in castra negavit.
Hos agitat, pulchræque docet virtutis amorem
Arduus Hippomedon. Capiti tremit ærea cassis,
Ter nivea scandente juba. Latus omne sub armis
Ferrea suta terunt: humeros ac pectora late
Flammeus orbis habet, perfectaque vivit in auro
Nox Danai. Sontes, Furiarum lampade nigra,
Quinquaginta ardent thalami: pater ipse cruentis
In foribus, laudatque nefas, atque inspicit enses.
Illum Palladia sonipes Nemeæus ab arce
Devehit arma pavens, umbraque immane volanti
Implet agros, longoque attollit pulvere campum.
Non aliter silvas humeris et utroque refringens
Pectore, montano duplex Hyleus ab antro
Præcipitat: pavet Ossa vias, pecudesque, feræque

Procubere metu : non ipsis fratribus horror
Abfuit, ingenti donec Peneïa saltu
Stagna subit, magnumque objectus detinet amnem.
 Quis numerum ferri, gentesque et robora dicto
Æquarit mortale sonans? suus excit in arma
Antiquam Tiryntha Deus. Non fortibus illa
Infœcunda viris, famaque immanis alumni
Degenerat; sed lapsa situ fortuna, neque addit
Robur opes. Rarus vacuis habitator in arvis
Monstrat Cyclopum ductas sudoribus arces.
Dat tamen hæc juvenum tercentum pectora, vulgus
Innumerum bello, quibus haud amenta, nec enses
Triste micant. Flavent capiti tergoque leonum
Exuviæ, gentilis honos, et pineus armat
Stipes; inexhaustis arctantur tela pharetris.
Herculeum Pæana canunt, vastataque monstris
Omnia : frondosa longum Deus audit ab Œta.
Dat Nemea comites, et quas in prælia vires
Sacra Cleonæi cogunt vineta Molorchi.
Gloria nota casæ, foribus simulata salignis
Hospitis arma Dei, parvoque ostenditur arvo,
Robur ubi et laxos qua reclinaverit arcus
Ilice, qua cubiti sedeant vestigia terra.
 At pedes, et toto despectans vertice bellum,
Quatuor indomitis Capaneus erepta juvencis
Terga, superque rigens injectu molis ahenæ
Versat onus : squallet triplici ramosa corona
Hydra recens obitu. Pars anguibus aspera vivis
Argento cælata micat : pars arte reperta

Conditur, et fulvo moriens ignescit in auro.
Circum amnis torpens, et ferro cœrula Lerna.
At laterum tractus, spatiosaque pectora servat
Nexilis innumero chalybum subtemine thorax,
Horrendum, non matris opus, galeæque corusca
Prominet arce gygas, atque uni missilis illi
Cuspide præfixa stat frondibus orba cupressus.
Huic parere dati, quos fertilis Amphigenia,
Planaque Messene, montanaque nutrit Ithone;
Quos Thrion, et summis ingestum montibus OEpy,
Quos Helos et Pteleon, Getico quos flebile vati
Dorion. Hic fretus doctas anteire canendo
Aonias, multos Thamyris damnatus in annos
Ore simul, citharaque (quis obvia numina temnat?)
Conticuit præceps; quis non certamina Phœbi
Nosset, et illustres Satyro pendente Celænas?
Jamque et fatidici mens expugnata fatiscit
Auguris. Ille quidem casus, et dira videbat
Signa; sed ipsa manu cunctanti injecerat arma
Atropos, obrueratque Deum: nec conjugis absunt
Insidiæ, vetitoque domus jam fulgurat auro.
Hoc aurum vati fata exitiale monebant
Argolico. Scit et ipse nefas, sed perfida conjux
Dona viro mutare velit, spoliisque potentis
Imminet Argiæ, raptoque excellere cultu.
Illa libens, (nam regum animos, et pondera belli
Hac nutare videt, pariter nisi providus heros
Militet) ipsa sacros gremio Polynicis amati

Deposuit nexus haud mœsta, atque insuper
addit :
« Non hæc apta mihi nitidis ornatibus, inquit,
« Tempora, nec miseræ placeant insignia formæ
« Te sine. Sat dubium cœtu solante timorem
« Fallere, et incultos aris advertere crines.
« Scilicet (heu superi) cum tu cludare minaci
« Casside, ferratusque sones, ego divitis aurum
« Harmonies dotale geram? dabit aptior ista
« Fors Deus, Argolicasque habitu præstabo
maritas,
« Cum regis conjux, cum, te mihi sospite, templa
« Votivis implenda choris : nunc induat illa,
« Quæ petit, et bellante potest gaudere marito. »
Sic Eriphylæos aurum fatale penates
Irrupit, scelerumque ingentia semina movit,
Et grave Tisiphone risit gavisa futuris.
Tænariis hic celsus equis, quam dispare cœtu
Cyllarus ignaro generarat Castore prolem,
Quassat humum. Vatem cultu Parnassia monstrant
Vellera, frondenti crinitur cassis oliva,
Albaque puniceas interplicat infula cristas.
Arma simul, prensasque jugo moderatur
habenas.
Hinc, atque inde moræ jaculis, et ferrea curru
Silva tremit. Procul ipse gravi metuendus in hasta
Eminet, et clypeo victum Pythona coruscat.
Hujus Apollineæ currum comitantur Amyclæ,
Quos Pylos, et dubiis Malea vitata carinis,
Plaudentique habiles Cariæ resonare Dianæ,
Quos Pharis, volucrumque parens Cythereïa
Messe,

Taygetique phalanx, et oloriferi Eurotæ
Dura manus. Deus ipse viros in pulvere crudo
Arcas alit, nudæque modos virtutis, et iras
Ingenerat : vigor inde animis, et mortis honoræ
Dulce sacrum. Gaudent natorum in fata parentes,
Hortanturque mori : deflet jamque omnis ephebum
Turba : coronato contenta est funere mater.
Frena tenent, duplexque inserto missile nodo,
Exserti ingentes humeros : chlamys horrida pendet,
Et cono Ledæus apex. Non hi tibi solum,
Amphiaraë, merent : auget resupina maniplos
Elis : depressæ populus subit incola Pisæ,
Qui te, flave, natant terris, Alphee, Sicanis
Advena, tam longo non unquam infecte profundo.
Curribus innumeris late patria arva lacessunt,
Et bellis armenta domant. Ea gloria genti,
Infando de more, et fractis durat ab usque
Axibus Œnomai. Strident spumantia morsu
Vincula ; et effossas niveus rigat imber arenas.
Tu quoque Parrhasias ignara matre catervas,
Ah! rudis armorum (tantum nova gloria suadet!)
Parthenopæe, rapis! Tum saltus forte remotos
Torva parens (neque enim hæc juveni foret ire potestas)
Pacabat cornu, gelidique aversa Lycei.
Pulchrior haud ulli triste ad discrimen ituro
Vultus, et egregiæ tanta indulgentia formæ ;
Nec desunt animi, veniat modo fortior ætas.
Quas non ille duces nemorum, fluviisque dicata
Numina, quas magno non impulit igne Napæas ?

Ipsam, Mænalia puerum cum vidit in umbra,
Dianam, tenero signantem gramina passu,
Ignovisse ferunt comiti, Dictæaque tela
Ipsam, et Amyclæas humeris aptasse pharetras.
Prosilit audaci Martis percussus amore:
Arma, tubas audire calens, et pulvere belli
Flaventem sordere comam, captoque referri
Hostis equo. Tædet nemorum, titulumque nocentem
Sanguinis humani pudor est nescire sagittas.
Igneus ante omnes auro micat, igneus ostro,
Undantemque sinum nodis irrugat Iberis,
Imbelli parma pictus Calydonia matris
Prælia. Trux læva sonat arcus, et aspera plumis
Terga, Cydonæa corytos arundine pulsat,
Electro pallens, et iaspide clarus Eoa.
Cornipedem trepidos suetum prævertere cervos
Velatum geminæ dejectu lyncis, et arma
Mirantem gravioris heri sublimis agebat,
Dulce rubens, viridique genas spectabilis ævo.
Arcades huic veteres astris Lunaque priores,
Agmina fida datis. Nemorum vos stirpe rigenti
Fama satos, cum prima pedum vestigia tellus
Admirata tulit. Nondum arva, domusque, nec urbes,
Connubiisque modus. Quercus, laurique ferebant
Cruda puerperia, ac populos umbrosa creavit
Fraxinus, et fœta viridis puer excidit orno.
Hi lucis stupuisse vices, noctisque feruntur
Nubila, et occiduum longe Titana secuti
Desperasse diem. Rarescunt alta colonis

Mænala: Parthenium fugitur nemus: agmina bello
Rhipeque, et Stratie, ventosaque donat Enispe.
Non Tegea, non ipsa Deo vacat alite felix
Cyllene, templumque Aleæ nemorale Minervæ,
Et rapidus Cliton, et qui tibi, Pythie, Ladon
Pæne socer, candensque jugis Lampia nivosis,
Et Pheneos nigro Styga mittere credita Diti.
Venit et Idæis ululatibus æmulus Azan,
Parrhasiique duces, et quæ risistis, Amores,
Grata pharetrato Nonacria rura Tonanti,
Dives et Orchomenos pecorum, et Cynosura ferarum.
Æphitios idem ardor agros, et Psophida celsam
Vastat, et Herculeo vulgatos robore montes,
Monstriferumque Erymanthon, et ærisonum Stymphalon.
Arcades hi, gens una viris, sed dissona cultu
Scinditur. Hi Paphias myrtos a stirpe recurvant,
Et pastorali meditantur prœlia trunco:
His arcus, his tela sudes: hic casside crines
Integit, Arcadii morem tenet ille galeri,
Ille Lycaoniæ rictu caput asperat ursæ.
Hos belli cœtus, jurataque pectora Marti,
Milite vicinæ nullo juvere Mycenæ.
Funereæ tum namque dapes, mediique recursus
Solis, et hic alii miscebant prœlia fratres.
Jamque Atalantæas implerat nuntius aures
Ire ducem bello, totamque impellere natum
Arcadiam. Tremuere gradus, elapsaque juxta
Tela. Fugit silvas, pernicior alite vento,
Saxa per et plenis obstantia flumina ripis,

Qualis erat, correpta sinus, et vertice flavum
Crinem sparsa Noto. Raptis velut aspera natis
Prædatoris equi sequitur vestigia tigris.
Ut stetit, adversisque impegit pectora frenis:
Ille ad humum pallens: « Unde hæc furibunda cupido,
« Nate, tibi? teneroque unde improba pectore virtus?
« Tu bellis aptare viros? tu pondera ferre
« Martis, et ensiferas inter potes ire catervas?
« Quanquam utinam vires! nuper te pallida vidi,
« Dum premis obnixo venabula cominus apro,
« Poplite succiduo resupinum ac pæne ruentem:
« Et ni curvato torsissem spicula cornu,
« Nunc ubi bella tibi? nil te mea tela juvabunt,
« Nec teretes arcus; maculis nec discolor atris,
« Hic, cui fidis, equus. Magnis conatibus instas,
« Vix Dryadum thalamis, Erymanthiadumque furori
« Nympharum, mature puer! Sunt omina vera.
« Mirabar cur templa mihi tremuere Dianæ
« Nuper, et inferior vultu Dea visa, sacrisque
« Exuviæ cecidere tholis. Hinc segnior arcus,
« Difficilesque manus, et nullo in vulnere certæ.
« Exspecta, dum major honos, dum firmius ævum,
« Dum roseis venit umbra genis, vultusque recedunt
« Ore mei: tunc bella tibi, ferrumque quod ardes,
« Ipsa dabo, et nullo matris revocabere fletu.

« Nunc refer arma domum. Vos autem hunc ire sinetis,
« Arcades? o saxis nimirum, et robore nati! »
Plura cupit. Fusi circum natusque, ducesque
Solantur, minuuntque metus, et jam horrida clangunt
Signa tubæ. Nequit illa pio dimittere natum
Complexu, multumque duci commendat Adrasto.
At parte ex alia Cadmi Mavortia proles,
Mœsta ducis furiis, nec belli territa fama,
(Quando his vulgatum descendere viribus Argos)
Tardius illa quidem, regis, causæque pudore,
Verum bella movet. Nulli distringere ferrum
Impetus, aut humeros clypeo clausisse paterno
Dulce; nec alipedum juga comere, qualia belli
Gaudia: dejecti trepidas sine mente, sine ira,
Promisere manus. Hic ægra in sorte parentem
Unanimum, hic dulces primævæ conjugis annos
Ingemit, et gremio miseros accrescere natos.
Bellator nulli caluit Deus: ipsa vetusto
Mœnia lassa situ, magnæque Amphionis arces,
Jam fessum senio nudant latus; et fide sacra
Æquatos cœlo, surdum atque ignobile muros
Firmat opus. Tamen et Bœotis urbibus ultrix
Aspirat ferri rabies, nec regis iniqui
Subsidio, quantum socia pro gente moventur.
Ille, velut pecoris lupus expugnator opimi,
Pectora tabenti sanie gravis, hirtaque setis
Ora cruentata deformis hiantia lana,
Decedit stabulis, huc, illuc turbida versans
Lumina, si duri comperta clade sequantur
Pastores, magnique fugit non inscius ausi.

Accumulat crebros turbatrix fama pavores.
Hic jam dispersos errare Asopide ripa
Lernæos equites : hic te, bacchate Cithæron,
Ille rapi Theumeson, ait, noctisque per umbras
Nuntiat excubiis vigiles arsisse Plateas.
Nam Tyrios sudasse lares, et sanguine Dircen
Irriguam, fœtusque novos, iterumque locutam
Sphynga petris : cui non et scire licentia passim,
Et vidisse fuit ? novus his super anxia turbat
Corda metus. Sparsis subito correpta canistris
Silvestris regina chori, decurrit in æquum
Vertice ab Ogygio, trifidamque huc tristis, et illuc,
Lumine sanguineo pinum dejectat; et ardens
Erectam attonitis implet clamoribus urbem :
« Omnipotens Nisæe pater, cui gentis avitæ
« Pridem lapsus amor, tu nunc horrente sub Arcto
« Bellica ferrato rapidus quatis Ismara thyrso,
« Pampineumque jubes nemus irreptare Lycurgo,
« Aut tumidum Gangen, aut claustra novissima rubræ
« Tethyos, Eoasque domos flagrante triumpho
« Perfuris, aut Hermi de fontibus aureus exis.
« At tua progenies, positis gentilibus armis,
« Quæ tibi festa litat, bellum, lacrymasque, metumque,
« Cognatumque nefas, injusti munera regni,
« Pendimus. Æternis potius me, Bacche, pruinis
« Trans et Amazoniis ululatum Caucason armis,
« Siste ferens, quam monstra ducum stirpemque profanam
« Eloquar. En urges ! alium tibi, Bacche, furorem

« Juravi. Similes video concurrere tauros:
« Idem ambobus honos, unusque ab origine sanguis:
« Ardua collatis obnixi cornua miscent
« Frontibus, alternaque truces moriuntur in ira.
« Tu pejor, tu cede nocens, qui solus avita
« Gramina, communemque petis defendere, montem.
« Ah miseri morum! bellatis sanguine tanto,
« Et saltus dux alter habet. » Sic fata, gelatis
Vultibus, et Baccho jam demigrante, quievit.
At trepidus monstro, et variis terroribus impar,
Longævi rex vatis opem, tenebrasque sagaces
Tiresiæ (qui mos incerta paventibus) æger
Consulit. Ille Deos non larga cæde juvencum,
Non alacri penna, aut verum spirantibus extis,
Nec tripode implicito, numerisque sequentibus astra,
Thurea nec supra volitante altaria fumo;
Sed penitus mortis disrupto limite, manes
Elicitos patuisse, refert, Lethæaque sacra
Et mersum Ismeni subter confinia ponto
Miscentis, parat ante ducem, circumque bidentum
Visceribus laceris, et odori sulfuris aura,
Graminibusque novis, et longo murmure pugnat.
Sylva capax ævi, validaque incurva senecta,
Æternum intonsæ frondis stat pervia nullis
Solibus. Haud illam brumæ minuere, Notusve
Jus habet, aut Getica Boreas impactus ab Ursa.
Subter opaca quies, vacuusque silentia servat
Horror, et exclusæ pallet mala lucis imago.

Nec caret umbra Deo. Nemori Latonea cultrix
Additur. Hanc piceæ, cedrique, et robore in omni
Effictam, sanctis occultat silva tenebris.
Hujus inaspectæ luco stridere sagittæ,
Nocturnique canum gemitus, ubi limina patrui
Effugit, inque novæ melior redit ora Dianæ.
Ast ubi fessa jugis, dulcesque altissima somnos
Lux movet, hic late jaculis circum undique fixis,
Effusam pharetra cervicem excepta quiescit.
Extra immane patent, tellus Mavortia, campi,
Fœtus ager Cadmo, durus qui vomere primo
Post consanguineas acies, sulcosque nocentes,
Ausus humum versare, et putria sanguine prata
Eruit : ingentes infelix terra tumultus
Lucis adhuc medio, solaque in nocte per umbras
Exspirat, nigri cum vana in prælia surgunt
Terrigenæ. Fugit incepto tremebundus ab arvo
Agricola, insanique domum rediere juvenci.
Hic senior vates (Stygiis accommoda quippe
Terra sacris, multoque placent sola pinguia tabo)
Velleris obscuri pecudes armentaque sisti
Atra monet, quæcunque gregum pulcherrima cervix
Ducitur. Ingemuit Dirce, mœstusque Cithæron,
Et nova clamosæ stupuere silentia valles.
Tum fera cæruleis intexit cornua sertis
Ipse manu tractans, notæque in limine silvæ
Principio largos, novies tellure cavata,
Inclinat Bacchi latices, et munera verni
Lactis, et Actæos imbres, suadumque cruorem
Manibus : aggeritur, quantum bibit arida tellus.

Trunca dehinc nemora advolvit, mœstusque sacerdos
Tres Hecatæ, totidemque satis Acheronte nefasto
Virginibus jubet esse focos. Tibi, rector Averni,
Quanquam infossus humo, superat tamen agger in auras
Pineus: hunc juxta cumulo minor ara profundæ
Erigitur Cereri. Frondes, atque omne cupressus
Intexit plorata latus. Jamque ardua ferro
Signati capita, et frugum libamine puro
In vulnus cecidere greges. Tunc innuba Manto
Exceptum pateris prælibat sanguinem, et omnes
Ter circum acta pyras, sancti de more parentis,
Semineces fibras, et adhuc spirantia reddit
Viscera: nec rapidas cunctatur frondibus atris
Subjectare faces. Atque ipse sonantia flammis
Virgulta, et tristes crepuisse ut sensit acervos
Tiresias (illi nam plurimus ardor anhelat
Ante genas, impletque cavos vapor igneus orbes)
Exclamat (tremuere rogi, et vox impulit ignem):
« Tartareæ sedes, et formidabile regnum
« Mortis inexpletæ! tuque, o sævissime fratrum,
« Cui servire dati Manes, æternaque sontum
« Supplicia, atque imi famulatur regia mundi!
« Solvite pulsanti loca muta, et inane severæ
« Persephones, vulgusque cava sub nocte repostum
« Elicite, et plena redeat Styga portitor alno.
« Ferte simul gressus: nec simplex Manibus esto
« In lucem remeare modus. Tu separe cœtu
« Elysios Persæe pios, virgaque potenti
« Nubilus Arcas agat. Contra per crimina functis,

« Qui plures Erebo, pluresque e sanguine Cadmi,
« Angue ter excusso, et flagranti prævia taxo,
« Tisiphone, dux pande diem : nec lucis egentes
« Cerberus occursu capitum detorqueat umbras. »
Dixerat. Et pariter senior, Phœbeiaque virgo
Erexere animos. Illi formidine nulla,
(Quippe in corde Deus) solum tremor obruit ingens
Œdipodioniden, vatisque horrenda canentis
Nunc humeros, nunc ille manus, et vellera pressat
Anxius, inceptisque velit desistere sacris.
Qualis Gætulæ stabulantem ad confraga silvæ
Venator longo motum clamore leonem
Exspectat : firmans animum, et sudantia nisu
Tela premens. Gelat ora pavor, gressusque tremiscunt
Quis veniat, quantusque ; sed horrida signa frementis
Accipit, et cæca metitur murmura cura.
Atque hic Tiresias, nondum adventantibus umbris :
« Testor, ait, Divæ, quibus hunc saturavimus ignem,
« Lævaque convulsæ dedimus carchesia terræ,
« Jam nequeo tolerare moram : cassusne sacerdos
« Audior ? an rabido jubeat si Thessala cantu
« Ibitis ? et Scythicis quoties armata venenis
« Colchis aget, trepido pallebunt tartara motu ?
« Nostrî cura minor, si non attollere bustis
« Corpora, nec plenas antiquis ossibus urnas
« Egerere, et mixtos cœlique Erebique sub unum
« Funestare Deos libet ? aut exsanguia ferro

« Ora secui, aut ægras functorum carpere fibras?
« Ne tenues annos, nubemque hanc frontis opacæ,
« Spernite, ne, moneo, et nobis sævire facultas.
« Scimus enim, et quidquid dici, noscique timetis,
« Et turbare Hecaten, ni te, Thymbræe, vererer:
« Et triplicis mundi summum, quem scire nefastum est;
« Illum sed taceo: prohibet tranquilla senectus.
« Jamque ego vos.... Avide subicit Phœbeia Manto:
« Audiris, genitor! vulgusque exsangue propinquat.
« Panditur Elysium Chaos, et telluris opertæ
« Dissilit umbra capax, silvæque, et nigra patescunt
« Tartara: liventes Acheron ejectat arenas.
« Fumidus atra vadis Phlegeton incendia volvit,
« Et Styx discretis interflua Manibus obstat.
« Ipsum pallentem solio, circumque ministras
« Funestorum operum Eumenides, Stygiæque severos
« Junonis thalamos, et mœsta cubilia cerno.
« In speculis Mors atra sedet, dominique silentis
« Adnumerat populos: major supereminet ordo.
« Arbiter hos dura versat Gortynius urna,
« Vera minis poscens, adigitque expromere vitas
« Usque retro, et tandem pœnarum lucra fateri.
« Quid tibi monstra Erebi, Scyllas, et inane furentes

« Centauros, solidoque intorta adamante gigantum
« Vincula, et angustam centeni Ægæonis umbram ? »
« Immo, ait, o nostræ regimen, viresque senectæ,
« Ne vulgato mihi. Quis enim remeabile saxum,
« Fallentesque lacus, Tytionque alimenta volucrum,
« Et caligantem longis Ixiona gyris
« Nesciat ? ipse etiam, melior cum sanguis, opertas
« Inspexi sedes, Hecate ducente, priusquam
« Obruit ora Deus, totamque in pectora lucem
« Detulit. Argolicas magis huc appelle precando,
« Thebanasque animas. Alias avertere gressus
« Lacte quater sparsas, mœstoque excedere luco,
« Nata, jube : tum quis vultus, habitusque, quis ardor
« Sanguinis effusi : gens utra superbior adsit,
« Dic agedum, nostramque move per singula noctem. »
Jussa facit, carmenque serit, quo dissipet umbras,
Quo regat et sparsas. Qualis, si crimina demas,
Colchis, et Ææo simulatrix littore Circe.
Tunc his sacrificum dictis affata parentem :
« Primus sanguineo summittit inertia Cadmus
« Ora lacu, juxtaque virum Cythereïa proles :
« Effluit amborum geminus de vertice serpens.
« Terrigenæ comites illos, gens Martia, cingunt.
« His ævi mensura dies : manus omnis in armis,

« Omnis et in capulo. Prohibentque obstantque, ruuntqne
« Spirantum rabie. Nec tristi incumbere sulco
« Cura, sed alternum cuperent haurire cruorem.
« Proxima natarum manus est, fletique nepotes.
« Hic orbam Autonoen, et anhelam cernimus Ino
« Respectantem arcus, et ad ubera dulce prementem
« Pignus; et oppositis Semelen a ventre lacertis.
« Penthea jam fractis genitrix Cadmeïa thyrsis,
« Jam dimissa Deo, pectusque adaperta cruentum
« Insequitur planctu. Fugit ille per avia Lethes,
« Et Stygios, superosque lacus, ubi mitior illum
« Flet pater, et lacerum componit corpus Echion.
« Tristem nosco Lycum, dextramque in terga reflexum
« Æoliden, humero jactantem funus onusto.
« Nec dum ille aut habitus, aut versæ crimina formæ
« Mutat Aristæo genitus: frons aspera cornu est,
« Tela manu, rejicitque canes in vulnus hiantes.
« Ecce autem magna subit invidiosa caterva
« Tantalis, et tumido percenset funera luctu,
« Nil dejecta malis: juvat effugisse Deorum
« Numina, et insanæ plus jam permittere linguæ. »
Talia dum patri canit intemerata sacerdos,
Illius elatis tremefacta assurgere vittis
Canities, tenuique impelli sanguine vultus.
Nec jam firmanti baculo, nec virgine fida
Nititur; erectusque solo: « Desiste canendo,
« Nata, ait; externæ satis est mihi lucis: inertes
« Discedunt nebulæ, et vultum niger exuit aer.

« Umbrisne, an supero me missus Apolline complet
« Spiritus? en video quæcunque audita! Sed ecce
« Mœrent Argolici dejecto lumine manes.
« Torvus Abas, Prœtusque nocens, mitisque Phoroneus,
« Truncatusque Pelops, et sævo pulvere sordens
« OEnomaus, largisque humectant imbribus ora.
« Auguror hinc Thebis belli meliora. Quid autem
« Hic grege condenso, (quantum arma et vulnera monstrant)
« Pugnaces animæ, nobis in sanguine multo
« Oraque, pectoraque, et falso clamore levatas
« Intendunt sine pace manus? rex, fallor, an hi sunt
« Quinquaginta illi? cernis Chróniumque Chrominque,
« Phægeaque, et nostra præsignem Mæona lauro.
« Ne sævite, duces! Nihil hic mortalibus ausum
« Credite consiliis : hos ferrea neverat annos
« Atropos. Existis casus : bella horrida nobis,
« Atque iterum Tydeus. » Dixit, vittaque ligatis
Frondibus instantes abigit, monstratque cruorem.
  Stabat inops comitum Cocyti in litore mœsto
Laïus, immiti quem jam Deus ales Averno
Reddiderat, dirumque tuens obliqua nepotem,
(Noscit enim vultum) non ille ad sanguinis haustus
Cætera ceu plebes, aliumve accedit ad imbrem,
Immortale odium spirans. Sed prosilit ultro
Aonius vates : « Tyriæ dux inclyte Thebes,
« Cujus ab interitu non ulla Amphionis arces
« Vidit amica dies! O jam satis ulte cruentum

« Exitium, et multum placata minoribus umbra;
« Quo miserande fugis? jacet ille in funere longo
« Quem premis, et junctæ sentit confinia mortis,
« Obsitus exhaustos pedore et sanguine vultus,
« Ejectusque die. Sors leto durior omni,
« Crede mihi. Quænam immeritum vitare nepotem
« Causa tibi? confer vultum, et satiare litato
« Sanguine, venturasque vices, et funera belli
« Pande, vel infensus, vel res miserate tuorum.
« Tunc ego te optata vetitam transmittere Lethen
« Puppe dabo, placidumque pia tellure reponam,
« Et Stygiis mandabo Deis. » Mulcetur honoris
Muneribus, tingitque genas, dehinc talia reddit:
« Cur tibi versanti manes, æquæve sacerdos,
« Lectus ego augurio? tantisque potissimus umbris
« Qui ventura loquar? satis est meminisse priorum.
« Nostrane præclari (pudeat!) consulta nepotes
« Poscitis? illum, illum sacris adhibete nefastis,
« Qui leto dedit ense patrem; qui semet in ortus
« Vertit, et indignæ regerit sua pignora matri.
« Et nunc ille Deos, furiarumque atra fatigat
« Concilia, et nostros rogat hæc in prælia manes.
« Quod si adeo placui deflenda in tempora vates,
« Dicam equidem, quo me Lachesis, quo torva Megæra
« Usque sinunt. Bellum, innumero venit undique bellum
« Agmine, Lernæosque trahit fatalis alumnos
« Gradivus stimulis. Hos terræ monstra, Deumque
« Tela manent, pulchrique obitus, et ab igne supremo

ontes lege moræ. Certa est victoria Thebis,
« Ne trepida; nec regna ferox germanus habebit.
« Sed Furiæ, geminumque nefas, miserosque per enses
« (Hei mihi) crudelis vincet pater. » Hæc ubi fatus,
Labitur, et flexa dubios ambage reliquit.
Interea gelidam Nemeen, et conscia laudis
Herculeæ dumeta, vaga legione tenebant
Inachidæ. Jam Sidonias avertere prædas,
Sternere, ferre domos ardent, instantque. Quis iras
Flexerit: unde moræ, medius quis euntibus error,
Phœbe, doce: nos rara manent exordia famæ.
Marcidus edomito bellum referebat ab Æmo
Liber: ibi armiferos geminæ jam sidere brumæ
Orgia ferre Getas, canumque virescere dorso
Othryn, et Icaria Rhodopen assueverat umbra;
Et jam pampineos materna ad mœnia currus
Promovet, effrenæ dextra, lævaque sequuntur
Lynces, et uda mero lambunt retinacula tigres.
Post exsultantes spolia armentalia portant
Seminecesque lupos, scissasque Mimallones ursas.
Nec comitatus iners: sunt illic Ira, Furorque,
Et Metus, et Virtus, et nunquam sobrius Ardor,
Succiduique gradus, et castra simillima regi.
Isque ubi pulverea Nemeen effervere nube
Conspicit, et solem radiis ignescere ferri,
Nec dum compositas belli in certamina Thebas.
Concussus visis, quanquam ore et corpore marcet,
Æraque tympanaque, et biforem reticere tumultum

Imperat, attonitas qui circum plurimus aures.
Atque ita : « Me manus ista, meamque exscindere gentem
« Apparat, et longe recalet furor : hoc mihi sævum
« Argos, et indomitæ bellum ciet ira novercæ.
« Usque adeone parum cineri data mater iniquo,
« Natalesque rogi, quæque ipse micantia sensi
« Fulgura! relliquias etiam, fusæque sepulcrum
« Pellicis, et resides ferro petit improba Thebas.
« Nectam fraude moras : illum, illum tendite campum ;
« Tendite, io, comites! » Hyrcanæ ad signa jugales
Intumuere jubas : dicto prius astitit arvis.
Tempus erat, medii cum solem in culmina mundi
Tollit anhela dies, ubi tardus hiantibus arvis
Stat vapor, atque omnes admittunt æthera luci.
Undarum vocat ille Deas, mediusque silentum
Incipit : « Agrestes fluviorum numina, Nymphæ,
« Et nostri pars magna gregis, perferte laborem,
« Quem damus. Argolicos paulum mihi fontibus amnes,
« Stagnaque, et errantes obducite pulvere rivos.
« Præcipue Nemees, qua nostra in mœnia bellis
« Nunc iter, ex alto fugiat liquor : adjuvat ipse
« Phœbus ad hoc, summo (cesset ni vestra voluntas)
« Limite : vim cœptis indulgent astra, meæque
« Æstifer Erigones spumat canis. Ite volentes,
« Ite in operta soli. Post vos ego gurgite pleno
« Eliciam, et quæ dona meis amplissima sacris,

« Vester habebit honos : nocturnaque furta licentum
« Cornipedum, et cupidas Faunorum arcebo rapinas. »
Dixerat. Ast illis tenuis percurrere visus
Ora situs, viridisque comis exhorruit humor.
Protinus Inachios haurit sitis ignea campos :
Diffugere undæ ; squallent fontesque lacusque,
Et cava ferventi durescunt flumina limo.
Ægra solo macies, tenerique ab origine culmi
Inclinata seges. Deceptum margine ripæ
Stat pecus, atque amnes quærunt armenta natatos.
Sic ubi se magnis refluus suppressit in antris
Nilus, et Eoæ liquentia pabula brumæ
Ore premit, fumant desertæ gurgite valles,
Et patris undosi sonitus exspectat hiulca
Ægyptos, donec Phariis alimenta rogatus
Donet agris, magnumque inducat messibus annum.
Aret Lerna nocens, aret Lyrcæus, et ingens
Inachus, advolvensque natantia saxa Charadrus,
Et nunquam in ripis audax Erasinus, et æquus
Fluctibus Asterion : ille alta per avia suetus
Audiri, et longe pastorum rumpere somnos.
Una tamen tacitas (sed jussu numinis) undas,
Has quoque secreta nutrit Langia sub umbra.
Nondum illi raptus dederat lacrymabile nomen
Archemorus, nec fama Deæ ; tamen avia servat
Et nemus, et fluvium. Manet ingens gloria nympham,
Cum tristem Hypsipylen ducibus sudatus Achæis

Ludus, et atra sacrum recolit trieteris Ophelten.
Ergo, nec ardentes clypeos vectare, nec arctos
Thoracum nexus (tantum sitis horrida torquet!)
Sufficiunt. Non ora modo, angustisque perusti
Faucibus, interior sed vis quatit : aspera pulsu
Corda : gelant venæ, et siccis cruor æger adhæret
Visceribus. Tunc sole putris, tunc pulvere tellus
Exhalat calidam nubem. Non spumeus imber
Manat equum : siccis illidunt ora lupatis,
Ora catenatas procul exsertantia linguas;
Nec legem dominosve pati, sed perfurit arvis
Flammatum pecus. Huc illuc impellit Adrastus
Exploratores, si stagna Lycimnia restent,
Si quis Amymomes superest liquor. Omnia cæcis
Ignibus hausta sedent; nec spes humentis Olympi :
Ceu flavam Libyen desertaque pulveris Afri
Collustrent, nullaque umbratam nube Syenen.
Tandem inter silvas (sic Evius ipse parabat)
Errantes, subitam pulchro in mœrore tuentur
Hypsipylen. Illi quamvis et ab ubere Ophelte
Non suus, Inachii proles infausta Lycurgi,
Dependet, neglecta comam, nec dives amictu,
Regales tamen ore notæ, nec mersus acerbis
Exstat honos. Tunc hæc adeo stupefactus Adrastus :
» Diva potens nemorum (nam te vultusque pudorque
« Mortali de stirpe negant), quæ læta sub isto
« Igne poli non quæris aquas, succurre propinquis
« Gentibus : arcitenens seu te Latonia casto

« De grege transmisit thalamis, seu lapsus ab astris
« Non humilis fœcundat amor (neque enim ipse Deorum
« Arbiter, Argolidum thalamis novus) aspice mœsta
« Agmina. Nos ferro meritas exscindere Thebas
« Mens tulit; imbelli sed nunc sitis anxia fato,
« Submittitque animos, et inertia robora carpit.
« Da fessis in rebus opem, seu turbidus amnis,
« Seu tibi fœda palus. Nihil hac in sorte pudendum,
« Nil humile est. Tu nunc ventis, pluvioque rogaris
« Pro Jove : tu refugas vires, et pectora bello
« Exanimata reple. Sic hoc tibi sidere dextro
« Crescat onus! Tantum reduces det flectere gressus
» Juppiter, o quanta belli donabere præda!
« Dircæos tibi, Diva, greges, numerumque rependam
« Plebis, et hic magna lucus signabitur ara. »
Dixit, et orantis media inter anhelitus ardens
Verba rapit, cursuque animæ labat arida lingua.
Idem omnes pallorque viros, flatusque soluti
Oris habet. Reddit demisso Lemnia vultu :
« Diva quidem vobis, etsi cœlestis origo est,
« Unde ego? Mortales utinam haud transgressa fuissem
« Luctibus! altricem mandati cernitis orbam
« Pignoris : at nostris an quis sinus, uberaque ulla,

« Scit Deus. Et nobis regnum tamen, et pater ingens.....
« Sed quid ego hæc? fessosque optatis demoror undis,
« Mecum age nunc : si forte vado Langia perennes
« Servat aquas. Solet et rapidi sub fulmine cancri
« Semper, et Icarii quamvis juba fulgeret astri,
« Ire tamen.» Simul hærentem, ne tarda Pelasgis
Dux foret, ah! miserum vicino cespite alumnum
(Sic Parcæ voluere) locat, ponitque negantem
Floribus aggestis, et amico murmure dulces
Solatur lacrymas. Qualis Berecynthia mater,
Dum circa parvum jubet exsultare Tonantem
Curetas trepidos : illi certantia plaudunt
Orgia, sed magnis resonat vagitibus Ide.
At puer in gremio vernæ telluris, et alto
Gramine, nunc faciles sternit procursibus herbas
In vultum nitens : caram modo lactis egeno
Nutricem clangore ciens, iterumque renidens,
Et teneris meditans verba illuctantia labris,
Miratur nemorum strepitus, aut obvia carpit,
Aut patulo trahit ore diem : nemorisque malorum
Inscius, et vitæ multum securus, inerrat.
Sic tener Odrysia Mavors nive, sic puer ales
Vertice Mænalio : talis per littora reptans
Improbus Ortygiæ latus inclinabat Apollo.

Illi per dumos, et opaca virentibus umbris
Devia pars cingunt, pars arcta plebe sequuntur,
Præcelerantque ducem. Medium subit illa per agmen

Non humili festina modo. Jamque amne propinquo
Rauca sonat vallis, saxosumque impulit aures
Murmur. Ibi exsultans conclamat ab agmine primo,
Sicut erat, levibus tollens vexilla maniplis
Argus : Aquæ ! Longusque virum super ora cucurrit
Clamor, Aquæ! Sic Ambracii per littora ponti
Nauticus in remis juvenum, monstrante magistro,
Fit sonus; inque vicem contra percussa reclamat
Terra, salutatus cum Leucada pandit Apollo.
Incubuere vadis passim discrimine nullo
Turba simul, primique : nequit secernere mixtos
Æqua sitis. Frænata suis in curribus intrant
Armenta, et pleni dominis, armisque feruntur
Quadrupedes. Hos turbo rapax, hos lubrica fallunt
Saxa; nec implicitos fluvio reverentia reges
Proterere, aut mersisse vado clamantis amici
Ora. Fremunt undæ, longusque a fontibus amnis
Diripitur. Modo lene virens, et gurgite puro
Perspicuus, nunc sordet aquis egestus ab imo
Alveus. Inde toros riparum, et proruta turbant
Gramina : jam crassus cœnoque et pulvere torrens.
Quanquam expleta sitis, bibitur tamen. Agmina bello
Decertare putes, justumque in gurgite Martem
Perfurere, aut captam tolli victoribus urbem.
Atque aliquis regum medio circumfluus amni :

« Sylvarum, Nemea, longe regina virentum,
« Lecta Jovis sedes, quam nunc, non Herculis actis
« Dura magis, rabidi cum colla minantia monstri
« Angeret, et tumidos animam angustaret in artus:
« Hac sævisse tenus populorum incepta tuorum
« Sufficiat: tuque, o cunctis insuete domari
« Solibus! æternæ largitor corniger undæ,
« Lætus eas; quacumque domo gelida ora resolvis
« Immortale tumens. Neque enim tibi cana reportat
« Bruma nives, raptasque alio de fonte refundit
« Arcus aquas, gravidive indulgent nubila Cori:
« Sed tuus, et nulli ruis expugnabilis astro.
« Te nec Apollineus Ladon, nec Xanthus uterque,
« Sperchiusque minax, Centaureusque Lycormas
« Præstiterint. Tu, pace mihi; tu nube sub ipsa
« Armorum, festasque super celebrabere mensas;
« Ab Jove primus honos. Bellis modo lætus ovantes
« Accipias; fessisque libens iterum hospita pandas
« Flumina, defensasque velis agnoscere turmas!»

EXPLICIT THEBAIDOS LIBER QUARTUS.

LIBER QUINTUS.

PULSA sitis fluvio, populataque gurgitis alveum
Agmina linquebant ripas, amnemque minorem:
Acrior et campum sonipes rapit, et pedes arva
Implet ovans. Rediere viris animique, minæque,
Votaque, sanguineis mixtum ceu fontibus ignem
Hausissent belli, magnasque in prælia mentes.
Dispositi in turmas rursus, legemque severi
Ordinis, ut cuique ante locus, ductorque, monentur
Instaurare vias. Tellus jam pulvere primo
Crescit, et armorum transmittunt fulgura sylvæ.
Qualia trans pontum Phariis defensa serenis
Rauca Paraetonio decedunt agmina Nilo,
Cum fera ponit hiems. Illæ clangore fugaci
Umbra fretis, arvisque volant: sonat avius æther.
Jam Borean imbresque pati, jam nare solutis
Amnibus, et nudo juvat æstivare sub Hæmo.
Hic rursus simili procerum vallante corona
Dux Talaionides, antiqua ut forte sub orno
Stabat, et admoti nixus Polynicis in hastam:
« At tamen, o quæcunque es, ait, cui gloria tanta
« Venimus innumeræ fatum debere cohortes,
« Quem non ipse Deûm sator aspernetur honorem,
« Dic age (quando tuis alacres adsistimus undis)

« Quæ domus, aut tellus, animam quibus hauseris astris ?
« Dic quis et ille pater ? neque enim tibi numina longe,
« Transierit fortuna licet : majorque per ora
« Sanguis, et afflicto spirat reverentia vultu. »
Ingemit, et paulum fletu cunctata modesto
Lemnias orsa refert : « Immania vulnera, rector,
« Integrare jubes, Furias, et Lemnon, et arctis
« Arma inserta toris, debellatosque pudendo
« Ense mares. Redit ecce nefas, et frigida cordi
« Eumenis. O miseræ, quibus hic furor additus ! o nox !
« O pater ! illa ego sum (pudeat ne forte benignæ
« Hospitis) illa, duces, raptum quæ sola parentem
« Occului. Quid longa malis exordia necto ?
« Et vos arma vocant, magnique in corde paratus.
« Hoc memorasse sat est : claro generata Thoante,
« Servitium Hypsipyle vestrifero capta Lycurgi. »
Advertere animos, majorque, et honora videri
Parque operi tanto. Cunctis tunc noscere casus
Ortus amor : pater ante alios hortatur Adrastus :
« Immo age, (dum primi longe damus agmina vulgi,
« Nec facilis Nemeæ latas evolvere vires,
« Quippe obtenta comis, et ineluctabilis umbra),
« Pande nefas, laudesque tuas, gemitusque tuorum ;
« Unde hos advenias regno dejecta labores.

« Dulce loqui miseris, veteresque reducere questus. »
Incipit : « Ægæo premitur circumflua Nereo
« Lemnos, ubi ignifera fessus respirat ab Ætna
« Mulciber. Ingenti tellurem proximus umbra
« Vestit Athos, nemorumque obscurat imagine pontum.
« Thraces arant contra : Thracum fatalia nobis
« Littora, et inde nefas. Florebat dives alumnis
« Terra, nec illa Samo fama, Delove sonanti
« Pejor, et innumeris quas spumifer assilit Ægon.
« Dîs visum turbare domos. Nec pectora culpa
« Nostra vacant. Nullos Veneri sacravimus ignes :
« Nulla Deæ sedes. Movet et cœlestia quondam
« Corda dolor; lentoque irrepunt agmine pœnæ.
« Illa Paphon veterem, centumque altaria linquens,
« Nec vultu, nec crine prior, solvisse jugalem
« Ceston, et Idalias procul ablegasse volucres
« Fertur. Erant certe, media qui noctis in umbra
« Divam alios ignes, majoraque tela gerentem,
« Tartareas inter, thalamis volitasse sorores
« Vulgarent ; utque implicitis arcana domorum
« Anguibus, et sæva formidine cuncta replevit
« Limina, nec fidi populum miserata mariti
« Protinus a Lemno teneri fugistis Amores !
« Motus Hymen, versæque faces, et frigida justi
« Cura tori. Nullæ redeunt in gaudia noctes,
« Nullus in amplexu sopor est. Odia asper ubique,
« Et Furor, et medio recubat Discordia lecto.
« Cura viris tumidos adversa Thracas in ora

« Eruere, et sævam bellando frangere gentem.
« Cumque domus contra, stantesque in littore nati,
« Dulcius OEdonias hiemes, Arctonque frementem
« Excipere, aut tandem tacita post prælia nocte
« Fractorum subitas torrentum audire ruinas.
« Illæ autem tristes (nam me tunc libera curis
« Virginitas, annique tegunt) sub nocte, dieque
« Assiduis ægre lacrymis, solantia miscent
« Colloquia, aut sævam spectant trans æquora Thracen.
« Sol operum medius summo librabat Olympo
« Lucentes, ceu staret, equos. Quater axe sereno
« Intonuit: quater antra Dei fumantis anhelos
« Exseruere apices, ventisque absentibus, Ægon
« Motus, et ingenti percussit littora ponto:
« Cum subito horrendas ævi matura Polyxo
« Tollitur in furias, thalamisque insueta relictis
« Evolat. Insano veluti Theumesia Thyas
« Rapta Deo, cum sacra vocant, Idæaque suadet
« Buxus, et a summis auditus montibus Evan:
« Sic erecta genas, aciemque effusa, trementi
« Sanguine, desertam rabidis clamoribus urbem
« Exagitat, clausasque domos, et limina pulsans,
« Consilium vocat. Infelix comitatus, eunti
« Hærebant nati. Atque illæ non segnius omnes
« Erumpunt tectis, summasque ad Pallados arces
« Impetus. Huc propere stipamur, et ordine nullo
« Congestæ. Stricto mox ense, silentia jussit
« Hortatrix scelerum, et medio sic ausa profari est:

« Rem summam instinctu Superûm, meritique doloris,
« O viduæ (firmate animos et pellite sexum)
« Lemniades, sancire paro. Si tædet inanes
« Æternum servare domos, turpemque juventæ
« Flore situm, et longis steriles in luctibus annos:
« Inveni, promitto, viam (nec numina desunt)
« Qua renovanda Venus. Modo par insumite robur
« Luctibus; atque adeo primum hoc mihi noscere detur.
« Tertia canet hyems, cui connubialia vincla,
« Aut thalami secretus honos? quo conjuge, pectus
« Intepuit? cujus vidit Lucina labores?
« Dicite: vel justos cujus pulsantia menses
« Vota tument? qua pace feras volucresque jugari
« Mos datus? Heu segnes! potuitne ultricia Graiis
« Virginibus dare tela pater, lætusque dolorum,
« Sanguine securos juvenum perfundere somnos?
« At nos vulgus iners! Quod si propioribus actis
« Est opus, ecce animos doceat Rhodopeïa conjux,
« Ulta manu thalamos, pariterque epulata marito.
« Nec vos immunis scelerum, securave cogo:
« Plena mihi domus en, atque ingens, cernite, sudor.
« Quattuor hos una, decus et solatia patris,
« In gremio (licet amplexu, lacrymisque morentur)

« Transadigam ferro, saniemque et vulnera fratrum
« Miscebo, patremque super spirantibus addam.
« Ecqua tot in cædes animum promittit?—Agebat
« Pluribus : adverso nituerunt vela profundo.
« Lemnia classis erat. Rapuit gavisa Polyxo
« Fortunam, atque iterat : Superisne vocantibus ultro
« Desumus? ecce rates! Deus hos, Deus ultor in iras
« Adportat, cœptisque favet. Nec imago quietis
« Vana meæ : nudo stabat Venus ense, videri
« Clara mihi, somnosque super. Quid perditis ævum,
« Inquit? Age; aversis thalamos purgate maritis.
« Ipsa faces alias, melioraque fœdera jungam.
« Dixit; et hoc ferrum stratis, hoc (credite) ferrum
« Imposuit. Quin, o miseræ, dum tempus agit rem,
« Consulite? En validis spumant eversa lacertis
« Æquora : Bistonides veniunt fortasse maritæ.
« Hinc stimuli ingentes, magnusque advolvitur astris
« Clamor; Amazonio Scythiam fervere tumultu,
« Lunatumque putes agmen descendere, ubi arma
« Indulget pater, et sævi movet ostia belli.
« Nec varius fremor, aut studia in contraria rapti
« Dissensus, ut plebe solet; furor omnibus idem,
« Idem animus vastare domos : juvenumque senumque
« Præcipitare colos, plenisque adfringere parvos

« Uberibus, ferroque omnes exire per annos.
« Tunc viridis late lucus, juga celsa Minervæ
« Propter: opacat humum niger ipse; sed insuper ingens
« Mons premit, et gemina pereunt caligine soles:
» Hic sanxere fidem: tu Martia testis Enyo,
« Atque inferna Ceres, Stygiæque, Acheronte recluso,
« Ante preces venere Deæ. Sed fallit ubique
« Mixta Venus: Venus arma tenet: Venus admonet iras.
« Nec de more cruor: natum Caropeïa conjux
« Obtulit. Accingunt sese, et mirantia ferro
« Pectora, congestisque avidæ simul undique dextris,
« Perfringunt, ac dulce nefas in sanguine vivo
« Conjurant, matremque recens circumvolat umbra.
« Talia cernenti mihi quantus in ossibus horror?
« Quisve per ora color? qualis cum cerva cruentis
« Circumventa lupis, nullum cui pectore molli
« Robur, et in volucri tenuis fiducia cursu,
« Præcipitat suspensa fugam: jam jamque teneri
« Credit, et elusos audit concurrere morsus.
« Illi aderant. Primis jamque offendere carinæ
« Littoribus: certant saltu contingere terram
« Præcipites. Miseri, quos non aut horrida virtus
« Marte sub Odrysio, aut medii inclementia ponti
« Hauserit! alta etiam Superûm delubra vaporant,

« Promissasque trahunt pecudes. Niger omnibus aris
« Ignis, et in nullis spirat Deus integer extis.
« Tardius humenti noctem dejecit Olympo
« Juppiter, et versum miti, reor, æthera cura
« Sustinuit, dum fata vetant : nec longius unquam
« Cessavere novæ perfecto sole tenebræ.
« Sera tamen mundo venerunt astra, sed illis
« Et Paros, et nemorosa Thasos, crebræque relucent
« Cyclades. Una gravi penitus latet obruta cœlo
« Lemnos, in hanc tristes nebulæ, et plaga cæca superne
« Texitur: una vagis Lemnos non agnita nautis.
« Jam domibus fusi et nemorum per opaca sacrorum
« Ditibus indulgent epulis, vacuantque profundo
« Aurum immane mero: dum quæ per Strymona pugnæ,
« Quis Rhodope, gelidove labor sudatus in Æmo,
« Enumerare vacat. Nec non, manus impia, nuptæ
« Serta inter, festasque dapes, quo maxima cultu
« Quæque jacent. Dederat mites Cytherea suprema
« Nocte viros, longoque brevem post tempore pacem
« Nequicquam, et miseros perituro afflaverat igne.
« Conticuere Chori: dapibus, ludoque licenti

« Fit modus, et primæ decrescunt murmura
noctis,
« Cum consanguinei mixtus caligine leti,
« Rore madens Stygio, morituram amplectitur
urbem
« Somnus, et implacido fundit gravia otia cornu,
« Secernitque viros. Vigilant nuptæque, nurusque
« In scelus, atque hilares acuunt fera tela sorores.
« Invasere nefas: cuncto sua regnat Erinnys
« Pectore. Non aliter Scythicos armenta per agros
« Hyrcanæ clausere Leæ, quas exigit ortu
« Prima fames, avidique implorant ubera nati.
« Quos tibi (nam dubito) scelerum de mille
figuris
« Expediam casus? Helimum temeraria Gorge
« Evinctum ramis, altaque in mole tapetum
« Efflantem somno crescentia vina, superstans
« Vulnera disjecta rimatur veste; sed illum
« Infelix sopor admota sub morte refugit.
« Turbidus, incertumque oculis vigilantibus
hostem
« Occupat amplexu; nec segnius illa tenentis
« Pone adigit costas, donec sua pectora ferro
« Tangeret. Is demum sceleri modus. Ora supinat
« Blandus adhuc, oculisque tremens et murmure
Gorgen
« Quærit, et indigno non solvit brachia collo.
« Non ego nunc vulgi, quanquam crudelia,
pandam
« Funera, sed propria luctus de stirpe recordor.
« Quid te, flave Cydon? quid te per colla refusis
« Intactum, Crenæe, comis? (quibus ubera mecum

« Obliquumque a patre genus), fortemque, timebam
« Quem desponsa, Gyan, vidi lapsare cruentæ
« Vulnere Mirmydonis : quidque inter serta chorosque
« Barbara ludentem fodiebat Opopea mater?
« Flet super æquævum soror exarmata Lycaste
« Cydimon : heu similes perituro in corpore vultus
« Aspiciens, floremque genæ, et quas finxerat auro,
« Ipsa comas! Tum sæva parens, jam conjuge fuso,
« Adstitit, impellitque minis, atque inserit ensem.
« Ut fera, quæ placido rabiem desueta magistro
« Tardius arma movet, stimulisque, et verbere crebro
« In mores negat ire suos : sic illa jacenti
« Incidit, undantemque sinu collapsa cruorem
« Excipit, et laceros premit in nova vulnera crines.
« Ut vero Alcimeden etiamnum in murmure truncos
« Ferre patris vultus, et egentem sanguinis ensem
« Conspexi, riguere comæ, atque in viscera sævus
« Horror iit. Meus ille Thoas, mea dira videri
« Dextra mihi. Extemplo thalamis turbata paternis
« Inferor. Ille quidem dudum (quis magna tuenti
« Somnus?) agit versans secum (etsi lata recessit

« Urbe domus) quinam strepitus? quæ murmura noctis?
« Cur fremebunda quies? trepido scelus ordine pando.
« Quis dolor? unde animi? — Vis nulla arcere furentes:
« Hac sequere, o miserande! Premunt, aderuntque moranti,
« Et mecum fortasse cades! His motus, et artus
« Erexit stratis. Ferimur per devia vastæ
« Urbis, ubi ingentem nocturnæ cædis acervum
« Passim, ut quosque sacris crudelis vespera lucis
« Straverat, occulta speculamur nube latentes.
« Hic impressa toris ora, exstantesque reclusis
« Pectoribus capulos, magnarum et fragmina trunca
« Hastarum, et ferro laceras per corpora vestes,
« Crateras pronos, epulasque in cæde natantes
« Cernere erat, jugulisque modo torrentis apertis
« Sanguine commixto redeuntem in pocula Bacchum.
« Hic juvenum manus, et, nullis violabilis armis
« Turba, senes, positique patrum super ora gementum
« Semineces pueri, trepidas in limine vitæ
« Singultant animas. Gelida non sævius Ossa
« Luxuriant Lapitharum epulæ, si quando profundo
« Nubigenæ caluere mero. Vix primus ab ira
« Pallor, et impulsis surgunt ad prælia mensis.
« Tunc primum sese trepidis sub nocte Thyoneus

« Detexit, nato portans extrema Thoanti
« Subsidia, et multa subitus cum luce refulsit.
« Agnovi. Non ille quidem turgentia sertis
« Tempora, nec flava crinem distinxerat uva;
« Nubilus, indignumque oculis liquentibus imbrem
« Alloquitur : Dum fata dabant tibi, nate, potentem
« Lemnon, et externis etiam servare timendam
« Gentibus, haud unquam justo mea cura labori
« Destitit. Absciderant tristes crudelia Parcæ
« Stamina, nec dictis, supplex quæ plurima fudi
« Ante Jovem frustra, lacrymisque avertere luctus
« Contigit. Infandum natæ concessit honorem.
« Accelerate fugam. Tuque, o mea digna propago!
« Hac rege, virgo, patrem, gemini qua brachia muri
« Littus eunt : illa, qua rara silentia, porta
« Stat funesta Venus, ferroque accincta furentes
« Adjuvat. (unde manus? unde hæc Mavortia Divæ
« Pectora?) Tu lato patrem committe profundo.
« Succedam curis. Ita fatus in aera rursus
« Solvitur : et nostrum, visus arcentibus umbris,
« Mitis iter longæ claravit limite flammæ.
« Qua data signa, sequor : dein curvo robore clausum
« Dîs pelagi, ventisque, et Cycladas Ægæoni
« Amplexo, commendo patrem. Nec fletibus unquam
« Sit modus alternis, ni jam dimittat Eoo

« Lucifer astra polo. Tum demum littore rauco
« Multa metu reputans, et vix confisa Lyæo
« Dividor, ipsa gradu nitens, sed et anxia retro
« Pectora, nec requies, quin et surgentia cœlo
« Flamina, et e cunctis prospectem collibus undas.
« Exoritur pudibunda dies, cœlumque retexens
« Aversum Lemno jubar, et declivia Titan
« Opposita juga nube refert. Patuere furores
« Nocturni, lucisque novæ formidine cunctis
« Quanquam inter similes habitus, pudor. Impia terræ
« Infodiunt scelera, aut festinis ignibus urunt.
« Jam manus Eumenidum, captasque refugerat arces
« Exsaturata Venus. Licuit sentire quid ausæ,
« Et turbare comas, et lumina tingere fletu.
« Insula dives agris, opibusque, armisque, virisque,
« Nota situ, et Getico nuper ditata triumpho,
« Non maris incursu, non hoste, nec æthere lævo,
« Perdidit una omnes, orbata, excisaque mundo,
« Indigenas: non arva viri, non æquora verrunt:
« Conticuere domus: cruor altus, et oblita crasso
« Cuncta rubent tabo : magnæque in mœnibus urbis,
« Nos tantum, et sævi spirant per culmina Manes.
« Ipsa quoque arcanis tecti in penetralibus alto
« Molior igne pyram : sceptrum super armaque patris
« Injicio, et notas regum gestamina vestes,

« Ac prope mœsta rogum, confusis ignibus adsto,
« Ense cruentato; fraudemque et inania busta
« Plango metu, ne forte premant, cassumque parenti
« Omen et hac dubios leti precor ire timores.
« His mihi pro meritis, ut falsi criminis astu
« Parta fides, regno et solio considere patris
« Supplicium datur. Anne illis obsessa negarem?
« Accessi, sæpe ante Deos testata, fidemque,
« Immeritasque manus. Subeo (pro dira potestas!)
« Exsangue imperium, et mœstam sine culmine Lemnon.
« Jam magis atque magis vigiles dolor angere sensus,
« Et gemitus clari, et paulatim invisa Polyxo;
« Jam meminisse nefas: jam ponere Manibus aras
« Concessum, et multum cineres jurare sepultos.
« Sic ubi ductorem trepidæ stabulique maritum,
« Quem penes et saltus et adultæ gloria gentis,
« Massylo frangi stupuere sub hoste juvencæ:
« It truncum sine honore pecus, regemque peremptum
« Ipse ager, ipsi amnes, et muta armenta queruntur.
« Ecce autem ærata dispellens æquora prora
« Pelias intacti late subit hospita ponti
« Pinus: agunt Minyæ. Geminus fragor ardua canet
« Per latera; abruptam credas radicibus ire
« Ortygiam, aut fractum pelago decurrere montem.

« Ast ubi suspensis siluerunt æquora tonsis,
« Mitior et senibus cygnis, et pectine Phœbi,
« Vox media de puppe venit: maria ipsa carinæ
« Accedunt. (Post nosse datum est) Œagrius illic
« Acclinis malo, mediis intersonat Orpheus
« Remigiis, tantosque jubet nescire labores.
« Illis in Scythicum Borean iter, oraque primum
« Cyaneis arctata vadis. Nos Thracia visu
« Bella ratæ, vario tecta incursare tumultu,
« Densarum pecudum, aut fugientum more volucrum.
« Heu ubi nunc furiæ? portus, amplexaque littus
« Mœnia, qua longe pelago despectus aperto,
« Scandimus, et celsas turres. Huc saxa, sudesque,
« Armaque mœsta virum, atque infectos cædibus enses
« Subvectant trepidæ. Quin et squallentia texta
« Thoracum, et vultu galeas intrare soluto
« Non pudet audaces; rubuit mirata catervas
« Pallas, et adverso risit Gradivus in Æmo.
« Tunc primum ex animis præceps amentia cessit;
« Nec ratis illa salo, sed Divûm sera per æquor
« Justitia, et pœnæ scelerum adventare videntur.
« Jamque aderant terris, quantum Gortynia currunt
« Spicula, cæruleo gravidam cum Juppiter imbri
« Ipsa super nubem, ratis armamenta Pelasgæ
« Sistit agens. Inde horror aquis, et raptus ab omni
« Sole dies, miscet tenebras, queîs protinus unda
« Concolor: obnixi lacerant cava nubila venti,

« Diripiuntque fretum : nigris redit humida tellus
« Vorticibus, totumque Notis portantibus æquor
« Pendet, et æquato jam jam prope sidera dorso
« Frangitur : incertæ jam nec prior impetus alno ;
« Sed labat, exstantem rostris modo gurgite in imo,
« Nunc cœlo Tritona ferens : nec robora prosunt
« Semideûm heroum, puppemque insana flagellat
« Arbor; et instabili procumbens pondere, curvas
« Raptat aquas, remique cadunt in pectus inanes.
« Nos quoque per rupes, murorumque aggere ab omni,
« Dum labor ille viris, fretaque indignantur et Austri,
« Desuper invalidis fluitantia tela lacertis
« (Quid non ausa manus?) Telamona et Pelea contra
« Spargimus, et nostro petitur Tirynthius arcu.
« Illi quippe simul bello, pelagoque laborant :
« Pars clypeis munire ratem : pars æquora fundo
« Egerere : ast alii pugnant, sed inertia motu
« Corpora, suspensæque carent conamine vires.
« Instamus jactu telorum, et ferrea nimbis
« Certat hiems; vastæque sudes, fractique molares,
« Spiculaque, et multa crinitum missile flamma,
« Nunc pelago, nunc puppe cadunt. Dat operta fragorem
« Pinus, et abjunctis regemunt tabulata cavernis.
« Talis Hyperborea virides nive verberat agros
« Juppiter : obruitur campis genus omne ferarum,
« Deprensæque cadunt volucres, et messis amaro

« Strata gelu : fragor inde jugis, inde amnibus iræ.
« Ut vero elisit nubes Jove tortus ab alto
« Ignis, et ingentes patuere in fulmine nautæ,
« Diriguere animi ; manibusque horrore remissis
« Arma aliena cadunt, redeunt in pectore sexus.
« Cernimus Æacidas, murisque immane minantem
« Antæum, et longa pellentem cuspide rupes
« Iphiton. Attonito manifestus in agmine supra est
« Amphitryoniades, puppemque alternus utrinque
« Ingravat, et medias ardet descendere in undas.
« At levis, et miseræ nondum mihi notus Iason
« Transtra per, et remos, impressaque terga virorum,
« Nunc magnum OEniden, nunc ille hortatibus Idam,
« Et Talaüm, et cana rorantem aspergine ponti
« Tyndariden iterans, gelidique in nube parentis
« Vela laborantem Calaïn subnectere malo,
« Voce manuque rogat. Quatiunt impulsibus illi
« Nunc freta, nunc muros ; sed nec spumantia cedunt
« Æquora, et incussæ redeunt a turribus hastæ.
« Ipse graves fluctus, clavumque audire negantem
« Lassat agens Tiphys, palletque, et plurima mutat
« Imperia, ac lævas dextrasque obtorquet in undas
« Proram navifragis avidam concurrere saxis :

« Donec ab extremæ cuneo ratis, Æsone natus,
« Palladios oleæ, Mopsi gestamina, ramos
« Extulit; et, sociûm turba prohibente, poposcit
« Fœdera : præcipites vocem involvere procellæ.
« Tunc modus armorum, pariterque exhausta quierant
« Flamina, confusoque dies respexit Olympo.
« Quinquaginta illi trabibus de more revinctis,
« Eminus abrupto quatiunt nova littora saltu :
« Magnorum decora alta patrum, jam fronte sereni,
« Noscendique habitu; postquam timor, iraque cessit
« Vultibus. Arcana sic fama erumpere porta
« Cœlicolas, si quando domus, littusque rubentum
« Æthiopum, et mensas amor est intrare minores.
« Dant fluvii montesque locum : tum terra superbit
« Gressibus, et paulum respirat cœlifer Atlas.
« Hic et ab asserto nuper Marathone superbum
« Thesea, et Ismarios, Aquilonia pignora, fratres,
« Utraque quîs rutila stridebant tempora penna,
« Cernimus : hic, Phœbo non indignante, priorem
« Admetum, et duræ similem nihil Orphea Thracæ :
« Tunc prolem Calydone satam, generumque profundi
« Nereos. Ambiguo visus errore lacessunt
« Œbalidæ gemini : Chlamys huic, chlamys ardet et illi :
« Ambo hastile gerunt : humeros exsertus uterque,

« Nudus uterque genas, simili coma fulgurat astro.
« Ardet iter, magnique sequens vestigia mutat
« Herculis, et tarda quamvis se mole ferentem,
« Vix cursu tener æquat Hylas : Lernæaque tollens
« Arma, sub ingenti gaudet sudare pharetra.
« Ergo iterum Venus, et tacitis corda aspera flammis
« Lemniadum pertentat amor. Tunc regia Juno
« Arma, habitusque virûm, pulchræque insignia gentis
« Mentibus insinuat, certatimque ordine cunctæ
« Hospitibus patuere fores. Tunc primus in aris
« Ignis, et infandis venere oblivia curis :
« Tunc epulæ, felixque sopor, noctesque quietæ :
« Nec superûm sine mente, reor, placuere fatentes.
« Forsitan et nostræ fatum excusabile culpæ
« Noscere cura, duces. Cinerem, furiasque meorum
« Testor, ut externas non sponte aut crimine tædas
« Attigerim. (Scit cura Deûm) etsi blandus Iason
« Virginibus dare vincla novis. Sua jura cruentum
« Phasin habent : alios, Colchi, generastis amores.
« Jamque exuta gelu tepuerunt sidera longis
« Solibus, et velox in terga revolvitur annus.
« Jam nova progenies, partusque in vota soluti,
« Et non speratis Lemnos clamatur alumnis.
« Nec non ipsa tamen, thalami monumenta coacti,

« Enitor geminos, duroque sub hospite mater
« Nomen avi renovo. Nec quæ fortuna relictis
« Nosse datum. Jam plena quater quinquennia; pergunt,
« Si modo fata sinunt, aluitque rogata Lycaste.
« Detumuere animi maris, et clementior Auster
« Vela vocat : ratis ipsa moram portusque quietos
« Odit, et adversi tendit retinacula saxi.
« Inde fugam Minyæ, sociosque appellat Iason
« Efferus. O utinam jam tum mea littora rectis
« Prætervectus aquis, cui non sua pignora cordi,
« Non promissa fides! Certe stat fama remotis
« Gentibus: æquorei redierunt vellera Phryxi.
« Ut stata lux pelago, venturumque æthera sensit
« Tiphys, et occidui rubuere cubilia Phœbi:
« Heu iterum gemitus, iterumque novissima nox est!
« Vix reserata dies, et jam rate celsus Iason
« Ire jubet, primoque ferit dux verbere pontum.
« Illos e scopulis, et summo vertice montis,
« Spumea porrecti dirimentes terga profundi
« Prosequimur visu, donec lassavit euntes
« Lux oculos; longumque polo contexere visa est
« Æquor, et extremi pressit freta margine cœli.
« Fama subit portus vectum trans alta Thoanta
« Fraterna regnare Chio : mihi crimina nulla,
« Et vacuos arsisse rogos. Fremit impia plebes
« Sontibus accensæ stimulis, facinusque reposcunt.

« Quin etiam occultæ vulgo increbrescere voces :
« Solane fida suis ? nos autem in funera lætæ ?
« Non Deus hæc, fatumque, quod imperat urbe nefanda.
« Talibus exanimis dictis (et triste propinquat
« Supplicium, nec regna juvant) vaga littora furto
« Incomitata sequor, funestaque mœnia linquo,
« Qua fuga nota patris; sed non iterum obvius Evan :
« Nam me prædonum manus huc appulsa tacentem
« Arripit, et vestras famulam transmittit in oras.»
Talia Lernæis iterat dum regibus exsul
Lemnias, et longa solatur damna querela,
Immemor absentis (sic Dî suasistis) alumni,
Ille graves oculos, languentiaque ora comanti
Mergit humo, fessusque diu puerilibus actis
Labitur in somnos; prensa manus hæret in herba.
Interea campis, nemoris sacer horror Achæi,
Terrigena erigitur serpens, tractuque soluto
Immanem sese vehit, ac post terga relinquit,
Livida fax oculis : tumidi stat in ore veneni
Spuma virens, ter lingua vibrat, terna agmina adunci
Dentis, et auratæ crudelis gloria frontis
Prominet. Inachio sanctum dixere Tonanti
Agricolæ, cui cura loci, et sylvestribus aris
Pauper honos. Nunc ille Dei circumdare templa
Orbe vago labens : miseræ nunc robora sylvæ
Atterit, et vastas tenuat complexibus ornos.

Sæpe super fluvios geminæ jacet aggere ripæ
Continuus, squamisque incisus adæstuat amnis.
Sed nunc Ogygii jussis quando omnis anhelat
Terra Dei, trepidæque latent in pulvere Nymphæ,
Sævior anfractu laterum sinuosa retorquens
Tergà solo, siccique nocens furit igne veneni.
Stagna per, arentesque lacus, fontesque repressos
Volvitur, et vacuis fluviorum in vallibus errat:
Incertusque sui, liquidum nunc aera lambit
Ore supinato; nunc arva gementia radens
Pronus adhæret humo, si quid viridantia sudent
Gramina. Percussæ calidis afflatibus herbæ,
Qua tulit ora, cadunt, moriturque ad sibila campus.
Quantus ab Arctòis discriminat æthera plaustris
Anguis ad usque Notos, alienumque exit in orbem:
Quantus et ille sacri spiris intorta movebat
Cornua Parnassi, donec tibi, Delie, fixus,
Vexit arundineam centeno vulnere sylvam.
Quis tibi, parve, Deus tam magni pondera fati
Sorte dedit? tune hoc vix prima ad limina vitæ
Hoste jaces? an ut inde sacer per sæcula Graiis
Gentibus, et tanto dignus morerere sepulcro?
Occidis, extremæ districtus verbere caudæ,
Ignaro serpente, puer! fugit ilicet artus
Somnus, et in solam patuerunt lumina mortem.
Cum tamen attonito moriens vagitus in auras
Excidit, et ruptis immutuit ore querelis,
(Qualia non totas peragunt insomnia voces,)

Audiit Hypsipyle; facilemque negantia cursum
Exanimis genua ægra rapit. Jam certa malorum,
Mentis ab augurio, sparsoque per omnia visu,
Lustrat humum quærens, et nota vocabula parvo
Nequicquam ingeminans. Nusquam ille: et prata recentes
Amisere notas. Viridi piger accubat hostis
Collectus gyro, spatiosaque jugera complet,
Sic etiam obliqua cervicem expostus in alvo.
Horruit infelix visu, longoque profundum
Incendit clamore nemus: nec territus ille,
Sed jacet. Argolicas ululatus flebilis aures
Impulit. Extemplo, monitu ducis, advolat ardens
Arcas eques, casumque refert. Tum squammea demum
Torvus ad armorum radios fremitumque virorum
Colla movet. Rapit ingenti conamine saxum
Quo discretus ager, vacuasque impellit in auras
Arduus Hippomedon, quo turbine bellica quondam
Librati saliunt portarum in claustra molares.
Cassa duci virtus: nam mollia colla refusus
In tergum serpens venientem exhauserat ictum.
Dat sonitum tellus, nemorumque per aera densi
Dissultant nexus. « At non mea vulnera, clamat,
« (Et trabe fraxinea Capaneus subit obvius,) unquam
« Effugies, seu tu pavidi ferus incola luci,
« Seu Deus, atque Deis utinam concessa voluptas!
« Non, si consertum super hæc mihi membra Giganta

« Subveheres. » Volat hasta tremens, et hiantia monstri
Ora subit, linguæque secat fera vincla trisulcæ:
Perque jubas stantes, capitisque insigne corusci
Emicat, et nigri sanie perfusa cerebri
Figitur hasta solo. Longus vix tota peregit
Membra dolor: rapido celer ille volumine telum
Circuit, avulsumque ferens in opaca refugit
Templa Dei. Hic magno tellurem pondere mensus,
Implorantem animam dominis assibilat aris.
Illum et cognatæ stagna indignantia Lernæ,
Floribus et vernis assuetæ spargere Nymphæ,
Et Nemees reptatus ager, lucosque per omnes
Sylvicolæ, fracta gemuistis arundine, Fauni.

Ipse etiam e summa jam tela poposcerat æthra
Juppiter, et dudum nimbique hiemesque coibant,
Ni minor ira Deo, gravioraque tela mereri
Servatus Capaneus. Moti tamen aura cucurrit
Fulminis, et summas libavit vertice cristas.

Jamque pererratis infelix Lemnia campis,
Liber ut angue locus, modico super aggere longe
Pallida sanguineis infectas roribus herbas
Prospicit. Huc magno cursum rapit effera luctu,
Agnoscitque nefas: terræque illisa nocenti
Fulminis in morem, non verba in funere primo,
Non lacrymas habet. Ingeminat misera oscula tantum
Incumbens, animæque fugam per membra tepentem
Quærit hians. Non ora loco, non pectora restant.

Rupta cutis: tenuia ossa patent; nexusque madentes
Sanguinis imbre novi, totumque in vulnere corpus.
Ac velut aligeræ sedem, fœtusque parentis
Cum piger umbrosa populatus in ilice serpens,
Illa redit, querulæque domus mirata quietem,
Stat super impendens, advectosque horrida mœsto
Excutit ore cibos: cum solus in arbore cara
Sanguis, et errantes per capta cubilia plumæ.
Ut laceros artus gremio miseranda recepit,
Intexitque comis, tandem laxata dolore
Vox invenit iter, gemitusque in verba soluti:
« O mihi desertæ natorum dulcis imago,
« Archemore! o rerum et patriæ solamen ademptæ,
« Servitiique decus! qui te, mea gaudia, sontes
« Extinxere Dei? modo quem digressa reliqui
« Lascivum, et prono vexantem gramina cursu?
« Heu ubi siderei vultus? ubi verba ligatis
« Imperfecta sonis? risusque et murmura, soli
« Intellecta mihi? quoties tibi Lemnon, et Argos
« Sueta loqui, et longa somnum suadere querela?
« Sic equidem luctus solabar, et ubera parvo
« Jam materna dabam, cui nunc venit irritus ori
« Lactis, et infelix in vulnera liquitur imber?
« Nosco Deos. O dura mei præsagia somni,
« Nocturnique metus! et nunquam impune per umbras
« Attonitæ mihi visa Venus. Quos arguo Divos?

« Ipsa ego te (quid enim timeam moritura fateri?)
« Exposui fatis. Quæ mentem insania traxit?
« Tantane me tantæ tenuere oblivia curæ?
« Dum patrios casus, famæque exorsa retracto
« Ambitiosa meæ, pietas hæc magna, fidesque!
« Exsolvi tibi, Lemne, nefas. Ubi letifer anguis,
« Ferte, duces; meriti si qua est mihi gratia duri,
« Si quis honos dictis. Aut vos exstinguite ferro,
« Ne tristes dominos, orbamque inimica revisam
« Eurydicen: quanquam haud illi mea cura dolendo
« Cesserit! Hocne ferens onus illætabile matris
« Transfundam gremio? quam me prius ima sub umbras
« Mergat humus! » Simul hæc terraque, et sanguine vultum
Sordida, magnorum circa vestigia regum
Vertitur, et tacite mœrentibus imputat undas.
Et jam sacrifici subitus per tecta Lycurgi
Nuntius implerat lacrymis ipsumque domumque,
Ipsum adventantem Persei vertice sancto
Montis, ubi averso dederat prosecta Tonanti,
Et caput iratis rediens quassabat ab extis.
Hic sese Argolicis immunem servat ab armis,
Haud animi vacuus, sed templa, aræque tenebant.
Nec dum etiam responsa Deûm, monitusque vetusti
Exciderant, voxque ex adytis accepta profundis:
« Prima, Lycurge, dabis Dircæo funera bello. »
Id cavet, et mœstus vicini pulvere Martis,

Angitur ad lituos, periturisque invidet armis.
Ecce fides Superûm : laceras cum nata Thoantis
Advehit exsequias. Contra subit obvia mater,
Femineos cœtus plangentiaque agmina ducens.
At non magnanimo pietas ignava Lycurgo :
Fortior ille malis, lacrymasque insana resorbet
Ira patris. Longo rapit arva morantia passu
Vociferans : « Illa autem ubinam, cui parva cruoris
« Lætave damna mei? vivitne ? impellite raptam,
« Ferte citi, comites. Faxo omnis fabula Lemni,
« Et pater, et tumidæ generis mendacia sacri
« Exciderint. » Ibat, letumque inferre parabat,
Ense furens rapto. Venienti OEneïus heros
Impiger objecta proturbat pectora parma.
Ac simul infrendens : « Siste hunc, vesane, furorem,
« Quisquis es ! » et pariter Capaneus, acerque reducto
Adfuit Hippomedon, rectoque Erymanthius ense;
Ac juvenem multo perstringunt lumine : at inde
Agrestum pro rege manus. Quos inter Adrastus
Mitior, et sociæ veritus commercia vittæ
Amphiaraus ait : « Ne, quæso ! absistite ferro,
« Unus avûm sanguis, neve indulgete furori :
« Tuque prior. » Sed non sedato pectore Tydeus
Subjicit : « Anne ducem, servatricemque cohortis
« Inachiæ ingratis coram tot millibus audes
« Mactare in tumulos ? (quanti pro funeris ultor !)
« Cui regnum, genitorque Thoas, et lucidus Evan

« Stirpis avus ! Tumidone parum, quod gentibus actis
« Undique in arma ruis, inter rapida agmina pacem
« Solus habes? habeasque, et te victoria Graiûm
« Inveniat tumulis etiamnum hæc fata gementem. »
Dixerat; et tandem cunctante modestior ira,
Ille refert: « Equidem non vos ad mœnia Thebes
« Rebar, et hostiles huc advenisse catervas.
« Pergite in excidium socii (si tanta voluptas)
« Sanguinis, imbuite arma domi, atque hæc irrita dudum
« Templa Jovis (quid enim haud licitum?) ferat impius ignis,
« Si vilem, tanti premerent cum pectora luctus,
« In famulam haud jus esse ratum, dominoque, ducique.
« Sed videt hoc, videt ille Deûm regnator; et ausis
« Sera quidem, manet ira tamen. » Sic fatus, et arces
Respicit, atque illic alio certamine belli
Tecta fremunt. Volucres equitum præverterat alas
Fama recens, geminos alis complexa tumultus.
Illi ad fata rapi, atque illi jam occumbere leto,
Sic meritam Hypsipylen iterant: creduntque, nec iræ
Fit mora. Jamque faces et tela penatibus instant.
Vertere regna fremunt, raptumque auferre Lycurgum,

Cum Jove, cumque aris. Resonant ululatibus ædes
Fæmineis, versusque dolor dat terga timori.
  Alipedum curru sed enim sublimis Adrastus
Secum ante ora virûm fremebunda, Thoantida portans
It medius turmis: et, «Parcite, parcite, clamat.
« Nil actum sæve ; meritus nec tale Lycurgus
« Excidium, gratique inventrix fluminis ecce. »
  Sic ubi diversis maria evertere procellis
Hinc Boreas, Eurusque, illinc niger imbribus Auster,
Pulsa dies, regnantque hiemes, venit æquoris alti
Rex sublimis equis, geminusque ad spumea Triton
Frena natans, late pelago dat signa cadenti:
Et jam plana Thetis, montesque et littora crescunt.
  Quis Superûm tanto solatus funera voto
Pensavit lacrymas, inopinaque gaudia mœstæ
Rettulit Hypsipylæ? tu gentis conditor, Evan,
Qui geminos juvenes Lemni de littore vectos
Intuleras Nemeæ, mirandaque fata parabas.
Causa viæ genitrix, nec inhospita tecta Lycurgi
Præbuerant aditus, et protinus ille tyranno
Nuntius, extinctæ miserando vulnere prolis.
Ergo adsunt comites (pro fors, et cæca futuri
Mens hominum!) regique favent. Sed Lemnos ad aures
Ut primum, dictusque Thoas; per tela, manusque
Irruerant, matremque avidis complexibus ambo

Diripiunt flentes, alternaque pectora mutant.
Illa, velut rupes immoto saxea visu,
Hæret, et expertis non audet credere Divis.
Ut vero et vultus, et signa Argoa relictis
Ensibus, atque humeris amborum intextus Iason,
Cesserunt luctus, turbataque munere tanto
Corruit, atque alio maduerunt lumina fletu.
Addita signa polo; lætoque ululante tumultu,
Tergaque et æra Dei motas crepuere per auras.
Tunc pius Oclïdes, ut prima silentia vulgi
Mollior ira dedit, placidasque accessit ad aures:
« Audite, o ductor Nemeæ, lectique potentes
« Inachidæ, quæ certus agi manifestat Apollo!
« Iste quidem Argolicis haud olim indebitus armis
« Luctus adest: recto descendunt limite Parcæ.
« Et sitis interitu fluviorum, et letifer anguis,
« Et puer, heu nostri signatus nomine fati,
« Archemorus! cuncta hæc Superum demissa suprema
« Mente fluunt. Differte animos, festinaque tela
« Ponite. Mansuris donandus honoribus infans;
« Et meruit. Det pulchra suis libamina virtus
« Manibus, atque utinam plures innectere pergas,
« Phœbe, moras, semperque novis bellare vetemur
« Casibus, et semper Thebe funesta recedat!
« At vos, magnorum transgressi fata parentum,
« Felices, longum quibus hinc per sæcula nomen,
« Dum Lernæa palus, et dum pater Inachus ibit,

« Dum Nemee tremulas campis jaculabitur umbras,
« Ne fletu violate sacrum, ne plangite Divos:
« Nam Deus iste Deus, Pyliæ nec fata senectæ
« Maluerit, Phrygiis aut degere longius annis. »
Finierat, cœloque cavam nox induit umbram.

EXPLICIT THEBAIDOS LIBER QUINTUS.

LIBER SEXTUS.

NUNTIA multivago Danaas perlabitur urbes
Fama gradu, sancire novo solemnia busto
Inachidas, ludumque super, quo Martia bellis
Præsudare paret, seseque accendere virtus,
Grajum ex more decus. Primus Pisæa per arva
Hunc pius Alcides Pelopi certavit honorem,
Pulvereumque fera crinem detersit oliva.
Proxima vipereo celebravit libera nexu
Phocis Apollineæ bellum puerile pharetræ.
Mox circum tristes servata Palæmonis aras
Nigra superstitio, quoties animosa resumit
Leucothoe gemitus, et amicâ ad littora festa
Tempestate venit. Planctu conclamat uterque
Isthmos: Echioniæ responsant flebile Thebæ.
Et nunc eximii regum, quibus Argos alumnis
Connexum cœlo, quorumque ingentia tellus
Aonis, et Tyriæ suspirant nomina matres,
Concurrunt, nudasque movent in prælia vires.
Ceu primum ausuræ trans alta ignota biremes,
Seu Tyrrhenam hiemem, seu stagna Ægæa lacessunt,
Tranquillo prius arma lacu, clavumque, levesque
Explorant remos, atque ipsa pericula discunt.
At cum experta cohors, tum pontum irrumpere fretæ
Longius, ereptasque oculis non quærere terras.

Clara laboriferos cœlo Tithonia currus
Extulerat, vigilesque Deæ pallentis habenas
Et nox, et cornu fugiebat Somnus inani.
Jam plangore viæ, gemitu jam regia mugit
Flebilis : acceptos longe nemora avia frangunt,
Multiplicantque sonos. Sedet ipse exutus honore
Vittarum nexu genitor, squallentiaque ora
Sparsus, et incultam ferali pulvere barbam.
Asperior contra, planctusque egressa viriles
Exemplo famulas premit, hortaturque volentes
Orba parens, lacerasque super procumbere nati
Relliquias ardet, totiesque avulsa refertur :
Arcet et ipse pater. Mox ut mœrentia dignis
Vultibus Inachii penetrarunt limina reges,
Ceu nova tunc clades, et primo saucius infans
Vulnere, letalisve irrumperet atria serpens :
Sic alium ex alio, quanquam lassata, fragorem
Pectora congeminant, integratoque resultant
Accensæ clamore fores. Sensere Pelasgi
Invidiam, et lacrymis excusant crimen obortis.
Ipse, datum quoties, intercisoque tumultu
Conticuit stupefacta domus, solatur Adrastus
Alloquiis genitorem ultro : Nunc fata recensens
Resque hominum duras, et inexorabile pensum;
Nunc aliam prolem, mansuraque numine dextro
Pignora. Nondum orsis modus, et lamenta redibant.
Ille quoque affatus non mollius audit amicos,
Quam trucis Ionii rabies clamantia ponto
Vota virûm; aut tenues curant vaga fulmina nimbos.

Tristibus interea ramis, teneraque cupresso
Damnatus flammæ torus, et puerile pheretrum
Texitur: ima virent agresti stramina cultu.
Proxima gramineis operosior area sertis,
Et picturatus morituris floribus agger.
Tertius assurgens Arabum strue tollitur ordo
Eoas complexus opes, incanaque glebis
Tura, et ab antiquo durantia cinnama Belo.
Summa crepant auro, Tyrioque attollitur ostro
Molle supercilium: teretesque hinc undique gemmæ
Irradiant. Medio Linus intertextus acantho,
Letiferique canes. Opus admirabile semper
Oderat, atque oculos flectebat ab omine mater.
Arma etiam, et veterum exuvias circumdat avorum.
Gloria mixta malis, afflictæque ambitus aulæ,
Ceu grande exsequiis onus, atque immensa ferantur
Membra toro! sed cassa tamen sterilisque dolentes
Fama juvat, parvique augentur funere manes.
Inde ingens lacrymis honor, et miseranda voluptas,
Muneraque in cineres annis graviora feruntur.
Namque illi et pharetras, brevioraque tela dicarat
Festinus voti pater, insontesque sagittas.
Jam tunc et nota stabulis de gente probatos
In nomen pascebat equos; cinctusque sonantes,
Armaque majores exspectatura lacertos.
Spes avidæ! quas non in nomen credula vestes

Urgebat studio? cultusque insignia regni
Purpureos, sceptrumque minus; cuncta ignibus atris
Damnat atrox; suaque ipse parens gestamina ferri,
Si damnis rabidum queat exsaturare dolorem.
Parte alia gnari monitis exercitus instat
Auguris, aeriam truncis nemorumque ruina
Montis onus cumulare pyram, quæ crimina cæsi
Anguis, et infausti cremet atra piacula belli.
His labor abscissam Nemeen, umbrosaque Tempe
Præcipitare solo, lucosque ostendere Phœbo.
Sternitur extemplo veteres incidua ferro
Silva comas, largæ qua non opulentior umbræ
Argolicos inter, saltusque educta Lycæos
Extulerat super astra caput. Stat sacra senectæ
Numine, nec solos hominum transgressa veterno
Fertur avos, Nymphas etiam mutasse superstes,
Faunorumque greges. Aderat miserabile luco
Excidium. Fugere feræ, nidosque tepentes
Absiliunt (metus urget) aves; cadit ardua fagus:
Chaoniumque nemus, brumaque illæsa cupressus;
Procumbunt piceæ, flammis alimenta supremis,
Ornique, iliceæque trabes, metuendaque succo
Taxus, et infandos belli potura cruores
Fraxinus, atque situ non expugnabile robur.
Hinc audax abies, et odoro vulnere pinus
Scinditur; acclinant intonsa cacumina terræ
Alnus, amica fretis, nec inhospita vitibus ulmus.
Dat gemitum tellus. Non sic eversa feruntur
Ismara, cum fracto Boreas caput extulit antro:

Non, grassante Noto, citius nocturna peredit
Flamma nemus. Linquunt flentes dilecta locorum
Otia, cana Pales, Silvanusque arbiter umbræ,
Semideumque pecus: migrantibus adgemit illis
Sylva, nec amplexæ dimittunt robora Nymphæ.
Ut cum possessas avidis victoribus arces
Dux raptare dedit: vix signa audita, nec urbem
Invenias: ducunt, sternuntque, abiguntque, feruntque
Immodici. Minor ille fragor, quo bella geruntur.
Jamque pari cumulo geminas, hanc tristibus Umbris,
Ast illam Superis, æquus labor auxerat aras,
Cum signum luctus cornu grave mugit adunco
Tibia, cui teneros suetum producere Manes
Lege Phrygum mœsta. Pelopem monstrasse ferebant
Exsequiale sacrum, carmenque minoribus umbris
Utile, quo geminis Niobe consumpta pharetris
Squallida bissenas Sipylon deduxerat urnas.
Portant inferias, arsuraque fercula primi
Graiorum, titulisque pios testantur honores
Gentis quisque suæ. Longo post tempore surgit
Colla super juvenum (numero dux legerat omni)
Ipse fero clamore torus. Cinxere Lycurgum
Lernæi proceres: genitricem mollior ambit
Turba, nec Hypsipyle raro subit agmine: vallant
Inachidæ memores, sustentant livida nati
Brachia, et inventæ concedunt plangere matri.
Illic infaustos ut primum egressa penates
Eurydice, nudo vocem de pectore rumpit,
Planctuque, et longis præfata ululatibus, infit:

« Non hoc Argolidum cœtu circumdata matrum
« Speravi te, nate, sequi; nec talia demens
« Fingebam votis annorum elementa tuorum,
« Nil sævum reputans : etenim his in finibus ævi
« Unde ego bella tibi, Thebasque ignara timerem?
« Cui Superûm nostro committere sanguine pugnas
« Dulce? quis hoc armis vovit scelus? at tua nondum,
« Cadme, domus, nullus Tyrio grege plangitur infans.
« Primitias egomet lacrymarum, et cædis acerbæ
« Ante tubas ferrumque tuli, dum, deside cura,
« Credo sinus fidos altricis, et ubera mando.
« Quidni ego? narrabat servatum fraude parentem,
« Insontesque manus. En! quam ferale putemus
« Abjurasse sacrum, et Lemni gentilibus unam
« Immunem furiis! Hæc illa, et creditis ausæ?
« Hæc pietate potens? solis abjecit in arvis
« Non regem, dominumve : alienos (impia!) partus.
« Hoc tantum, sylvæque infamis tramite liquit.
« Quem non anguis atrox (quid enim hac opus, hei mihi! leti
« Mole fuit?) tantum cœli violentior aura,
« Impulsæque Noto frondes, cassusque valeret
« Exanimare timor. Nec vos incessere luctu
« Orba habeo : fixum matri immotumque manebat,
« Hac altrice, nefas. At quin et blandus ad illam,

« Nate, magis, solam nosse, atque audire vocantem,
« Ignarusque mei : nulla ex te gaudia matri.
« Illa tuos questus, lacrymososque impia risus
« Audiit, et vocis decerpsit murmura primæ.
« Illa tibi genitrix semper, dum vita manebat,
« Nunc ego! sed miseræ mihi nec punire potestas
« Sic meritam ! Quid dona, duces, quid inania fertis
« Justa rogis ? illam (nil poscunt amplius umbræ)
« Illam (oro) cinerī simul, excisæque parenti
« Reddite, quæso, duces ; per ego hæc primordia belli,
« Cui peperi : sic æqua gemant mihi funera matres
« Ogygiæ! Sternit crines, iteratque precando,
« Reddite : nec vero crudelem, avidamque vocate
« Sanguinis : occumbam pariter, dum vulnere justo
« Exsaturata oculos, unum impellamur in ignem. »
Talia vociferans, alia de parte gementem
Hypsipylen (neque enim illa comas nec pectora servat)
Agnovit longe, et socium indignata dolorem :
« Hoc saltem, o proceres, tuque, o cui pignore nostro
« Partus honos, prohibete nefas ! Auferte supremis
« Invisam exsequiis. Quid se funesta parenti
« Miscet, et in nostris spectatur et ipsa ruinis ?
« Cui luget, complexa suos ? » Sic fata, repente
Concidit, abruptisque obmutuit ore querelis.

Non secus ac primo fraudatum lacte juvencum,
Cui trepidæ vires, et solus ab ubere sanguis,
Seu fera, seu duras advexit pastor ad aras;
Nunc vallem spoliata parens, nunc flumina questu,
Nunc armenta movet, vacuosque interrogat agros:
Tunc piget ire domum, mœstoque novissima campo
Exit, et appositas impasta avertitur herbas.
At genitor, sceptrique decus, cultusque Tonantis
Injicit ipse rogis, tergoque et pectore fusam
Cæsariem ferro minuit, sectisque jacentis
Obnubit tenuia ora comis, ac talia fletu
Verba pio miscens: « Alio tibi, perfide, pacto,
« Juppiter, hunc crinem voti reus ante dicaram,
« Si pariter virides nati libare dedisses
« Ad tua templa genas: sed non ratus ore sacerdos,
« Damnatæque preces. Ferat hæc quæ dignior, umbra est. »
Jam, face subjecta, primis in frondibus ignis
Exclamat. Labor insanos arcere parentes.
Stant jussi Danai, atque obtentis eminus armis,
Prospectu visus interclusere nefasto.
Ditantur flammæ. Non unquam opulentior illo
Ante cinis: crepitant gemmæ, atque immane liquescit
Argentum, et pictis exsudat vestibus aurum;
Nec non Assyriis pinguescunt robora succis,
Pallentique croco strident ardentia mella,

Spumantesque mero pateræ verguntur, et atri
Sanguinis et rapti gratissima cymbia lactis.
Tunc septem numero turmas (centenus ubique
Surgit eques) versis ducunt insignibus ipsi
Grajugeni reges, lustrantque ex more, sinistro
Orbe rogum, et stantes inclinant pulvere flammas.
Ter curvos urgere sinus, illisaque telis
Tela sonant. Quater horrendum pepulere fragorem
Arma: quater mollem famularum brachia planctum.
Semianimes alter pecudes, spirantiaque ignis
Accipit armenta. Hic luctus abolere, novique
Funeris auspicium, vates (quanquam omina sentit
Vera) jubet, dextri gyro, et vibrantibus hastis,
Hac redeunt, raptumque suis libamen ab armis
Quisque jacit, seu frena libet, seu cingula flammis
Mergere, seu jaculum, summæ seu cassidis umbram.
Multa gemunt contra raucis concentibus agri,
Et lituis aures circum pulsantur acutis:
Terretur clamore nemus. Sic Martia vellunt
Signa tubæ, nondum ira calet, nec sanguine ferrum
Irrubuit, primo bellorum comitur illo
Vultus, honoris opus. Stat adhuc incertus in alta
Nube, quibus sese Mavors indulgeat armis.
Finis erat, lapsusque putres jam Mulciber ibat
In cineres: instant flammis, multoque soporant
Imbre rogum, posito donec cum sole labores
Exhausti. Seris vix cessit cura tenebris.

Roscida jam novies cœlo dimiserat astra
Lucifer, et totidem Lunæ prævenerat ignes,
Mutato nocturnus equo: nec conscia fallit
Sidera, et alterno deprenditur unus in ortu.
Mirum opus, accelerante manu, stat saxea moles,
Templum ingens cineri, rerumque effectus in illo
Ordo docet casus. Fessis hic flumina monstrat
Hypsipyle Danaïs: hic reptat flebilis infans;
Hic jacet, extremum tumuli circum asperat orbem
Squammeus: exspectes morientis ab ore cruenta
Sibila: marmorea sic volvitur anguis in hasta.
Jamque avidum pugnas visendi vulgus inermes
Fama vocat. Cunctis arvis, ac mœnibus adsunt
Exciti. Illi etiam, quîs belli incognitus horror,
Quos effœta domi, quos prima reliquerat ætas,
Conveniunt. Non aut Ephyræo in littore tanta
Unquam, aut Œnomai fremuerunt agmina circo.
Collibus incurvis, viridique obsessa corona
Vallis in amplexu nemorum sedet: hispida circum
Stant juga, et objectus geminis umbonibus agger
Campum exire vetat, longo quem tramite planum
Gramineæ frondes, sinuataque cespite vivo
Mollia non subitis augent fastigia clivis.
Illic conferti, jam sole rubentibus arvis,
Bellatrix sedere cohors: ibi corpore mixto
Metiri numerum, vultusque habitusque suorum
Dulce viris, tantique juvat fiducia belli.

Centum ibi nigrantes, armenti robora, tauros
Lenta mole trahunt: idem numerusque colorque
Matribus, et nondum lunatis fronte juvencis.
Exin magnanimûm series antiqua parentum
Invehitur, miris in vultum animata figuris.
Primus anhelantem duro Tirynthius ingens
Pectoris attritu sua frangit in ossa leonem.
Haud illum impavidi, quamvis et in ære, suumque
Inachidæ videre decus. Pater ordine juncto
Lævus, arundineæ recubansque sub aggere ripæ,
Cernitur, emissæque indulgens Inachus urnæ.
Io post tergum, jam prona, dolorque parentis,
Spectat in occiduis stellatum visibus Argum.
Ast illam melior Phariis erexerat arvis
Juppiter, atque hospes jam tunc Aurora cólebat.
Tantalus inde parens, non qui fallentibus undis
Imminet, aut refugæ sterilem rapit aera sylvæ,
Sed pius, et magni vehitur conviva Tonantis.
Parte alia, victor curru Neptunia tendit
Lora Pelops, pressatque rotas auriga natantes
Myrtilus; et volucri jam jamque relinquitur axe.
Et gravis Acrisius, speciesque horrenda Chorœbi,
Et Danae culpata sinus; et in amne reperto
Tristis Amymone, parvoque Alcmena superbit
Hercule, tergemina crinem circumdata luna.
Jungunt discordes inimica in fœdera dextras
Belidæ fratres: sed vultu mitior adstat
Ægyptus, Danai manifestum agnoscere ficto
Ore nefas, pacisque malæ, noctisque futuræ.

Mille dehinc species. Tandem satiata voluptas,
Præstantesque viros vocat ad sua præmia virtus.
Primus sudor equis. Dic, inclyte Phœbe, regentum
Nomina, dic ipsos : neque enim generosior unquam
Alipedum collata acies : ceu præpete cursu
Confligant densæ volucres, aut littore in uno
Æolus insanis statuat certamina ventis.
Ducitur ante omnes rutilæ manifestus Arion
Igne jubæ. Neptunus equo, si certa priorum
Fama, pater. Primus teneris læsisse lupatis
Ora, et littoreo domitasse in pulvere fertur,
Verberibus parcens : etenim insatiatus eundi
Ardor, et hiberno par inconstantia ponto.
Sæpe per Ionium Libycumque natantibus ire
Interjunctus equis, omnesque assuetus in oras
Cœruleum deferre patrem : stupuere relicta
Nubila; certantes Eurique Notique sequuntur.
Nec minor in terris bella Eurysthea gerentem
Amphitryoniaden alto per gramina sulco
Duxerat : illi etiam ferus, indocilisque teneri.
Mox Divûm dono regis dignatus Adrasti
Imperia, et multum mediis mansueverat annis.
Tunc rector genero Polynici indulget agendum,
Multa monens, ubi fervor equo, qua suetus ab arte
Mulceri, ne sæva manus, ne liber habenis
Impetus : « Urge alios, inquit, stimulisque minisque;
« Ille ibit : minus ipse voles. » Sic ignea lora
Cum daret, et rapido Sol natum imponeret axi,

Gaudentem lacrymans astra insidiosa docebat,
Nolentesque teri zonas, mediamque polorum
Temperiem. Pius ille quidem, et formidine
cautus;
Sed juvenem duræ prohibebant discere Parcæ.
OEbalios sublimis agit spes proxima palmæ
Amphiaraus equos. Tua furto lapsa propago,
Cyllare, dum Scythici diversus ad ostia ponti
Castor, Amyclæas remo permutat habenas.
Ipse habitu niveus: nivei dant colla jugales:
Concolor est albis, et cassis, et infula, cristis.
Quin et Thessalicis felix Admetus ab oris
Vix steriles compescit equas, Centaurica dicunt
Semina: credo, adeo sexum indignantur; et
omnis
In vires adducta Venus. Noctemque, diemque
Assimulant, maculis internigrantibus albæ:
Tantus uterque color. Credi nec degener illo
De grege Castalio, stupuit qui sibila cannæ
Lætus, et, audito contempsit Apolline, pasci.
Ecce et Iasonidæ juvenes, nova gloria matris
Hypsipyles, subiere jugo, quo vectus uterque.
Nomen avi gentile Thoas, atque omine dictus
Euneos Argoo. Geminis eadem omnia, vultus,
Currus, equi, vestes, par et concordia voti:
Vincere, vel solo cupiunt a fratre relinqui.
It Chromis, Hippodamusque: alter satus
Hercule magno,
Alter ab OEnomao. Dubites, uter effera presset
Frena magis. Getici pecus hic Diomedis; at ille
Pisæi juga patris habet: crudelibus ambo
Exuviis, diroque imbuti sanguine currus.

Metarum instar erat hinc nudo robore quercus,
Olim omnes exuta comas; hinc saxeus umbo,
Arbiter agricolis. Finem jacet inter utrumque,
Quale quater jaculo spatium, ter arundine vincas.
Interea cantu Musarum nobile mulcens
Concilium, citharæque manus insertus Apollo
Parnassi summo spectabat ab æthere terras,
Orsa Deûm (nam sæpe Jovem, Phlægramque, suique
Anguis opus, fratrumque pius cantarat honores)
Tunc aperit, quis fulmen agat, quis sidera ducat
Spiritus: unde animi fluviis, quæ pabula ventis,
Quo fonte immensum vivat mare; quæ via soles
Præcipitet, noctem quæ porrigat; ima ne tellus,
An media, et rursus mundo succincta latenti.
Finis erat: differt avidas audire sorores;
Dumque chelyn lauro, textumque illustre coronæ
Subligat, et picto discingit pectora limbo,
Haud procul Herculeam Nemeen clamore reductus
Aspicit, atque illic ingens certaminis instar
Quadrijugi. Noscit cunctos, et forte propinquo
Constiterant Admetus et Amphiaraus in arvo.
Tunc secum: « Quisnam iste duos, fidissima Phœbo
« Nomina, commisit Deus in discrimina reges?
« Ambo pii, carique ambo. Nequeam ipse priorem
« Dicere. Peliacis hic cum famularer in arvis,
« (Sic Jovis imperia, et nigræ voluere sorores)

« Thura dabat famulo; nec me sentire minorem
« Ausus; at hic tripodum comes, et pius artis alumnus
« Æthereæ. Potior meritis tamen ille; sed hujus
« Extrema jam fila colo: datur ordo senectæ
« Admeto, serumque mori. Tibi nulla supersunt
« Gaudia: jam Thebæ juxta, et tenebrosa vorago.
« Scis miser, et nostræ pridem cecinere volucres. »

Dixit, et os fletu pene inviolabile tinctus.
Extemplo Nemeen radiante per æthera saltu
Ocior et patrio venit igne, suisque sagittis.
Ipse olim in terris, cœlo vestigia durant,
Claraque per Zephyros etiamnum semita lucet.
Et jam sortitus Protheus versarat ahena
Casside; jamque locus cuique est, et liminis ordo.
Terrarum decora ampla viri, decora ampla jugales,
Divûm utrumque genus; stant uno margine clausi;
Spesque, audaxque metus una, et fiducia pallens.
Nil fixum cordi: pugnant exire, paventque:
Concurrit summos animosum frigus in artus.
Qui dominis, idem ardor equis. Face lumina surgunt,
Ora sonant morsu, spumisque et sanguine ferrum
Uritur, impulsi nequeunt obsistere postes,
Claustraque, compressæ transfumat anhelitus iræ.

Stare adeo miserum est : pereunt vestigia mille
Ante fugam, absentemque ferit gravis ungula campum.
Circumstant fidi, nexusque, et torta jubarum
Expediunt, firmantque animos, et plurima monstrant.
Insonuit contra Tyrrhenum murmur, et omnes
Exsiliere loco. Quæ tantum carbasa ponto ?
Quæ bello sic tela volant ? quæ nubila cœlo ?
Amnibus hybernis minor est, minor impetus igni :
Tardius astra cadunt : glomerantur tardius imbres :
Tardius e summo decurrunt flumina monte.
Emissos videre, atque agnovere Pelasgi.
Et jam rapti oculis, jam cæco pulvere mixti
Una in nube latent, vultusque umbrante tumultu,
Vix inter sese clamore et nomine noscunt.
Evolvere globum ; et spatio quo quisque valebat
Diducti : delet sulcos iterata priores
Orbita. Nunc avidi prono juga pectore tangunt,
Nunc, pugnante genu, pressis duplicantur habenis :
Colla toris crinita tument, stantesque reflectit
Aura jubas : bibit albentes humus arida nimbos.
Fit sonus, immanisque pedum, tenuisque rotarum.
Nulla manus requies, densisque insibilat aer
Verberibus. Gelida non crebrior exsilit Arcto
Grando, nec Oleniis manant tot cornibus imbres.
Senserat adductis alium præsagus Arion
Stare ducem oris ; dirumque expaverat insons

OEdipodioniden. Jam illinc a limine discors,
Iratusque oneri insolito truculentior ardet.
Inachidæ credunt accensum laudibus: ille
Aurigam fugit, aurigæ furiale minatur
Efferus, et campo dominum circumspicit omni.
Ante tamen cunctos sequitur, longeque secundus
Amphiaraus agit, quem Thessalus æquat eundo
Admetus. Juxta gemini, nunc Euneos ante,
Et nunc ante Thoas. Cedunt, vincuntque; nec unquam
Ambitiosa pios collidit gloria fratres.
Postremum discrimen erant Chromis asper, et asper
Hippodamus: non arte rudes, sed mole tenentur
Cornipedum. Prior Hippodamus fert ora sequentum,
Fert gemitus; multaque humeros incenditur aura.
Speravit flexæ circum compendia metæ,
Interius ductis Phœbeïus augur habenis,
Anticipasse viam, nec non et Thessalus heros
Spe propiore calet: dum, non cohibente magistro,
Spargitur in gyros, dexterque exerrat Arion.
Jam prior Oïlides, et jam non tertius ibat
Admetus, laxo cum tandem ex orbe reductus
Æquoreus sonipes premit, evaditque parumper
Gavisos. Subit astra fragor, cœlumque tremiscit,
Omniaque excusso patuere sedilia vulgo.
Sed nec lora regit, nec verbera pallidus addit
Labdacides. Lassa veluti ratione magister
In fluctus, in saxa ruit; nec jam amplius astra
Respicit, et victam projecit casibus artem.

Rursus præcipites in recta ac devia campi
Obliquant, tenduntque vias, iterum axibus axes
Inflicti, radiisque rotæ. Pax nulla, fidesque.
Bella geri ferro levius. Bella horrida credas:
Is furor in laude est. Trepidant, mortemque minantur,
Multaque transversis perstringitur ungula campis.
Nec jam sufficiunt stimuli, nec verbera: voce
Nominibusque cient Pholoen Admetus, et Irin
Funalemque Thoen: rapidum Daneius augur
Ascheton increpitans, meritumque vocabula Cygnum.
Audit et Herculeum Strymon Chromin; Euneon audit
Igneus Æthion. Tardumque Cydona lacessit
Hippodamus, variumque Thoas rogat ire Podarcem.
Solus Echionides errante silentia curru
Mœsta tenet, trepidaque timet se voce fateri.
Vix dum cœptus equis labor, et jam pulvere quarto
Campum ineunt, jamque et tepidis sudoribus artus
Effœti, et crassum rapit, ejectatque vaporem
Cornipedum flammata sitis: nec jam integer illis
Impetus, et longi suspendunt ilia flatus.
Hic anceps fortuna diu decernere primum
Ausa venit. Ruit, Hæmonium dum fervidus instat
Admetum superare, Thoas: nec prætulit ullam
Frater opem. Velit ille quidem; sed Martius ante

Obstitit Hippodamus, mediasque immisit habenas.
Mox Chromis Hippodamum metæ interioris ad orbem
Viribus Herculeis, et toto robore patris
Axe tenet prenso: luctantur abire jugales
Nequicquam, frenosque et colla rigentia tendunt.
Ut Siculus si quando rates tenet æstus, et ingens
Auster agit, medio stant vela tumentia ponto.
Tunc ipsum fracto curru deturbat, et isset
Ante Chromis; sed Thraces equi ut videre jacentem
Hippodamum, redit illa fames; jam jamque trementem
Partiti furiis, ni frena, ipsosque frementes,
Oblitus palmæ, retro Tirynthius heros
Torsisset, victusque et collaudatus abisset.
At tibi promissos jamdudum Phœbus honores,
Amphiarae, cupit. Tandem ratus apta favoris
Tempora, pulverei venit in spatia horrida Circi,
Cum jam in fine viæ, et summum victoria nutat.
Anguicomam monstri effigiem, sævissima visu
Ora, movet: sive ille Erebo, seu finxit in actu
Temporis, innumera certe formidine cultum
Tollit in astra nefas. Non illud janitor atræ
Impavidus Lethes, non ipsæ horrore sine alto
Eumenides vidisse queant: turbasset euntes
Solis equos, Martisque jugum. Nam flavus Arion
Ut vidit, saliere jubæ, atque erectus in armos,
Stat, sociumque jugi, comitesque utrinque laboris

Secum alte suspendit equos. Ruit ilicet exsul
Aonius, nexusque diu per terga volutus
Exuit : abripitur longe moderamine liber
Currus; at hunc putri præter tellure jacentem
Tænarei currus, et Thessalus axis, et heros
Lemnius, obliqua quantum vitare dabatur
Transabiere fuga. Tandem caligine mersum
Erigit ad cursum comitum caput, ægraque tollit
Membra solo, et socero redit haud speratus
Adrasto.
Quis morti, Thebane, locus? nisi dura negasset
Tisiphone; quantum poteras dimittere bellum!
Te Thebæ, fraterque palam, te plangeret Argos,
Te Nemea: tibi Lerna comas, Larissaque supplex
Poneret: Archemori major colerere sepulcro.
Tunc vero Œclides, quanquam jam certa
sequenti
Præmia, cum vacuus domino præiret Arion,
Ardet adhuc cupiens vel inanem vincere currum.
Dat vires, refovetque Deus. Volat ocior Euro.
Ceu modo carceribus demissus in arva solutis,
Verberibusque jubas, et terga lacessit habenis,
Ascheton increpitansque levem, Cygnumque
nivalem.
Nunc saltem, dum nemo prior, rapit igneus orbes
Axis, et effossæ longe sparguntur arenæ.
Dat gemitum tellus, et jam tunc sæva minatur.
Forsitan et victo prior isset Arione Cygnus,
Sed vetat æquoreus vinci pater: hinc vice justa,
Gloria mansit equo, cessit victoria vati.
Huic pretium palmæ, gemini cratera ferebant
Herculeum juvenes. Illum Tirynthius olim

Ferre manu sola, spumantemque ore supino
Vertere, seu monstris victor, seu Marte, solebat.
Centauros habet arte truces, aurumque figuris
Terribile : hic mixta Lapitharum cæde rotantur
Saxa, faces, aliique iterum crateres; ubique
Ingentes morientum iræ. Tenet ipse furentem
Hylæum, et torta molitur robora barba.
At tibi Mæonio fertur circumflua limbo
Pro meritis, Admete, chlamys, repetitaque multo
Murice. Phryxei natat hic contemptor ephebus
Æquoris, et picta translucet cœrulus unda,
In latus ire manus, mutaturusque videtur
Brachia, nec siccum speres in stamine crinem:
Contra autem frustra sedet anxia turre suprema
Sestias in speculis: moritur prope conscius ignis.
Has Adrastus opes dono victoribus ire
Imperat : at generum famula solatur Achæa.
Sollicitat tunc ampla viros ad præmia cursu
Præceleres; agile studium, et tenuissima virtus,
Pacis opus, cum sacra vocant; nec inutile bellis
Subsidium, si dextra neget. Prior omnibus Idas,
Nuper Olympiacis umbratus tempora ramis,
Prosilit. Excipiunt plausu Pisæa juventus
Eleæque manus. Sequitur Sicyonius Alcon,
Et bis in Isthmiaca victor clamatus arena
Phædimus, alipedumque fugam prægressus equorum
Ante Dimas; sed tunc, ævo tardante, secutus.
Multi et quos varii tacet ignorantia vulgi,
Hinc atque hinc subiere; sed Arcada Parthenopæum

Appellant, densique cient vaga murmura Circi.
Nota parens cursu. Quis Mænaliæ Atalantes
Nesciat egregium decus, et vestigia cunctis
Indeprensa procis? onerat celeberrima natum
Mater; et ipse procul fama jam notus inermes
Narratur cervas pedes inter aperta Lycæi
Tollere, et emissum cursu deprendere telum.
Tandem exspectatus volucri super agmina saltu
Emicat, et torto chlamyden diffibulat auro.
Effulsere artus, membrorumque omnis aperta est
Lætitia, insignesque humeri; nec pectora nudis
Deteriora genis, latuitque in corpore vultus.
Ipse tamen formæ laudem aspernatur, et arcet
Mirantes. Tunc Palladios non inscius haustus
Incubuit, pinguique cutem fuscatur olivo.
Hoc Idas, hoc more Dimas, aliique nitescunt.
Sic ubi tranquillo pellucent sydera ponto,
Vibraturque fretis cœli stellantis imago,
Omnia clara nitent: sed clarior omnia supra
Hesperus exercet radios, quantusque per altum
Æthera, cæruleis tantus monstratur in undis.
Proximus et forma, nec multum segnior Idas
Cursibus, atque ævo juxta prior: attamen illi
Jam tenuem pingues florem induxere palæstræ,
Deserpitque genis, nec se lanugo fatetur
Intonsæ sub nube comæ. Tunc rite citatos
Explorant, acuuntque gradus, variasque per artes
Exstimulant docto languentia membra tumultu.
Poplite nunc flexo sidunt, nunc lubrica forti
Pectora collidunt plausu: nunc ignea tollunt
Crura, brevemque fugam nec opino fine reponunt.

Jam ruit, atque æquum summisit regula limen,
Corripuere leves spatium, campoque refulsit
Nuda cohors. Volucres iisdem modo tardius arvis
Isse videntur equi. Credas e plebe Cydonum
Parthorumque fuga totidem exsiluisse sagittas.
Non aliter celeres Hyrcana per avia cervi,
Cum procul impasti fremitum accepere leonis,
Sive putant: rapit attonitos fuga cæca; metusque
Congregat, et longum dant cornua mixta fragorem.
  Effugit hic oculos rapida puer ocior aura
Mænalius, quem deinde gradu premit horridus Idas,
Inspiratque humero; flatuque et pectoris umbra
Terga premit. Post ambiguo discrimine tendunt
Phædimus atque Dimas. Illis celer imminet Alcon.
Flavus ab intonso pendebat vertice crinis
Arcados: hoc primis Triviæ pascebat ab annis
Munus, et Ogygio victor cum Marte redisset,
Nequicquam patriis audax promiserat aris.
Tunc liber nexu, lateque in terga solutus
Occursu Zephyri retro fugit; et simul ipsum
Impedit, infestoque volans ostenditur Idæ.
Inde dolum juvenis, fraudique accommoda sensit
Tempora: jam finem juxta, dum limina victor
Parthenopæus init, correpto crine, reductum
Occupat, et longæ primus ferit ostia metæ.
Arcades arma fremunt; armis defendere regem,
Ni raptum decus, et meriti reddantur honores,

Contendunt, totoque parant decedere Circo.
Sunt et quîs Idæ placeat dolus. Ipse regesta
Parthenopæus humo vultumque oculosque madentes
Obruit : accessit lacrymarum gratia formæ.
Pectora nunc mœrens, nunc ora indigna cruento
Ungue secat, meritamque comam. Furit undique clamor
Dissonus, ambiguumque senis cunctatur Adrasti
Consilium. Tandem ipse refert : « Compescite litem,
« O pueri! virtus iterum tentanda : sed ite
« Limite non uno : latus hoc conceditur Idæ,
« Tu diversa tene : fraus cursibus omnis abesto. »
Audierant, dictoque manent. Mox numina supplex
Affatu tacito juvenis Tegæus adorat :
« Diva potens nemorum (tibi enim, hic tibi crinis honori
« Debitus, eque tuo venit hæc injuria voto)
« Si bene quid genitrix, si quid venatibus ipse
« Promerui, ne (quæso) sinas hoc omine Thebas
« Ire, nec Arcadiæ tantum meruisse pudorem! »
Auditum manifesta fides : vix campus euntem
Sentit, et exilis plantis intervenit aer,
Raraque non fracto vestigia pulvere pendent.
Irrupit clamore fores, clamore recurrit
Ante ducem, prensaque levat suspiria palma.
Finiti cursus, operumque insignia præsto.
Arcas equum dono, clypeum gerit improbus Idas,
Cætera plebs Lyciis gaudet contenta pharetris.

Tunc vocat, emisso si quis decernere disco
Impiger, et vires velit ostentare superbas.
It jussus Pterelas, et ahenæ lubrica massæ
Pondera, vix toto curvatus corpore juxta
Dejicit. Inspectant taciti, expenduntque laborem
Inachidæ: mox turba ruunt, duo gentis Acheæ,
Tres Ephyreïadæ, Pisa satus unus, Acarnan
Septimus : et plures agitabat gloria, ni se
Arduus Hippomedon, cavea stimulante, tulisset
In medios, lateque ferens sub pectore dextro
Orbem alium : « Hunc potius, juvenes, qui mœnia saxis
« Frangere, qui Tyrias dejectum vaditis arces,
« Hunc rapite. » Ast illud cui non jactabile dextræ
Pondus, et abreptum nullo conamine jecit
In latus. Absistunt procul, attonitique fatentur
Cedere. Vix unus Phlegias, acerque Menestheus
(Hos etiam pudor, et magni tenuere parentes)
Promisere manum. Concessit cætera pubes
Sponte, et adorato redit illa ingloria disco.
Qualis Bistoniis clypeus Mavortis in arvis
Luce mala Pangæa ferit, solemque refulgens
Territat, incussaque Dei grave mugit ab hasta.
Pisæus Phlegyas opus inchoat, et simul omnes
Abstulit in se oculos exhausto in corpore virtus
Promissa. Ac primum terra, discumque manumque
Asperat : excusso mox circum pulvere, versat
Quod latus in digitos, mediæ quod certius ulnæ
Conveniat : non artis egens. Hic semper amori
Ludus erat, patriæ non tantum ubi laudis obiret

Sacra, sed alternis Alpheon utrinque solebat
Metiri ripis; et, qua latissima distant,
Non unquam merso transmittere flumina disco.
Ergo operum fidens, non protinus horrida campi
Jugera, sed cœlo dextram metitur, humique
Pressus utroque genu, collecto sanguine, discum
Ipse super sese rotat, atque in nubila condit.
Ille citus sublime petit, similisque cadenti
Crescit in adversum; tandemque exhaustus ab alto
Tardior in terram redit, atque immergitur arvis.
Sic cadit, attonitis quoties avellitur astris,
Solis opaca soror: procul auxiliantia gentes
Æra crepant, frustraque timent: at Thessala victrix
Ridet anhelantes, audito carmine, bigas.
Collaudant Danai: sed non tibi molle tuenti
Hippomedon, majorque manus speratur in æquo.
Atque illi extemplo, cui spes infringere dulce
Immodicas, Fortuna venit. Quid numina contra
Tendere fas homini? spatium jam immane parabat,
Jam cervix conversa, et jam latus omne redibat:
Excidit ante pedes elapsum pondus; et ictus
Destituit, frustraque manum demisit inanem.
Ingemuere omnes, rarisque ea visa voluptas.
Inde ad conatus timida subit arte Menestheus
Cautior, et multum te, Maia nate, rogato,
Molis prægravidæ castigat pulvere lapsus.
Illa manu magna, et multum felicior exit;
Nec partem exiguam Circi transvecta quievit.
Fit sonus, et fixa signatur terra sagitta.

Tertius Hippomedon valida ad certamina tardos
Molitur gressus. Namque illum corde sub alto
Et casus Phlegyæ movet, et fortuna Menesthei.
Erigit assuetum dextræ gestamen: et alte
Sustentans, rigidumque latus, fortesque lacertos
Consulit, ac vasto contorquet turbine, et ipse
Prosequitur: fugit horrendo per inania saltu,
Jamque procul meminit dextræ, servatque tenorem
Discus; nec dubia junctave Menesthea victum
Transabiit meta. Longe super æmula signa
Consedit, viridesque humeros, et opaca Theatri
Culmina, ceu latæ tremefecit mole ruinæ.
Quale vaporifera saxum Polyphemus ab Ætna
Lucis egente manu, tamen in vestigia puppis
Auditæ, juxtaque inimicum exegit Ulissem.
Sic et Aloidæ, cum jam celeraret Olympum
Desuper Ossa rigens, ipsum glaciale ferebant
Pelion, et trepido sperabant jungere cœlo.
Tunc genitus Talao victori tigrin inanem
Ire jubet, fulvo quæ circumfusa nitebat
Margine, et extremos auro mansueverat ungues.
Gnossiacos arcus habet, et vaga tela Menestheus.
« At tibi, ait, Phlegia, casu frustrate sinistro,
« Hunc quondam nostri decus, auxiliumque Pelasgi,
« Ferre damus (neque enim Hippomedon inviderit) ensem.
« Nunc opus est animis infestos tollere cæstus
« Cominus: hæc bellis et ferro proxima virtus. »
Constitit immanis cerni, immanisque teneri

Argolicus Capaneus. Ac dum nigrantia plumbo
Tegmina cruda boum, non mollior ipse, lacertis
Induitur : « Date tot juvenum de millibus unum
« Huc, ait; atque utinam potius de stirpe veniret
« Æmulus Aonia, quem fas dimittere leto,
« Nec mea crudelis civili sanguine virtus! »
Obstupuere animi, fecitque silentia terror.
Tandem insperatus nuda de plebe Laconum
Prosilit Alcidamas. Mirantur Dorica regum
Agmina : sed socii fretum Polluce magistro
Norant, et sacras inter crevisse palæstras.
Ipse Deus posuitque manus, et brachia finxit
Arte bonus, (suadebat amor) tunc sæpe locavit
Cominus, et simili stantem miratus in ira,
Sustulit exultans, nudumque ad pectora pressit.
Illum indignatur Capaneus, ridetque vocantem,
Ut miserans, poscitque alium. Tandemque coactus
Restitit, et stimulis jam languida colla tumescunt.
Fulmineas alte suspensi corpora plantis
Erexere manus : tuto procul ora recessu
Armorum in speculis, aditusque ad vulnera clusi.
Hic quantus Stygiis Tityos consurgat ab arvis,
Si torvæ patiantur aves, tanta undique pandit
Membrorum spatia, et tantis ferus ossibus exstat.
Hic paulo ante puer, sed enim maturius ævo
Robur, et ingentes spondet tener impetus annos,
Quem vinci haud quisquam, sævo nec sanguine tingi
Malit, et erecto timeat spectacula voto.

Ut sese permensi oculis, et uterque priorem
Speravere locum, non protinus ira, nec ictus:
Alternus paulum timor, et permixta furori
Consilia: inclinant tantum contraria jactu
Brachia, et explorant cæstus, hebetantque terendo.
Doctior hic differt animum, metuensque futuri,
Cunctatus vires dispensat; at ille nocendi
Prodigus, incautusque sui, ruit omnis, et ambas
Consumit sine lege manus, atque irrita frendit
Insurgens, seque ipse premit. Sed providus astu,
Et patria vigil arte Lacon, hos rejicit ictus,
Hos cavet. Interdum nutu, capitisque citati
Integer obsequio, manibus nunc obvia tela
Discutiens, instat gressu, vultuque recedit:
Sæpe etiam injustis collatum viribus hostem
(Is vigor ingenio, tanta experientia dextræ est)!
Ultro audax animis instatque et obumbrat, et alte
Assilit. Ut præceps cumulo salit unda minantes
In scopulos, et fracta redit; sic ille furentem
Circuit expugnans. Levat ecce, diuque minatur
In latus, inque oculos: illum rigida arma caventem
Advocat, et manibus nec opinum interserit ictum
Callidus, ac mediam designat vulnere frontem.
Jam cruor, et tepido signantur tempora rivo.
Nescit adhuc Capaneus, subitumque per agmina murmur
Miratur; verum ut fessam super ora reduxit
Forte manum, et summo maculas in vellere vidit,
Non leo, non jaculo tantum indignata recepto

Tigris, agit toto cedentem fervidus arvo
Præcipitatque retro juvenem, atque in terga supinat,
Dentibus horrendum stridens, geminatque rotatas
Multiplicatque manus. Rapiunt conamina venti,
Pars cadit in cæstus. Motu Spartanus acuto
Mille cavet lapsas circum cava tempora mortes,
Auxilioque pedum: sed, non tamen immemor artis,
Adversus fugit, et fugiens tamen ictibus obstat.
Et jam utrumque labor, suspiriaque ægra fatigant.
Tardius ille premit: nec jam hic absistere velox:
Defectique ambo genibus, pariterque quierunt.
Sic ubi longa vagos lassarunt æquora nautas,
Et, signo de puppe dato, posuere parumper
Brachia; vix requies, jam vox ciet altera remos.
Ecce iterum immodice venientem eludit, et exit
Sponte ruens, mersusque humeris. Effunditur ille
In caput. Assurgentem alio puer improbus ictu
Perculit, eventuque impalluit ipse secundo.
Clamorem Inachidæ, quantum non littora, tollunt,
Non nemora. Illum ab humo conantem ut vidit Adrastus,
Tollentemque manus, et non toleranda parantem:
« Ite, oro, socii, furit: ite, opponite dextras,
« Festinate, furit, palmamque et præmia ferte:
« Non prius, effracto quam misceat ora cerebro,
« Absistet, video: moriturum auferte Lacona. »

Nec mora, prorumpit Tydeus, nec jussa recusat
Hippomedon. Tunc vix ambo conatibus ambas
Restringunt cohibentque manus, ac plurima suadent.
« Vincis, abi. Pulchrum est vitam donare minori.
« Noster et hic, belliquc comes. » Nil frangitur heros,
Ramumque oblatumque manu thoraca repellit
Vociferans : « Liceat ! non has ego pulvere crasso,
« Atque cruore genas, meruit quibus iste favorem
« Semivir, infodiam ? mittamque informe sepulcro
« Corpus, et OEbalio donem lugere magistro ? »
Dixit. At hunc socii tumidum et vicisse negantem
Avertunt. Contra laudant insignis alumnum
Taygeti, longeque minas risere Lacones.
Jamdudum variæ laudes et conscia virtus
Tydea magnanimum stimulis ingentibus angunt.
Ille quidem et disco bonus, et contendere cursu,
Nec cæstu bellare minor ; sed corde labores
Ante alios erat uncta Pales. Sic otia Martis
Degere, et armiferas laxare assueverat iras,
Ingentes contra ille viros, Acheloïa circum
Littora, felicesque Deo monstrante palæstras.
Ergo ubi luctandi juvenes animosa citavit
Gloria, terrificos humeris Ætolus amictus
Exuitur, patriumque suem. Levat ardua contra
Membra, Cleoneæ stirpis jactator Agylleus,
Herculea nec mole minor : sic grandibus alte

Insurgens humeris, hominem super improbus exit.
Sed non ille rigor, patriumque in corpore robur:
Luxuriant artus, effusaque sanguine laxo
Membra natant. Inde hæç audax fiducia tantum
Œnidæ superare parem: quanquam ipse videri
Exiguus, gravia ossa tamen, nodisque lacerti
Difficiles. Nunquam hunc animum Natura minori
Corpore, nec tantas ausa est includere vires.
Postquam oleo gavisa cutis, petit æquor uterque
Procursu medium, atque hausta vestitur arena.
Tum madidos artus alterno pulvere siccant,
Collaque demersere humeris, et brachia late
Curva tenent. Jam tunc astu deducit in æquum
Callidus, et celsum procurvat Agyllea Tydeus
Summissus tergo, et genibus vicinus arenæ.
Ille autem Alpini veluti regina cupressus
Verticis, urgentes cervicem inclinat in Austros,
Vix sese radice tenens, terræque propinquat,
Jamdudum ætherias eadem reditura sub auras:
Non secus ingentes artus præcelsus Agylleus
Sponte premit, parvumque gemens duplicatur in hostem:
Et jam alterna manus, frontemque, humerosque, latusque,
Collaque, pectoraque, et vitantia crura lacessit.
Interdumque diu pendent per mutua fulti
Brachia: nunc sævi digitorum vincula frangunt.
Non sic ductores gemini gregis horrida tauri
Bella movent: medio conjux stat candida prato,
Victorem exspectans: rumpunt obnixa furentes

Pectora: subdit amor stimulos, et vulnera sanat.
Fulminei sic dente sues, sic hispida turpes
Prælia villosis ineunt complexibus ursi.
  Vis eadem OEnidæ: nec sole, aut pulvere fessa
Membra labant. Riget atra cutis, durisque laborum
Castigata toris. Contra non integer ille
Flatibus alternis, ægroque effœtus hiatu,
Exuit ingestas fluvio sudoris arenas;
Ac furtim rapta sustentat pectora terra.
Instat agens Tydeus, ictumque in colla minatus,
Crura subit: cœptis non evaluere potiri
Frustratæ brevitate manus. Venit arduus ille
Desuper, oppressumque ingentis mole ruinæ
Condidit. Haud aliter collis scrutator Iberi
Cum subiit, longeque diem, vitamque reliquit,
Si tremuit suspensus ager, subitumque fragorem
Rupta dedit tellus, latet intus, monte soluto,
Obrutus, ac penitus fractum obductumque cadaver
Indignantem animam propriis non reddidit astris.
Acrior hoc Tydeus, animisque et pectore supra est.
Nec mora, cum vinclis onerique elapsus iniquo,
Circuit errantem, et tergo nec opinus inhæret:
Mox latus, et firmo celer implicat ilia nexu;
Poplitibus genua inde premens, evadere nodos
Nequicquam, et lateri dextram insertare parantem
Improbus, horrendum visu ac mirabile pondus
Sustulit. Herculeis pressum sic fama lacertis

Terrigenam sudasse Libyn, cum, fraude reperta,
Raptus in excelsum, nec jam spes ulla cadendi,
Nec licet extrema matrem contingere planta.
  Fit sonus, et lætos attollunt agmina plausus.
Tunc alte librans inopinum sponte remisit,
Obliquumque dedit, procumbentemque secutus
Colla simul dextra, pedibus simul inguina vinxit.
Deficit obsessus, soloque pudore repugnat.
Tandem pectus humi, pronamque extensus in alvum
Sternitur, ac longo mœstus post tempore surgit,
Turpia signata linquens vestigia terra.
  Palmam autem dextra, lævaque nitentia dono
Arma ferens Tydeus : « Quid si non sanguinis hujus
« Partem haud exiguam (scitis) Dircæus haberet
« Campus, ubi hæ nuper, Thebarum fœdera, plagæ ? »
  Hæc simul ostentans, quæsitaque præmia laudum
Dat sociis. Sequitur neglectus Agyllea thorax.
  Sunt et qui nudo subeant concurrere ferro.
Jamque aderant instructi armis Epidaurius Agreus,
Et nondum fatis Dircæus agentibus exsul.
Dux vetat Iasides : « Manet ingens copia leti,
« O juvenes : servate animos, avidumque furorem
« Sanguinis adversi. Tuque o, quem propter avita
« Jugera, dilectas cui desolavimus urbes,
« Ne, precor, ante aciem, jus tantum casibus esse,

« Fraternisque sinas (abigant hoc numina!) votis. »
Sic ait : atque ambos aurata casside ditat.
Tunc genero, ne laudis egens, jubet ardua necti
Tempora, Thebarumque ingenti voce citari
Victorem. Diræ retinebant omina Parcæ.
« Ipsum etiam proprio certamina festa labore
« Dignari, et tumulo supremum hunc addere honorem,
« Hortantur proceres : ac ne victoria desit
« Una ducum numero, fundat vel Lycia cornu
« Tela, rogant; tenui vel nubila transeat hasta. »
Obsequitur gaudens, viridique ex aggere in æquum
Stipatus summis juvenum descendit. At illi
Pone leves portat pharetras, et cornua jussus
Armiger. Ingentem jactu transmittere circum
Eminus, et dictæ dare vulnera destinat orno.
Campum emensa brevi fatalis ab arbore tacta,
Horrendum visu, per quas modo fugerat auras,
Venit arundo retro; versumque a fine tenorem
Pertulit, et notæ juxta ruit ora pharetræ.
Quis fluere occultis rerum neget omnia causis?
Fata patent homini : piget inservare, peritque
Venturi promissa fides. Sic omina casum
Fecimus, et vires auxit Fortuna nocendi.
Multa duces errore serunt : hi nubila, et altos
Occurrisse Notos : adverso roboris ictu
Tela repulsa alii. Penitus latet exitus ingens,
Monstratumque nefas. Uni remeabile bellum,
Et tristes domino spondebat arundo recursus.

EXPLICIT THEBAIDOS LIBER SEXTUS.

LIBER SEPTIMUS.

Atque ea cunctantes Tyrii primordia belli
Juppiter haud æquo respexit corde Pelasgos,
Concussitque caput, motu quo celsa laborant
Sidera, proclamatque adici cervicibus Atlas.
Tunc ita velocem Tegeæs affatur alumnum:
« I medium rapido, Boreamque illabere saltu
« Bistonias super usque domos, axemque nivosi
« Sideris: Oceano vetitum qua Parrhasis ignem
« Nubibus hibernis, et nostro pascitur imbri.
« Atque ibi, seu posita respirat cuspide Mavors,
« (Quanquam invisa quies) seu, quod reor, arma tubasque
« Insatiatus habet, caræque in sanguine gentis
« Luxuriat: propere monitus iramque parentis
« Ede, nihil parcens. Nempe olim accendere jussus
« Inachidas acies, atque omne quod Isthmius umbo
« Distinet, et raucæ circumtonat ira Maleæ.
« Illi vix muros limenque egressa juventus
« Sacra colunt. Credas bello rediisse, tot instant
« Plausibus, offensique sedent ad busta sepulcri.
« Hicne tuus, Gradive, furor? sonat orbe recusso
« Discus, et Œbalii coeunt in prœlia cæstus.
« At si ipsi rabies, ferrique insana voluptas

« Qua tumet, immeritas cineri dabit impius urbes,
« Ferrum ignemque ferens, implorantesque Tonantem
« Sternet humi populos, miserumque exhauriet orbem.
« Nunc lenis belli, nostraque remittitur ira.
« Quod nisi præcipitat pugnas, dictoque jubentis
« Ocius impingit Tyriis Danaa agmina muris....
« (Nil equidem crudele minor) sit mite, bonumque
« Numen, et effreni laxentur in otia mores.
« Reddat equos, ensemque mihi, nec sanguinis ultra
« Jus erit. Aspiciam terras, pacemque jubebo
« Omnibus: Ogygio sat erit Tritonia bello. »
Dixerat, et Thracum Cyllenius arva subibat:
Atque illum Arctoæ labentem cardine portæ
Tempestas æterna plagæ, prætentaque cœlo
Agmina nimborum, primique Aquilonis hiatus
In diversa ferunt. Crepat aurea grandine multa
Palla, nec Arcadii bene protegit umbra galeri.
Hic steriles delubra notat Mavortia sylvas,
Horrescitque tuens: ubi mille furoribus illi
Cingitur, adverso domus immansueta sub Æmo.
Ferrea compago laterum: ferro arcta teruntur
Limina, ferratis incumbunt tecta columnis.
Læditur adversum Phœbi jubar, ipsaque sedem
Lux timet, et dirus contristat sidera fulgor.
Digna Deo statio! Primis salit Impetus amens
E foribus, cæcumque Nefas, Iræque rubentes,
Exsanguesque Metus, occultisque ensibus adstant
Insidiæ, geminumque tenens Discordia ferrum.

Innumeris strepit aula minis. Tristissima Virtus
Stat medio, lætusque Furor, vultuque cruento
Mors armata sedet: bellorum solus in aris
Sanguis, et incensis qui raptus ab urbibus ignis.
Terrarum exuviæ circum, et fastigia templi
Captæ insignibant gentes, cælataque ferro
Fragmina portarum, bellatricesque carinæ,
Et vacui currus, protritaque curribus ora:
Pene etiam gemitus: adeo vis omnis, et omne
Vulnus. Ubique ipsum, sed non usquam ore remisso,
Cernere erat. Talem divina Mulciber arte
Ediderat: nondum radiis monstratus adulter,
Fœda catenato luerat connubia lecto.

Quærere templorum regem vix cœperat ales
Mænalius, tremit ecce solum, et mugire refractis
Corniger Hebrus aquis. Tunc quod pecus utile bellis
Vallem infestabat, trepidas spumare per herbas,
Signa adventantis, clausæque adamante perenni
Dissiluere fores. Hyrcano in sanguine pulcher
Ipse subit curru, diraque aspergine latos
Mutat agros, spolia a tergo, flentesque catervæ;
Dant sylvæ, nixque alta locum. Regit atra jugales
Sanguinea Bellona manu, longaque fatigat
Cuspide. Diriguit visu Cyllenia proles,
Summisitque genas. Ipsi reverentia patri,
Si prope sit, dematque minas, nec talia mandet.

« Quod Jovis imperium? magno quid ab æthere portas?

Occupat Armipotens. « Neque enim hunc, germane, sub axem
« Sponte venis, hiemesque meas, cui roscida juxta
« Mænala, et æstivi clementior aura Lycæi. »

Ille refert consulta patris. Nec longa moratus,
Sicut anhelabant, juncto sudore, volantes
Mars impellit equos, residesque in prælia Graios
Ipse etiam indignans. Vidit pater altus, et ira
Jam levior, tardo flectebat pondere vultum.
Ut si quando ruit, debellatasque relinquit
Eurus aquas, pax ipsa tumet, pontumque jacentem
Exanimis jam volvit hyems : nondum arma quiescunt
Omnia, nec toto respirant pectore nautæ.

Finierat pugnas honor exsequialis inermes,
Nec dum aberant cœtus; cunctisque silentibus, heros
Vina solo fundens, cinerem pacabat Adrastus
Archemori : « Da, parve, tuum trieteride multa
« Instaurare diem : nec saucius Arcadas aras
« Malit adire Pelops, Elæaque pulset eburna
« Templa manu, nec Castaliis altaribus anguis,
« Nec sua pinigero magis adnatet umbra Lechæo!
« Nos te lugenti, puer, inficiamur Averno,
« Mœstaque perpetuis solemnia jungimus astris.
« Nunc festina cohors : at si Bœotia ferro
« Vertere tecta dabis, magnis tunc dignior aris,
« Tunc Deus; Inachias nec tantum culta per urbes
« Numina, captivis etiam jurabere Thebis. »

Dux ea pro cunctis : eadem sibi quisque vovebat.
Jam pronis Gradivus equis Ephyræa premebat
Littora, qua summas caput Acrocorinthus in auras
Tollit, et alterna geminum mare protegit umbra.
Inde unum, dira comitum de plebe, Pavorem
Quadrupedes anteire jubet. Non alter anhelos
Insinuare metus, animumque avertere veris
Aptior. Innumeræ monstro vocesque, manusque,
Et facies quæcunque libet. Bonus omnia credi
Auctor, et horrificis lymphare incursibus urbes.
Si geminos soles, ruituraque suadeat astra,
Aut nutare solum, aut veteres descendere sylvas,
Ah! miseri vidisse putent. Tunc acre novabat
Ingenium. Falso Nemeæum pulvere campum
Erigit. Attoniti tenebrosam a vertice nubem
Respexere duces. Falso clamore tumultum
Auget, et arma virûm, cursusque imitatur equorum,
Terribilemque vagas ululatum spargit in auras.
Exsiluere animi, dubiumque in murmure vulgus
Pendet: « Ubi iste fragor? ni fallimur aure. Sed unde
« Pulvereo stant astra globo? num Ismenius ultro
« Miles? ita est. Veniunt. Tanta autem audacia Thebis?
« An dubitent? agedum inferias et busta colamus.»
Hæc Pavor attonitis : variosque per agmina vultus
Induitur: nunc Pisæis e millibus unus,

Nunc Pylius, nunc ore Lacon, hostesque propinquos
Adjurat, turmasque metu consternit inani.
Nil falsum trepidis. Ut vero amentibus ipse
Incidit, et sacræ circum fastigia vallis
Turbine prævectus rapido, ter sustulit hastam,
Ter concussit equos, clypeum ter pectore plausit:
« Arma! arma! insani. » Sua quisque, ignotaque nullo
More rapit: mutant galeas, alienaque cogunt
Ad juga cornipedes: ferus omni in pectore sævit
Martis amor, cædisque. Nihil flagrantibus obstat:
Præcipitant, redimuntque moras. Sic littora, vento
Incipiente, fremunt, fugitur cum portus, ubique
Vela fluunt, laxi jactantur ubique rudentes;
Jamque natant remi, natat omnis in æquore summo
Anchora; jam dulcis medii de gurgite ponti
Respicitur tellus, comitesque a puppe relicti.
  Viderat Inachidas rapidum glomerare cohortes
Bacchus iter. Gemuit Tyriam conversus ad urbem,
Altricemque domum, et patrios reminiscitur ignes.
Purpureum tristi turbatus pectore vultum,
Non crines, non serta loco, dextramque reliquit
Thyrsus, et intactæ ceciderunt cornibus uvæ.
Ergo, ut erat, lacrymis, lapsoque inhonorus amictu,
Ante Jovem (et tunc forte polum secretus habebat)

Constitit, haud unquam facie conspectus in illa,
(Nec causæ latuere patrem) supplexque profatur :
« Exscindisne tuas, Divum sator optime, Thebas?
« Sæva adeo conjux? nec te telluris amatæ,
« Deceptique laris miseret, cinerumque meorum ?
« Esto : olim invitum jaculatum nubibus ignem
« Credimus. En iterum atra refers incendia terris,
« Nec Styge jurata, nec pellicis arte rogatus !
« Quis modus? an nobis, pater, iratusque bonusque
« Fulmen habes? sed non Danaëia limina talis
« Parrhasiumque nemus, Ledæasque ibis Amyclas.
« Scilicet e cunctis ego neglectissima natis
« Progenies ? ego nempe tamen, qui dulce ferenti
« Pondus eram : cui tu dignatus limina vitæ
« Præreptumque iter, et maternos reddere menses.
« Adde, quod imbellis, rarisque exercita castris
« Turba meas acies, mea tantum prælia norunt,
« Nectere fronde comas, et ad inspirata rotari
« Buxa, timent thyrsos nuptarum, et prælia matrum.
« Unde tubas, Martemque pati ? quin fervidus ecce
« Quanta parat! quid si ille tuos Curetas in arma
« Ducat, et innocuis jubeat decernere peltis ?
« Quin etiam invisos (sic hostis defuit?) Argos
« Elicis ! O ipsis, genitor, graviora periclis
« Jussa, novercales ruimus ditare Mycenas.

« Cedo equidem. Quo sacra tamen, ritusque peremptæ
« Gentis; et in tumulos, si quid male fœta reliquit
« Mater, abire jubes? Thracen, sylvasque Lycurgi?
« Anne triumphatos fugiam captivus ad Indos?
« Da sedem profugo. Potuit Latonia frater
« Saxa (nec invideo) defigere Delon, et imis
« Commendare fretis. Cara submovit ab arce
« Hostiles Tritonis aquas. Vidi ipse potentem
« Gentibus Eois Epaphum dare jura; nec ullas
« Cyllene secreta tubas, Minoave curat
« Ida. Quid, heu! tantum nostris offenderis aris?
« Hic tibi (quando minor jam nostra potentia) noctes
« Herculeæ, placitusque vagæ Nycteïdos ardor:
« Hic Tyrium genus, et nostro felicior igne
« Taurus: Agenoreos saltem tutare nepotes. »
Invidiam risit pater; et jam poplite flexum,
Sternentemque manus tranquillus ad oscula tollit;
Inque vicem placida orsa refert: « Non conjugis ista
« Consiliis, ut rere, puer, nec sæva roganti
« Sic expostus ego. Immoto deducimur orbe
« Fatorum: veteres, seræque in prœlia causæ.
« Nam cui tanta quies irarum? aut sanguinis usus
« Parcior humani? videt axis, et ista per ævum
« Mecum æterna domus, quoties jam torta reponam
« Fulmina? quam rarus terris hic imperet ignis.
« Quin etiam invitus magna ulciscendaque passis

« Aut Lapithas Marti, aut veterem Calydona Dianæ
« Expugnare dedi : meaque est jactura, pigetque
« Tot mutare animas, tot reddere corpora vitæ.
« Labdacios vero, Pelopisque a stirpe nepotes
« Tardum abolere mihi. Scis ipse, ut crimina mittam
« Dorica, quam promptæ Superos incessere Thebæ!
« Te quoque.... (sed quoniam vetus excidit ira), silebo.
« Non tamen aut patrio respersus sanguine Pentheus,
« Aut matrem scelerasse toris, aut crimine fratres
« Progenuisse reus, lacero tua lustra replevit
« Funere. Ubi fletus? ubi tunc ars tanta precandi?
« Ast ego non proprio diros impendo dolori
« Œdipodionidas : rogat hoc tellusque, polusque,
« Et pietas, et læsa fides, naturaque, et ipsi
« Eumenidum mores. Sed tu super urbe moveri
« Parce tua : non hoc statui sub tempore rebus
« Occasum Aoniis. Veniet suspectior ætas,
« Ultoresque alii : nunc regia Juno queretur. »
His ille auditis, mentemque habitumque recepit.
Ut cum sole malo, tristique rosaria pallent
Usta Noto; si clara dies, Zephyrique refecit
Aura polum, redit omnis honos, emissaque lucent
Germina, et informes ornat sua gloria virgas.
Nuntius attonitas jamdudum Eteoclis ad aures
Explorata ferens, longo docet agmine Graios

Ire duces, nec jam Aoniis procul abfore campis:
Quacunque ingressi tremere, ac miserescere cunctos
Thebarum, qui stirpe refert, qui nomine, et armis.
Ille metum condens, audire exposcit, et odit
Narrantem: hinc socios dictis stimulare, suasque
Metiri decernit opes. Exciverat omnem
Aoniam, Eubœamque, et Phocidos arva propinquæ
Mars: ita dulce Jovi. Longo fugit ordine velox
Tessera: propellunt acies, seseque sub armis
Ostentant; subeunt campo, qui proximus urbi
Damnatus bellis patet, exspectatque furores.
Nondum hostis circa: trepido tamen agmine matres
Conscendunt muros, inde arma nitentia natis,
Et formidandos monstrant sub casside patres.
Turre procul sola nondum concessa videri
Antigone populis; teneras defenditur atra
Veste genas, juxtaque comes, quo Laïus ibat
Armigero, tunc virgo senem regina veretur.
Quæ sic orsa prior: « Spesne obstatura Pelasgis
« Hæc vexilla, pater? Pelopis descendere totas
« Audimus gentes. Dic, o precor, extera regum
« Agmina. Nam video, quæ noster signa Meneceus,
« Quæ noster gerat arma Creon; quam celsus ahena
« Sphynge, per ingentes Homoloïdas exeat Hæmon: »
Sic rudis Antigone. Senior cui talia Phorbas:
« Mille sagittiferos gelidæ de colle Tanagræ

« Promovet ecce Dryas. Hic, cui nivea arma tridentem,
« Atque auro rude fulmen habent; Orionis alti,
« Non falsus virtute nepos. Procul, oro, paternum
« Omen, et innuptæ vetus excidat ira Dianæ!
« Jungunt se castris, regisque in nomen adoptant
« Ocaleæ, Medeonque, et confertissima sylvis
« Nysa, Dionæisque avibus circumsona Thisbe.
« Proximus Eurymedon, cui pastoralia Fauni
« Arma patris, pinusque jubas imitatur equinas.
« Terribilis sylvis, reor et Mavorte cruento
« Talis erit. Dites pecorum comitantur Erythræ.
« Qui Scolon, densamque jugis Etheonon iniquis,
« Qui breve littus Hyles, Atalantæumque superbi
« Schœnon habent, notique colunt vestigia campi.
« Fraxineas vibrant Macetum de more sarissas,
« Sævaque difficiles excludere vulnera peltas.
« Ecce autem clamore ruunt Neptunia proles
« Onchesti, quos pinigeris Mycalesos in agris,
« Palladiusque Melas, Hecatæaque gurgite nutrit
« Gargaphye: quorumque novis Haliartos aristis
« Invidet, et nimia sata læta supervenit herba.
« Tela, rudes trunci; galeæ, vacua ora leonum:
« Arborei dant scuta sinus. Hos regis egenos
« Amphion en noster agit (cognoscere pronum,
« Virgo) lyra galeam, tauroque insignis avito.
« Macte animo, juvenis! medios parat ire per enses,
« Nudaque pro caris opponere pectora muris.
« Vos etiam nostris, Heliconia turba, venitis

« Addere rebus opem. Tuque, o Permesse, canoris
« Et, felix Hormie, vadis, armatis alumnos
« Bellorum resides. Patriis concentibus audis
« Exsultare gregem : quales, cum pallida cedit
« Bruma, renidentem deducunt Strymona cygni.
« Ite alacres ! nunquam vestri morientur honores,
« Bellaque perpetuo memorabunt carmine Musæ.»
Dixerat : et paulum virgo interfata docenti :
« Illi autem, quanam junguntur origine fratres ?
« Sic certe paria arma viris, sic exit in auras
« Cassidis æquus apex. Utinam hæc concordia nostris ! »
Cui senior ridens : « Non prima errore videndi
« Falleris, Antigone; multi hos (nam decipit ætas)
« Dixerunt fratres. Pater est, natusque; sed ævi
« Confudere modos. Puerum Lapithonia nympha
« Dircetis, expertem thalami, crudumque maritis
« Ignibus, ante diem cupido violavit amore,
« Improba connubii : nec longum et pulcher Alathreus
« Editus, ac primæ genitorem in flore juventæ
« Consequitur, traxitque notas, et miscuit annos.
« Et nunc sic fratris mentito nomine gaudent :
« Plus pater; hunc olim juvat, et ventura senectus.
« Tercentum genitor, totidemque in prælia natus
« Exercent equites. Hi deseruisse feruntur
« Exilem Glisanta, Coroniamque feracem :
« Messe Coroneam, Baccho Glisanta colentes.
« Sed potius celsos umbrantem hunc aspice late

« Hypsea quadrijugos : clypei septemplice tauro
« Læva, ter insuto servantem ingentia ferro
« Pectora : nam tergo nunquam metus. Hasta vetustum
« Sylvarum decus, emissæ cui pervia semper
« Armaque, pectoraque, et nunquam manus irrita voti.
« Asopos genuisse datur, dignusque videri.
« Tunc pater, abruptis cum torrentissimus exit
« Fontibus, aut natæ tumidus cum virginis ultor
« Flumina concussit, generum indignata Tonantem.
« Namque ferunt raptam patriis Æginan ab undis
« Amplexu latuisse Jovis. Furit amnis, et astris
« Infensus bellare parat (nondum ista licebat
« Nec Superis.) Stetit audaces effusus in iras,
« Conseruitque manus, nec quem imploraret habebat,
« Donec vix tonitru summotus, et igne trisulco
« Cessit. Adhuc ripis animosus gurges anhelis,
« Fulmineum cinerem, magnæque insignia pœnæ
« Gaudet, et Ætnæos in cœlum efflare vapores.
« Talem Cadmæo mirabitur Hypsea campo,
« Si modo placavit felix Ægina Tonantem.
« Ducit Ithonæos et Alalcomenæa Minervæ
« Agmina, quos Mide, quos humida suggerit Arne,
« Aulida qui Græamque serunt, viridesque Platæas,
« Et sulco Peteona domant, refluumque meatu
« Euripum, qua noster abit, quaque ultima tractu
« Anthedon, ubi gramineo de littore Glaucus

« Poscentes irrupit aquas, jam crine genisque
« Cœrulus, et mixtos expavit ab inguine pisces.
« Glandibus et torta Zephyros incidere funda
« Cura : Cydoneas anteibunt gesa sagittas.
« Tu quoque præclarum formæ, Cephise, dedisses
« Narcissum; sed Thespiacis jam pallet in agris
« Trux puer. Orbata florem pater alluit unda.
« Quis tibi Phœbæas acies, veteremque revolvat
« Phocida? quis Panopen? quis Daulida? quis Cyparisson?
« Et valles, Lebadea, tuas? et Hyampolin acri
« Subnixam scopulo? vel qui Parnasson utrumque,
« Aut Cyrrham tauris, OEnemoreamque supinant,
« Corycium que nemus? propellentemque Lilæam,
« Cephisi glaciale caput, quo suetus anhelam
« Ferre sitim Python, amnemque avertere ponto.
« Omnibus immixtas cono super aspice lauros,
« Armaque, vel Tityon, vel Delon habentia, vel quas
« Hic Deus innumera laxavit cæde pharetras.
« Iphitus acer agit, genitor cui nuper ademptus
« Naubolus Hippasides : tuus, o mitissime Laï,
« Hospes, adhuc currus, securaque lora tenebat,
« Cùm tua subter equos jacuit convulsa cruentis
« Ictibus, o utinam nostro cum sanguine! cervix. »
Dicentis maduere genæ; vultumque per omnem
Pallor iit, vocisque repens singultus apertum
Intercepit iter. Refovet frigentis amicum
Pectus alumna senis; redit, atque exile profatur :
« O mihi sollicitum decus, ac suprema voluptas;

« Antigone! seras tibi demoror improbus umbras,
« Fors eadem scelera et cædes visurus avitas;
« Donec te thalamis habilem, integramque resignem,
« Hoc satis; et fessum vita dimittite, Parcæ.
« Sed dum labor iners, quanti nunc ecce reviso
« Transabiere duces! Clonium atque in terga comantes
« Non ego Abantiadas, non te, saxosa Caryste,
« Non humiles Ægas, altumque Capharea dixi.
« Et jam acies obtusa negat, cunctique resistunt:
« Et tuus armatis jubet ecce silentia frater. »
Vix ea turre senex, cum rector ab aggere cœpit:
« Magnanimi reges, quibus haud parere recusem
« Ductor, et ipse meas miles defendere Thebas,
« Non ego vos stimulare parem, (nam liber in arma
« Impetus, et meritas ultro jurastis in iras)
« Nec laudare satis, dignasque rependere grates
« Sufficiam: referent Superi, vestræque subacto
« Hoste manus. Urbem socia de gente subistis
« Tutari, quam non aliis populator ab oris
« Belliger, externave satus tellure, sed hostis
« Indigena assultat, cui castra adversa regenti
« Hic pater, hic genitrix, hic junctæ stirpe sorores,
« Hic erat et frater. Cerne en ubicunque nefandus
« Excidium moliris avis. Venere volentes
« Aoniæ populi, nec sum tibi, sæve, relictus.
« Quid velit ista cohors, et te sentire decebat.

« Reddere regna vetant. » Sic fatus, et omnia rite
Disponit, qui bella gerant, qui mœnia servent;
Quas in fronte manus, medio quas robore sistat.
Perspicuas sic luce fores, et virgea pastor
Claustra levat, dum terra recens: jubet ordine primos
Ire duces, media stipantur plebe maritæ:
Ipse levat gravidas, et humum tactura parentum
Ubera, succiduasque adportat matribus agnas.
Interea Danaï noctemque diemque sub armis,
Noctem iterum, rursusque diem (sic ira ferebat)
Ingeminant. Contempta quies, vix aut sopor illis,
Aut epulæ fecere moram. Properatur in hostem
More fugæ: nec monstra tenent, quæ plurima nectit
Prodigiale canens, certi fors prævia fati.
Quippe ferunt diros monitus, volucresque, feræque,
Sideraque, aversisque suis decursibus amnes:
Infestumque tonat pater, et mala fulgura lucent:
Terrificæque adytis voces, clausæque Deorum
Sponte fores: nunc sanguineus, nunc saxeus imber,
Et subiti Manes, flentumque occursus avorum.
Tunc et Apollineæ tacuere oracula Cyrrhæ,
Et non assuetis pernox ululavit Eleusis
Mensibus; et templis Sparte præsaga reclusis,
Vidit Amyclæos (facinus!) concurrere fratres.
Arcados insanas latrare Lycaonis umbras
Nocte ferunt tacita. Sævo decurrere campo
Œnomaum sua Pisa refert, Acheloon utroque
Deformem cornu vagus infamabat Arcanan.

Perseos effigiem mœstam exhorrentque Mycenæ
Confusum Junonis ebur : mugire potentem
Inachon agricolæ : gemini maris incola narrat
Thebanum toto planxisse Palæmona ponto.
  Hæc audit Pelopæa phalanx : sed bellicus ardor
Consiliis obstat Divûm, prohibetque timeri.
Jam ripas, Asope, tuas, Bœotaque ventum
Flumina : non ausæ transmittere protinus alæ
Hostilem fluvium. Forte et trepidantibus ingens
Descendebat agris, animos sive imbrifer arcus,
Seu montana dedit nubes, seu fluminis illa
Mens fuit, objectusque vado pater arma vetabat.
Tunc ferus Hippomedon magno cum fragmine ripæ
Cunctantem dejecit equum, ducibusque relictis,
Gurgite de medio, frenis suspensus, et armis :
« Ite viri, clamat : sic vos in mœnia primus
« Ducere, sic clausas voveo perfringere Thebas. »
  Præcipitant cuncti fluvio, puduitque secutos.
Ac velut ignotum si quando armenta per amnem
Pastor agit, stat triste pecus, procul altera tellus
Omnibus, et late medius timor ; ast ubi ductor
Taurus init, fecitque vadum, tunc mollior unda,
Tunc faciles saltus, visæque accedere ripæ.
  Haud procul inde jugum, tutisque accommoda castris
Arva notant, unde urbem etiam turresque videre est
Sidonias. Placuit sedes, fidique receptus :
Colle per excelsum patulo, quem subter aperto
Arva sinu, nullique aliis a montibus obstant
Despectus. Nec longa labor munimina durus

Addidit; ipsa loco mirum Natura favebat.
In vallum elatæ rupes, devexaque fossis
Æqua, et fortuito ductæ quater aggere pinnæ:
Cætera dant ipsi, donec sol montibus omnis
Erepsit, rebusque dedit sopor otia fessis.
Quis queat attonitas dictis ostendere Thebas?
Urbem in conspectu belli suprema parantem
Territat insomnem nox atra, diemque minatur.
Discurrunt muris; nil septum horrore sub illo,
Nil fidum satis, invalidæque Amphionis arces.
Rumor ubique altus, pluresque annuntiat hostes,
Majoresque timor. Spectant tentoria contra
Inachia, externosque suis in montibus ignes.
Hi precibus, questuque Deos: hi Martia tela
Belligerosque hortantur equos; hi pectora fletu
Cara premunt, miserique rogos, et crastina mandant
Funera. Si tenuis demisit lumina somnus,
Bella gerunt: modo lucra moræ, modo tædia vitæ
Attonitis: lucemque timent, lucemque precantur.
It geminum excutiens anguem, et bacchatur utrisque
Tisiphone castris: fratrem huic, fratrem ingerit illi,
Aut utrique patrem. Procul ille penatibus imis
Excitus implorat furias, oculosque reposcit.
Jam gelidam Phœben et caligantia primus
Hauserat astra dies, et jam tumet igne futuro
Oceanus, lateque novo Titane reclusum
Æquor, anhelantum radiis subsedit equorum.
Ecce truces oculos sordentibus obsita canis,

Exsanguesque Iocasta genas, et brachia planctu
Nigra ferens, ramumque oleæ, cum velleris atri
Nexibus, Eumenidum velut antiquissima, portis
Egreditur, magna cum majestate malorum.
Hinc atque hinc natæ, melior jam sexus, aniles
Præcipitantem artus, et plusquam posset euntem
Sustentant. Venit ante hostes, et, pectore nudo,
Claustra adversa ferit, tremulisque ululatibus orat
Admitti. « Reserate viam, rogat impia belli
« Mater : in his aliquod jus exsecrabile castris
« Huic utero est. » Trepidi visam expavêre manipli,
Auditamque magis. Remeat jam missus Adrasto
Nuntius : excipiunt jussi, mediosque per enses
Dant iter. Illa duces ut primum aspexit Achivos,
Clamorem horrendum luctu furiata resolvit :
« Argolici proceres, hei quis monstraverit hostem
« Quem peperi ? quanam inveniam, mihi dicite, natum
« Sub galea ? » Venit attonitæ Cadmeïus heros
Obvius, et raptam lacrymis gaudentibus implet,
Solaturque tenens, atque inter singula, matrem,
Matrem iterat, nunc ipsam urgens, nunc cara sororum
Pectora, cum mixta fletus anus asperat ira :
« Quid molles lacrymas, venerandaque nomina fingis,
« Rex Argive, mihi ? quid colla amplexibus ambis,
« Invisamque teris ferrato pectore matrem ?

« Tune ille exsilio vagus ? et miserabilis hospes ?
« Quem non permoveas ? longe tua jussa cohortes
« Exspectant, multoque latus præfulgurat ense,
« Ah ! miseræ matres ! hunc te, noctesque diesque,
« Deflebam. Si verba tamen, monitusque tuorum
« Dignaris, dum castra silent, suspensaque bellum
« Horrescit pietas, genitrix jubeoque rogoque,
« I mecum ; patriosque Deos, arsuraque saltem
« Tecta vide, fratremque (quid aufers lumina ?) fratrem
« Alloquere, et regnum jam, me sub judice, posce.
« Aut dabit, aut ferrum causa meliore resumes.
« Anne times, ne forte doli te conscia mater
« Decipiam ? non sic miseros fas omne penates
« Effugiet : vix, OEdipode ducente, timeres.
« Nupsi equidem, peperique nefas ; sed diligo tales,
« Ah dolor ! et vestros etiamnum excuso furores.
« Quod si adeo perstas, ultro tibi, sæve, triumphum
« Detulimus : religa captas in terga sorores,
« Injice vincla mihi. Gravis huc, utcunque feretur
« Et pater. Ad vestrum gemitus nunc verto pudorem,
« Inachidæ : liquistis enim parvosque senesque,
« Et lacrymas has quisque domi ; sua credite matri
« Viscera. Si vobis hic parvo in tempore carus
« (Sitque precor) quid me, oro, decet ? quidve ista, Pelasgi,
« Ubera ? ab Hyrcanis hoc Odrysiisque tulissem

« Regibus, et si qui nostros vicere furores.
« Annuite; aut natum complexa, superstite bello,
« Hic moriar. » Tumidas frangebant dicta cohortes,
Nutantesque virûm galeas, et sparsa videres
Fletibus arma piis. Quales ubi tela virosque
Pectoris impulsu rapidi stravere leones;
Protinus ira minor, gaudentque in corpore capto
Securam differre famem. Sic flexa Pelasgum
Corda labant, ferrique avidus mansueverat ardor.
Ipse etiam ante omnes, nunc matris ad oscula versus,
Nunc rudis Ismenes, nunc flebilis ora precantis
Antigones, variaque animum turbante procella,
Exciderat regnum. Cupit ire, et mitis Adrastus
Non vetat. Hic justæ Tydeus memor occupat iræ:
« Me potius, socii, qui fidum Eteoclea nuper
« Expertus (nec frater eram), me opponite regi,
« Cujus adhuc pacem egregiam, et bona fœdera gesto
« Pectore in hoc. Ubi tunc fidei, pacisque sequestra
« Mater, eras, pulchris cum me nox vestra morata est
« Hospitiis? nempe hæc trahis ad commercia natum?
« Duc illum in campum, vestro qui sanguine pinguis
« Spirat adhuc, pinguisque meo. Tu porro sequeris?

« Heu nimium mitis, nimiumque oblite tuorum!
« Scilicet infestæ cum te circum undique dextræ
« Nudabunt enses, hæc flebit, et arma quiescent?
« Tene ille, heu demens! semel intra mœnia clausum,
« Possessumque odiis, Argiva in castra remittet?
« Ante hæc excusso frondescet lancea ferro,
« Inachus ante retro, nosterque Acheloüs abibunt.
« Sed mite eloquium, et sævis pax quæritur armis,
« Hæc quoque nostra patent: necdum meruere timeri.
« An suspectus ego? abscedo, et mea vulnera dono.
« Intret, et hic genitrix eadem, mediæque sorores.
« Finge autem pactis evictum excedere regnis,
« Nempe iterum reddes? » Rursus mutata trahuntur
Agmina consiliis. Subito ceu turbine cœli
Obvius adversum Boreæ Notus abstulit æquor.
Arma iterum, furiæque placent. Fera tempus Erinnys
Arripit, et primæ molitur semina pugnæ.
  Errabant geminæ Dircæa ad flumina tigres,
Mite jugum, belli quondam vastator Eoï
Currus, Erythræis quas nuper victor ab oris
Liber, in Aonios meritas dimiserat agros.
Illas turba Dei, seniorque ex more sacerdos
Sanguinis oblitas, atque Indum gramen olentes,
Palmite maturo variisque ornare corymbis

Curat, et alterno maculas interligat ostro.
Jamque ipsi colles, ipsa has (quis credat?) amabant
Armenta, atque ausæ circum mugire juvencæ.
Quippe nihil grassata fames, manus obvia pascit,
Exspectantque cibos, fusoque horrenda supinant
Ora mero; vaga rure quies. Si quando benigno
Urbem iniere gradu, domus omnis, et omnia sacris
Templa calent, ipsumque fides intrasse Lyæum.
Has ubi vipereo tactas ter utramque flagello
Eumenis in furias, animumque redire priorem
Impulit, erumpunt, non agnoscentibus Argis:
Ceu duo diverso pariter si fulmina cœlo
Rupta cadant, longumque trahant per nubila crinem.

Non aliter cursu rapidæ, atque immane frementes
Transiliunt campos, aurigamque impete vasto,
Amphiarae, tuum (nec defuit omen, heriles
Forte is primus equos stagna ad vicina trahebat)
Corripiunt. Mox Tænarium, qui proximus Idam,
Ætolumque Athamanta premunt. Fuga torva per agros
Cornipedum, visa donec flammatus Aconteus,
Strage virum, cui sueta feras prosternere virtus
(Arcas erat) densis jam fida ad mœnia versas
Insequitur telis, multumque hastile resumens,
Ter, quater, adducto per terga, per ilia, ferro
Transigit. Illæ autem, longo cum limite fusi
Sanguinis, ad portas utrinque exstantia ducunt

Spicula semianimes, gemituque imitante querelas,
Saucia dilectis acclinant pectora muris.
Templa putes, urbemque rapi, facibusque nefandis
Sidonios ardere lares : sic clamor apertis
Exoritur muris. Mallent cunabula magni
Herculis, aut Semeles thalamum, aut penetrale ruisse
Harmonies. Cultor Bacchæus Acontea Phegeus
Jam vacuum telis, geminoque in sanguine ovantem
Cominus ense ferit. Subeunt Tegæa juventus
Auxilio tardi. Jam supra sacra ferarum
Corpora mœrenti juvenis jacet ultio Baccho.
Rumpitur et Graium subito per castra tumultu
Concilium. Fugit externos Iocasta per hostes,
Jam non ausa preces. Natas ipsamque repellunt
Qui modo tam mites; et præceps tempore Tydeus
Utitur. « Ite age, nunc pacem sperate, fidemque!
« Nunc saltem differre nefas? potuitne morari,
« Dum genitrix dimissa redit? » Sic fatus, aperto
Ense vocat socios. Sævus jam clamor, et iræ
Hinc atque inde calent. Nullo venit ordine bellum :
Confusique duces vulgo, et neglecta regentum
Imperia : una equites mixti, peditumque catervæ,
Et rapidi currus. Premit indigesta ruentes
Copia, nec sese vacat ostentare, nec hostem
Noscere. Sic subitis Thebana, Argivaque pubes
Conflixere globis. Retro vexilla, tubæque
Post tergum, et litui bellum invenere secuti.

Tantus ab exiguo crudescit sanguine Mavors!
Ventus ubi primas struit inter nubila vires,
Lenis adhuc, frondesque et aperta cacumina gestat:
Mox rapuit nemus, et montes patefecit opacos.
Nunc age, Pieriæ (non vos longinqua, sorores,
Consulimus): vestras acies, vestramque referte
Aoniam (vidistis enim) dum, Marte propinquo,
Horrent Tyrrhenos Heliconia plectra tumultus.
Sidonium Pterelan sonipes malefidus in armis
Rumpentem frenos, diversa per agmina raptat
Jam liber, sic fessa manus: venit hasta per armos
Tydeos, et lævum juvenis transverberat inguen,
Labentemque affigit equo. Fugit ille perempto
Consertus domino; nec jam arma, aut frena tenentem
Portat adhuc. Ceu, nondum anima defectus utraque,
Cum sua Centaurus moriens in terga recumbit.
Fervet opus ferri: sternuntque alterna furentes
Hippomedon Sybarin, Pylium, Periphanta Menœceus,
Parthenopæus Ityn. Sybaris jacet ense cruento,
Cuspide trux Periphas; Itys insidiante sagitta.
Cæneos Inachii ferro Mavortius Hæmon
Colla rapit; cui dividuum trans corpus hiantes
Truncum oculi quærunt, animus caput. Arma jacentis
Jam rapiebat Abas: cornu deprensus Achiva
Dimisit moriens clypeum hostilemque, suumque.
Quis tibi Bacchæos, Eunæe, relinquere cultus?

Quis lucos, vetitus quibus emansisse sacerdos,
Suasit, et assuetum Bromio mutare furorem?
Quem terrere queas? clypei penetrabile textum
Pallentes hederæ, Nysæaque serta coronant.
Candida pampineo subnectitur instita filo.
Crine latent humeri: crescunt lanugine malæ,
Et rubet imbellis Tyrio subtemine thorax;
Brachiaque in manicis, et pictæ vincula plantæ,
Carbaseique sinus, et fibula rasilis auro
Tænariam fulva mordebat Iaspide pallam.
Quam super a tergo velox corytus, et arcus
Pendentesque sonant aurata lynce pharetræ.
It, lymphante Deo, media inter millia longum
Vociferans: « Prohibete manus! hæc omine dextro
« Mœnia Cyrrhæa monstravit Apollo juvenca.
« Parcite! in hæc ultro scopuli venere volentes.
« Gens sacrata sumus: gener huic est Juppiter urbi,
« Gradivusque socer: Bacchum haud mentimur alumnum,
« Et magnum Alciden. » Jactanti talia frustra
Turbidus aeria Capaneus occurrit in hasta.
Qualis ubi primam leo mane cubilibus atris
Erexit rabiem, et sævo speculatur ab antro
Aut cervum, aut nondum bellantem fronte juvencum:
It fremitu gaudens, licet arma, gregesque lacessant
Venantum: prædam videt, et sua vulnera nescit.
Sic tunc congressu Capaneus gavisus iniquo,
Librabat magna venturam mole cupressum.

Ante tamen : « Quid fœmineis ululatibus, inquit,
« Terrificis, moriture, viros? utinam ipse veniret,
« Cui furis! hæc Tyriis cane matribus. » Et simul hastam
Expulit. Illa volans, ceu vis non ulla moretur,
Obvia vix sonuit clypeo, et jam terga reliquit.
Arma fluunt, longisque crepat singultibus aurum,
Eruptusque sinus vicit cruor. Occidis, audax,
Occidis, Aonii puer altera cura Lyæi!
Marcida te fractis planxerunt Ismara thyrsis;
Te Tmolos, te Nysa ferax, Theseaque Naxos,
Et Thebana metu juratus in Orgia Ganges.
Nec segnem Argolicæ sensere Eteoclea turmæ,
Parcior ad cives Polynicis inhorruit ensis.
Eminet ante alios jam formidantibus arva
Amphiaraüs equis, ac multo pulvere vertit
Campum indignantem. Famulo decus addit inane
Mœstus, et extremos obitus illustrat Apollo.
Ille etiam clypeum, galeamque incendit honoro
Sidere : nec tarde fratri, Gradive, dedisti,
Ne qua manus vatem, ne quid mortalia bello
Lædere tela queant : sanctum, et venerabile Diti
Funus erat. Talis medios infertur in hostes
Certus et ipse necis. Vires fiducia leti
Suggerit : inde viro majoraque membra, diesque
Lætior, et nunquam tanta experientia cœli,
Si vacet, avertit morti contermina Virtus.
Ardet inexpleto sævi Mavortis amore,
Et fruitur dextra, atque anima flagrante superbit.
Hic hominum casus lenire, et demere fatis
Jura frequens, quantum subito mutatus ab illo,

Qui tripodas, laurusque sequi, qui doctus in omni
Nube, salutato volucrem cognoscere Phœbo !
Innumeram ferro plebem, ceu letifer annus
Aut jubar adversi grave sideris, immolat umbris
Ipse suis. Jaculo Phlegyam, jaculoque superbum
Phylea, falcato Chromin et Cremetaona curru;
Cominus hunc stantem metit, hunc a poplite sectum :
Cuspide demissa Clonin, Iphinoumque, Sagenque,
Intonsumque Gyan, sacrumque Lycorea Phœbo
Invitus : jam fraxineum demiserat hastæ
Robur, et excussis apparuit infula cristis :
Alcathoum saxo, cui circum stagna Carysti
Et domus, et conjux, ét amantes littora nati.
Vixerat ille diu pauper scrutator aquarum :
Decepit tellus : moriens hiemesque Notosque
Laudat, et expèrti meliora pericula ponti.
Aspicit has longe jamdudum Asopius Hypseus
Palantum strages, ardetque avertere pugnam;
Quanquam haud ipse minus curru Tirynthia fundit
Robora, sed viso præsens minor augure sanguis.
Illum armis, animisque cupit : prohibebat iniquo
Agmine consertum cunei latus. Inde superbus
Exseruit patriis electum missile ripis.
Ac prius : « Aonidum dives largitor aquarum,
« Clare Giganteis etiamnum Asope favillis,
« Da numen dextræ : rogat hoc natusque, tuique
« Quercus alumna vadi. Fas et me spernere Phœbum,

« Si tibi collatus Divûm sator. Omnia mergam
« Fontibus arma tuis, tristesque sine augure vittas. »
Audierat genitor : vetat indulgere volentem
Phœbus, et aurigám jaculum detorquet in Hersen.
Ille ruit : Deus ipse vagis succedit habenis,
Lernæum falso simulans Aliagmona vultu.
Tunc vero ardenti non ulla obsistere tentant
Signa, ruunt solo terrore ; et vulnera citra,
Mors trepidis ignava venit : dubiumque tuenti
Presserit incessos onus, impuleritne jugales.
Sic ubi nubiferum montis latus, aut nova ventis
Solvit hiems, aut victa situ non pertulit ætas ;
Desilit horrendus campo timor, arva, virosque
Limite non uno, longævaque robora secum
Præcipitans, tandemque exhaustus, turbine fesso,
Aut vallum cavat, aut medios intercipit amnes.
Non secus ingentique viro, magnoque gravatus
Temo Deo, nunc hoc, nunc illo in sanguine fervet.
Ipse sedens telis, pariterque ministrat habenis
Delius : ipse docet jactus, adversaque flectit
Spicula, fortunamque hastis venientibus aufert.
Sternuntur terræ, Menalas pedes, Antiphus alta
Nil defensus equo, genitusque Heliconide Nympha
Æthion, cæsoque infamis fratre Polytes,
Conatusque toris vittatam attingere Manto
Lampus : in hunc sacras Phœbus dedit ipse sagittas.
Et jam cornipedes trepida, ac moribunda reflantes

Corpora, rimantur terras: omnisque per artus
Sulcus, et incisis altum rubet orbita membris.
Hos jam ignorantes terit impius axis; at illi
Vulnere semineces (nec devitare facultas)
Venturum super ora vident. Jam lubrica tabo
Frena, nec insisti madidus dat temo, rotæque
Sanguine difficiles, et tardior ungula fossis
Visceribus. Tunc ipse furens in morte relicta
Spicula, et e mediis exstantes ossibus hastas
Avellit: stridunt animæ, currumque sequuntur.
Tandem se famulo summum confessus Apollo:
« Utere luce tua, longamque, ait, indue famam,
« Dum tibi me junctum mors irrevocata veretur.
« Vincimur. Immites scis nulla revolvere Parcas
« Stamina. Vade diu populis promissa voluptas
« Elysiis, certe non perpessure Creontis
« Imperia, aut vetito nudus jaciture sepulcro.
Ille refert contra, et paulum respirat ab armis:
« Olim te, Cyrrhæe pater, peritura sedentem
« Ad juga (quis tantus miseris honor!) axe trementi
« Sensimus: instantes quonam usque morabere manes?
« Audio jam rapidæ cursum Stygis, atraque Ditis
« Flumina, tergeminosque mali custodis hiatus.
« Accipe commissum capiti decus: accipe laurus
« Quas Erebo deferre nefas. Nunc voce suprema,
« Si qua recessuro debetur gratia vati,
« Deceptum tibi, Phœbe, larem, pœnasque nefandæ

« Conjugis, et pulchrum nati commendo furorem. »
Desiluit mœrens, lacrymasque avertit Apollo.
Tunc vero ingemuit currusque, orbique jugales.
Non aliter cæco nocturni turbine Cori
Scit peritura ratis, cum jam damnata sororis
Igne, Therapnæi fugerunt carbasa fratres.
Jamque recessuræ paulatim horrescere terræ,
Summaque terga quati, graviorque effervere pulvis
Cœperat. Inferno mugit jam murmure campus.
Bella putant trepidi, bellique hunc esse fragorem,
Hortanturque gradus. Alius tremor arma, virosque
Mirantesque inclinat equos. Jam frondea nutant
Culmina, jam muri, ripisque Ismenos apertis
Effugit. Exciderunt iræ, nutantia figunt
Tela solo, dubiasque vagi nituntur in hastas
Cominus, inque vicem, viso pallore, recedunt.
Sic ubi navales miscet super æquora pugnas
Contempto Bellona mari: si forte benigna
Tempestas, sibi quisque cavent, ensesque recondit
Mors alia, et socii pacem fecere timores:
Talis erat campo belli fluitantis imago.
Sive laborantes concepto flamine terræ
Ventorum rabiem, et clausum ejecere furorem:
Exedit seu putre solum, carpsitque terendo
Unda latens: sive hac volventis machina cœli
Incubuit: sive omne fretum Neptunia movit
Cuspis, et extremas gravius mare torsit in oras:
Seu vati datus ille fragor, seu terra minata est

Fratribus; ecce alte præceps humus ore profundo
Dissilit, inque vicem timuerunt sidera et umbræ.
Illum ingens haurit specus, et transire parantes
Mergit equos. Non arma manu, non frena remisit:
Sicut erat, rectos defert in Tartara currus,
Respexitque cadens cœlum, campumque coire
Ingemuit; donec levior distantia rursus
Miscuit arva tremor, lucemque exclusit Averno.

EXPLICIT THEBAIDOS LIBER SEPTIMUS.

LIBER OCTAVUS.

Ut subitus vates pallentibus incidit Umbris,
Letiferasque domos, orbisque arcana sepulti
Rupit, et armato turbavit funere Manes;
Horror habet cunctos. Stygiis mirantur in oris
Tela et equos, corpusque novum: neque enim ignibus atris
Conditus, aut mœsta niger adventabat ab urna;
Sed belli sudore calens, clypeumque cruentis
Roribus, et scissi respersus pulvere campi.
Necdum illum aut trunca lustraverat obvia taxo
Eumenis, aut furvo Proserpina poste notarat
Cœtibus assumptum functis. Quin cominus ipsa
Fatorum deprensa colus; visoque paventes
Augure, tunc demum rumpebant stamina Parcæ.
Illum et securi circumspexere fragorem
Elysii, et si quos procul ulteriore barathro
Altera nox, aliisque gravat plaga cæca tenebris.
Tunc regemunt pigrique lacus, vastæque paludes,
Umbriferæque fremit sulcator pallidus undæ,
Dissiluisse novo penitus telluris hiatu
Tartara, et admissos, non per sua flumina, Manes.
Forte sedens media regni infelicis in arce
Dux Erebi, populos poscebat crimina vitæ,
Nil hominum miserans, iratusque omnibus umbris.
Stant Furiæ circum, variæque ex ordine Mortes,

Sævaque multisonas exercet Pœna catenas.
Fata serunt animas, et eodem pollice damnant.
Vincit opus. Juxta Minos, cum fratre verendo,
Jura bonus meliora monet; regemque cruentum
Temperat. Assistunt lacrymis atque igne tumentes
Cocytos Phlegetonque; et Styx perjuria Divum
Arguit. Ille autem, supera compage soluta,
Nec solitus sentire metus, expavit oborta
Sidera, jucundaque offensus luce profatur:
« Quæ Superûm labes inimicum impegit Averno
« Æthera? quis rumpit tenebras? vitæque silentes
« Admovet? unde minæ? uter hæc mihi prælia fratrum?
« Congredior: pereant agedum discrimina rerum.
« Nam cui dulce magis? magno me tertia victum
« Dejecit fortuna polo, mundumque nocentem
« Servo; nec iste meus, dirisque en pervius astris
« Inspicitur: tumidusne meas regnator Olympi
« Explorat vires? habeo jam quassa Gigantum
« Vincula, et æthereum cupidos exire sub axem
« Titanas, miserumque patrem. Quid me otia mœsta
« Sævus, et implacidam prohibet proferre quietem?
« Amissumque odisse diem? pandam omnia regna,
« Si placet, et Stygio prætexam Hyperiona cœlo.
« Arcada nunc Superis (quid enim mihi nuncius ambas

« Itque reditque domos?) emittam, et utrumque
tenebo
« Tyndariden. Cur autem avidis Ixiona frango
« Vorticibus? cur non exspectant Tantalon undæ?
« Anne profanatum toties Chaos hospite vivo
« Perpetiar? me Pirithoi temerarius ardor
« Tentat, et audaci Theseus juratus amico:
« Me ferus Alcides, tunc cum, custode remoto,
« Ferrea Cerbereæ tacuerunt limina portæ.
« Odrysiis etiam pudet, heu! patuisse querelis
« Tartara. Vidi egomet blanda inter carmina
turpes
« Eumenidum lacrymas, iterataque pensa
sororum.
« Me quoque.... Sed duræ melior violentia legis.
« Ast ego vix unum, nec celsa ad sidera, furto,
« Ausus iter, Siculo rapui connubia campo:
« Nec licuisse ferunt, injustæque ab Iove leges
« Protinus, et sectum genitrix mihi computat
annum!
« Sed quid ego hæc? i; Tartareas ulciscere sedes,
« Tisiphone; et si quando novis asperrima
monstris
« Triste, insuetum, ingens, quod nondum
viderit æther,
« Ede nefas, quod mirer ego, invideantque
sorores.
« Atque adeo fratres, (nostrisque hæc omnia
sunto
« Prima odiis) fratres alterna in vulnera læto
« Marte ruant! Sit, qui rabidarum more ferarum,

« Mandat atrox hostile caput, quique igne supremo
« Arceat exanimes, et Manibus æthera nudis
« Commaculet. Juvet ista ferum spectare Tonantem!
« Præterea ne sola furor mea regna lacessat,
« Quære Deis qui bella ferat, qui fulminis ignes,
« Infestumque Jovem, clypeo fumante, repellat.
« Faxo haud sit cunctis levior metus, atra movere
« Tartara, frondenti quam jungere Pelion Ossæ. »
Dixerat : atque illi jamdudum regia tristis
Adtremit oranti, suaque, et quæ desuper urget,
Nutabat tellus : non fortius æthera vultu
Torquet, et astriferos inclinat Juppiter axes.
« At tibi quos, inquit, Manes, qui limite præceps
« Non licito per inane ruis ? » Subit ille minantem
Jam tenuis visu, jam vanescentibus armis,
Jam pedes. Extincto tamen interceptus in ore
Augurii perdurat honos, obscuraque fronti
Vitta manet, ramumque tenet morientis olivæ.
Si licet, et sanctis hic ora resolvere fas est
Manibus : « O cunctis finitor maxime rerum,
« At mihi, qui quondam causas, elementaque nôram,
« Et sator, oro, minas, stimulataque corda remulce,
« Neve ira dignare hominem, et tua jura timentem.
« Nam nec ad Herculeos (unde hæc mihi pectora ?) raptus,

« Itque reditque domos ?) emittam, et utrumque tenebo
« Tyndariden. Cur autem avidis Ixiona frango
« Vorticibus? cur non exspectant Tantalon undæ?
« Anne profanatum toties Chaos hospite vivo
« Perpetiar ? me Pirithoi temerarius ardor
« Tentat, et audaci Theseus juratus amico :
« Me ferus Alcides, tunc cum, custode remoto,
« Ferrea Cerbereæ tacuerunt limina portæ.
« Odrysiis etiam pudet, heu ! patuisse querelis
« Tartara. Vidi egomet blanda inter carmina turpes
« Eumenidum lacrymas, iterataque pensa sororum.
« Me quoque.... Sed duræ melior violentia legis.
« Ast ego vix unum, nec celsa ad sidera, furto,
« Ausus iter, Siculo rapui connubia campo :
« Nec licuisse ferunt, injustæque ab Iove leges
« Protinus, et sectum genitrix mihi computat annum !
« Sed quid ego hæc ? i ; Tartareas ulciscere sedes,
« Tisiphone ; et si quando novis asperrima monstris
« Triste, insuetum, ingens, quod nondum viderit æther,
« Ede nefas, quod mirer ego, invideantque sorores.
« Atque adeo fratres, (nostrisque hæc omnia sunto
« Prima odiis) fratres alterna in vulnera læto
« Marte ruant ! Sit, qui rabidarum more ferarum,

« Mandat atrox hostile caput, quique igne supremo
« Arceat exanimes, et Manibus æthera nudis
« Commaculet. Juvet ista ferum spectare Tonantem!
« Præterea ne sola furor mea regna lacessat,
« Quære Deis qui bella ferat, qui fulminis ignes,
« Infestumque Jovem, clypeo fumante, repellat.
« Faxo haud sit cunctis levior metus, atra movere
« Tartara, frondenti quam jungere Pelion Ossæ. »
Dixerat : atque illi jamdudum regia tristis
Adtremit oranti, suaque, et quæ desuper urget,
Nutabat tellus : non fortius æthera vultu
Torquet, et astriferos inclinat Juppiter axes.
« At tibi quos, inquit, Manes, qui limite præceps
« Non licito per inane ruis? » Subit ille minantem
Jam tenuis visu, jam vanescentibus armis,
Jam pedes. Extincto tamen interceptus in ore
Augurii perdurat honos, obscuraque fronti
Vitta manet, ramumque tenet morientis olivæ.
Si licet, et sanctis hic ora resolvere fas est
Manibus : « O cunctis finitor maxime rerum,
« At mihi, qui quondam causas, elementaque nôram,
« Et sator, oro, minas, stimulataque corda remulce,
« Neve ira dignare hominem, et tua jura timentem.
« Nam nec ad Herculeos (unde hæc mihi pectora?) raptus,

« Nec Venerem illicitam (crede his insignibus) ausi
« Intramus Lethen : fugiat nec tristis in antrum
« Cerberus, aut nostros timeat Proserpina currus.
« Augur Apollineis modo dilectissimus aris,
« Testor inane Chaos, (quid enim hic jurandus Apollo ?)
« Crimine non ullo subeo nova fata : nec alma
« Sic merui de luce rapi. Scit judicis urna
« Dictæi, verumque potest deprendere Minos.
« Conjugis insidiis, et iniquo venditus auro,
« Argolicas acies, unde hæc tibi turba recentum
« Umbrarum, et nostræ veniunt quoque funera dextræ,
« Non ignarus ini. Subito me turbine mundi
« (Horret adhuc animus) mediis e millibus hausit
« Nox tua. Quæ mihi mens, dum per cava viscera terræ
« Vado diu pendens, et in aere volvor operto ?
« Hei mihi ! nil ex me sociis, patriæque relictum est,
« Vel captum Thebis. Non jam Lernæa videbo
« Tecta, nec attonito saltem cinis ibo parenti.
« Non tumulo, non igne miser, lacrymisque meorum
« Productus, toto pariter tibi funere veni,
« Nil istis ausurus equis. Nec deprecor umbram
« Accipere, et tripodum jam non meminisse meorum.
« Nam tibi præsagi quisnam super auguris usus,
« Cum Parcæ tua jussa trahant ? sed pectora flectas,

« Et melior sis, quæso, Deis! Si quando nefanda
« Huc aderit conjux, illi funesta reserva
« Supplicia : illa tua, rector bone, dignior ira. »
Accipit ille preces, indignaturque moveri.
Ut leo Massyli, cum lux stetit obvia ferri,
Tunc iras, tunc arma citat : si decidat hostis,
Ire supra satis est, vitamque relinquere victo.
Interea vittis, lauroque insignis opima
Currus, et egregiis modo formidatus in armis,
Luce palam, fusus nulli, nullique fugatus
Quæritur; absistunt turmæ, suspectaque tellus
Omnibus : infidi miles vestigia campi
Circuit, atque avidæ tristis locus ille ruinæ
Cessat, et inferni vitatur honore sepulcri.
Nuntius hortanti diversa in parte maniplos
Adrasto, vix ipse ratus vidisse Palæmon
Advolat, et trepidans (steterat nam forte cadenti
Proximus) inspectoque miser pallebat hiatu.
« Verte gradum : fuge, rector, ait, si Dorica saltem
« Terra loco, patriæque manent, ubi liquimus, arces.
« Non armis, non sanguine opus. Quid inutile ferrum
« Stringimus in Thebas? currus humus impia sorbet,
« Armaque, bellantesque viros. Fugere ecce videtur
« Hic etiam, quo stamus, ager. Vidi ipse profundæ
« Noctis iter, ruptaque soli compage ruentem,
« Illum, heu! præsagis quo nullus amicior astris,

« Œcliden, frustraque manus cum voce tetendit.
« Mira loquor; sulcos etiamnum, rector, equorum,
« Fumantemque locum, et spumis madida arva reliqui.
« Nec commune malum est : tellus agnoscit alumnos;
« Stat Thebana acies. » Stupet hæc, et credere Adrastus
Cunctatur; sed Mopsus idem, trepidusque ferebat
Actor idem : nam fama novis terroribus audax
Non unum cecidisse refert. Sponte agmina retro
Non exspectato revocantum more tubarum
Præcipitant; sed torpet iter, falluntque ruentes
Genua viros, ipsique (putes sensisse) repugnant
Cornipedes, nulloque truces hortamine parent,
Nec celerare gradum, nec tollere lumina terra.
Fortius incursant Tyrii : sed Vesper opacus
Lunares jam ducit equos. Data fœdere parvo
Mœsta viris requies, et nox auctura timores.
Tunc ibi quæ facies, postquam remissa gemendi
Copia? qui fletus galeis cecidere solutis?
Nil solitum fessos juvat. Abjecere madentes,
Sicut erant, clypeos : nec quisquam spicula tersit,
Nec laudavit equum; nitidæ nec cassidis altam
Compsit adornavitque jubam. Vix magna lavare
Vulnera, et efflantes libet internectere plagas;
Tantus ubique dolor! Mensas alimentaque bello
Debita, nec pugnæ suasit timor. Omnia laudes,
Amphiaraë, tuas, fœcundaque pectora veri
Commemorant lacrymis, et per tentoria sermo

Unus, « Abisse Deos, dilapsaque numina castris.
« Heu! ubi laurigeri currus, solemniaque arma?
« Et galeæ vittatus apex? hæc antra, lacusque
« Castalii? tripodumque fides? sic gratus Apollo?
« Quis mihi sidereos lapsus, mentemque sinistri
« Fulguris, aut cæsis saliat quod numen in extis?
« Quando iter, unde moræ, quæ sævis utilis armis,
« Quæ pacem magis hora velit? quis jam omne futurum
« Proferet? aut cum quo volucres mea fata loquentur?
« Hos quoque bellorum casus nobisque tibique,
« Præscieras, et (quanta sacro sub pectore virtus!)
« Venisti tamen, et miseris comes additus armis.
« Et cum te tellus, fatalisque hora vocaret,
« Tu Tyrias acies, adversaque signa vacasti
« Sternere. Tunc etiam media de morte timendum
« Hostibus, infestaque abeuntem vidimus hasta.
« At nunc te quis casus habet? poterisne reverti
« Sedibus a Stygiis, altaque erumpere terra?
« Anne sedes hilaris juxta tua numina Parcas?
« Et vice concordi discis ventura, docesque?
« An tibi felices lucos miseratus Averni
« Rector, et Elysias dedit inservare volucres?
« Quidquid es, æternus Phœbo dolor, et nova clades
Semper eris, mutisque diu plorabere Delphis.

« Hic Tenedon, Cyrrhamque dies, partuque ligatam
« Delon, et intonsi cludet penetralia Branchi.
« Nec Clarias hac luce fores, Didymæaque quisquam
« Limina, nec Lyciam supplex consultor adibit.
« Quin et cornigeri vatis nemus, atque Molossi
« Quercus anhela Jovis, Trojanaque Thymbra tacebit.
« Ipsi amnes, ipsæque volent arescere laurus.
« Ipse nihil certum sagis clangoribus æther
« Præcinet, et nulla ferientur ab alite nubes.
« Jamque erit ille dies, quo te quoque conscia fati
« Templa colant, reddatque tuus responsa sacerdos. »
Talia fatidico peragunt solemnia regi :
Ceu flammas, ac dona rogo, tristesque rependant
Exsequias, mollique animam tellure reponant.
Fracta dehinc cunctis, aversaque pectora bello.
Sic fortes Mynias subito cum funere Tiphys
Destituit, non arma sequi, non ferre videtur
Remus aquas, ipsique minus jam ducere venti.
Jam fessis gemitu paulatim corda levabat
Exhaustus sermone dolor, noxque addita curas
Obruit, et facilis lacrymis irrepere somnus.
At non Sidoniam diversa in parte per urbem
Nox eadem. Vario producunt sidera ludo
Ante domos, intraque : ipsæque ad mœnia marcent
Excubiæ. Gemina æra sonant, Idæaque terga,

Et moderata sonum vario spiramine buxus.
Tunc dulces Superos, atque omne ex ordine alumnum
Numen, ubique sacri resonant Pæanes; ubique
Serta, coronatumque merum. Nunc funera rident
Auguris ignari, contraque in pectore certant
Tiresiam laudare suum. Nunc facta revolvunt
Majorum, veteresque canunt ab origine Thebas.
Hi mare Sidonium, manibusque attrita Tonantis
Cornua, et ingenti sulcatum Nerea tauro:
Hi Cadmum, lassamque bovem, fœtosque cruenti
Martis agros: alii Tyriam reptantia saxa
Ad chelyn, et duras animantem Amphiona cautes:
Hi gravidam Semelen: illi Cythereïa laudant
Connubia, et multa deductam lampade fratrum
Harmonien; nullisque deest sua fabula mensis.
Ceu modo gemmiferum thyrso populatus Hydaspen,
Eoasque domos, nigri vexilla triumphi
Liber, et ignotos populis ostenderet Indos.
Tum primum ad cœtus, sociæque ad fœdera mensæ
Semper inaspectum, diraque in sede latentem,
Œdipoden exisse ferunt, vultuque sereno
Canitiem nigram squallore, et sordida fusis
Ora comis laxasse manu, sociûmque benignos
Affatus, et abacta prius solatia passum:
Quin hausisse dapes, insiccatumque cruorem
Dejecisse genis. Cunctos auditque, refertque,

Qui Ditem, et Furias tantum, et si quando regentem
Antigonen, mœstis solitus pulsare querelis.
Causa latet. Non hunc Tyrii sors prospera belli,
Tantum bella juvant. Natum hortaturque, probatque,
Nec vicisse velit; sed primos cominus enses,
Et scelerum tacito rimatur semina voto.
Inde epulæ dulces, ignotaque gaudia vultu.
Qualis post longæ Phineus jejunia pœnæ,
Nil stridere domi volucres ut sensit abactas,
(Nec dum tota fides) hilaris, mensasque, torosque,
Nec turbata feris tractavit pocula pennis.
Cætera Grajorum curis, armisque jacebat
Fessa cohors: alto castrorum ex aggere Adrastus
Lætificos tenui captabat corde tumultus;
Quanquam æger senio, sed agit miseranda potestas
Invigilare malis. Illum æreus undique clamor
Thebanique urunt sonitus, et amara lacessit
Tibia; tum nimio voces marcore superbæ,
Incertæque faces et jam male pervigil ignis.
Sic ubi per fluctus uno ratis obruta somno
Conticuit, tantique maris secura juventus
Mandavere animas; solus stat puppe magister
Pervigil, inscriptaque Deus qui navigat alno.
Tempus erat, junctos cum jam soror ignea Phœbi
Sentit equos, penitusque cavam sub luce parata
Oceani mugire domum, seseque vagantem
Colligit, et moto leviter fugat astra flagello.

Concilium rex triste vocat : quæruntque gementes
Quis tripodas successor agat ? quo prodita laurus
Transeat atque orbum vittæ decus ? haud mora, cuncti
Insignem fama, sanctoque Melampode cretum
Thiodamanta volunt ; quicum ipse arcana Deorum
Partiri, et visas uni sociare solebat
Amphiaraüs aves, tantæque haud invidus artis
Gaudebat dici similem, juxtaque secundum.
Illum ingens confundit honos, inopinaque turbat
Gloria, et oblatas frondes submissus adorat,
Seque oneri negat esse parem, cogique meretur.
Sicut Achæmenius solium gentesque paternas
Excepit si forte puer, cui vivere patrem
Tutius, incerta formidine gaudia librat,
An fidi proceres, ne pugnet vulgus habenis ;
Cui latus Euphratæ, cui Caspia limina mandet ;
Sumere nunc arcus, ipsumque onerare veretur
Patris equum, visusque sibi nec sceptra capaci
Sustentare manu, nec adhuc implere tiaram.
Atque is ubi intorto signatur vellere crinem,
Convenitque Deis, hilari per castra tumultu
Vadit ovans : ac, prima sui documenta, sacerdos
Tellurem placare parat. Nec futile mœstis
Id visum Danais. Geminas ergo ilicet aras
Arboribus vivis, et adulto cespite texi
Imperat, innumerosque Deæ, sua munera, flores,
Et cumulos frugum, et quidquid novat integer annus
Addit, et intacto spargens altaria lacte

Incipit : « O hominum Divumque æterna creatrix !
« Quæ fluvios, silvasque, animasque et semina mundi
« Cuncta, Prometheasque manus, Pyrrhæaque saxa
« Gignis, et impastis quæ prima alimenta dedisti,
« Mutastique vices, quæ pontum ambisque, vehisque;
« Te penes et pecudum gens mitis, et irâ ferarum,
« Et volucrum requies : firmum atque immobile mundi
« Robur inoccidui ! Te velox machina cœli
« Aere pendentem vacuo, te currus uterque
« Circuit. O rerum media, indivisaque magnis
« Fratribus ! Ergo simul tot gentibus alma, tot altis
« Urbibus, ac populis, subterque, ac desuper una
« Sufficis, astriferumque domos Atlanta supernas
« Ferre laborantem, nullo vehis ipsa labore :
« Nos tantum portare negas ? nos, Diva, gravaris ?
« Quod, precor, ignari luimus scelus ? an quia plebes
« Externa, Inachiis huc adventamus ab oris ?
« Omne homini natale solum : nec te, optima, sævo
« Tanquam humiles populos deceat distinguere fine :

« Undique ubique tuis maneas communis, et arma
« Hinc atque inde feras. Liceat, precor, ordine belli
« Pugnaces efflare animas, et reddere cœlo.
« Ne rape tam subitis spirantia corpora bustis,
« Ne propera. Veniemus enim, quo limite cunctis,
« Qua licet ire via. Tantum exorata Pelasgis,
« Siste levem campum, celeres neu præcipe Parcas.
« At tu, care Deis, quem non manus ulla, nec enses
« Sidonii, sed magna sinu Natura soluto,
« Ceu te Cyrrhæo meritum tumularet hiatu,
« Sic amplexa coit, hilaris des, oro, precatus
« Nosse tuos, cœloque, et vera monentibus aris
« Concilies; et quæ populis proferre parabas,
« Me doceas. Tibi sacra feram præsaga, tuique
« Numinis interpres, te, Phœbo absente, vocabo.
« Ille mihi Delo, Cyrrhaque potentior omni
« Quo ruis, ille adytis melior locus. » Hæc ubi dicta,
Nigrantes terra pecudes, obscuraque mergit
Armenta, ac vivis cumulos undantis arenæ
Aggerat, et vati mortis simulacra rependit.
Talia apud Grajos, cum jam Mavortia contra
Cornua, jam sævos fragor æreus excitat enses.
Addit acerba sonum Theumesi e vertice crinem
Incutiens, acuitque tubas et sibila miscet
Tisiphone: stupet insolito clangore Cythæron
Marcidus, et turres carmen non tale secutæ.
Jam trepidas Bellona fores, armataque pulsat

Limina; jam multo laxantur cardine Thebæ.
Turbat eques pedites, currus properantibus obstant,
Ceu Danai post terga premant: sic omnibus alæ
Arctantur portis, septemque excursibus hærent.
Ogygiis it sorte Creon, Eteoclea mittunt
Neitæ: celsas Homoloïdas occupat Hæmon,
Hypsea Prœtides; celsum fudere Dryanta
Electræ; quatit Hypsistas manus Eurymedontis;
Culmina magnanimus stipat Dircæa Meneceus.
Qualis ubi aversi secretus pabula cœli
Nilus, et Eoas magno bibit ore pruinas,
Scindit fontis opes, septemque patentibus arvis
In mare fert hiemes. Penitus cessere fugatæ
Nereïdes, dulcique timent occurrere ponto.
Tristis at inde gradum tarde movet Inacha pubes,
Præcipue Elææ, Lacedæmoniæque cohortes,
Et Pylii; subitum nam Thiodamanta sequuntur,
Augure fraudati, nec dum accessere regenti.
Nec tua te, princeps tripodum, sola agmina quærunt:
Cuncta phalanx sibi deesse putat. Minor ille per alas
Septimus exstat apex. Liquido velut æthere, nubes
Invida Parrhasiis unum si detrahat astris,
Truncus honor plaustri, nec idem nitet, igne reciso,
Axis; et incerti numerant sua sidera nautæ.
Sed jam bella vocant. Alias nova suggere vires,
Calliope, majorque chelyn mihi tendat Apollo.

Fatalem populis ultro poscentibus horam
Admovet atra dies : Stygiisque emissa tenebris
Mors fruitur cœlo, bellatoremque volando
Campum operit, nigroque viros invitat amictu,
Nil vulgare legens : sed quæ dignissima vita
Funera, præcipuos annis animisque cruento
Angue notat; jamque in miseros pensum omne sororum
Scinditnr, et Furiæ rapuerunt licia Parcis.
Stat medius campis etiamnum cuspide sicca
Bellipotens, jamque hos clypeum, jam vertit ad illos
Arma ciens, aboletque domos, connubia, natos.
Pellitur et patriæ, et, qui mente novissimus exit,
Lucis amor. Tenet in capulis, hastisque paratas
Ira manus, animusque ultra thoracas anhelus
Conatur, galeæque tremunt horrore comarum.
Quid mirum caluisse viros? flammantur in hostem
Cornipedes, niveoque rigant sola putria nimbo,
Corpora ceu mixti dominis, irasque sedentûm
Induerint : sic frena terunt, sic prœlia poscunt
Hinnitu, tolluntque armos, equitemque supinant.
Jamque ruunt, primusque virum concurrere pulvis
Incipit, et spatiis utrinque æqualibus acti
Adventant, mediumque vident decrescere campum.
Jam clypeus clypeis, umbone repellitur umbo,
Ense minax ensis, pede pes, et cuspide cuspis.
Sic obnixa acies pariter suspiria fumant,
Admotæque nitent aliena in casside cristæ.
Pulcher adhuc belli vultus. Stant vertice coni,

Plena armenta viris, nulli sine præside currus,
Arma loco, splendent clypei, pharetræque decoræ,
Cingulaque, et nondum deforme cruoribus aurum.
At postquam rabies, et vitæ prodiga virtus
Emisere animos, non tanta cadentibus Hœdis
Aeriam Rhodopen solida nive verberat Arctos,
Nec fragor Ausoniæ tantus, cum Juppiter omni
Arce tonat; tanta quatitur nec grandine Syrtis,
Cum Libyæ Boreas Italos niger attulit imbres.
Exclusere diem telis; stant ferrea cœlo
Nubila, nec jaculis arctatus sufficit aer.
Hi pereunt missis, illi redeuntibus hastis:
Concurrunt per inane sudes, et mutua perdunt
Vulnera, concurrunt hastæ, stridentia fundæ
Saxa pluunt, Volucres imitantur fulgura glandes,
Et formidandæ non una morte sagittæ.
Nec locus ad terram telis: in corpora ferrum
Omne cadit. Sæpe ignari perimuntque, caduntque;
Casus agit virtutis opus: nunc turba recedit,
Nunc premit, ac vicibus tellurem amittit, et aufert.
Ut ventis nimbisque minax cum solvit habenas
Juppiter, alternoque affligit turbine mundum:
Stat cœli diversa acies, nunc fortior Austri,
Nunc Aquilonis hiems, donec, pugnante procella,
Aut nimiis hic vicit aquis, aut ille sereno.
Principium pugnæ turmas Asopius Hypseus
Œbalias (namque hæ magnum et gentile tumentes

Euboicum duris rumpunt umbonibus agmen)
Reppulit, erepto cunei ductore Menalca.
Hic et mente Lacon, crudi torrentis alumnus
(Nec turpavit avos) hastam intra pectus euntem
(Ne pudor in tergo) per et ossa et viscera retro
Extrahit, atque hosti dextra labente remittit
Sanguineam. Dilecta genis morientis oberrant
Taygeta, et pugnæ, laudataque verbera matri.
Phædimon Iasiden arcu Dircæus Amyntas
Destinat. Heu celeres Parcæ! jam palpitat arvis
Phædimus, et certi nondum tacet arcus Amyntæ.
Abstulit ex humero dextram Calydonius Agreus
Phegeos: illa suum terra tenet improba ferrum,
Et movet. Extimuit sparsa inter tela jacentem,
Progrediens, truncamque tamen percussit
Acetes.
Iphin atrox Athamas, Argum ferus impulit
Hypseus:
Stravit Abanta Pheres; diversaque vulnera
flentes:
Guttur Iphis, latus Argus, Abas in fronte
cruorem;
Iphis eques, pedes Argus, Abas auriga jacebant.
Inachidæ gemini, geminos ex sanguine Cadmi
Occultos galeis (sæva ignorantia belli!)
Perculerant ferro; sed dum spolia omnia cæsis
Eripiunt, videre nefas, et mœstus uterque
Respicit ad fratrem, pariterque errasse
queruntur.
Cultor Ion Pisæ, cultorem Daphnea Cyrrhæ
Turbatis prostravit equis. Hunc laudat ab alto
Juppiter: hunc tardus frustra miseratur Apollo.

Ingentes Fortuna viros illustrat utrinque
Sanguine in adverso. Danaos Cadmeïus Hæmon
Sternit, agitque furens. Sequitur Tyria agmina Tydeus.
Hunc Pallas præsens, illum Tirynthius implet.
Qualiter hiberni summis duo montibus amnes
Franguntur, geminaque cadunt in plana ruina.
Contendisse putes, uter arva arbustaque tollat,
Altius aut superet pontes. Ecce una receptas
Confundit jam vallis aquas : sibi quisque superbus
Ire cupit, pontoque negant descendere mixti.
Ibat fumiferam quatiens Onchestius Idas
Lampada per medios, turbabatque agmina Grajum,
Igne viam rumpens : magno quem cominus ictu
Tydeos hasta feri, discussa casside, fixit.
Ille ingens in terga jacet ; stat fronte superstes
Lancea, collapsæ veniunt in tempora flammæ.
Prosequitur Tydeus : « Sævos ne dixeris Argos!
« Igne tuo, Thebane, rogum concedimus, arde. »
Inde velut primo tigris gavisa cruore,
Per totum cupit ire pecus : sic Aona saxo,
Ense Pholum, Chromin ense, duos Helicaonas hasta
Transigit, Ægeæ Veneris quos Mæra sacerdos
Ediderat, prohibente Dea. Vos, præda cruenti
Tydeos ; it sævas etiamnum mater ad aras.
Nec minus Herculeum contra vagus Hæmona ducit
Sanguis : inexpleto rapitur per millia ferro,

Nunc tumidæ Calydonis opes, nunc torva Pylenes
Agmina, nunc mœstæ fundens Pleuronis alumnos:
Donec in Olenium, fessa jam cuspide, Buten
Incidit. Hunc turmis obsessum, et abire vetantem
Aggreditur. Puer ille, puer, malasque comamque
Integer, ignaro cui tunc Thebanā bipennis
In galeam vibrata venit. Finduntur utrinque
Tempora, dividuique cadunt in brachia crines;
Et, non hoc metuens, inopino limite vita
Exsiluit. Tunc flavum Hypanin flavumque Polyten
(Ille genas Phœbo, crinem hic pascebat Iaccho.
Sævus uterque Deus!) victis Hyperenora jungit,
Conversumque fuga Damasum. Sed lapsa per armos
Hasta viri trans pectus abit, parmamque tenenti
Excutit, et summa fugiens in cuspide portat.

Sterneret adversos etiamnum Ismenius Hæmon
Inachidas (nam tela regit, viresque ministrat
Amphitryoniades); sævum sed Tydea contra
Pallas agit; jamque adverso venere favore
Cominus, et placido prior hæc Tirynthius ore
« Fida soror, quænam hunc belli caligine nobis
« Congressum Fortuna tulit? num regia Juno
« Hoc molita nefas? citius me fulmina contra
« Infandum ruere, et magno bellare parenti
« Aspiciat. Genus huic... (sed mitto agnoscere) quando
« Tu diversa foves. Nec si ipsum cominus Hylum

« Tydeos hasta tui, Stygioque ex orbe remissum
« Amphitryona petat. Teneo, æternumque tenebo
« Quantum hæc, Diva, manus, quoties sudaverit Ægis
« Ista mihi, duris famulus cum casibus omnes
« Lustro vagus terras : ipsa heu! comes invia mecum
« Tartara, ni superos Acheron excluderet, isses.
« Tu patrem, cœlumque mihi. Quis tanta relatu
« Æquet? habe totas, si mens exscindere, Thebas.
« Cedo equidem, veniamque precor. » Sic orsus abibat.
Pallada mulcet honos, rediitque ardore remisso
Vultus, et erecto sederunt pectoris angues.
Sentit abesse Deum : levius Cadmeius Hæmon
Tela rotat, nulloque manum cognoscit in ictu.
Tunc magis, atque magis vires animusque recedunt,
Nec pudor ire retro. Cedentem Acheloïus heros
Impetit, et librans uni sibi missile telum,
Direxit jactus, summæ qua margine parmæ
Ima sedet galea, et juguli vitalia lucent.
Nec frustrata manus, mortemque invenerat hasta;
Sed prohibet, paulumque humeri libare sinistri
Præbuit, et merito parcit Tritonia fratri.
Ille tamen nec stare loco, nec cominus ire
Amplius, aut vultus audet perferre cruenti
Tydeos : ægra animo vis, ac fiducia cessit.
Qualis setigeram Lucana cuspide frontem

Strictus aper, penitus cui non infossa cerebro
Vulnera, nec felix dextræ tenor, in latus iras
Frangit, et expertæ jam non venit obvius hastæ.
Ecce, ducem turmæ, certa indignatus in hostem
Spicula, felici Prothoum torquere lacerto
Turbidus Œnides, una duo corpora pinu
Cornipedemque, equitemque ferit. Ruit ille ruentem
In Prothoum, lapsasque manu quærentis habenas
In vultus galeam, clypeumque in pectora calcat;
Saucius extremo donec cum sanguine frenos
Respuit, et juncta domino cervice recumbit.
Sic ulmus, vitisque, duplex jactura coloni,
Gaurano de monte cadunt: sed mœstior ulmus
Quærit utrumque nemus, nec tam sua brachia labens,
Quam gemit assuetas, invitaque proterit uvas.
Sumpserat in Danaos Heliconius arma Chorœbus,
Ante comes Musis, Stygii cui conscia pensi
Ipsa diu inspectis letum prædixerat astris
Uranie. Cupit ille tamen, pugnasque virosque,
Forsitan ut caneret. Longa jacet ipse canendus
Laude; sed amissum mutæ flevere sorores.
Pactus Agenoream primis Atys ibat ab annis
Ismenen (Tyrii juvenis non advena belli,
Quamvis Cyrrha domus: soceros nec tristibus actis
Adversatus erat) sponsam, cui castus amanti
Squallor, et indigni commendat gratia luctus.
Ipse quoque egregius: nec pectora virginis illi

Diversa, inque vicem, sineret Fortuna, placebant.
Bella vetant tædas, juvenique hinc major in hostes
Ira : ruit primis immixtus, et agmina Lernæ
Nunc pedes ense vago, prensis nunc celsus habenis,
Ceu spectetur, agit. Triplici velaverat ostro
Surgentes etiamnum humeros, et levia mater
Pectora. Tunc auro phaleras, auroque sagittas,
Cingulaque, et manicas, ne conjuge vilior iret,
Presserat, et mixtum cono crispaverat aurum.
Talibus heu fidens! vocat ultro in prælia Grajos;
Ac primum faciles grassatus cuspide turmas
Arma refert sociis, et in agmina fida, peracta
Cæde, redit. Sic Hyrcana leo Caspius umbra,
Nudus adhuc, nulloque jubæ flaventis honore
Terribilis, magnique etiamnum sanguinis insons,
Haud procul a stabulis captat, custode remoto,
Segne pecus, teneraque famen consumit in agna.
  Mox ignotum armis, ac solo corpore mensus,
Tydea non timuit; fragilique lacessere telo
Sæpius infrendentem aliis, aliosque sequentem
Ausus erat. Tandem invalidos Ætolus ad ictus
Forte refert oculos, et formidabile ridens :
« Jamdudum video, magnum cupis, improbe, leti
« Nomen, ait. » Simul audacem non ense, nec hasta
Dignatus, leviter digitis imbelle solutis
Abjecit jaculum. Latebras tamen inguinis alte
Missile, ceu totis intortum viribus, hausit.

Præterit haud dubium fati, et spoliare superbit
OEnides: « Neque enim has Marti, aut tibi, bellica Pallas,
« Exuvias figemus, ait. Procul arceat ipsum
« Ferre pudor : vix si bellum comitata, relictis
« Deiphile thalamis, illi illudenda tulissem. »
Sic ait : et belli majora ad præmia mente
Ducitur. Innumeris veluti leo forte potitus
Cædibus, imbelles vitulos, mollesque juvencas
Transmittit : magno furor est in sanguine mergi,
Nec nisi regnantis cervice recumbere tauri.
At non semiamini clamore Menœcea lapsus
Fallit Atys : prævertit equos, curruque citato
Desilit. Instabat pubes Tegæa jacenti,
Nec prohibent Tyrii. « Pudeat, Cadmea juventus,
« Terrigenas mentita patres! quo tenditis, inquit,
« Degeneres? meliusque jacet pro sanguine nostro
« Hospes Atys? tantum hospes adhuc, et conjugis ultor
« Infelix nondum iste suæ! Nos pignora tanta
« Prodimus? » Insurgunt justo firmata pudore
Agmina, cuique suæ rediere in pectora curæ.
Interea thalami secreta in parte sorores,
Par aliud morum, miserique innoxia proles
OEdipodæ, varias miscent sermone querelas.
Nec mala quæ juxta, sed longa ab origine fati,
Hæc matris tædas, oculos ast illa paternos;
Altera regnantem, profugum gemit altera fratrem,
Bella ambæ. Gravis hinc miseri cunctatio voti,

Nutat utroque timor, quemnam hoc certamine victum,
Quem vicisse velint. Tacite præponderat exsul.
Sic Pandioniæ repetunt ubi fida volucres
Hospitia, atque larem bruma pulsante relictum,
Stantque super nidos, veterisque exordia fati
Enarrant tectis, et truncum ac flebile murmur
Verba putant; voxque illa tamen non dissona verbis.
Atque ibi, post lacrymas et longa silentia, rursus
Inchoat Ismene : « Quisnam hic mortalibus error?
« Quæ decepta fides? curam invigilare quieti,
« Claraque per somnos animis simulacra reverti?
« Ecce ego, quæ thalamos, nec si pax alta maneret,
« Tractarem sensu (pudet heu!) connubia vidi
« Nocte, soror. Sponsum unde mihi sopor intulit amens
« Vix notum visu ? Semel his in sedibus illum,
« Dum mea nescio quo spondentur fœdera pacto,
« Respexi, non sponte, soror. Turbata repente
« Omina cernebam, subitusque intercidit ignis,
« Meque sequebatur rabido clamore reposcens
« Mater Atyn. Quænam hæc dubiæ præsagia cladis?
« Nec timeo, dum tuta domus, milesque recedat
« Doricus, et tumidos liceat componere fratres. »
Talia jactabant, subito cum pigra tumultu
Expavit domus, et multo sudore receptus
Fertur Atys, servans animam jam sanguine nullo;

Cui manus in plaga, dependet languida cervix
Exterior clypeo, crinesque a fronte supini.
Prima videt, caramque tremens Iocasta vocabat
Ismenen. Namque hoc solum moribunda precatur
Vox generi : solum hoc gelidis jam nomen inerrat
Faucibus. Exclamant famulæ : tollebat in ora
Virgo manus ; tenuit sævus pudor : attamen ire
Cogitur, indulget summum hoc Iocasta jacenti,
Ostenditque, offertque quater. Jam morte sub ipsa,
Ad nomen visus, dejectaque fortiter ora
Sustulit. Illam unam, neglecto lumine cœli,
Aspicit, et vultu non exsatiatur amaro.
Tunc quia nec genitrix juxta, positusque beata
Morte pater, sponsæ munus miserabile tradunt
Declinare genas. Ibi demum, teste remoto,
Fassa pios gemitus, lacrymasque in lumina fudit.

Dumque ea per Thebas, aliis serpentibus ardens
Et face mutata, bellum integrabat Enyo;
Arma volunt, primos veluti modo cominus ictus
Sustulerint, omnisque etiamnum luceat ensis.
Eminet OEnides; quamvis et arundine certa
Parthenopæus agat, morientumque ora furenti
Hippomedon proculcet equo, Capaneaque pinus
Jam procul Aoniis volet agnoscenda catervis;
Tydeos illa dies : illum fugiuntque, tremuntque,

Clamantem : « Quo terga datis ? licet ecce peremptos
« Ulcisci socios, mœstamque rependere noctem.
« Ille ego inexpletis solus qui cædibus hausi
« Quinquaginta animas, totidem, totidemque gregatim
« Ferte manus. Nulline patres ? nulline jacentum
« Unanimi fratres ? quæ tanta oblivia luctus ?
« Quam pudet Inachias contemptum abiisse Mycenas !
« Hinc super Thebis ? hæc robora regis ? ubi autem
« Egregius dux ille mihi ? » Simul, ordine lævo,
Ipsum exhortantem cuneos, capitisque superbi
Insignem fulgore videt. Nec segnius ardens
Accurrit, niveo quam flammiger ales olori
Imminet, et magna trepidum circumligat umbra.
Tunc prior : « Aoniæ rex o justissime gentis,
« Imus in arma palam, tandemque ostendimus enses.
« An noctem et solitas placet exspectare tenebras ? »

Ille nihil contra : sed stridula cornus in hostem
It referens mandata ducis, quam providus heros
Jam jam in fine viæ percussam obliquat, et ipse
Telum ingens avide, et quanto non ante lacerto
Impulit : ibat atrox finem impositura duello
Lancea. Convertere oculos utrinque faventes
Sidonii, Graiique Dii : crudelis Erynnis
Obstat, et infando differt Eteoclea fratri.

Cuspis in armigerum Phlegiam peccavit : ibi ingens
Pugna virûm : stricto nam sævior irruit ense
Ætolus, retroque datum Thebana tegebant
Arma ducem. Sic densa lupum jam nocte sub atra
Arcet ab apprenso pastorum turba juvenco.
Improbus erigitur contra, nec cura vetantes
Impetere, illum, illum, semel in quem venerat, urget.
Non secus objectas acies, turbamque minorem
Dissimulat, transitque manu. Tamen ora Thoantis
Pectora Deilochi, Clonii latus, ilia torvi
Perforat Hippotadæ. Truncis sua membra remittit
Interdum, galeasque rotat per nubila plenas;
Et jam corporibus sese, spoliisque cadentum
Clauserat : unum acies circum consumitur : unum
Omnia tela vovent : summis hæc ossibus hærent,
Pars frustrata cadunt, partem Tritonia vellit,
Multa rigent clypeo. Densis jam consitus hastis
Ferratum quatit umbo nemus, tergoque fatiscit
Atque humeris gentilis aper : nusquam ardua coni
Gloria, quique apicem torvæ Gradivus habebat
Cassidis, haud lætum domino ruit omen : inusta
Temporibus nuda æra sedent, circumque sonori,
Vertice percusso, volvuntur in arma molares.
Jam cruor in galea : jam saucia proluit ater

Pectora, permixtus sudore et sanguine torrens.
Respicit hortantes socios, et Pallada fidam,
Longius opposita celantem lumina parma:
Ibat enim magnum lacrymis inflectere patrem.
Ecce secat Zephyros ingentem fraxinus iram
Fortunamque ferens: teli non eminet auctor.
Astacides Menalippus erat. Nec prodidit ipse,
Et vellet latuisse manum: sed gaudia turmæ
Monstrabant trepidum. Nam flexus in ilia Tydeus
Submissum latus, et clypei laxaverat orbem.
Clamorem Aonii miscent gemitumque Pelasgi,
Objectantque manus, indignantemque tuentur.
Ille per oppositos, longe rimatus, amarum
Astaciden, totis animæ se cogit in ictum
Relliquiis, telumque jacit, quod proximus Hopleus
Præbuerat; perit expressus conamine sanguis.
Tunc tristes socii, cupidum bellare (quis ardor!)
Et poscentem hastas, mediaque in morte negantem
Expirare, trahunt, summique in margine campi
Effultum gemina latera inclinantia parma
Ponunt, ac sævi rediturum ad prœlia Martis
Promittunt flentes. Sed et ipse recedere cœlum,
Ingentesque animos extremo frigore labi
Sensit, et innixus terræ: « Miserescite, clamat,
« Inachidæ! Non ossa precor referantur ut Argos,
« Ætolumve larem: nec enim mihi cura supremi

« Funeris. Odi artus, fragilemque hunc corporis usum
« Desertorem animi. Caput, o caput, o mihi si quis
« Adportet, Menalippe, tuum! nam volveris arvis,
« Fido equidem; nec me virtus suprema fefellit.
« I, precor, Atrei si quid tibi sanguinis unquam,
« Hippomedon. Vade, o primis puer inclyte bellis
« Arcas, et Argolicæ, Capaneu, jam maxime turmæ! »
Moti omnes : sed primus abit, primusque repertum
Astaciden medio Capaneus e pulvere tollit
Spirantem, lævaque super cervice reportat,
Terga cruentantem concussi vulneris unda.
Qualis ab Arcadio rediit Tyrinthius antro,
Captivumque suem clamantibus intulit Argis.
Erigitur Tydeus, vultuque occurrit, et amens
Lætitiaque, iraque, ut singultantia vidit
Ora, trahique oculos, seseque agnovit in illo:
Imperat abscissum porgi, lævaque receptum
Spectat atrox hostile caput, gliscitque tepentis
Lumina torva videns, et adhuc dubitantia figi.
Infelix contentus erat : plus exigit ultrix
Tisiphone; jamque inflexo Tritonia patre
Venerat, et misero decus immortale ferebat.
Atque illum effracto perfusum tabe cerebri
Aspicit, et vivo scelerantem sanguine fauces.
Nec comites auferre valent. Stetit aspera Gorgo

Crinibus emissis, rectique ante ora cerastæ
Velavere Deam. Fugit aversata jacentem,
Nec prius astra subit, quam mystica lampas, et insons
Elisos multa purgavit lumina lympha.

EXPLICIT THEBAIDOS LIBER OCTAVUS.

LIBER NONUS.

Asperat Aonios rabies audita cruenti
Tydeos. Ipsi etiam minus ingemuere jacentem
Inachidæ, culpantque virum, et rupisse queruntur
Fas odii. Quin te, Divum implacidissime, quanquam
Præcipuum tunc cædis opus, Gradive, furebas;
Offensum virtute ferunt; nec cominus ipsum
Ora, sed et trepidos retro torsisse jugales.
Ergo profanatum Menalippi funus acerbo
Vulnere, non aliis ultum Cadmeia pubes
Insurgunt stimulis, quam si turbata sepulcris
Ossa patrum, monstrisque datæ crudelibus urnæ.
Accendit rex ipse super: « Quisquamne Pelasgis
« Mitis adhuc, hominemque gerit? jam morsibus uncis
« (Pro furor! usque adeo tela exsaturavimus?) artus
« Dilacerant. Nonne Hyrcanis bellare putatis
« Tigribus: aut sævos Libyæ contra ire leones?
« Et nunc ille jacet (pulchra o solatia leti)
« Ore tenens hostile caput, dulcique nefandus
« Immoritur tabo! Nos ferrum mite, facesque:

« Illis nuda odia, et feritas jam non eget armis.
« Sic peragant rabidi, claraque hac laude fruantur,
« Dum videas hæc, summe pater! Sed enim hiscere campos
« Conquesti, terræque fugam mirantur? An istos
« Vel sua portet humus?» Magno, sic fatus, agebat
Procursu, fremituque viros. Furor omnibus idem:
Tydeos invisi spoliis, raptoque potiri
Corpore. Non aliter subtexunt astra catervæ
Incestarum avium, longe quibus aura nocentem
Aera, desertasque tulit sine funere mortes.
Illo avidæ cum voce ruunt: sonat arduus æther
Plausibus, et cœlo volucres cessere minores.
Fama per Aonium rapido vaga murmure campum
Spargitur in turmas, solito pernicior index,
Cum lugenda refert: donec cui maxima fando
Damna vehit, trepidas lapsa est Polynicis ad aures.
Diriguit juvenis, lacrymæque hæsere paratæ,
Et cunctata fides. Nimium nam cognita virtus
Œnidæ, credi letum suadetque vetatque.
Sed postquam haud dubio clades auctore reperta est,
Nox oculos, mentemque rapit. Tum sanguine fixo
Membra simul, simul arma ruunt. Madet ardua fletu

Jam galea, atque ocreæ clypeum excepere cadentem.
It mœstus, genua ægra trahens, hastamque sequentem,
Vulneribus seu mille gravis, totosque per artus
Saucius. Assistunt socii, monstrantque gementes.
Tandem ille abjectis, vix quæ portaverat, armis,
Nudus in egregii vacuum jam corpus amici
Procidit, et tali lacrymas cum voce profudit:
« Hasne tibi, armorum spes o suprema meorum,
« Œnide, grates? hæc præmia digna rependi?
« Nudus ut invisa Cadmi tellure jaceres,
« Sospite me? nunc exul ego, æternumque fugatus,
« Quando alius misero, ac melior mihi frater ademptus!
« Nec jam sortitus veteres, regnique nocentis
« Perjurum diadema peto. Quo gaudia tanti
« Empta mihi, aut sceptrum quod non tua dextera tradet?
« Ite, viri, solumque fero me linquite fratri.
« Nil opus arma ultra tentare, et perdere mortes:
« Ite, precor! quid jam dabitis mihi denique majus?
« Tydea consumpsi: quanam hoc ego morte piabo?
« O socer! o Argi! et primæ bona jurgia noctis,
« Alternæque manus, et longi pignus amoris,

« Ira brevis! Non me ense tuo tunc, maxime Tydeu,
« (Et poteras) nostri mactasti in limine Adrasti?
« Quin etiam Thebas me propter, et impia fratris
« Tecta libens, unde haud alius remeasset, adisti,
« Ceu tibimet sceptra, et proprios laturus honores.
« Jam Telamona pium, jam Thesea fama tacebat.
« Qualis et ecce jaces! quæ primum vulnera mirer!
« Quis tuus hic, quis ab hoste cruor? quæ te agmina, quive
« Innumeri stravere globi? ni fallor et ipse
« Invidit pater, et tota Mars impulit hasta. »
Sic ait, et mœrens etiamnum lubrica tabo
Ora viri tergit lacrymis, dextramque reponit.
« Tune meos hostes huc usque exosus? et ultra
« Sospes ego? » Exuerat vagina turbidus ensem,
Aptabatque neci : comites tenuere, socerque
Castigat, bellique vices ac fata revolvens,
Solatur tumidum, longeque a corpore caro
Paulatim, unde dolor, letique animosa voluntas,
Amovet, et tacite ferrum inter verba reponit.
Ducitur, amisso qualis consorte laborum,
Deserit inceptum media inter jugera sulcum
Taurus iners, colloque jugum deforme remisso
Parte trahit, partem lacrymans sustentat arator.
Ecce autem hortatus Eteoclis, et arma secuti,
Lecta manus, juvenes, quos nec Tritonia bello,

Nec prope collata sprevisset cuspide Mavors,
Adventant. Contra collecta ut pectora parmæ
Fixerat, atque hastam longe protenderat, hæret
Arduus Hippomedon. Ceu fluctibus obvia rupes,
Cui neque de cœlo metus, et fracta æquora cedunt:
Stat cunctis immota minis: timet ipse rigentem
Pontus, et ex alto miseræ novere carinæ.
Tunc prior Aonides: (validam simul elicit hastam)
« Non pudet hos manes, hoc infamantia bellum
« Funera, Dîs coram, et cœlo inspectante, tueri?
« Scilicet egregius sudor, memorandaque virtus,
« Hanc tumulare feram? ne non mœrentibus Argos
« Exsequiis lacrymandus eat? mollique feretro
« Infandam ejectans saniem? dimittite curam:
« Nullæ illum volucres, nulla impia monstra, nec ipse,
« Si demus, pius ignis edat.» Nec plura; sed ingens
Intorquet jaculum, duro quod in ære moratum,
Transmissumque tamen clypei stetit orbe secundo.
Inde Pheres, acerque Lycus: sed cassa Pheretis
Hasta redit; Lycus excelso terrore comantem
Perstrinxit galeam: convulsæ cuspide longe
Diffugere jubæ, patuitque ingloria cassis.
Ipse nec ire retro, nec in obvia concitus arma
Exsilit, inque eadem sese vestigia semper

Obversus cunctis profert, recipitque, nec unquam
Longius indulget dextræ, motusque per omnes
Corpus amat : corpus servans, circumque supraque
Vertitur. Imbellem non sic amplexa juvencum,
Infestante lupo, cum primum fœta tuetur
Mater, et ancipiti circumfert cornua gyro :
Ipsa nihil metuens, sexusque oblita minoris,
Spumat, et ingentes imitatur fœmina tauros.
Tandem intermissa jaculantum nube, potestas
Reddere tela fuit; namque et Sicyonius Alcon
Venerat auxilio, Pisæaque præpetis Idæ
Turba subit, cuneumque replent. His fretus in hostes
Lernæam jacit ipse trabem. Volat illa sagittis
Æqua fuga, mediumque, nihil cunctata, Polyten
Transabit, et juncti clypeum cavat improba Mopsi.
Phocea tunc Cydona, Tanagræumque Phalantum,
Atque Erycem, hunc retro conversum, et tela petentem,
Dum spes nulla necis, crinito a vertice figit.
Faucibus ille cavis hastam non ore receptam
Miratur moriens; pariterque et murmure plenus
Sanguis, et expulsi salierunt cuspide dentes.
  Ausus erat furto dextram injectare Leonteus,
Pone viros atque arma latens; positumque trahebat
Prenso crine caput. Vidit, quanquam undique crebræ

Hippomedon ante ora minæ, sævoque protervam
Abstulit ense manum; simul increpat: « Hanc tibi Tydeus,
« Tydeus ipse rapit: post et confecta virorum
« Fata time, magnosque miser fuge tangere manes. »
Ter Cadmæa phalanx torvum abduxere cadaver:
Ter retrahunt Danai. Siculi velut anxia puppis
Seditione maris, nequicquam obstante magistro,
Errat, et averso redit in vestigia velo.
Non ibi Sidoniæ valuissent pellere cœpto
Hippomedonta manus. Non illum impacta moverent
Tormenta oppositum, formidatique superbis
Turribus impulsus tentato umbone redissent.
Sed memor Elysii regis, noxasque retexens
Tydeos, in medios astu subit impia campos
Tisiphone. Sensere acies, subitusque cucurrit
Sudor equis, sudorque viris: quanquam ore remisso,
Inachium fingebat Halyn: nusquam impius ignis,
Verberaque, et jussi tenuere silentia crines.
Arma gerit, juxtaque feri latus Hippomedontis,
Blanda genas, vocemque, venit; tamen ille loquentis
Extimuit vultus, admiraturque timorem.
Ille autem lacrymans: « Tu nunc, ait, inclyte, frustra
« Exanimes socios, inhumataque corpora Graiûm,

« (Scilicet is nobis metus, aut jam cura sepulcri ?)
« Protegis, ipse manu Tyria jam captus Adrastus,
« Raptatur, teque ante alios, te voce, manuque
« Invocat. Heu ! qualem lapsare in sanguine vidi,
« Exutum canos, lacero diademate, crines.
« Nec procul hinc, adverte oculos : ubi plurimus ille
« Pulvis, ubi ille globus. » Paulum stetit anxius heros,
Librabatque metus. Premit aspera virgo : « quid hæres ?
« Imus ? an hi retinent manes ? et vilior ille
« Qui superest ? » Miserum sociis opus, et sua mandat
Prælia, et unanimi vadit desertor amici,
Respiciens tamen, et, revocent si forte, paratus.
Inde legens turbata trucis vestigia Divæ,
Huc illuc frustra ruit avius, impia donec
Eumenis ex oculis, rejecta cœrula parma,
Fugit, et innumeri galeam rupere cerastæ.
Aspicit infelix, discussa nube, quietos
Inachidas, currumque nihil metuentis Adrasti.
Et Tyrii jam corpus habent. Jam gaudia magnæ
Testantur voces : victorque ululatus inerrat
Auribus, occultoque ferit præcordia luctu.
Ducitur hostili (proh dura potentia fati !)
Tydeus ille solo, modo cui Thebana sequenti
Agmina, sive gradum, seu frena effunderet, ingens

Limes utrinque datus : nusquam arma, manusque ; quiescunt :
Nulla viri feritas. Juvat ora rigentia leto,
Et formidatos impune lacessere vultus.
Hic amor, hoc una timidi, fortesque sequuntur
Nobilitare manus, infectaque sanguine tela
Conjugibus servant, parvisque ostendere natis.
Sic ubi Maura diu populatum rura leonem,
Quem propter, clausique greges, vigilantque magistri,
Pastorum lassæ debellavere cohortes;
Gaudet ager : magno subeunt clamore coloni,
Præcerpuntque jubas, immaniaque ora recludunt,
Damnaque commemorant : seu jam sub culmine fixus
Excubat, antiquo seu pendet gloria luco.
At ferus Hippomedon, quanquam jam sentit inane
Auxilium, et seram rapto pro corpore pugnam,
It tamen, et cæcum rotat irrevocabilis ensem.
Vix socios, hostemque nihil dum tardet euntem
Secernens ; sed cæde nova jam lubrica tellus
Armaque, seminecesque viri, currusque soluti
Impediunt, lævumque femur, quod cuspide fixum
Regis Echionii, seu dissimulaverat ardens,
Sive ibi nescierat. Mœstum videt Hoplea tandem.
Tydeos hic magni fidus comes, et modo frustra
Armiger, alipedem prona cervice tenebat
Fatorum ignarum domini, solumque frementem

Quod vacet, inque acies audentior ille pedestres.
Hunc aspernantem tumido nova pondera tergo
(Unam quippe manum domitis expertus ab annis)
Corripit, affaturque : « Quid o nova jussa recusas,
« Infelix sonipes ? nusquam tibi dulce superbi
« Regis onus : non jam Ætolo satiabere campo,
« Gaudentemque jubam per stagna Acheloïa solves.
« Quod superest, caros, i, saltem ulciscere manes,
« Aut sequere; extorrem neu tu quoque læseris umbram
« Captivus, tumidumque equitem post Tydea portes.
Audisse, accensumque putes : hoc fulmine raptum
Abstulit, et similes minus indignatur habenas.
Semifer aeria talis Centaurus ab Ossa
Desilit in valles : ipsum nemora alta tremiscunt,
Campus equum. Trepidi cursu glomerantur anhelo
Labdacidæ : premit ille super, nec opinaque ferro
Colla metens, linquit truncos post terga cadentes.
Ventum erat ad fluvium : solito tunc plenior alveo,
Signa mali, magna se mole Ismenos agebat.
Illa brevis requies, illo timida agmina lassam
De campis egere fugam. Stupet hospita belli

Unda viros, claraque armorum incenditur umbra.
Insiluere vadis; magnoque fragore solutus
Agger, et adversæ latuerunt pulvere ripæ.
Ille quoque hostiles saltu majore per undas
Irruit attonitis (longum dimittere habenas)
Sicut erat, tantum viridi defixa parumper
Cespite, populeo commendat spicula trunco.
Tunc vero exanimes tradunt rapientibus ultro
Arma vadis: alii dimissa casside, quantum
Tendere conatus animæ valuere sub undis,
Turpe latent. Multi fluvium transmittere nando
Aggressi; sed vincla tenent, laterique repugnat
Balteus, et madidus deducit pectora thorax.
Qualis cœruleis tumido sub gurgite terror
Piscibus, arcani quoties devexa profundi
Scrutantem delphina vident: fugit omnis in imos
Turba lacus, viridesque metu stipantur in algas;
Nec prius emersi, quam summa per æquora flexus
Emicet, et visis malit certâre carinis.
Talis agit sparsos, mediisque in fluctibus heros
Frena manu pariter, pariter regit arma, pedumque
Remigio sustentat equum, consuetaque campo
Fluctuat, et mersas levis ungula quærit arenas.
Sternit Iona Chromis: Chromin Antiphus; Antiphon Hypseus;
Hypseus Astyagen, evasurumque, relicto
Amne, Linum, ni fata vetent, et stamine primo
Ablatum tellure mori. Premit agmina Thebes
Hippomedon: turbat Danaos Asopius Hypseus;

Amnis utrumque timet : crasso vada mutat
uterque
Sanguine, et a fluvio neutri fatale reverti.
Jam laceri pronis volvuntur cursibus artus,
Oraque, et abscisæ redeunt in pectora dextræ.
Spicula jam, clypeosque leves, arcusque remissos
Unda vehit, galeasque vetant descendere cristæ.
Summa vagis late sternuntur flumina telis :
Ima viris. Illic luctantur corpora leto,
Efflantesque animas retro premit obvius amnis.
Flumineam, rapiente vado, puer Agrius ulmum
Prenderat : insignes humeros ferus ense
Menœceus
Amputat. Ille cadens, nondum conamine
adempto,
Truncus in excelsis spectat sua brachia ramis.
Hypseos hasta Sagen ingenti vulnere mersit;
Ille manet fundo, rediit pro corpore sanguis.
Desiluit ripis fratrem rapturus Agenor
Heu miser! et tenuit; sed saucius ille levantem
Degravat amplexu. Poterat resolutus Agenor
Emersisse vadis; puduit sine fratre reverti.
Surgentem dextra Chaletum, vulnusque
minantem
Sorbebat rapidus nodato gurgite vortex :
Jam vultu, jam crine latet, jam dextera
nusquam :
Ultimus abruptas ensis descendit in undas.
Mille modis leti miseros mors una fatigat.
Induit a tergo Mycalesia cuspis Agyrten;
Respexit, nusquam auctor erat; sed concita
tractu

Gurgitis, effugiens invenerat hasta cruorem.
Figitur et validos sonipes Ætolus in armos,
Exsiluitque alte vi mortis, et aera pendens
Verberat. Haud tamen est turbatus flumine ductor:
Sed miseratur equum, magnoque e vulnere telum
Exuit ipse gemens, et sponte remisit habenas.
Inde pedes repetit pugnas, gressuque, manuque
Certior. Et segnem Nomium, fortemque Mimanta,
Thebæumque Lychan, Anthedoniumque Lycetum
Continuat ferro, geminisque e fratribus unum
Thespiaden. Eadem poscenti fata Panemo:
« Vive superstes, ait, diræque ad mœnia Thebes
« Solus abi, miseros non decepture parentes.
« Dî bene! quod pugnas rapidum dejecit in amnem
« Sanguinea Bellona manu! Trahit unda timentes
« Gurgite gentili, nuda nec flebilis umbra
« Stridebit vestros Tydeus inhumatus ad ignes.
« Ibitis æquoreis crudelia pabula monstris:
« Illum terra vehit, suaque in primordia solvit. »
Sic premit adversos, et acerbat vulnera dictis.
Et nunc ense furit, nunc tela natantia raptans
Ingerit: innuptæ comitem Therona Dianæ,
Ruricolamque Gyan, cum fluctivago Ergino,
Intonsumque Hersen, contemptoremque profundi

Crethea, nimbosam qui sæpe Caphareos arcem
Euboicasque hiemes, parva transfugerat alno.
Quid non fata queant? trajectus pectora ferro
Volvitur in fluctus. Heu cujus naufragus undæ!
Te quoque sublimi transnantem flumina curru,
Dum socios, Pharsale, petis, resupinat ademptis
Dorica cuspis equis. Illos violentia sævi
Gurgitis, infelixque jugi concordia mergit.
  Nunc age, quis tumidis magnum expugnaverit undis
Hippomedonta labor; cur ipse excitus in arma
Ismenos, doctæ nosse indulgete sorores:
Vestrum opus ire retro, et senium depellere Famæ.
  Gaudebat Fauno nymphaque Ismenide natus
Maternis bellare tener Crenæus in undis:
Crenæus, cui prima dies in gurgite fido,
Et natale vadum, et virides cunabula ripæ.
Ergo ratus nihil Elysias ibi posse sorores,
Lætus adulantem nunc hoc, nunc margine ab illo
Transit avum. Levat unda gradus, seu defluus ille,
Sive obliquus eat; nec, cum subit obvius, ullas
Stagna dedere moras, pariterque revertitur amnis.
Non Anthedonii tegit hospitis inguina pontus
Blandior, æstivo nec se magis æquore Triton
Exserit, aut caræ festinus ad oscula matris
Cum remeat, tardumque ferit delphina Palæmon.
  Arma decent humeros, clypeusque insignis, et auro

Lucidus, Aoniæ cælatur origine gentis.
Sidonis hic blandi per candida terga juvenci
Jam secura maris, teneris jam cornua palmis
Non tenet : extremis alludunt æquora plantis.
Ire putes clypeo, fluctusque secare juvencum.
Adjuvat unda fidem : pelago nec discolor amnis.
Tunc audax pariter telis, et voce proterva,
Hippomedonta petit : « Non hæc fæcunda veneno
« Lerna, nec Herculeis haustæ serpentibus undæ :
« Sacrum amnem, sacrum, et miser experiere Deum, qui
« Altrices irrumpis aquas. » Nihil ille, sed ibat
Cominus : opposuit cumulo se densior amnis,
Tardavitque manum : vulnus tamen illa retentum
Pertulit, atque animæ tota in penetralia sedit.
Horruit unda nefas : silvæ flevistis utræque :
Et graviora cavæ sonuerunt murmura ripæ.
Ultimus ille sonus moribundo emersit ab ore :
« Mater! » In hanc miseri ceciderunt flumina vocem.
At genitrix cœtu glaucarum cincta sororum,
Protinus icta malo, vitrea de valle, solutis
Exsiliit furibunda comis, ac verbere crebro
Oraque pectoraque, et viridem scidit horrida vestem.
Utque erupit aquis, iterumque, iterumque trementi
Ingeminat, Crenæe, sono. Nusquam ille, sed index
Desuper. « Ah miseræ nimium noscenda parenti,

« Parma natat. » Jacet ille procul, qua mixta supremum
Ismenon primi mutant confinia ponti.
Fluctivagam sic sæpe domum, madidosque penates
Halcyone deserta gemit, cum pignora sævus
Auster, et algentes rapuit Thetis invida nidos.
Mergitur orba iterum, penitusque occulta sub undis,
Limite non uno, liquidum qua subter eunti
Lucet iter, miseri nequicquam funera nati
Vestigat, plangitque tamen. Sæpe horridus amnis
Obstat, et obducto caligant sanguine visus.
Illa tamen præceps in tela offendit et enses,
Scrutaturque manu galeas, et prona reclinat
Corpora; nec ponto submota intrabat amaram
Dorida, possessum donec jam fluctibus altis
Nereïdum miserata cohors, ad pectora matris
Impulit. Illa manu, ceu vivum, amplexa reportat,
Insternitque toris riparum, atque humida siccat
Mollibus ora comis, atque hæc ululatibus addit:
« Hoc tibi semidei munus tribuere parentes?
« Nec mortalis avus? sic nostro in gurgite regnas?
« Mitior heu misero discors, alienaque tellus,
« Mitior unda maris! quæ juxta flumina corpus
« Rettulit, et miseram visa exspectasse parentem.
« Hinc mei vultus? hæc torvi lumina patris?
« Hi crines undantis avi? tu nobile quondam
« Undarum, nemorumque decus, quo sospite major

« Diva, et nympharum longe regina ferebar.
« Heus ubinam ille frequens modo circa limina matris
« Ambitus, orantesque tibi servire Napææ?
« Cur nunc te, melius sævo mansura profundo,
« Amplexu misero, tumulis, Crenæe, reporto,
« Non mihi? Nec tantæ pudet (heu!) miseretque ruinæ,
« Dure parens! quæ te alta et ineluctabilis imo
« Condidit amne palus? quo jam nec cruda nepotis
« Funera, nec nostri valeant perrumpere planctus?
« Ecce furit, jactatque tuo se gurgite major
« Hippomedon: illum, ripæque undæque tremiscunt,
« Illius impulsu nostrum bibit unda cruorem.
« Tu piger, et trucibus facilis servire Pelasgis?
« Ad cineres saltem, supremaque justa tuorum
« Sæve, veni; non hic solum accensure nepotem. »
His miscet planctus, multumque indigna cruentat
Pectora: cæruleæ referunt lamenta sorores.
Qualiter Isthmiaco, nondum Nereida, portu
Leucothean planxisse ferunt, dum pectore anhelo
Frigidus in matrem sævum mare respuit infans.
At pater arcano residens Ismenos in antro,
Unde auræ, nubesque bibunt, atque imbrifer arcus

Pascitur, et Tyrios melior venit annus in agros;
Ut lamenta procul (quanquam obstrepit ipse) novosque
Accepit natæ gemitus, levat aspera musco
Colla, gravemque gelu crinem, ceciditque soluta
Pinus adulta manu, dimissaque volvitur urna.
Illum per ripas annoso scrupea limo
Ora exsertantem sylvæ, fluviique minores
Mirantur: tantus tumido de gurgite surgit,
Spumosum attollens apicem, lapsuque sonoro
Pectora cæruleæ rivis manantia barbæ!
Obvia cognatos gemitus, casumque nepotis
Nympharum docet una patrem, monstratque cruentum
Auctorem, dextramque premit. Stetit arduus alto
Amne; manuque genas, et nexa virentibus ulvis
Cornua concutiens, sic turbidus ore profundo
Incipit: « Hunc ne mihi, Superûm regnator, honorem,
« Quod toties hospesque tuis, et conscius actis,
« (Nec memorare timor) falsa nunc improba fronte
« Cornua, nunc vetitam currus disjungere Phœben,
« Dotalesque rogos, deceptaque fulmina vidi,
« Præcipuosque alui natorum? an vilis et illis
« Gratia? ad hunc certe repsit Tirynthius amnem:
« Hac tibi flagrantem Bromium restinximus unda.

« Aspice quas fluvio cædes, quæ funera portem
« Continuus, telis altoque adopertus acervo.
« Omne vadum belli series tenet; omnis anhelat
« Unda nefas, subterque animæ, supraque recentes
« Errant, et geminas jungunt caligine ripas.
« Ille ego clamatus sacris ululatibus amnis,
« Qui molles Thyrsos, Bacchæaque cornua puro
« Fonte lavare feror, stipatus cædibus arctas
« In freta quæro vias. Non Strymonos impia tanto
« Stagna cruore natant; non spumifer altius Ebrus,
« Gradivo bellante, rubet. Nec te admonet altrix
« Unda, tuasque manus, jam pridem oblite parentum
« Liber? An Eoüs melius pacatur Hydaspes?
« At tu qui tumidus spoliis, et sanguine gaudes
« Insontis pueri, non hoc ex amne potentem
« Inachon, aut sævas victor revehêre Mycenas,
« Ni mortalis ego, et tibi ductus ab æthere sanguis. »
Sic ait infrendens; et sponte furentibus undis
Signa dedit. Mittit gelidus montana Cithæron
Auxilia, antiquasque nives, et pabula brumæ
Ire jubet. Frater tacitas Asopos eunti
Conciliat vires, et hiulcis flumina venis
Suggerit. Ipse cavæ scrutatur viscera terræ,
Stagnaque, torpentesque lacus, pigrasque paludes
Excutit, atque avidos tollens ad sidera vultus,

Humentes nebulas exhaurit, et aëra siccat.
  Jamque super ripas utroque extantior ibat
Aggere, jam medium modo qui superaverat amnem
Hippomedon intactus aquis, humerosqu manusque,
Miratur crevisse vadum, seseque minorem.
Hinc atque hinc tumidi fluctus, animosaque surgit
Tempestas instar pelagi, cum Pleiadas haurit,
Aut nigrum trepidis impingit Oriona nautis.
Non secus æquoreo jactat Theumesius amnis
Hippomedonta salo, semperque umbone sinistro
Tollitur, et clypeum nigrante supervenit æstu
Spumeus assultans, fractaque refunditur unda,
Et cumulo majore redit. Nec mole liquenti
Contentus, carpit putres servantia ripas
Arbusta, annosasque trabes, ejectaque fundo
Saxa rotat. Stat pugna impar amnisque virique,
Indignante Deo, nec enim dat terga, nec ullis
Frangitur ille minis, venientesque obvius undas
Intrat, et objecta dispellit flumina parma.
Stant, terra fugiente, gradus; et poplite tenso
Lubrica saxa tenet, genibusque obnixus, et hærens
Subruta fallaci servat vestigia limo,
  Sic etiam increpitans: « Unde hæc, Ismene, repente
« Ira tibi? quove has traxisti gurgite vires,
« Imbelli famulante Deo? solumque cruorem
« Fœmineis experte choris, cum Bacchica mugit
« Buxus, et insanæ maculant trieterida matres? »

Dixerat: atque illi sese Deus obtulit ultro
Turbidus imbre genas, et nube natantis arenæ;
Nec sævit dictis, trunca sed pectora quercu
Ter, quater, oppositi, quantum ira, Deusque valebant,
Impulit assurgens. Tandem vestigia flexit,
Excussumque manu tegmen, conversaque lente
Terga refert. Instant undæ, sequiturque labantem
Amnis ovans; nec non saxis, et grandine ferri
Desuper infestant Tyrii, geminoque repellunt
Aggere. Quid faciat bellis obsessus et undis?
Nec fuga jam misero, nec magnæ copia mortis.
Stabat gramineæ producta crepidine ripæ
Undarum ac terræ dubio, sed amicior undis
Fraxinus, ingentique vadum possederat umbra.
Hujus opem (nam qua terras invaderet?) unca
Arripuit dextra, nec pertulit illa trahentem;
Sed majore supra, quam stabat pondere victa
Solvitur, et qua stagna subit radice, quibusque
Arentem mordebat humum, demissa superne
Injecit trepido sese, ripamque, nec ultra
Passurum subitæ vallavit ponte ruinæ.
Huc undæ coëunt, et ineluctabile cœnum
Vorticibusque cavis sedit, crescitque barathrum.
Jamque humeros, jam colla ducis sinuosa vorago
Circuit. Hic demum victus suprema fateri
Exclamat: « Fluvione (pudet!) Mars inclyte merges
« Hanc animam? segnesque lacus, et stagna subibo,

« Ceu pecoris custos, subiti torrentis iniquis
« Interceptus aquis? Adeone occumbere ferro
« Non merui? » Tandem precibus commota, Tonantem
Juno subit : « Quonam miseros, sator inclyte divûm,
« Inachidas, quonam usque premes? jam Pallas et odit
« Tydea, jam rapto tacuerunt augure Delphi.
« En meus Hippomedon, cui gentis origo Mycenæ,
« Argolicique lares, numenque ante omnia Juno,
« (Sic ego fida meis!) pelagi crudelibus ibit
« Præda feris? certe tumulos, supremaque victis
« Busta dabas. Ubi Cecropiæ post prælia flammæ?
« Theseos ignis ubi est? » Non spernit conjugis æquas
Ille preces : leviterque oculos ad mœnia Cadmi
Rettulit, et viso sederunt flumina nutu.
Illius exsangues humeri, et perfossa patescunt
Pectora. Ceu ventis alte conflata resedit
Tempestas, surgunt scopuli, quæsitaque nautis
Terra, et ab infestis descendunt æquora saxis.
Quid ripas tenuisse juvat? premit undique nimbo
Telorum Phœnissa cohors; nec tegmina membris
Ulla, omnisque patet leto. Tunc vulnera manant,
Quique sub amne diu stupuit cruor, aëre nudo
Solvitur, et tenues venarum laxat hiatus,

Incertique labant undarum frigore gressus.
Procumbit, Getico qualis procumbit in Hæmo,
Seu Boreæ furiis, putri seu robore quercus,
Cœlo mixta comas, ingentemque aëra laxat.
Illam nutantem nemus, et mons ipse tremiscit,
Quo tellure cadat, quas obruat ordine sylvas.
Non tamen aut ensem, galeamve audacia cuiquam
Tangere: vix credunt oculis, ingentiaque horrent
Funera, et astrictis accedunt cominus armis.
Tandem Hypseus adiit, capulumque in morte tenenti
Extrahit, et torvos laxavit casside vultus.
Itque per Aonios alte mucrone corusco
Suspensam ostentans galeam, et clamore superbit:
« Hic ferus Hippomedon, hic formidabilis ultor
« Tydeos infandi, debellatorque cruenti
« Gurgitis. » Agnovit longe, pressitque dolorem
Magnanimus Capaneus; telumque immane lacerto
Hortatur librans. « Ades o mihi, dextera! tantum
« Tu præsens bellis, et inevitabile numen,
« Te voco, te solam, superûm contemptor, adoro. »
Sic ait; et voti sese facit ipse potentem.
It tremebunda abies, clypeum per et ærea terga
Loricæ, tandemque animam sub pectore magno
Deprendit. Ruit haud alio quam celsa fragore

Turris, ubi innumeros penitus quassata per ictus,
Labitur, effractamque aperit victoribus urbem.
Cui super assistens : « Non inficiamur honorem
« Mortis, ait ; refer huc oculos, ego vulneris auctor.
« Lætus abi, multumque aliis jactantior umbris. »
Tunc ensem, galeamque rapit, clypeumque revellit
Ipsius ; exanimemque tenens super Hippomedonta :
« Accipe, ait, simul hostiles, dux magne, tuasque
« Exuvias. Veniet cineri decus, et suus ordo
« Manibus : interea, justos dum reddimus ignes,
« Hoc ultor Capaneus operit tua membra sepulcro. »
Sic anceps dura belli vice mutua Grajis,
Sidoniisque simul nectebat vulnera Mavors.
Hic ferus Hippomedon, illic non segnior Hypseus
Fletur, et alterni præbent solatia luctus.
Tristibus interea somnum turbata figuris,
Torva sagittiferi mater Tegeatis Ephebi,
Crine dato passim, plantisque ex more solutis,
Ante diem gelidas ibat Ladonis ad undas,
Purgatura malum, fluvio vivente, soporem.
Namque per attonitas curarum pondere noctes
Sæpe et delapsas adytis, quas ipsa dicarat,
Exuvias, seque ignotis errare sepulcris

Extorrem nemoris, Dryadumque a plebe fugatam :
Sæpe novos nati bello rediisse triumphos,
Armaque, et alipedem notum, comitesque videbat,
Nusquam ipsum ; nunc ex humeris fluxisse pharetras,
Effigiesque suas, simulacraque nota cremari.
Præcipuos sed enim illa metus portendere visa est
Nox miseræ, totoque erexit pectore matrem.
Nota per Arcadias felici robore sylvas
Quercus erat, triviæ quam desacraverat ipsa
Electam turba nemorum, numenque colendum
Fecerat. Hic arcus, et fessa reponere tela,
Armaque curva suum, et vacuorum terga leonum
Figere, et ingentes æquantia cornua sylvas.
Vix ramis locus : agrestes adeo omnia cingunt
Exuviæ, et viridem ferri nitor impedit umbram.
Hanc, ut forte jugis longo defessa redibat
Venatu, modo rapta ferox Erymanthidos ursæ
Ora ferens, multo proscissam vulnere cernit
Deposuisse comam, et rorantes sanguine ramos
Expirasse solo. Quærenti Nympha cruentas
Mænadas, atque hostem dixit sævisse Lyæum.
Dum gemit, et planctu circumdat pectus inani,
Abrupere oculi noctem, mœstoque cubili
Exilit, et falsos quærit per lumina fletus.
Ergo ut inane nefas, merso ter crine, pi

Verbaque sollicitas mâtrum solantia curas
Addidit; armatæ ruit ad delubra Dianæ,
Rore sub Eoo, notasque ex ordine sylvas
Et quercum gavisa videt. Tunc limine Divæ
Astitit, et tali nequicquam voce precatur:
« Virgo potens nemorum, cujus non mollia signa
« Militiamque trucem, sexum indignata, frequento
« More nihil Graio : nec te gens aspera ritu
« Colchis, Amasoniæve magis coluere catervæ.
« Si mihi non unquam Thyasi, ludusve protervæ
« Noctis, et inviso quamvis temerata cubili,
« Non tamen aut teretes Thyrsos, aut mollia gessi
« Pensa, sed in tetricis, et post connubia, lustris,
« Sic quoque venatrix, animoque innupta remansi.
« Nec mihi secretis culpam occultare sub antris
« Cura, sed ostendi natum, posuique trementem
« Ante tuos confessa pedes. Nec degener ille
« Sanguinis, inque meos reptavit protinus arcus;
« Tela puer lacrymis, et prima voce poposcit.
« Hunc mihi (quid trepidæ noctes, somnusque minantur?)
« Hunc, precor, audaci qui nunc ad prælia voto,
« Heu nimium tibi fisus! abit, da visere belli
« Victorem! vel si ampla peto, da visere tantum.

« Hic sudet, tuaque arma ferat : preme, diva, malorum
« Signa : quid in nostris, nemoralis Delia, sylvis
« Mœnades hostiles, Thebanaque numina regnant?
« Hei mihi! cur penitus (simque augur cassa futuri)
« Cur penitus, crudeli interpretor omine quercum?
« Quod si vera sopor miseræ præsagia mittit,
« Per te, maternos, mitis Dictynna, labores,
« Fraternumque decus, justis hunc fige sagittis
« Infelicem uterum. Miseræ sine funera matris
« Audiat ille, precor. » Dixit; fletuque soluto,
Aspicit et niveæ saxum maduisse Dianæ.
Illam diva ferox etiamnum in limine sacro
Expositam, et gelidas verrentem crinibus aras
Linquit, et in mediis frondentem Mænalon astris
Exsuperat gressu, saltumque ad mœnia Cadmi
Destinat, interior cœli qua semita lucet
Diis tantum, et cunctas juxta videt ardua terras.
Jamque fere medium Parnassi frondea præter
Colla tenebat iter, cum fratrem nube corusca
Aspicit haud solitum visu. Remeabat ab armis
Mœstus Echioniis, demersi funera lugens
Auguris. Irrubuit cœli plaga, sidere mixto;
Occursuque sacro pariter jubar arsit utrinque,
Et coïere arcus, et respondere pharetræ.
Ille prior : « Scio Labdacidas, germana, cohortes,
« Et nimium fortes ausum petere Arcada pugnas
« Fida rogat genitrix. Utinam indulgere precanti

« Fata darent! en ipse mei (pudet) irritus arma
« Cultoris, frondesque sacras, ad inania vidi
« Tartara, et in memet versos descendere vultus.
« Nec tenui currus, terræque abrupta coëgi,
« Sævus ego, immeritusque coli. Lugentia cernis
« Antra, soror? mutasque domos? Hæc sola rependo
« Dona pio comiti. Nec tu peritura movere
« Auxilia, et mœstos in vanum perge labores.
« Finis adest juveni. Non hoc mutabile fatum;
« Nec te nunc dubiis fraterna oracula fallunt.
« At decus extremum misero, » confusa vicissim
« Virgo refert, « duræque licet solatia morti
« Quærere. Nec fugiet pœnas quicunque nefandam
« Insontis pueri scelerârit sanguine dextram
« Impius; et nostris fas sit sævire sagittis. »
Sic effata movet gressus, libandaque fratri
Parcius ora tulit, Thebasque infesta petivit.
At pugna ereptis major crudescit utrinque
Regibus, alternosque ciet vindicta furores.
Hypseos hinc turmæ, desolatumque magistro
Agmen, at hic gravius fremit Hippomedontis ademptí
Orba cohors. Præbent obnixi pectora ferro.
Idem ardor rabidis externum haurire cruorem,
Ac fudisse suum. Nec se vestigia mutant:
Stat cuneo defixa acies, hostique cruento
Dant animas et terga negant, cum, lapsa per auras,
Vertice Dircæi velox Latonia montis
Astitit. Agnoscunt colles, notamque tremiscit

Sylva Deam, sævis ubi quondam exserta sagittis
Fæcundam lasso Nioben consumpserat arcu.
  Illum acies inter medias jam cæde superbum
Nescius armorum, et primas tunc passus habenas
Venator raptabat equus; quem discolor ambit
Tigris, et auratis adverberat unguibus armos.
Colla sedent, nodis et castigata jubarum
Libertas: nemorisque notæ sub pectore primo
Jactantur, niveo lunata monilia dente.
Ipse bis Œbalio saturatam murice pallam
Lucentesque auro tunicas; (hoc neverat unum
Mater opus.) Tenui collectus in ilia vinclo,
Cornipedis lævo clypeum demiserat armo,
Ense gravis nimio: tereti juvat aurea morsu
Fibula, pendentes circum latera aspera cinctus,
Vaginæque sonum, tremulæque audire pharetræ
Murmur, et a cono missas in terga catenas.
Interdum cristas hilaris jactare comantes,
Et pictum gemmis galeæ jubar; ast ubi pugnà
Cassis anhela calet, resoluto vertice nudus
Exoritur. Tunc dulce comæ, radiisque micantes
Dulce nitent visus, et quas dolet ipse morari
Nondum mutatæ rosea lanugine malæ.
Nec formæ sibi laude placet, multumque severis
Asperat ora minis; sed frontis servat honorem
Ira decens. Dat sponte locum Thebana juventus
Natorum memores, intentaque tela retorquent:
Sed premit, et sævas miserantibus ingerit hastas.
Illum et Sidoniæ juga per Theumesia Nymphæ
Bellantem, atque ipso sudore et pulvere gratum
Laudant, et tacito ducunt suspiria voto.

Talia cernenti mitis subit alta Dianæ
Corda dolor, fletuque genas violata : « Quod, inquit,
« Nunc tibi, quod leti quæram Dea fida propinqui
« Effugium ? Hæc ne ultro properasti ad prælia, sæve,
« Ac miserande puer ? cruda, heu! festinaque virtus
« Suasit, et hortatrix animosi gloria leti.
« Scilicet angustum, jam dudum urgentibus annis,
« Mænalium, tibi, parve, nemus; perque antra ferarum
« Vix tutæ sine matre viæ; silvestria cujus
« Nondum tela procax, arcumque tractare valebas :
« Et nunc illa meas ingentem plangit ad aras
« Invidiam, surdasque fores et limina lassat.
« Tu dulces lituos, ululataque prælia gaudes
« Felix, et miseræ tantum periture parenti ! »
Ne tamen extremo frustra morientis honori
Adfuerit, venit in medios caligine fulva
Septa globos, primumque furata sagittas
Audacis tergo pueri, cœlestibus implet
Coryton telis, quorum sine sanguine nullum
Effugit; ambrosio tunc spargit membra liquore,
Spargit equum, ne quo temeretur vulnere corpus
Ante necem, cantusque sacros, et conscia miscet
Murmura, secretis quæ Colchidas ipsa sub antris
Nocte docet, monstratque feras quærentibus herbas.
Tunc vero, exserto circumvolat igneus arcu,

Nec se mente regit, patriæ, matrisque, suique
Immemor, et nimium cœlestibus utitur armis.
Ut leo, cui parvo mater Getula cruentos
Suggerit ipsa cibos, cum primum crescere sensit
Colla jubis, torvusque novos respexit ad ungues,
Indignatur ali, tandemque effusus apertos
Liber amat campos, et nescit in antra reverti.
Quos, age, Parrhasio sternis, puer improbe, cornu?
Prima Tanagræum turbavit arundo Chorœbum,
Extremo galeæ, primoque in margine parmæ,
Angusta transmissa via. Stat faucibus unda
Sanguinis, et sacri facies rubet igne veneni.
Sævit in Eurytion, cui luminis orbe sinistro
Aspera tergeminis acies se condidit uncis.
Ille trahens oculo plenam labente sagittam,
Ibat in auctorem : sed divûm fortia quidnon
Tela queant? alio geminatum lumine vulnus
Explevit tenebras, sequitur tamen improbus hostem,
Qua meminit, fusum donec prolapsus in Idam
Decidit; hic sævi miser inter funera belli
Palpitat, et mortem, sociosque, hostesque precatur.
Addit Abantiadas, insignem crinibus Argum,
Et male dilectum miseræ Cydona sorori.
Illi perfossum telo patefecerat inguen :
Huic geminum obliqua trajecit arundine tempus.
Exstitit hac ferrum, velox hac penna remansit :
Fluxit utrinque cruor. Nulli tela aspera mortis

Dant veniam. Non forma Lamum, non infula Lygdum,
Non pubescentes texerunt Æolon anni.
Figitur ora Lamus, flet saucius inguina Lygdus;
Perfossam telo niveam gemis, Æole, frontem.
Te præceps Eubœa tulit, te candida Thisbe
Miserat: hunc virides non excipietis, Amyclæ.
Nunquam cassa manus; nullum sine vulnere fugit
Missile; nec requies dextræ, sonitumque priori
Jungit arundo sequens. Unum quis crederet arcum,
Aut unam sævire manum? modo dirigit ictus,
Nunc latere alterno dubius conamina mutat:
Nunc fugit instantes, et solo respicit arcu.
Et jam mirantes, indignantesque coïbant
Labdacidæ, primusque Jovis de sanguine claro
Amphion, ignarus adhuc quæ funera campis
Ille daret: « quonam usque moram lucrabere fati,
« O multum miseros puer orbature parentes?
« Quin etiam menti tumor, atque audacia gliscit,
« Congressus dum nemo tuos, pugnamque minorem
« Dignatur bellis, iramque relinqueris infra.
« I, repete Arcadiam, mixtusque æqualibus illic,
« Dum ferus hic vero desævit pulvere Mavors,
« Prælia lude domi. Quod si te mœsta sepulcri
« Fama movet, dabimus. Leto moriere virorum. »

Jam dudum hunc contra stimulis gravioribus ardet
Trux Atlantiades. Nec dum ille quieverat, infit :
« Sera etiam in Thebas, quarum hic exercitus, arma
« Profero. Quisnam adeo puer, ut bellare recuset
« Talibus? Arcadiæ stirpem, et fera semina gentis,
« Non Thebana, vides. Non me sub nocte silenti
« Thyas Echionio genitrix famulata Lyæo
« Edidit, haud unquam deformes vertice mitras
« Induimus; turpique manu jactavimus hastam.
« Protinus astrictos didici reptare per amnes,
« Horrendasque domos magnarum intrare ferarum :
« Et quid plura loquar? ferrum mea semper et arcus
« Mater habet : vestræ feriunt cava tympana matres. »
Non tulit Amphion, vultumque et in ora loquentis
Telum immane rotat; sed ferri lumine diro
Turbatus sonipes, sese dominumque retorsit
In latus, atque avidam transmisit devius hastam.
Acrior hoc juvenem stricto mucrone petebat
Amphion, cum se medio Latonia campo
Injicit ante oculos : omni stetit obvia vultu.
Hærebat juveni devinctus amore pudico
Mænalius Dorceus, cui bella suumque timorem,

Mater, et audaces pueri mandaverat annos.
Hujus tum vultum Dea dissimulata profatur:
« Hactenus Ogygias satis infestasse catervas,
« Parthenopæe, satis. Miseræ jam parce parenti:
« Parce Deis quicunque favent. » Nec territus ille:
« Hunc sine me (nec plura petam), fidissime Dorceu,
« Sternere humi, qui tela meis gerit æmula telis,
« Et similes cultus, et frena sonantia jactat.
« Frena regam; cultus Triviæ pendebitis alto
« Limine; captivis matrem donabo pharetris. »
Audiit, et mixto risit Latonia fletu.
Viderat hanc cœli jamdudum in parte remota
Gradivum complexa Venus; dumque anxia Thebas
Commemorat, Cadmumque viro, caræque nepotes
Harmoniæ, pressum tacito sub corde dolorem
Tempestiva movet: « Nonne hanc, Gradive, protervam
« Virginitate vides mediam se ferre virorum
« Cœtibus? utque acies audax, et Martia signa
« Temperet? en etiam donat, præbetque necandos
« Tot nostra de gente viros. Huic tradita virtus,
« Huic furor? agrestes superest tibi figere damas. »
Desiluit justis commotus in arma querelis
Bellipotens, cui sola vagum per inane ruenti
Ira comes: reliqui sudant ad bella Furores.
Nec mora, cum mœstam monitu Latoïda duro

Increpat assistens : « Non hæc tibi prælia Divûm
« Dat pater : armiferum ni protinus improba campum
« Deseris, huic æquam nosces nec Pallada dextræ. »
Quid faciat contra ? Premit hinc Mavortia cuspis,
Hinc plenæ tibi, parve, colus : Jovis inde severi
Vultus : abit solo post hæc evicta pudore.
At pater Ogygias Mavors circumspicit alas,
Horrendumque Dryanta movet, cui sanguinis auctor
Turbidus Orion, comitesque odisse Dianæ.
Inde furit primum : hic turbatos arripit ense
Arcadas, exarmatque ducem. Cadit agmine longo
Cyllenes populus, Tegeesque habitator opacæ,
Æpitiique duces fugiunt, Pheneique phalanges.
Ipsum autem, et lassa fidit prosternere dextra,
Nec servat vires, etenim huc jam fessus, et illuc,
Mutabat turmas ; urgent præsagia mille
Funeris, et nigræ præcedunt nubila mortis.
Jamque miser raros comites verumque videbat
Dorcea, jam vires paulatim abscedere sentit,
Sentit et exhaustas humero leviore pharetras.
Jam minus atque minus fert arma, puerque videtur
Et sibi ; cum torva clypei metuendus obarsit
Luce Dryas, tremor ora repens, ac viscera torsit

Arcados. Utque feri vectorem fulminis albus
Cum supra respexit olor, cupit hiscere ripam
Strymonos, et trepidas in pectora contrahit alas:
Sic juvenem, sævi conspecta mole Dryantis,
Jam non ira subit, sed leti nuntius horror.
Arma tamen, frustra superos triviamque precatus,
Molitur pallens, et surdos expedit arcus.
Jamque instat telis, et utramque obliquus in ulnam
Cornua contingit mucrone, et pectora nervo:
Cum ducis Aonii magno cita turbine cuspis
Fertur in adversum, nervique obliqua sonori
Vincla secat; pereunt ictus, manibusque remissis,
Vana supinato ceciderunt spicula cornu.
Tunc miser et frenos turbatus, et arma remisit
Vulneris impatiens, humeri qua tegmina dextri
Intrarat, facilemque cutem subit altera cuspis,
Cornipedisque fugam, succiso poplite, sistit.
Tunc cadit ipse Dryas (mirum!) nec vulneris usquam
Conscius; olim auctor teli, causæque patebunt.
At puer infusus sociis, in devia campi
Tollitur (heu simplex ætas!) moriensque jacentem
Flebat equum. Cecidit, laxata casside, vultus,
Ægraque per trepidos expirat gratia visus,
Et prensis concussa comis, ter colla, quaterque
Stare negant, ipsisque nefas lacrymabile Thebis,
Ibat purpureus niveo de pectore sanguis.
Tandem hæc singultu verba incidente profatur:

« Labimur : i, miseram, Dorceu, solare parentem.
« Illa quidem, si vera ferunt præsagia curæ,
« Aut somno jam triste nefas, aut omine vidit.
« Tu tamen arte pia trepidam suspende, diuque
« Decipito, neu tu subitus, neve arma tenenti
« Veneris, et tandem cum jam cogere fateri,
« Dic : merui, genitrix, pœnas ! invita capescens
« Arma puer rapui, nec, te retinente, quievi,
« Nec tibi sollicitæ saltem inter bella, peperci.
« Vive igitur, potiusque animis irascere nostris;
« Et jam pone metus : frustra de colle Lycæi
« Anxia prospectans, si quis per nubila longe
» Aut sonus, aut nostro sublatus ab agmine pulvis.
« Frigidus in nuda jaceo tellure; nec usquam
« Tu prope, quæ vultus, efflantiaque ora teneres.
« Hunc tamen orba parens crinem (dextraque secandum
« Præbuit) hunc toto capies pro corpore crinem,
« Comere quem frustra, me dedignante, solebas.
« Huic dabis exsequias, atque inter justa memento
« Ne quis inexpertis hebetet mea tela lacertis,
« Dilectosque canes ullis agat amplius antris.
« Hæc autem primis arma infelicia castris
« Ure, vel ingratæ munus suspende Dianæ. »

EXPLICIT THEBAIDOS LIBER NONUS.

LIBER DECIMUS.

Obruit Hesperia Phœbum nox humida porta,
Imperiis properata Jovis: nec castra Pelasgûm
Aut Tyrias miseratus opes, sed triste tot extra
Agmina, et immeritas ferro decrescere gentes.
Panditur immenso deformis sanguine campus.
Illic arma, et equos, ibant quibus ante superbi,
Funeraque orba rogis, neglectaque membra relinquunt.
Tunc inhonora cohors, laceris insignibus, ægras
Secernunt acies, portæque ineuntibus arma
Angustæ populis, latæ cepere reversos.
Par utrinque dolor; sed dant solatia Thebis
Quatuor errantes Danaûm sine præside turmæ.
Ceu mare per tumidum viduæ moderantibus alni,
Quas Deus, et casus, tempestatesque gubernant.
Inde animus Tyriis, non jam sua castra, sed ultro
Hostilem servare fugam, ne forte Mycenas
Contenti rediisse petant. Dat tessera signum
Excubiis, positæque vires. Dux noctis opertæ
Sorte Meges, ultroque Lycus. Jamque ordine jusso
Arma, dapes, ignemque ferunt. Rex firmat euntes:

« Victores Danaum! (nec enim lux crastina longe,
« Nec quæ pro timidis intercessere tenebræ
« Semper erunt.) augete animos, et digna secundis
« Pectora ferte Deis. Jacet omnis gloria Lernæ,
« Præcipuæque manus, subiitque ultricia Tydeus
« Tartara. Mors subitam nigri stupet Auguris umbram:
« Ismenos raptis tumet Hippomedontis opimis.
« Arcada belligeris pudet annumerare trophæis.
« In manibus merces: nusquam capita ardua belli
« Monstratæque duces, septena per agmina cristæ.
« Scilicet Adrasti senium, fraterque juventa
« Pejor, et insanis Capaneus metuendus in armis?
« Ite age, et obsessis vigiles circumdate flammas.
« Nulli ex hoste metus. Prædam adservatis, opesque
« Jam vestras. » Sic ille truces hortatibus implet
Labdacidas. Juvat exhaustos iterare labores.
Sicut erat pulvis, sudorque, cruorque per artus
Mixtus adhuc, vertere gradum. Vix obvia passi
Colloquia, amplexus etiam, dextrasque suorum
Excussere humeris. Tunc frontem, aversaque terga
Partiti, laterumque sinus, vallum undique cingunt
Ignibus infestis. Rabidi sic, agmine mixto,

Sub noctem, coïere lupi, quos omnibus agris
Nil non ausa fames longo tenuavit hiatu,
Jam stabula ipsa premunt. Torquet spes irrita fauces,
Balatusque tremens, pinguesque ab ovilibus auræ.
Quod superest, duris adfrangunt postibus ungues,
Pectoraque, et siccos minuunt in margine dentes.
At procul Argolici supplex in limine templi
Cœtus, et ad patrias fusæ Pelopeides aras
Sceptriferæ Junonis opem, reditumque suorum
Exposcunt; pictasque fores, et frigida vultu
Saxa terunt, parvosque docent procumbere natos.
Condiderant jam vota diem: nox addita curas
Jungit, et aggestis vigilant altaria flammis.
Peplum etiam dono, cujus mirabile textum
Nulla manus sterilis, nec dissociata marito
Versarat calathis, castæ velamina divæ
Haud spernanda ferunt: variis ubi plurima floret
Purpura picta modis, mixtoque incenditur auro.
Ipsa illic magni thalamo desponsata Tonantis
Expers connubii, et timide positura sororem,
Lumine demisso, pueri Jovis oscula libat
Simplex, et nondum furtis offensa mariti.
Hoc tunc Argolicæ sanctum velamine matres
Induerant ebur, et lacrymis questuque rogabant:
« Aspice sacrilegas Cadmeæ pellicis arces,

« Siderei Regina poli, tumulumque rebellem
« Disjice, et in Thebas aliud (potes) excute
fulmen. »
Quid faciat? scit fata suis contraria Graiis,
Aversumque Jovem; sed nec periisse precatus,
Tantaque dona velit. Tempus tamen obvia
magni
Fors dedit auxilii. Videt alto ex æthere clausa
Mœnia, et insomni vallum statione teneri.
Horruit irarum stimulis, motaque verendum
Turbavit Diadema coma. Non sævius arsit,
Herculeæ cum matris onus, geminosque Tonantis
Concubitus vacuis indignaretur in astris.
Ergo intempesta somni dulcedine captos
Destinat Aonios leto præbere, suamque
Orbibus accingi solitis jubet Irin, et omne
Mandat opus. Paret jussis Dea clara, polumque
Linquit, et in terras longo suspenditur arcu.
Stat super occiduæ nimbosa cubilia noctis,
Æthiopasque alios, nulli penetrabilis astro
Lucus iners; subterque cavis grave rupibus
antrum
It vacuum in montem, qua desidis atria somni,
Securumque larem segnis natura locavit.
Limen opaca Quies, et pigra Oblivia servant,
Et nunquam vigili torpens Ignavia vultu.
Otia vestibulo, pressisque Silentia pennis
Muta sedent, abiguntque truces a culmine
ventos;
Et ramos errare vetant, et murmura demunt
Alitibus. Non hic pelagi, licet omnia clament
Littora, non illic cœli fragor. Ipse profundis

Vallibus effugiens speluncæ proximus amnis
Saxa inter, scopulosque tacet. Nigrantia circum
Armenta: omne solo recubat pecus, et nova marcent
Germina, terrarumque inclinat spiritus herbas.
  Mille intus simulacra Dei cælaverat ardens
Mulciber. Hic hæret lateri redimita Voluptas.
Hic comes in requiem Labor. Est ubi Baccho,
Est ubi Martigenæ socium pulvinar Amori
Obtinet. Interius tectum in penetralibus altis
Et cum Morte jacet, nullique ea tristis imago.
Ipse autem, vacuus curis, humentia subter
Antra soporifero stipatus flore, tapetas
Incubat. Exhalant vestes, et corpore pigro
Strata calent; supraque torum niger efflat anhelo
Ore vapor: manus hæc fusos a tempore lævo
Sustentat crines: hæc cornu oblita remisit.
Adsunt innumero rerum vaga somnia vultu,
Vera simul falsis, permixtaque tristia blandis,
Noctis opaca cohors, trabibusque, aut postibus hærent,
Aut tellure jacent. Tenuis, qui circuit aulam,
Invalidusque nitor; primosque hortantia somnos
Languida succiduis expirant lumina flammis.
  Huc se cæruleo libravit ab æthere virgo
Discolor. Effulgent silvæ, tenebrosaque Tempe
Adrisere Deæ, et zonis lucentibus icta
Evigilat Domus. Ipse autem nec lampade clara,
Nec sonitu, nec voce Deæ perculsus, eodem
More jacet, donec radios Thaumantias omnes
Impulit, inque oculos penitus descendit inertes.

Tunc sic orsa loqui : « Nimborum fulva creatrix
« Sidonios te Juno duces, mitissime Divum
« Somne, jubet, populumque trucis defigere Cadmi,
« Qui nunc eventu belli tumefactus, Achæum
« Pervigil asservat vallum, et tua jussa recusat.
« Da precibus tantis, (rara est hoc posse facultas !)
« Placatumque Jovem, dextra Junone, merere. »
Dixit, et increpitans languentia pectora dextra,
Ne pereant voces, iterumque iterumque monebat.
Ille Deæ jussis, dubius mixtusque sopori,
Annuit. Excedit gravior nigrantibus antris
Iris, et obtusum multo jubar excitat imbri.
Ipse quoque et volucrem gressum, et ventosa citavit
Tempora ; et obscuri sinuatam frigore cœli
Implevit Chlamydem, tacitòque per æthera cursu
Fertur, et Aoniis longe gravis imminet arvis.
Illius aura solo volucres, pecudesque, ferasque
Explicat, et penitus quamcunque supervolat urbem,
Languida de scopulis sidunt freta. Pigrius hærent
Nubila : demittunt extrema cacumina sylvæ ;
Pluraque laxato ceciderunt sidera cœlo.
Primus adesse Deum subita caligine sensit

Campus, et innumeræ voces, fremitusque virorum
Summisere sonum. Cum vero humentibus alis
Incubuit, piceaque haud unquam densior umbra
Castra subit, errare oculi, resolutaque colla,
Et medio affatu verba imperfecta relinqui.
Mox et fulgentes clypeos, et sæva remittunt
Pila manu, lassique cadunt in pectora vultus.
Et jam cuncta silent: ipsi jam stare recusant
Cornipedes; ipsos subitus cinis abstulit ignes.
At non et trepidis eadem sopor otia Graiis
Suadet, et a junctis arcet sua nubila castris
Noctivagi vis blanda Dei. Stant undique in armis,
Fœdam indignantes noctem, vigilesque superbos.
Ecce repens, superis animum lymphantibus, horror
Thiodamanta subit, formidandoque tumultu
Pandere fata jubet. Sive hanc Saturnia mentem,
Sive novum comitem bonus instigabat Apollo.
Prosilit in medios, visu, audituque tremendus,
Impatiensque Dei, fragili quem mente receptum
Non capit; exundant stimuli, nudusque per ora
Stat furor, et trepidas incerto sanguine tendit,
Exhauritque genas: acies huc errat et illuc,
Sertaque mixta comis sparsa cervice flagellat.
Sic Phryga terrificis genitrix Idæa cruentum
Elicit ex adytis, consumptaque brachia ferro
Scire vetat. Quatit ille sacras in pectora pinus,

Sanguineosque rotat crines, ac vulnera cursu
Exanimat : pavet omnis ager, respersaque cultris
Arbor, et attoniti currum erexere leones.
Ventum ad concilii penetrale, domumque verendam
Signorum, magnis ubi dudum cladibus æger
Rerum extrema movens, frustra consultat Adrastus.
Stant circum subiti proceres. Ut quisque perempto
Proximus, et magnis loca desolata tuentur
Regibus, haud læti, seque huc crevisse dolentes.
Non secus amisso medium cum præside puppis
Fregit iter, subit ad vidui moderamina clavi,
Aut laterum custos, aut quem penes obvia ponto
Prora fuit. Stupet ipsa ratis, tardeque sequuntur
Arma, neque accedit domino tutela minori.
Ergo alacer trepidos sic erigit augur Achivos :
« Magna Deum mandata, duces, monitusque verendos
« Advehimus : non hæ nostro de pectore voces.
« Ille canit, cui me famulari, et sumere vittas
« Vestra fides, ipso non discordante, subegit.
« Nox fœcunda operum, pulchræque accommoda fraudi
« Panditur augurio Divum : vocat obvia virtus,
« Et poscit fortuna manus. Stupet obruta somno

« Aonidum legio. Tempus nunc funera regum
« Ulcisci, miserumque diem. Rapite arma, morasque
« Frangite portarum : sociis hoc subdere flammas,
« Hoc tumulare suos. Equidem hoc et Marte diurno,
« Dum res infractæ, pulsique in terga redimus:
« (Per tripodes juro, et rapti nova fata magistri.)
« Vidi, et me volucres circumplausere secundæ.
« Sed nunc certa fides : modo me, sub nocte silenti,
« Ipse, ipsa assurgens, iterum tellure soluta,
« Qualis erat (solus infecerat umbra jugales)
« Amphiaraüs adit : non vanæ monstra quietis,
« Nec somno comperta loquor. Tune, inquit, inertes
« Inachidas (redde hæc Parnassia serta, meosque
« Redde Deos) tantam patiere amittere noctem
« Degener? Hæc egomet cœli secreta, vagosque
« Edocui lapsus? Vade eïa : ulciscere ferro
« Nos saltem. Dixit, meque hæc ad limina visus,
« Cuspide sublata, totoque impellere curru.
« Quare agite ; utendum superis : non cominus hostes
« Sternendi, bellum jacet, et sævire potestas.
« En qui aderunt? Quos ingenti se attollere fama
« Non pigeat, dum fata sinunt? iterum ecce benignæ

« Noctis aves. Sequor, et comitum licet agmina « cessent,
« Solus eo : solus. Venit ille, et quassat habenas. »
Talia vociferans, noctemque exturbabat; euntque
Non secus accensi proceres, quam si omnibus idem
Corde Deus. Flagrant comitari, et jungere casus.
Ter denos numero, turmarum robora, jussus
Ipse legit : circa fremit indignata juventus
Cætera; cur maneant castris, ignavaque servent
Otia? Pars sublime genus, pars facta suorum,
Pars sua, sortem alii clamant, sortem undique poscunt.
Gaudet in adversis, animoque assurgit Adrastus.
Vertice sic Pholoës volucrum nutritor equorum,
Cui fœtura gregem pecoroso vere novavit,
Lætatur, cernens hos montis in ardua niti,
Hos innare vadis, certare parentibus illos.
Tunc vacuo sub corde movet, « qui molle domandi
« Ferre jugum, qui terga boni, quis in arma tubasque
« Natus, ad Eleas melior quis surgere palmas. »
Talis erat turmæ ductor longævus Adrastus;
Nec deerat cœptis : « Unde hæc tam sera repente
« Numina? qui fractos, Superi, rediistis ad Argos?

« Est ne hic infelix virtus ? gentique superstes
« Sanguis, et in miseris animorum semina durant ?
« Laudo equidem, egregii juvenes, pulchraque meorum
« Seditione fruor ; sed fraudem, et operta paramus
« Prælia : celandi motus. Nunquam apta latenti
« Turba dolo. Servate animos. Venit ultor in hostes
« Ecce Dies : tunc arma palam, tunc ibimus omnes. »
His tandem virtus juvenum frenata quievit.
Non aliter moto quam si pater Æolus antro,
Portam iterum saxo premat imperiosus, et omne
Claudat iter, jam jam sperantibus æquora ventis.
Insuper Herculeum sibi jungit Agyllea vates
Actoraque : hic aptus suadere, hic robora jactat
Non cessisse patri. Comites tribus ordine deni
Horrendum Aoniis, et contra vigilantibus agmen.
Ipse novi gradiens furta ad Mavortia belli,
Ponit adoratas, Phœbeia insignia, frondes ;
Longævique ducis gremio commendat honorem
Frontis, et oblatam Polynicis munere grato
Loricam galeamque subit. Ferus Actora magno
Ense gravat Capaneus. Ipse haud dignatus in hostem
Ire dolo, superosque sequi. Permutat Agylleus
Arma trucis Nomii. Quid enim fallentibus umbris

Arcus, et Herculeæ juvissent bella sagittæ?
Inde per abruptas castrorum ex aggere pinnas,
Ne gravis exclamet portæ mugitus ahenæ,
Præcipitant saltu. Nec longum, et protinus ingens
Præda solo, ceu jam exanimes, multoque peracti
Ense jacent. « Ite, o socii, quacunque voluptas
« Cædis inexhaustæ, superisque faventibus, oro,
« Sufficite, hortatur jam clara voce sacerdos.
« Cernitis expositas turpi marcore cohortes!
« (Pro pudor!) Argolicas hinc ausi obsidere portas?
« Hi servare viros? » Sic fatur, et exuit ensem
Fulmineum, rapidaque manu morientia transit
Agmina. Quis numeret cædes? aut nomine turbam
Exanimem signare queat? Subit ordine nullo
Tergaque, pectoraque, et galeis inclusa relinquit
Murmura, permiscetque vagos in sanguine manes.
Hunc temere explicitum stratis; hunc sero remissis
Gressibus illapsum clypeo, et male tela tenentem:
Cœtibus hos mediis vina inter, et arma jacentes;
Acclines clypeis alios, ut quemque ligatum
Infelix tellure sopor, supremaque nubes
Obruerat. Nec numen abest, armataque Juno,
Lunarem quatiens exserta lampada dextra,

Pandit iter, firmatque animos, et corpora monstrat.
Sentit adesse Deam tacitus, sed gaudia celat
Thiodamas. Jam tarda manus, jam debile ferrum,
Et caligantes nimiis successibus iræ.
Caspia non aliter magnorum in strage juvencûm
Tigris, ubi immenso rabies placata cruore,
Lassavitque genas, et crasso sordida tabo
Confudit maculas, spectat sua facta, doletque
Defecisse famem. Victus sic augur inerrat
Cædibus Aoniis. Optet nunc brachia centum,
Centenasque in bella manus. Jam tædet inanes
Exhaurire minas, hostemque assurgere malit.
Parte alia, segnes magno satus Hercule vastat
Sidonios, Actorque alia. Sua quemque cruento
Limite turba subit. Stagnant nigrantia tabo
Gramina, sanguineis nutant tentoria rivis.
Fumat humus; somnique, et mortis anhelitus una
Volvitur: haud quisquam visus, aut ora, jacentum
Erexit; tali miseris Deus aliger umbra
Incubat, et tantum morientia lumina solvit.
Traxerat insomnis cithara, ludoque suprema
Sidera, jam nullos visurus Alimenus ortus,
Sidonium Pæana canens: huic languida cervix
In lævum, cogente Deo, mediaque jacebant
Colla relicta lyra. Ferrum per pectus Agylleus
Exigit, aptatamque cava testudine dextram
Percutit, et digitos inter sua fila trementes.

Proturbat mensas dirus liquor : undique manant
Sanguine permixti latices, et Bacchus in altos
Crateras, paterasque redit. Ferus occupat Actor
Implicitum fratri Thamyrum. Tagus haurit Ethecli
Terga coronati : Danaus caput amputat Hebri.
Nescius, heu! rapitur fatis, hilarisque sub umbras
Vita fugit, mortisque feræ lucrata dolores.
Stratus humo, gelida subter juga fida, rotasque
Palpetus, Aonios gramen gentile metentes
Proflatu terrebat equos : madida ora redundant,
Accensusque mero sopor æstuat; ecce jacentis
Inachius vates jugulum fodit. Expulit ingens
Vina cruor, fractumque perit in sanguine murmur.
Fors illi præsaga quies, nigrasque gravatus
Per somnum Thebas, et Thiodamanta videbat.
  Quarta soporiferæ superabant tempora nocti,
Cum vacuæ nubes, et honor non omnibus astris,
Afflatusque fugit curru majore Bootes.
Jamque ipsum defecit opus, cum providus Actor
Thiodamanta vocat. « Satis hæc inopina Pelasgis
« Gaudia. Vix ullos tanto reor agmine sævam
« Effugisse necem, nisi quos deformis in alto
« Sanguine degeneres occultat vita. Secundis
« Pone modum : sunt et diris sua numina Thebis.
« Forsitan et, nobis modo quæ favere, recedunt. »
  Paruit, et madidas tollens ad sidera palmas :

« Phœbe, tibi exuvias, monstratæ præmia noctis,
« Nondum ablutus aquis, (tibi enim hæc ego sacra litavi.)
« Trado, ferus miles, tripodum fidusque sacerdos.
« Si non dedecui tua jussa, tulique prementem,
« Sæpe veni, sæpe hanc dignare irrumpere mentem.
« Nunc tibi crudus honor, trunca arma, cruorque virorum;
« At patrias si quando domos, optataque, Pæàn,
« Templa dabis Lyciæ, tot ditia dona sacratis
« Postibus, et totidem, voti memor, exige tauros. »
Dixerat; et lætis socios revocabat ab armis.
Venerat hos inter fato Calydonius Hopleus,
Mænaliusque Dymas, dilecti regibus ambo,
Regum ambo comites; quorum post funera mœsti
Vitam indignantur. Prior Arcada concitat Hopleus:
« Nullane post manes regis tibi cura perempti,
« Care Dyma? tenent quem nunc fortasse volucres,
« Thebanique canes! Patriæ quid deinde feretis,
« Arcades? en reduces contra venit aspera mater:
« Funus ubi? at nostro semper sub pectore Tydeus
« Sævit inops tumuli, quamvis patientior artus
« Ille, nec abruptis adeo lacrymabilis annis.

« Ire tamen, sævumque libet nullo ordine passim
« Scrutari campum, mediasque irrumpere Thebas. »
Excipit orsa Dymas. « Per ego hæc vaga sidera juro,
« Per ducis errantes instar mihi numinis umbras,
« Idem ardor misero. Comitem circumspicit olim
« Mens humilis luctu: sed nunc prior ibo; » viamque
Inchoat, et mœsto conversus ad æthera vultu,
Sic ait: « Arcanæ moderatrix Cynthia noctis,
« Si te tergeminis perhibent variare figuris
« Numen, et in silvas alio descendere vultu,
« Ille comes nuper, nemorumque insignis alumnus,
« Ille tuus, Diana, puer (nunc respice saltem.)
« Quæritur. » Incendit pronis Dea curribus almum
Sidus, et admoto monstravit funera cornu.
Apparent campi, Thebæque, altusque Cythæron.
Sic ubi nocturnum tonitru malus æthera frangit
Juppiter, adsiliunt nubes, et fulgure claro
Astra patent, subitusque oculis ostenditur orbis.
Accepit radios, et eadem percitus Hopleus
Tydea luce videt. Longe dant signa per umbras
Mutua lætantes; et amicum pondus uterque,
Ceu reduces vitæ, sævaque a morte remissos

Subjecta cervice levant. Nec verba; nec ausi
Flere diu. Prope sæva dies, indexque minatur
Ortus: eunt taciti per mœsta silentia magnis
Passibus, exhaustasque dolent pallere tenebras.
Invida fata piis, et fors ingentibus ausis
Rara comes. Jam castra vident, animisque propinquant,
Et decrescit onus. Subita cum pulveris umbra
Fit sonus a tergo: monitu ducis acer agebat
Amphion equites, noctem, vigilataque castra
Explorare datus; primusque per avia campi,
Usque procul (nec dum totas lux solverat umbras.)
Nescio quid visu dubium, incertumque moveri,
Corporaque ire videt: subitus, mox fraude reperta,
Exclamat: « Cohibete gradum, quicunque! » Sed hostes
Esse patet. Miseri pergunt ante ire, timentque
Non sibi. Tunc mortem trepidis minitatur, et hastam
Expulit, ac vanos alte levat eminus ictus,
Affectans errare manus. Stetit illa Dymantis
Ante oculos, qui forte prior, gressumque repressit.
At non magnanimus curavit perdere jactus
Iphytus, et fixo transverberat Hoplea tergo:
Pendentesque etiam perstrinxit Tydeos armos.
Labitur, egregii sed non ducis immemor Hopleus,
Expiratque tenens. Felix! si corpus ademptum
Nesciat, ac sævas talis descendat ad umbras.

Viderat hoc retro conversus, et agmina sentit
Juncta Dymas, dubius precibusne subiret, an armis
Instantes. Arma ira dabat, fortuna precari,
Non audere jubet: neutri fiducia cœpto.
Distulit ira preces. Ponit miserabile corpus
Ante pedes, tergoque graves quas forte gerebat
Tigridis exuvias in lævum torquet, et obstat
Exsertum objectans mucronem; inque omnia tela
Versus, et ad cædem juxta, mortemque paratus,
Ut lea, quam sævo fœtam pressere cubili
Venantes Numidæ, natos erecta superstat
Mente sub incerta, torvum ac miserabile frendens.
Illa quidem turbare globos, et frangere morsu
Tela queat, sed prolis amor crudelia vincit
Pectora, et in media catulos circumspicit ira.
Et jam læva viro, quamvis sævire vetaret
Amphion, erepta manus; puerique trahuntur
Ora supina comis. Serus tunc denique supplex,
Demisso mucrone, rogat. « Moderantius, oro,
« Ducite; fulminei per vos cunabula Bacchi,
« Inoamque fugam, vestrique Palæmonis annos.
« Si cui forte domi natorum gaudia, si quis
« Hic pater, angusti puero date pulveris haustus,
« Exiguamque facem. Rogat, en rogat ipse jacentis
« Vultus. Ego infandas potior satiare volucres:
« Me præbete feris. Ego bella audere coëgi. »
« Imo, ait Amphion, regem, si tanta cupido

« Condere, quæ timidis belli mens, ede, Pelasgis?
« Quid fracti, exsanguesque parent? Cuncta ocius effer,
« Et vita tumuloque ducis donatus, abito. »
Horruit, et toto præcordia protinus Arcas
Implevit capulo. « Summumne hoc cladibus, inquit,
« Deerat, ut afflictos turparem ego proditor Argos?
« Nil emimus tanti, nec sic velit ipse cremari. »
Sic ait: et magno proscissum vulnere pectus
Injecit puero. Supremaque murmura volvens:
« Hoc tamen interea caro potiere sepulcro. »
Tales optatis regum in complexibus ambo,
Par insigne animis Ætolus, et inclytus Arcas,
Egregias efflant animas, letoque fruuntur.
Vos quoque sacrati, quamvis mea carmina surgant
Inferiore lyra, memores superabitis annos.
Forsitan et comites non aspernabitur umbras
Euryalus, Phrygiique admittet gloria Nisi.
At ferus Amphion, regi qui facta reportent,
Edoceantque dolum, captivaque corpora reddant,
Mittit ovans. Clausis ipse insultare Pelasgis
Tendit, et abscissos sociorum ostendere vultus.
Interea reducem murorum e culmine Graii
Thiodamanta vident; nec jam erumpentia celant
Gaudia, ut exsertos enses, et cæde recenti
Arma rubere notant. Novus assilit æthera magnum

Clamor, et e summo pendent cupida agmina vallo
Noscere quisque suos. Volucrum sic turba recentum,
Cum reducem longo prospexit in æthere matrem,
Ire cupit contra, summaque e margine nidi
Exstat hians: jam jamque cadat, ni pectore toto
Obstet aperta parens, et amantibus increpet alis.
Dumque opus arcanum, et taciti compendia Martis
Enumerant, lætisque suos complexibus implent,
Hopleaque exquirunt, tardumque Dymanta queruntur.
  Ecce et Dirceæ juxta dux concitus alæ
Venerat Amphion, non longum cæde recenti
Lætatus: videt innumeris fervere catervis
Tellurem, atque una gentem expirare ruina,
Qui tremor elicita cœli de lampade tactum
Hic fixit juvenem? pariterque horrore sub uno,
Vox, acies, sanguisque perit, gemitusque parantem
Ipse ultro convertit equus. Fugit ala retorto
Pulvere. Nondum illi Thebarum claustra subibant,
Et jam Argiva cohors nocturno freta triumpho
Prosilit in campos, per et arma, et membra jacentum,
Tetraque congerie sola, semianimumque cruorem.
Cornipedes ipsique ruunt. Gravis exterit artus

Ungula, sanguineus lavat imber, et impedit axes.
Dulce viris hac ire via, ceu tecta superbi
Sidonia, atque ipsas calcent in pulvere Thebas.
Hortatur Capaneus. « Satis occultata, Pelasgi,
« Delituit virtus. Nunc, nunc mihi vincere pulchrum,
« Teste die. Mecum, clamore et pulvere aperto,
« Ite palam, juvenes; sunt et mihi provida dextræ
« Omina, et horrendi stricto mucrone furores. »
Sic ait. Ardentes alacer succendit Adrastus,
Argolicusque gener, sequitur jam tristior augur.
Jamque premunt muros, et adhuc nova funera narrat
Amphion, miseramque intrabant protinus urbem,
Ni Megareus specula citus exclamasset ab alta:
« Claude, vigil, subeunt hostes, claude undique portas. »
Est ubi dat vires nimius timor: ocius omnis
Porta coït. Solas dum tardius arctat Echion
Ogygias, audax animis Spartana juventus
Irrupit, cæsique ruunt in limine primo
Incola Taygeti Panopeus, rigidique natator
Œbalus Eurotæ. Tuque, o spectate palæstris
Omnibus, et nuper Nemæo in pulvere felix,
Alcidama! primis quem cæstibus ipse ligarat
Tyndarides: nitidi moriens convexa magistri
Respicis, averso pariter Deus occidit astro.
Te nemus Œbalium, te lubrica ripa Lacænæ
Virginis, et falso gurges cantatus olore,

Flevit : Amyclæis Triviæ lugebere nymphis.
Et quæ te leges, præceptaque fortia belli
Erudiit genitrix, nimium didicisse queretur.
Talis Echionio Mavors in limine sævit.
Tandem humeris obnixus Acron, et pectore toto
Prohus et Alcmenides ferratæ robora portæ
Torserunt. Quanta pariter cervice gementes
Perfringunt inarata diu Pangæa juvenci.
Par operis jactura lucro : quippe hoste retento,
Exclusere suos. Cadit intra mœnia Graius
Ormenus, et pronas tendentis Amyntoris ulnas,
Fundentisque preces, penitus cervice recisa,
Verba solo, vultusque cadunt : colloque decorus
Torquis in hostiles cecidit per vulnus arenas.
Solvitur interea vallum, primæque recusant
Stare moræ. Jam se peditum junxere catervæ
Mœnibus ; at patulas saltu transmittere fossas
Horror equis : hærent trepidi, atque immane paventes,
Abruptum mirantur agi : nunc impetus ire
Margine ab extremo, nunc sponte in frena recedunt.
Hi præfixa solo vellunt munimina : at illi
Portarum objectus minuunt, et ferrea sudant
Claustra remoliri, trabibusque arctata sonoro
Pellunt saxa loco : pars ad fastigia missas
Exsultant hæsisse faces : pars ima lacessunt,
Scrutanturque cavas cæca testudine turres.
At Tyrii, quæ sola salus, caput omne coronant
Murorum, nigrasque sudes, et lucida ferro
Spicula, et arsuras cœli per inania glandes,

Saxaque in adversos ipsis avulsa rotabant
Mœnibus. Exundant sævo fastigia nimbo;
Armatæque vomunt stridentia tela fenestræ.
Qualiter aut Malean, aut alta Ceraunia supra
Cessantes in nube sedent, nigrisque leguntur
Collibus, et subitæ saliunt in vela procellæ:
Talis Agenoreis Argivûm exercitus armis
Obruitur: non ora virûm, non pectora flectit
Imber atrox, rectosque tenent in mœnia vultus
Immemores leti, et tantum sua tela videntes.
Anthea falcato lustrantem mœnia curru,
Desuper Ogygiæ pepulit gravis impetus hastæ.
Lora excussa manu; retroque in terga volutus,
Semianimos artus, ocreis retinentibus, hæret:
(Mirandum visu belli scelus!) arma trahuntur,
Fumantesque rotæ tellurem, et tertius hastæ
Sulcus arant. Longo sequitur vaga pulvere cervix,
Et resupinarum patet orbita lata comarum.
At tuba luctificis pulsat clangoribus urbem,
Obseptasque fores sonitu perfringit amaro.
Divisere aditus, omnique in limine sævus
Signifer ante omnes sua damna, et gaudia portat.
Dira intus facies: vix Mavors ipse videndo
Gaudeat. Incertis lymphatam horroribus urbem
Scindunt dissensu vario, luctusque, furorque,
Et pavor, et cæcis fuga circumfusa tenebris.
Bellum intrasse putes. Fervent discursibus arces,
Miscentur clamore viæ. Ferrum undique et ignes
Mente vident: sævas mente accepere catenas.
Consumpsit ventura timor. Jam tecta replerant,
Templaque, et ingratæ vallantur planctibus aræ.

Una omnes, eademque subit formido per annos,
Poscunt fata senes, ardet, pallètque juventus.
Atria femineis trepidant ululata querelis.
Flent pueri, et flendi nequeunt cognoscere causas
Attoniti, et tantum matrum lamenta timentes.
Illas cogit amor, nec habent extrema pudorem.
Ipsæ tela viris, ipsæ iram, animosque ministrant,
Hortanturque, unaque ruunt; nec avita gementes
Limina, nec parvos cessant ostendere natos.
Sic ubi pumiceo pastor rapturus ab antro
Armatas exegit apes, fremit aspera nubes:
Inque vicem sese stridore hortantur, et omnes
Hostis in ora volant: mox deficientibus alis,
Amplexæ, flavamque domum, captivaque plangunt
Mella, laboratasque premunt ad pectora ceras.
Nec non ancipitis pugnat sententia vulgi,
Discordesque serit motus. Hi reddere fratrem,
Nec mussant, sed voce palam, claroque tumultu
Reddere regna jubent. Periit reverentia regis
Sollicitis. Veniat, pactumque hic computet annum,
Cadmeosque lares exsul, patriasque salutet
Infelix tenebras. Cur aut ego sanguine fraudes,
Et perjura luam regalis crimina noxæ?
Inde alii: sera ista fides; jam vincere mavult.
Tiresiam alii lacrymis, et supplice cœtu
Orant, quodque unum rebus solamen in arctis,

Nosce futura rogant. Tenet ille inclusa, premitque
Fata Deum, « Quiaue ante duci bene credita nostra
« Consilia, et monitus cum perfida bella vetarem ?
« Te tamen infelix, inquit, perituraque Thebe,
« Si taceam, nequeo miser exaudire cadentem,
« Argolicumque oculis haurire vacantibus ignem.
« Vincamur, Pietas. Pone, eia, altaria, virgo;
« Quæramus superos. » Facit illa, acieque sagaci
Sanguineos flammarum apices, geminumque per aras
Ignem, et clara tamen mediæ fastigia lucis
Orta docet : tunc in speciem serpentis inanem
Ancipiti gyro volvi, frangique ruborem
Demonstrat dubio, patriasque illuminat umbras.
Ille coronatos jamdudum amplectitur ignes,
Fatidicum sorbens vultu flagrante vaporem.
Stant tristes horrore comæ, vittasque trementes
Cæsaries insana levat : diducta putares
Lumina, consumptumque genis rediisse nitorem.
Tandem exundanti permisit verba furori :
« Audite, o sontes, extrema litamina Divûm,
« Labdacidæ! Venit alma salus, sed limite duro.
« Martius inferias, et sæva efflagitat anguis
« Sacra : cadat generis quicunque novissimus exstat
« Viperei : datur hoc tantum victoria pacto.
« Felix qui tanta lucem mercede relinquet ! »

Stabat fatidici prope sæva altaria vatis
Mœstus adhuc, patriæ tantum communia lugens
Fata Creon. Grandem subiti cum fulminis ictum,
Non secus ac torta trajectus cuspide pectus,
Accipit exanimis, sentitque Menœcea posci.
Monstrat enim, suadetque timor. Stupet anxius alto
Corda metu glaciante pater. Trinacria qualis
Ora repercussum Libyco mare sumit ab æstu.
Mox plenum Phœbo vatem, et celerare jubentem
Nunc humilis genua amplectens, nunc ora canentis
Nequicquam reticere rogat. Jam fama sacratam
Vocem amplexa volat, clamantque oracula Thebæ.
Nunc age quis stimulos, et pulchræ gaudia mortis
Addiderit juveni (neque enim hæc absentibus unquam
Mens homini transmissa Deis.) Memor incipe, Clio;
Sæcula te quoniam penes, et digesta vetustas.
Diva Jovis solio juxta comes; unde per orbem
Rara dari, terrisque solet contingere Virtus:
Seu pater omnipotens tribuit, sive ipsa capaces
Elegit penetrare viros, cœlestibus ut tunc
Desiliit gavisa plagis. Dant clara meanti
Astra locum, quosque ipsa polis affixerat ignes,
Jamque premit terras: nec vultus ab æthere longe,
Sed placuit mutare genas. Fit provida Manto.

Responsis ut plena fides, et fraude priores
Exuitur vultus : abiit horrorque, vigorque
Ex oculis, paulum decoris permansit, honosque
Mollior, et posito vatum gestamina ferro
Subdita. Descendunt vestes, torvisque ligatur
Vitta comis (nam laurus erat); tamen aspera produnt
Ora Deam, nimiique gradus. Sic Lydia conjux
Amphitryoniaden exutum horrentia terga
Perdere Sidonios humeris ridebat amictus,
Et turbare colus, et tympana rumpere dextra.
  Sed neque te indecorem sacris, dignumque juberi
Talia, Dircæa stantem pro turre, Menœceu,
Invenit. Immensæ reserato limine portæ
Sternebas Danaos; pariter Mavortius Æmon;
Sed consanguinei quamvis, atque omnia fratres,
Tu prior. Exanimes circum cumulantur acervi:
Omne sedet telum; nulli sine cædibus ictus.
Necdum aderat virtus; non mens, non dextra quiescit,
Non avida arma vacant. Ipsa insanire videtur
Sphynx galeæ custos, visoque animata cruore
Emicat effigies, et sparsa orichalca renident.
Cum Dea pugnantis capulum dextramque repressit:
  « Magnanime o juvenis, quo non agnoverit ullum
« Certius armifero Cadmi de sanguine Mavors!
« Linque humiles pugnas: non hæc tibi debita virtus.

« Astra vocant, cœloque animam (plus concipe) mittes.
« Jamdudum hoc hilares genitor bacchatur ad aras,
« Hoc ignes, fibræque volunt : hoc urget Apollo.
« Terrigenam cuncto patriæ pro sanguine poscunt.
« Fama canit monitus, gaudet Cadmeia pubes
« Certa tui : rape mente Deos, rape nobile fatum.
« I, precor, accelera. Ne proximus occupet Æmon. »
Sic ait · et magna cunctantis pectora dextra
Permulsit tacite, seseque in corde reliquit.
Fulminis haud citius radiis afflata cupressus,
Combibit infestas, et stirpe, et vertice flammas,
Quam juvenis, multo possessus numine pectus,
Erexit sensus, letique invasit amorem.
Ut vero aversæ, gressumque, habitumque notavit,
Et subitam à terris in nubila crescere Manto,
Obstupuit. « Sequimur, Divûm quicunque vocasti,
« Nec tarde paremus, ait. » Jamjamque recedens
Instantem vallo Pytium tamen Agrea fixit :
Armigeri fixum excipiunt. Tum vulgus euntem
Auctorem pacis, servatoremque, Deumque
Conclamat gaudens, et laudibus implet honestis.
Jamque iter ad muros cursu festinus anhelo
Obtinet, et miseros gaudet vitasse parentes;
Cum genitor (steteruntque ambo, et vox hæsit utrinque,

Dejectæque genæ) tandem pater ante profatur:
« Quis novus inceptis rapuit te casus ab armis?
« Quæ bello graviora paras? dic, nate, precanti,
« Cur tibi torva acies? cur hic truculentus in ore
« Pallor, et ad patrios non stant tua lumina vultus?
« Audisti responsa palam. Per ego oro, tuosque,
« Nate, meosque annos, miseræque per ubera matris,
« Ne vati, ne crede, puer; superi-ne profanum
« Dignantur stimulare senem? cui vultus inanis,
« Extinctique orbes, et pœna simillima diro
« Œdipodæ? quid si insidiis, et fraude dolosa
« Rex agit? extrema est cui nostra in sorte timori
« Nobilitas, tuaque ante duces notissima virtus.
« Illius hæc forsan remur, quæ verba Deorum
« Ille monet; nec frena animo permitte calenti.
« Da spatium, tenuemque moram. Male cuncta ministrat
« Impetus. Hoc, oro, munus concede parenti.
« Sic tua maturis signentur tempora canis,
« Et sis ipse parens, et ad hunc, animose, timorem
« Pervenias. Ne perge meos orbare penates;
« Externi te nempe patres, alienaque tangunt
« Pignora; si pudor est, primum miserere tuorum.
« Hæc pietas, hic verus honos: ibi gloria tantum
« Ventosumque decus, titulique in morte latentes.

« Nec timidus te flecto parens. I, prælia misce;
« I, Danaas acies, mediosque per obvius enses.
« Non teneo. Liceat misero tremebunda lavare
« Vulnera, et undantem lacrymis siccare cruorem;
« Teque iterum sævis, iterumque remittere bellis.
« Hoc malunt Thebæ. » Sic colla manusque tenebat
Implicitus; sed nec lacrymæ, nec verba movebant
Dîs votum juvenem. Quin et, monstrantibus illis,
Fraude patrem tacita subit, avertitque timorem.
« Falleris, heu! verosque metus, pater optime, nescis.
« Non me ulli monitus, nec vatum exorsa furentum
« Sollicitant, manesque movent : sibi callidus ista
« Tiresias, natæque canat. Non si ipse reclusis
« Cominus ex adytis in me insaniret Apollo;
« Sed gravis unanimi casus me fratris ad urbem
« Sponte refert. Gemit Inachia mihi saucius Æmon
« Cuspide; vix illum medio de pulvere belli
« Inter utrasque acies, jamjamque tenentibus Argis....
« Sed moror. I, refove dubium, turbæque ferenti
« Dic parcant, leviterque vehant. Ego vulnera doctum
« Jungere, supremique fugam revocare cruoris
« Æchiona petam. » Sic imperfecta locutus,

Effugit. Illi atra mersum caligine pectus
Confudit sensus: Pietas incerta vagatur,
Discordantque metus: impellunt credere Parcæ.
Turbidus interea ruptis venientia portis
Agmina belligeri Capaneus agit æquore campi.
Cornua nunc equitum, cuneos nunc ille pedestres,
Et proculcantes moderantum funera currus.
Idem altas turres saxis, et turbine crebro
Laxat: agit turmas idem, atque in sanguine fumat.
Nunc spargit torquens volucri nova vulnera plumbo,
Nunc jaculum excusso rotat in sublime lacerto;
Nullaque tectorum subit ad fastigia, quæ non
Deferat hasta virum, perfusaque cæde recurrat.
Nec jam aut Œnidem, aut Hippomedonta peremptos,
Aut vatem Pelopæa phalanx, aut Arcada credunt,
Quin socium coiisse animas, et corpore in uno
Stare omnes: ita cuncta replet. Non ullius ætas,
Non cultus, non forma movet. Pugnantibus idem,
Supplicibusque furit. Non quisquam obsistere contra,
Non belli tentare vices. Procul arma furentis,
Terribilesque jubas, et frontem cassidis horrent.
At pius electa murorum in parte Menœceus,
Jam sacer aspectu, solitoque augustior ore,
Ceu subito in terras supero demissus ab axe,
Constitit, exempta manifestus casside nosci;

Despexitque acies hominum, et clamore profundo
Convertit campum, jussitque silentia bello.
« Armorum Superi, tuque, ô qui funere tanto
« Indulges mihi, Phœbe, mori, date gaudia Thebis
« Quæ pepigi, et toto quæ sanguine prodigus emi.
« Ferte retro bellum, captæque impingite Lernæ
« Relliquias turpes, confixaque terga foventes
« Inachus indecores pater aversetur alumnos.
« At Tyriis templa, arva, domos, connubia, natos,
« Reddite morte mea. Si vos, placida hostia, juvi;
« Si non attonitis vatis consulta recepi
« Auribus, et, Thebis nondum credentibus, hausi,
« Hæc Amphioniis per me persolvite terris,
« Ac mihi deceptum, precor, exorate parentem! »
Sic ait; insignemque animam mucrone corusco
Dedignantem artus pridem, mœstamque teneri
Arripit, inque uno quæsitam vulnere rumpit.
Sanguine tunc spargit turres, et mœnia lustrat.
Seque super medias acies, nondum ense remisso,
Jecit, et in sævos cadere est conatus Achivos.
Ast illum amplexæ Pietas Virtusque, ferebant
Leniter ad terras corpus. Jam spiritus olim
Ante Jovem, et summis apicem sibi poscit in astris.
Jamque intra muros nullo sudore receptum
Gaudentes heroa ferunt. Abscesserat ultro

Tantalidum venerata cohors : subit agmine longo
Colla inter juvenum ; lætisque favoribus omni
Concinitur vulgo, Cadmum atque Amphiona supra
Conditor. Hi sertis, hi veris honore soluto
Accumulant artus, patriaque in sede reponunt
Corpus adoratum : repetunt mox bella, peractis
Laudibus. Hic victa genitor lacrymabilis ira
Congemit, et tandem matri data flere potestas.
« Lustralemne feris ego te, puer inclyte, Thebis,
« Devotumque caput, vilis ceu mater, alebam?
« Quod molita nefas? cui tantum invisa Deorum?
« Non ego monstrifero coitu revoluta notavi
« Pignora, nec nato peperi funesta nepotes.
« Quid refert? habet ecce suos Jocasta, ducesque,
« Regnantesque videt. Nos sæva piacula bello
« Demus, ut alterni (placet hoc tibi fulminis auctor!)
« Œdipodionii mutent diademata fratres.
« Quid superos, hominesve queror? tu, sæve Menœceu,
« Tu miseram ante omnes properasti extinguere matrem.
« Unde hic mortis amor? quæ sacra insania menti?
« Quosve ego conceptus, aut quæ mala pignora fudi
« Tam diversa mihi? nimirum Martius anguis,
« Quæque novis proavûm tellus effloruit armis.

« Hinc animi tristes; nimiusque in pectore Mavors,
« Et de matre nihil. Sponte en ultroque peremptus,
« Irrumpis mœstas, fatis nolentibus, umbras.
« Ast egomet Danaos, Capaneaque tela verebar:
« Hæc erat, hæc metuenda manus! ferrumque quod amens
« Ipsa dedi! Viden', ut jugulo consumpserit ensem?
« Altius haud quisquam Danaûm mucrone subisset. »
Diceret infelix etiamnum, et cuncta repleret
Questibus: abducunt comites, famulæque perosam
Solantes, thalamoque tenent. Sedet eruta multo
Ungue genas: non illa diem, non verba precantum
Respicit, aut visus flectit tellure relictos:
Jam vocis, jam mentis inops. Sic aspera tigris,
Fœtibus abreptis, Scythico deserta sub antro,
Accubat, et tepidi lambit vestigia saxi.
Nusquam iræ, sedit rabies, feritasque, famesque
Oris: eunt præter secura armenta, gregesque.
Aspicit illa jacens. Ubi enim, quibus ubera pascat,
Aut quos ingenti premat expectata rapina?
Hactenus arma, tubæ, ferrumque et vulnera: sed nunc
Cominus astrigeros Capaneus tollendus in axes.
Non mihi jam solito vatum de more canendum;

Major ab Aoniis sumenda audacia lucis.
Mecum omnes audete, Deæ. Sive ille profunda
Missus nocte furor, Capaneaque signa secutæ,
Arma Jovem contra Stygiæ rapuere sorores,
Seu virtus egressa modum, seu gloria præceps,
Seu magnæ data fama neci: seu læta malorum
Principia, et blandæ superûm mortalibus iræ.
Jam sordent terrena viro, tædetque profundæ
Cædis, et exhaustis olim, Grajumque, suisque
Missilibus, lassa respexit in Æthera dextra.
Ardua mox torvo metitur culmina visu;
Innumerosque gradus, gemina latus arbore clusus,
Aerium sibi portat iter; longeque timendus
Multifidam quercum flagranti lumine vibrat.
Arma rubent una, clypeoque incenditur ignis.
« Hac, ait, in Thebas, hac me jubet ardua virtus
« Ire, Menæceo qua lubrica sanguine turris.
« Experiar quid sacra juvent, an falsus Apollo. »
Dixit: et alterno captiva in mœnia gressu
Surgit ovans. Quales mediis in nubibus æther
Vidit Aloïdas, cum cresceret impia tellus
Despectura Deos, nec adhuc immane veniret
Pelion, et trepidum jam tangeret Ossa tonantem.
Tum vero attoniti fatorum in cardine summo,
Ceu suprema lues, urbem, facibusque cruentis
Æquatura solo turres Bellona subiret,
Omnibus e tectis certatim ingentia saxa,
Roboraque, et gravidas fundæ Balearis habenas,
(Nam jaculis, cœloque vagis spes unde sagittis?)
Verum avidi tormenta rotant, et molibus urgent.

Ille nec ingestis, nec terga sequentibus unquam
Detrahitur telis, vacuoque sub aëre pendens,
Plana velut terra certus vestigia figat,
Tendit, et ingenti subit occurrente ruina.
Amnis ut incumbens longævi robora pontis
Assiduis oppugnat aquis. Jam saxa fatiscunt,
Emotæque trabes : tanto violentior ille
(Sævit enim majore salo.) quassatque, trahitque
Molem ægram, nexus donec celer alveus omnes
Abscidit, et cursu victor respirat aperto.
Utque petita diu celsus fastigia supra
Eminuit, trepidamque assurgens desuper urbem
Vidit, et ingenti Thebas exterruit umbra,
Increpat attonitos : « Humilesne Amphionis arces,
« Pro pudor! hi faciles, carmenque imbelle secuti,
« Et, mentita diu Thebarum fabula, muri?
« Et quidnam egregium prosternere mœnia molli
« Structa lyra? » Simul insultans, gressuque manuque,
Molibus obstantes cuneos, tabulataque sævus
Destruit. Absiliunt pontes, tectique trementis
Saxea frena labant, disseptoque aggere rursus
Utitur, et truncas rupes in templa domosque
Præcipitat, frangitque suis jam mœnibus urbem.
Jamque Jovem circa studiis diversa fremebant
Argolici Tyriique Dei. Pater æquus utrisque
Aspicit ingentes ardentûm cominus iras,

Seque obstare videt : genuit, inservante noverca,
Liber, et obliquo respectans lumine patrem :
« Nunc ubi sæva manus? meaque heu! cunabula flammæ,
« Fulmen, io ubi fulmen ? ait. » Gemit auctor Apollo
Quas dedit ipse domos. Lernam, Thebasque rependit
Mœstus, et intento dubitat Tirynthius arcu.
Maternos plangit volucer Danaeius Argos ;
Flet Venus Harmoniæ populos, metuensque mariti,
Stat procul, et tacita Gradivum respicit ira.
Increpat Aonios audax Tritonia Divos.
Junonem tacitam furibunda silentia torquent :
Non tamen hæc turbant pacem Jovis : ecce quierant
Jurgia, cum mediis Capaneus auditus in astris :
« Nullane pro trepidis, clamabat, numina Thebis
« Statis ? ubi infandæ segnes telluris alumni,
« Bacchus et Alcides ? piget instigare minores.
« Tu potius venias, (quis enim concurrere nobis
« Dignior ?) en cineres, Semelæaque busta tenentur.
« Nunc age : nunc totis in me connitere flammis,
« Jupiter. An pavidas tonitru turbare puellas
« Fortior, et soceri thalamos exscindere Cadmi ? »
Ingemuit dictis Superûm dolor. Ipse furentem
Risit, et incussa sanctarum mole comarum :

« Quænam spes hominum tumidæ post prælia Phlegræ?
« Nunc etiam feriendus?» ait. Premit undique lentum
Turba Deûm frendens, et tela ultricia poscit.
Nec jam audet fatis turbata obsistere conjux.
Ipsa, dato nondum cœlestis regia signo,
Sponte tonat: coeunt ipsæ sine flamine nubes,
Accurruntque imbres. Stygias rupisse catenas
Iapeton, aut victam supera ad convexa levari
Inarimen, Ætnamve putes. Pudet ista timere
Cœlicolas; sed cum in media vertigine mundi
Stare virum, insanasque vident deposcere pugnas,
Mirantur taciti, et dubio pro fulmine pendent.
Cœperat Ogygiæ supra fastigia turris
Arcanum mugire polus, cœlumque tenebris
Auferri: tenet ille tamen, quas non videt arces,
Fulguraque attritis quoties micuere procellis:
« His, ait, in Thebas, his jam decet ignibus uti:
« Hinc renovare faces, lassamque accendere quercum. »
Talia dicentem toto Jove fulmen adactum
Corripuit. Primæ fugere in nubila cristæ,
Et clypei niger umbo cadit; jamque omnia lucent
Membra viri. Cedunt acies, et terror utrinque
Quo ruat, ardenti feriat quas corpore turmas.
Intra se stridere facem, galeamque, comasque
Sentit, et urentem thoraca repellere dextra
Conatus, ferri cinerem sub pectore tractat.

Stat tamen, extremumque in sidera versus anhelat,
Pectoraque invisis obicit fumantia muris,
Ne caderet; sed membra virum terrena relinquunt,
Exuiturque animus: paulum si tardius artus
Cessissent, potuit fulmen meruisse secundum.

EXPLICIT THEBAIDOS LIBER DECIMUS.

LIBER UNDECIMUS.

Postquam magnanimus furias virtutis iniquæ
Consumpsit Capaneus, exspiravitque receptum
Fulmen, et ad terras longe comitata cadentem
Signavit muros ultricis semita flammæ:
Componit dextra victor concussa plagarum
Juppiter, et vultu cœlumque diemque reducit.
Gratantur Superi, Phlegræ ceu fessus anhelet
Prælia, et Encelado fumantem impresserit Ætnam.
Ille jacet laceræ complexus fragmina turris,
Torvus adhuc visu, memorandaque facta relinquens
Gentibus, atque ipsi non illaudanda Tonanti.
Quantus Apollineæ temerator matris Averno
Tenditur, ipsæ horrent, si quando pectore ab alto
Emergunt volucres, immensaque membra jacentis
Spectant, dum miseræ crescunt in pabula fibræ:
Sic gravat injectus terras, hostiliaque urit
Arva, et anhelantem cœlesti sulphure campum.
Respirant Thebæ, templisque jacentia surgunt
Agmina; jam finis votis, finisque supremis
Planctibus, et natos ausæ deponere matres.

At vaga palantes campo fuga volvit Achivos.
Nec jam aut hostiles turmæ, ferrumve timetur:
Omnibus ante oculos iræ Jovis : omnibus ardent
Arma metu, galeæque tonant, visusque paventes
Ipse sequi, et profugis opponere Juppiter ignes.
Instat Agenoreus miles, cœſique tumultu
Utitur, indomitos ut cum Massyla per arva,
Armenti reges magno leo fregit hiatu,
Et contentus abit : rauci tunc cominus ursi,
Tunc avidi venere lupi, rabieque remissa,
Lambunt degeneres alienæ vulnera prædæ.
Hinc premit Eurymedon, cui rusticus horror in armis,
Rustica tela manu, patriumque agitare tumultum.
Pan illi genitor : tener hinc conatibus annos
Egreditur, juvenemque patrem puer æquat Alatreus.
Felices ambo, sed fortunatior ille
Quem genuisse juvat, nec jam dignoscere promptum,
Quæ magis arma sonent, quo plus eat hasta lacerto.
Arctatur denso fugientum examine vallum.
Quas volvis, Gradive, vices! modo mœnia Cadmi
Scandebant; sua nunc defendunt tecta Pelasgi.
Ceu redeunt nubes, ceu circumstantibus Austris
Alternis, procumbit ager; ceu gurgite cano
Nunc retegit bibulas, nunc obruit æstus arenas.
Procumbit late pubes Tirynthia, alumni
Exuvias imitata Dei. Trux mœret ab alto

Amphitryoniades Nemeæ in sanguine terga,
Et similes ramos, similesque videre pharetras.
Stabat in Argolicæ ferrato margine turris
Egregius lituo dextri Mavortis Enipeus
Hortator, sed nunc miseris dabat utile signum,
Suadebatque fugam, et tutos in castra receptus;
Cum subitum obliquo descendit ab aëre vulnus,
Urgentisque sonum læva manus aure retenta est,
Sicut erat: fugit in vacuas jam spiritus auras,
Jam gelida ora tacent; carmen tuba sola peregit.
Jamque potens scelerum, geminæque exercita gentis
Sanguine, Tisiphone fraterna cludere quærit
Bella tuba, nec se tanta in certamina retur
Sufficere, inferna comitem ni sede Megæram,
Et consanguineos in prælia suscitet angues.
Ergo procul vacua consedit valle, solumque
Ense fodit Stygio, terræque immurmurat absens
Nomen, et, Elysiis signum indubitabile regnis,
Crinalem attollit longo stridore cerasten.
Cæruleæ dux ille comæ, quo protinus omnis
Horruit audito tellus, pontusque, polusque,
Et pater Ætnæos iterum prospexit ad ignes.
Accipit illa sonum: stabat tunc forte parenti
Proxima, dum cœtu Capaneus laudatur ab omni
Ditis, et insignem Stygiis fovet amnibus umbram.
Protinus, abrupta terrarum mole, sub astris
Constitit: exsultant Manes, quantumque profundæ

Rarescunt tenebræ, tantum de luce recessit.
Excipit atra soror, dextræque innixa profatur :
« Hac, germana, tenus stygii metuenda parentis
« Imperia, et jussos potui tolerare furores
« Sola super terras, hostilique obvia mundo,
« Dum vos Elysium, et faciles compescitis umbras.
« Nec pretium deforme moræ, cassique labores.
« Hoc quodcunque madent campi, quod sanguine fumant
« Stagna, quod innumero Lethæa examine gaudet
« Ripa, meæ vires, mea læta insignia. Sed quid
« Hoc ego ? Mars habeat, vulgataque jactet Enyo.
« Vidistis (Stygiis certe manifestus in umbris)
« Sanguine fœdatum rictus, atroque madentem
« Ora ducem tabo ; miserum insatiabilis edit,
« Me tradente, caput. Modo nempe horrendus ab astris
« Descendit vos usque fragor ; mea sacra premebat
« Tempestas, ego mixta viri furialibus armis
« Bella Deûm, et magnas ridebam fulminis iras.
« Sed jam (effabor enim) longo sudore fatiscunt
« Corda, soror ; tardæque manus. Hebet infera cœlo
« Taxus, et insuetos angues nimia astra soporant.
« Tu cui totus adhuc furor, exsultantque recentes

« Cocyti de fonte comæ, da jungere vires.
« Non solitas acies, nec Martia bella paramus :
« Sed fratrum (licet alma fides, pietasque repugnent,
« Vincentur) fratrum stringendi cominus enses.
« Grande opus! Ipsæ odiis, ipsæ discordibus armis
« Aptemur. Quid lenta venis? agedum elige cujus
» Signa feras. Ambo faciles, nostrique; sed anceps
« Vulgus, et affatus matris, blandamque precatu
« Antigonem timeo, paulum ne nostra retardet
« Consilia. Ipse etiam, qui nos lassare precando
« Suetus, et ultrices oculorum exposcere diras,
« Jam pater est : cœtu fertur jam solus ab omni
« Flere sibi. Atque adeo moror ipsa irrumpere Thebas,
« Assuetumque larem. Tibi pareat impius exsul,
« Argolicumque impelle nefas, neu mitis Adrastus
« Prævaleat, plebesque cave Lernæa moretur.
« Vade; et in alternas inimica revertere pugnas. »
Talia partitæ diversum abiere sorores.
Ut Notus et Boreas, gemino de cardine mundi,
Hic nive Rhiphæa, Libycis hic pastus arenis,
Bella cient : clamant amnes, freta, nubila, silvæ;
Jamque patent strages; plangunt sua damna coloni,

Et tamen oppressos miserantur in æquore nautas.
Illas ut summo vidit pater altus Olympo
Incestare diem, trepidumque Hyperionis orbem
Suffundi maculis, torvo sic inchoat ore:
« Vidimus armiferos, quo fas erat usque, furores,
« Cœlicolæ, licitasque acies; et si impia bella
« Unus init, dignusque mea procumbere dextra.
« Nunc par infandum, miserisque incognita terris
« Pugna subest: auferte oculos; absentibus ausint
« Ista Diis, lateantque Jovem. Sat funera mensæ
« Tantaleæ, et sontes vidisse Lycaonis aras,
« Et festina polo ducentes astra Mycœnas.
« Nunc etiam turbanda dies. Mala nubila tellus
« Accipe, secedantque poli. Stat parcere cœlo,
« Cœlitibusque meis. Saltem ne virginis almæ
« Sidera, Ledæi videant neu talia fratres. »
Sic pater omnipotens; visusque nocentibus arvis
Abstulit, et dulci terræ caruere sereno.
Jamque per Argolicas Erebo sata virgo cohortes
Vestigat Polynicis iter, portisque sub ipsis
Invenit incertum, leto tot iniqua, fugane
Exeat, et dubios turbabant omnia sensus.
Viderat, obscura vallum dum nocte pererrat,
Æger consilii, curisque novissima volvens,
Conjugis Argiæ lacera cum lampade mœstam
Effigiem. (Sunt monstra Deûm, sic ire parabat,
Has latura viro tædas erat.) Ergo roganti,

Quæ via, quisve dolor, cur mœsta insignia? tantum
Fleverat; atque manu timidos averterat ignes.
Scit mentem vidisse nefas. Etenim unde Mycænis
Afforet, et vallum conjux inopina subiret?
Sed fati monitus, vicinaque funera sentit,
Ac sentire timet. Cum vero Acherontis operti
Diva ter admoto tetigit thoraca flagello,
Ardet inops animi, nec tam considere regno,
Quam scelus, et cædem, et perfossi in sanguine fratris
Exspirare cupit, subitusque affatur Adrastum.
« Sera quidem, extremus sociûm, gentisque superstes
« Argolicæ, consulta, pater, jam rebus in arctis
« Aggredior: tunc tempus erat, cum sanguis Achivûm
« Integer, ire ultro, primamque capescere pugnam.
« Non plebis Danaæ florem, regumque verendas
« Objectare animas, ut lamentabile tantis
« Urbibus induerem capiti decus. Aspera quando
« Præcepit virtus, nunc saltem exsolvere fas sit
« Quæ merui; scis nempe, socer, licet alta recondas
« Vulnera, et afflictum generi vereare pudorem.
« Ille ego sum, qui te pacem et pia jura regentem
« Infelix (utinamque aliis datus urbibus hospes!)

« Extorrem patria, regnoque. Sed exige tandem
« Supplicia. Fratrem suprema in bella (quid horres ?
« Decretum est fixumque) voco. Desiste morari :
« Nec poteris. Non si atra parens, miseræque sorores
« In media arma cadant : non si ipse ad bella ruenti
« Obstet, et exstinctos galeæ pater ingerat orbes,
« Deficiam. Anne bibam superest quodcunque cruoris
« Inachii ? et vestris etiamnum mortibus utar ?
« Vidi egomet propter ruptos telluris hiatus,
« Nec subii ; vidi exanimum, fecique nocentem
« Tydea. Me Tegee regem indefessa reposcit,
« Orbaque Parrhasiis ululat mihi mater in antris.
« Ipse nec Ismeni ripas, dum stagna cruentat
« Hippomedon, Tyrias potui nec scandere turres,
« Dum tonat, et tecum, Capaneu, miscere furores ?
« Quis tantus pro luce timor ? sed digna rependam.
« Conveniant ubicunque nurus, matresque Pelasgæ,
« Longævique patres, quorum tot gaudia carpsi,
« Orbavique domos. Fratri concurro. Quid ultra est ?
« Spectent, et votis victorem Eteoclea poscant.
« Jamque vale, conjux, dulcesque valete Mycænæ.

« At tu, care socer, (nec enim omnis culpa malorum
« Me penes, et Superi mecum, Parcæque nocentes)
« Sis lenis cineri! meque hæc post prælia raptum
« Alitibus fratrique neges, urnaque reportes.
« Hoc tantum; et natæ melius connubia jungas! »
Ibant in lacrymas, veluti cum, vere reverso,
Bistoniæ tepuêre nives, summittitur ingens
Hæmus, et angustos Rhodope descendit in amnes.
Cœperat et leni senior mulcere furentem
Alloquio. Scidit orsa novo terrore cruenta
Eumenis, alipedemque citum, fataliaque arma,
Protinus Inachii vultus expressa Perinthi,
Obtulit, ac fidas exclusit casside voces.
Ac super hæc: « Abrumpe moras: celeremus; et illum
« Adventare ferunt portis. » Sic omnia vicit,
Correptumque injecit equo. Volat æquore aperto
Pallidus, instantemque Deæ circumspicit umbram.
Sacra Jovi merito Tyrius pro fulmine ductor
Nequicquam, Danaos ratus exarmasse, ferebat.
Nec pater ætherius, divûmque has ullus ad aras;
Sed mala Tisiphone, trepidis inserta ministris,
Astat, et inferno prævertit vota tonanti.
« Summe Deûm, tibi namque meæ primordia Thebæ

« (Liveat infandum licet Argos, et aspera Juno)
« Debent, Sidonios ex quo per littora raptor
« Turbasti Thyasos, dignatus virgine nostra
« Terga premi, et placidas falsum mugire per undas!
« Nec te vana fides, iterum Cadmeïa adeptum
« Connubia, et Tyrios nimium irrupisse penates.
« Tandem, inquam, soceros, dilectaque mœnia gratus
« Respicis, assertorque tonas, ceu regia cœli
« Attentata tuî : sic te pro turribus altis
« Vidimus urgentem nubes, lateque benignum
« Fulmen, et auditos proavis agnovimus ignes :
« Accipe nunc pecudes, et magni thuris acervos,
« Votivumque marem! Dignas sed pendere grates
« Haud mortale opus est : certent tibi reddere Bacchus
« Noster, et Alcides. Illis hæc mœnia serva. »
Dixerat : ast illi niger ignis in ora genasque
Prosiluit, raptumque comis diadema cremavit.
Tunc ferus ante ictum spumis delubra cruentat
Taurus, et obstantûm mediis e cœtibus exit
Turbidus, insano feriens altaria cornu.
Diffugiunt famuli, et regem solatur aruspex.
Ipse instaurari sacrum, male fortis, agique
Imperat, et magnos ficto premit ore timores.
Qualis ubi implicitum Tirynthius ossibus ignem

Sensit, et Œteas membris accedere vestes;
Vota incepta tamen, libataque thura ferebat
Durus adhuc, patiensque mali; mox grande, coactus,
Ingemuit; victorque furit per viscera Nessus.
Nuntius exanimi suspensus pectora cursu
Æpytus ad regem, portæ statione relicta,
Tendit, et hæc trepido vix intellectus anhelat:
« Rumpe pios cultus, intempestivaque, rector,
« Sacra Deûm! Frater muris circum omnibus instat,
« Portarumque moras frenis insultat et hastis;
« Nomine te crebro, te solum in prælia poscens.
« Flent mœsti retro comites, et uterque loquenti
« Adgemit, et pulsis exercitus obstrepit armis.
« Ille vocat : nunc tempus erat, sator optime Divûm;
« Quid meruit Capaneus? » Turbatus inhorruit altis
Rex odiis, mediaque tamen gavisus in ira est.
Sic ubi regnator, post exsulis otia tauri,
Mugitum hostilem summa tulit aure juvencus,
Agnovitque minas, magna stat fervidus ira
Ante gregem; spumisque animos ardentibus effert,
Nunc pede torvus humum, nunc cornibus aëra findens;
Horret ager, trepidæque exspectant prælia vaccæ.
Non desunt regi comites: « Sine mœnia pulset
« Irritus. Ille autem fractis huc audeat usque

« Viribus? hic miseris furor est instare periclo,
« Nec librare metus, et tuta odisse. Resiste,
« Hoc fretus solio. Nos propulsabimus hostem.
« Nos bellare jube. » Sic proxima turba; sed ardens
Ecce aderat luctu, dicturusque omnia belli
Libertate Creon. Urit fera corda Menæceus
Nulla patri requies : illum quæritque, tenetque;
Illum sanguineos proflantem pectore rivos
Aspicit, et sæva semper de turre cadentem.
Ut dubium, et pugnas cunctantem Eteoclea vidit :
« Ibis, ait, neque te ulterius, fratrumque ducumque,
« Pessime, funeribus patriæ, lacrymisque potitum,
« Eumenidum bellique reum, patiemur inulti.
« Sat tua non æquis luimus perjuria Divis.
« Urbem armis, opibusque gravem, et modo civibus arctam,
« Ceu cœlo dimissa lues, inimicave tellus
« Hausisti, vacuamque tamen sublimis obumbras?
« Deest servitio plebes. Hos ignis egentes
« Fert humus : hos pelago patrius jam detulit amnis.
« Hi quærunt artus; illi ardua vulnera curant.
« Redde, agedum, miseris fratres, natosque patresque,
« Redde arvis, domibusque viros. Ubi maximus Hypseus,

« Finitimusque Dryas? ubi Phocidos arma sonoræ,
« Euboïcique duces? Illos tamen æqua duelli
« Sors tulit ad manes. At tu (pudet) hostia regni,
« Hostia, nate, jaces, ceu mutus et e grege sanguis.
« Hei mihi primitiis armorum, et rite nefasto
« Libatus, jussusque mori! et cunctabitur ultra
« Iste, nec, adverso nunc saltem Marte vocatus,
« Stabit! an in pugnas alium jubet ire profanus
« Tiresias, iterumque meos oracula nectit
« In gemitus? quid enim? misero super unicus Hæmon.
« Ille jube subeat; tuque hinc spectator ab alta
« Turre sede. Quid sæva fremis? famulamque cohortem
« Respectas? hi te ire volunt; hi pendere pœnas.
« Ipsa etiam genitrix, ipsæque odere sorores.
« In te ardens frater, ferrum mortemque minatur,
« Sævaque portarum convellit claustra, nec audis? »
Sic pater infrendens, miseraque exæstuat ira.
Ille sub hæc: « Non fallis, ait, nec te inclyta nati
« Fata movent. Canere illa patrem, et jactare decebat:
« Sed spes sub lacrymis, spes atque occulta cupido
« His latet: insano prætendis funera voto,

« Meque premis frustra, vacuæ ceu proximus aulæ.
« Non ita Sidoniam fortuna reliquerit urbem,
« In te ut sceptra cadant, tanto indignissime nato!
« Nec mihi difficilis præsens vindicta; sed arma,
« Arma prius, famuli! Coeant in prælia fratres. »
Vult gemitus lenire Creon : « Lucrare furorem:
« Victori mihi cuncta lues. » Sic jurgia paulum
Distulit, atque ensem, quem jam dabat ira, repressit.
Ictus ut incerto pastoris vulnere serpens
Erigitur gyro, longumque e corpore toto
Virus in ora legit, paulum si devius hostis
Torsit iter, cecidere minæ, tumefactaque frustra
Colla sedent, irasque sui bibit ipse veneni.
At genitrix primam funestæ sortis, ut amens
Expavit famam, (nec tarde credidit) ibat
Scissa comas, vultuque, et pectore nuda cruento;
Non sexus decorisve memor. Penthcïa qualis
Mater, ad insani scandebat culmina montis,
Promissum sævo caput allatura Lyæo.
Non comites, non ferre ipsæ vestigia natæ
Æqua valent. Tantum miseræ dolor ultimus reddit
Robur, et exsangues crudescunt luctibus anni!
Jamque decus galeæ, jam spicula sæva ligabat
Ductor, et ad lituos hilarem, intrepidumque tubarum
Prospiciebat equum; subito cum apparuit ingens

Mater, et ipse metu, famulûmque expalluit omnis
Cœtus, et oblatam retro dedit armiger hastam.
« Quis furor? Unde iterum regni integrata resurgit
« Eumenis? ipsi etiam post omnia cominus ipsi
« Stabitis? usque adeo geminas duxisse cohortes,
« Et facinus mandasse parum est? quo deinde redibit
« Victor? in hosne sinus? o diri conjugis olim
« Felices tenebræ! datis, improba lumina, pœnas.
« Hæc spectanda dies! quo, sæve, minantia flectis
« Ora? quid alternos vultus, pallorque ruborque
« Mutat, et obnixi frangunt mala murmura dentes?
« Me miseram! vinces. Prius hæc tamen arma necesse est
« Experiare domi. Stabo ipso in limine portæ,
« Auspicium infelix, scelerumque immanis imago.
« Hæc tibi canities, hæc sunt calcanda, nefande,
« Ubera; perque uterum sonipes hic matris agendus.
« Parce: quid oppositam capulo parmaque repellis?
« Non ego te contra Stygiis feralia sanxi
« Vota Deis, cæco nec Erynnias ore rogavi.
« Exaudi miseram! Genitrix te, sæve, precatur,

« Non pater. Adde moram sceleri, et metire quod audes.
« Sed pulsat muros germanus, et impia contra
« Bella ciet? non mater enim, non obstat eunti
« Ulla soror. Te cuncta rogant: hic plangimus omnes;
« Ast ibi vix unus pugnas dissuadet Adrastus....
« Aut fortasse jubet. Tu limina avita, deosque
« Linquis, et a nostris in fratrem amplexibus exis! »

At parte ex alia tacitos, obstante tumultu,
Antigone furata gradus (nec casta retardat
Virginitas.) volat Ogygii fastigia muri
Exsuperare furens. Senior comes hæret eunti
Actor, et hic summas non duraturus ad arces.
Utque procul visis paulum dubitavit in armis,
Agnovitque (nefas!) jaculis et voce superba
Tecta incessentem, magno prius omnia planctu
Implet, et e muris, ceu descensura, profatur:

« Comprime tela manu, paulumque hanc aspice turrim,
« Frater, et horrentes refer in mea lumina cristas!
« Agnoscisne hostes? sic annua pacta, fidemque
« Poscimus? hi questus? hæc est bona causa modesti
« Exsulis? Argolicos per te, germane, penates;
« (Nam Tyriis jam nullus honos), per si quid in illa
« Dulce domo, summitte animos! En utraque gentis

« Turba rogant, ambæque acies. Rogat illa suorum
« Antigone devota malis, suspectaque regi,
« Et tantum tua, dure, soror! Saltem ora trucesque
« Solve genas: liceat vultus, fortasse supremum,
« Noscere dilectos, et, ad hæc lamenta, videre
« Anne fleas. Illum, gemitu jam supplice, mater
« Frangit, et exsertum dimittere dicitur ensem.
« Tu mihi fortis adhuc? mihi, quæ tua nocte dieque
« Exsilia, erroresque fleo! Jamjamque tumentem
« Placavi tibi, sæve, patrem. Quid crimine solvis
« Germanum? nempe ille fidem et stata fœdera rupit;
« Ille nocens, sævusque suis: tamen ecce vocatus
« Non venit. » His paulum furor elanguescere dictis
Cœperat, obstreperet quanquam, atque obstaret Erinnys.
Jam summissa manus, lente jam flectit habenas,
Jam tacet: erumpunt gemitus, lacrymasque fatetur
Cassis; hebent iræ, pariterque et abire nocentem,
Et venisse pudet. Subito, jam matre repulsa,
Eumenis ejecit fractis Eteoclea portis
Clamantem: « Venio; solumque quod ante vocasti

« Invideo. Ne incesse moras : gravis arma tenebat
« Mater, et, ó patria! o regum incertissima tellus!
« Nunc certe victoris eris. » Nec mitior ille:
« Tandem, inquit, scis, sæve, fidem, et descendis in æquum?
« O mihi nunc primum longo post tempore frater,
« Congredere ! Hæ leges, hæc fœdera sola supersunt. »
Sic hostile tuens fratrem, namque uritur alto
Corde, quod innumeri comites, quod regia cassis,
Instratusque ostro sonipes, quod fulva metallo
Parma micet. Quanquam haud armis inhonorus et ipse,
Nec palla vulgare nitens : opus ipsa navarat
Mœoniis Argia modis, et pollice docto
Stamina purpureæ sociaverat aurea telæ.
Jamque in pulvereum, furiis hortantibus, æquor
Prosiliunt. Sua quemque comes stimulatque movetque.
Frena tenent ipsæ; phalerasque et lucida comunt
Arma manu, mixtisque jubas serpentibus augent.
Stat consanguineum campo scelus. Unius ingens
Bellum uteri, coeuntque pares sub casside vultus.

Signa tacent; siluere tubæ, stupefactaque Martis
Cornua : ter nigris avidus regnator ab oris
Intonuit, terque ima soli concussit; et ipsi
Armorum fugere Dei. Nusquam inclita Virtus;
Restinxit Bellona faces, longeque paventes
Mars rapuit currus ; et Gorgone cruda virago
Abstitit, inque vicem Stygiæ rubuere sorores.
Prominet excelsis vulgus miserabile tectis:
Cuncta madent lacrymis, et ab omni plangitur arce..
Hinc questi vixisse senes; hinc pectore nudo
Stant matres, parvosque vetant attendere natos.
Ipse quoque Ogygios monstra ad gentilia Manes
Tartareus rector porta jubet ire reclusa.
Montibus insidunt patriis, tristique corona
Infecere diem, et vinci sua crimina gaudent.
Illos ut stimulis ire in discrimen apertis
Audiit, et sceleri nullum jam obstare pudorem,
Advolat, et medias intermittit Adrastus habenas.
Ipse quidem regnis multum, et venerabilis ævo;
Sed quis apud tales, quîs non sua pignora curæ,
Exstet honos? tamen ille rogat : « Spectabimus ergo
« Inachidæ, Tyriique nefas? ubi jura, Deique?
« Bella ubi? ne perstate animis! Te deprecor, hostis,
« Quanquam hæc ira sinat, nec tu mihi sanguine longe,
« Te, gener, et jubeo : sceptri si tanta cupido est,
« Exuo regales habitus. I, Lernan et Argos

« Solus habe. » Non verba magis suadentia frangunt
Accensos, sumptisque semel conatibus obstant,
Quam Scytha, curvatis erectus fluctibus, unquam
Pontus Cyaneos vetuit concurrere montes.
Ut periisse preces, geminosque ad prælia fusos
Pulvere cornipedes, explorarique furentum
In digitis amenta videt, fugit, omnia linquens,
Castra, viros, generum, Thebas; ac fata monentem
Conversumque jugo propellit Ariona. Qualis
Demissus curru, lævæ post præmia sortis,
Umbrarum custos, mundique novissimus hæres
Palluit, amisso veniens in Tartara cœlo.
Non tamen indulsit pugnæ, cunctataque primo
Substitit in scelere, et paulum fortuna morata est.
Bis cassæ periere viæ: bis cominus actes
Avertit bonus error equos; puræque nefandi
Sanguinis obliquis ceciderunt ictibus hastæ.
Tendunt frena manu, et sævis calcaribus urgent
Immeritos. Movet et geminas miserabile divûm
Prodigium turmas, alternaque murmura volvunt
Mussantes: iterare aciem, procurrere sæpe
Impetus, et totum miseris opponere bellum.
Jamdudum terris cœtuque offensa Deorum
Aversa cœli Pietas in parte sedebat.
Non habitu, quo nota prius, non ore sereno:
Sed vittis exuta comam, fraternaque bella,
Ceu soror infelix pugaantûm, aut anxia mater,

Deflebat : sævumque Jovem, Parcasque nocentes
Vociferans; seseque polis, et, luce relicta,
Descensuram Erebo, et Stygios jam malle penates.
« Quid me, ait, ut sævis animantum ac sæpe Deorum
« Obstaturam animis, princeps natura, creabas?
« Nil jam ego per populos, nusquam reverentia nostri.
« O furor, o homines! diræque Prometheos artes!
« Quam bene, post Pyrrham, tellus pontusque vacarent!
« En mortale genus! » Dixit; speculataque tempus,
« Auxilium tentemus, ait, licet irrita coner. »
Desiluitque polo. Niveus sub nubibus altis
Quanquam mœsta Deæ sequitur vestigia limes.
Vix steterat campo, subita mansuescere pace
Agmina, sentirique nefas. Tunc ora madescunt,
Pectoraque, et tacitus subrepsit fratribus horror.
Arma etiam simulata gerens, cultusque viriles;
Nunc his, nunc illis : « Agite, ite, obsistite, clamat;
« Quîs nati fratresque domi; quîs pignora tanta.
« His quoque nonne palam est ultro miserescere Divos? »
Tela cadunt : cunctantur equi; fors ipsa repugnat.

Non nihil impulerat dubios, ni torva notasset
Tisiphone fraudes, cœlestique ocior igne
Adforet increpitans: « Quid belli obverteris ausis,
« Numen iners, pacique datum? cede, improba! noster
« Hic campus, nosterque dies. Nunc sera nocentes
« Defendis Thebas. Ubi tunc, cum bella cieret
« Bacchus, et armatas furiarent orgia matres?
« Aut ubi segnis eras, dum Martius impia serpens
« Stagna bibit? dum Cadmus arat? dum victa cadit Sphynx?
« Dum rogat OEdipoden genitor, dum, lampade nostra,
« In thalamos Iocasta venit? » Sic urget, et ultro
Vitantem aspectus etiam, pudibundaque longe
Ora reducentem, premit adstridentibus hydris,
Intentatque faces. Dejectam in lumina pallam
Diva trahit, magnoque fugit questura Tonanti.
  Tum vero accensæ stimulis majoribus iræ:
Arma placent, versæque volunt spectare cohortes.
Instaurant crudele nefas. Rex impius aptat
Tela, et funestæ casum prior occupat hastæ.
Illa viam medium clypei conata per orbem
Non perfert ictus, atque alto vincitur auro.
Tunc exsul subit, et clare funesta precatur:
  « Dî, quos effosso non irritus ore rogavit
« OEdipodes, firmate nefas! Non improba posco

« Vota; piabo manus, et eodem pectora ferro
« Rescindam, dum me moriens hic sceptra tenentem
« Linquat, et hunc secum portet minor umbra dolorem. »
Hasta subit velox equitis femur inter, equique
Ilia, utrique volens letum : sed plaga sedentis
Laxato vitata genu; tamen irrita voti
Cuspis, in obliquis invenit vulnera costis.
It præceps sonipes, strictæ contemptor habenæ,
Arvaque sanguineo scribit rutilantia gyro.
Exsultat, fratris credens hunc esse cruorem.
Credit et ipse metu. Totis jamque exsul habenis
Indulget, cæcusque avidos illidit in ægrum
Cornipedem cursus : miscentur frena, manusque,
Telaque; et ad terram, turbatis gressibus, ambo
Præcipitant. Ut nocte rates, quas nubilus auster
Implicuit, frangunt tonsas, mutantque rudentes,
Luctatæque diu tenebris, hyemique, sibique,
Sicut erant, imo pariter sedere profundo.
Hæc pugnæ facies. Coeunt sine more, sine arte :
Tantum animis, iraque, atque ignescentia cernunt
Per galeas odia, et vultus rimantur acerbo
Lumine. Nil adeo mediæ telluris, et enses
Impliciti, nexæque manus, alternaque sævi
Murmura, ceu lituos rapiunt, aut signa tubarum.
Fulmineos veluti præceps cum cominus egit
Ira sues, strictisque erexit pectora setis,

Igne tremunt oculi, lunataque dentibus uncis
Ora sonant. Spectat pugnas, de rupe propinqua,
Venator pallens, canibusque silentia suadet.
Sic avidi incurrunt : necdum letalia miscent
Vulnera; sed cœptus sanguis, facinusque peractum;
Nec jam opus est furiis : tantum mirantur, et adstant
Laudantes, hominumque dolent plus posse furores.
Fratris uterque furens cupit, affectatque cruorem,
Et nescit manare suum. Tandem irruit exsul,
Hortatusque manum, cui fortior ira, nefasque
Justius, alte ensem germani in corpore pressit,
Qua male jam plumis imus tegit inguina thorax.
Ille dolens nondum, sed ferri frigore primo
Territus, in clypeum turbatus colligit artus.
Mox intellecto magis ac magis æger anhelat
Vulnere; nec parcit cedenti, atque increpat hostis :
« Quo retrahis, germane, gradus? o languida somno,
« Et regnis effœta quies! longaque sub umbra
« Imperia! exsilio rebusque exercita egenis
« Membra vides. Disce arma pati, nec fidere lætis. »
Sic pugnant miseri. Restabat lassa nefando
Vita duci, summusque cruor; poterantque parumper

Stare gradus: sed sponte ruit, fraudemque supremam
In media jam morte parat. Clamore Cithæron
Erigitur, fraterque ratus vicisse, levavit
Ad cœlum palmas: « Bene habet! non irrita vovi:
« Cerno graves oculos, atque ora natantia leto!
« Huc aliquis propere sceptrum, atque insigne comarum,
« Dum videt. » Hæc dicens gressus admovit, et arma,
(Ceu templis decus et patriæ laturus ovanti,)
Arma etiam spoliare cupit. Nondum ille peractis
Manibus, ultrices animam servabat in iras;
Utque superstantem, pronumque in pectore sensit,
Erigit occulte ferrum, vitæque labantis
Relliquias tenues odio supplevit; et ensem
Jam lætus frater fratris sub corde reliquit.
Ille autem: « Vivisne, et adhuc manet ira superstes?
« Perfide, nec sedes unquam meriture quietas,
« I mecum ad manes: illic quoque pacta reposcam,
« (Si modo Agenorei stat Gnossia judicis urna,
« Qua reges punire datur.) » Nec plura locutus,
Concidit, et totis fratrem gravis obruit armis.
Ite, truces animæ, funestaque Tartara leto
Polluite, et cunctas Erebi consumite pœnas.
Vosque malis hominum Stygiæ jam parcite, Divæ:
Omnibus in terris scelus hoc, omnique sub ævo
Viderit una dies, monstrumque infame futuris

Excidat, et soli memorent hæc prælia reges.
At genitor, sceleris comperto fine, profundis
Erepsit tenebris, sævoque e limine profert
Mortem imperfectam. Veteri stat sordida tabo
Utraque canities, et durus sanguine crinis
Obnubit furiale caput; procul ora, genæque
Intus, et effossæ squalent vestigia lucis.
Virgo autem impositæ sustentat pondera levæ,
Dextra sedet baculo; qualis si, puppe relicta,
Exosus Manes pigri sulcator Averni
Exeat ad superos; solemque et pallida turbet
Astra, nec ipse diu fortis, patiensque superni
Aeris. Interea longum, cessante magistro,
Crescat opus, totisque exspectent sæcula ripis.
Talis init campum, comitique extrema gementi:
« Duc, ait, ad natos, patremque recentibus, oro,
« Injice funeribus. » Cunctatur nescia virgo
Quid paret. Impediunt iter, implicitosque morantur
Arma, viri, currus; altaque in strage seniles
Deficiunt gressus, et dux miseranda laborat.
Ut quæsita diu monstravit corpora clamor
Virginis, insternit totos frigentibus artus.
Nec vox ulla seni. Jacet, immugitque cruentis
Vulneribus, nec verba diu tentata sequuntur,
Dum tractat galeas, atque ora latentia quærit.
Tandem muta furens genitor suspiria solvit:
« Tarda meam, Pietas, longo post tempore mentem
« Percutis! est ne sub hoc hominis clementia corde?
« Vincis me miserum! vincis, natura, parentem!

« En habeo gemitus, lacrymæque per arida serpunt
« Vulnera, et in molles sequitur manus impia planctus.
« Accipite infandæ justa exsequialia mortis,
« Crudeles, nimiumque mei! Nec noscere natos,
« Alloquiumque aptare licet. Dic, virgo, precanti,
« Quem teneo? quo nunc vestras ego sævus honore
« Prosequar inferias? O si fodienda redirent
« Lumina! et in vultus sævisse ex more potestas!
« Heu dolor! heu justo magis exaudita parentis
« Vota, malæque preces! Quisnam fuit ille Deorum
« Qui stetit orantem juxta, præreptaque verba
« Dictavit fatis? furor illa, et movit Erinnys,
« Et pater, et genitrix, et regna, oculique cadentes.
« Nil ego. Per Ditem juro, dulcesque tenebras,
« Immeritamque ducem, subeam sic Tartara digna
« Morte, nec irata fugiat me Laïus umbra.
« Hei mihi! quos nexus fratrum, quæ vulnera tracto?
« Solvite, quæso, manus, infestaque vincula tandem
« Dividite, et medium nunc saltem admittite patrem. »
Talia dequestus, paulatim sumpserat iras
Mortis, et occulte telum, ni nata vetaret,
Quærebat; sed casta manu subtraxerat enses

Antigone ; furit inde senex : « Ubi noxia tela ?
« Heu furiæ ! num totum abiit in corpora ferrum ? »
Dicentem comes ægra levat, mutumque dolorem
Ipsa premit, sævum gaudens planxisse parentem.
Olim autem, ineptæ clamore exterrita pugnæ,
Regina extulerat notum penetralibus ensem,
Ensem sceptriferi spolium lacrymabile Laii,
Multaque cum superis, et diro questa cubili,
Et nati furiis, et primi conjugis umbris,
Luctata est dextra, et prono vix pectore ferrum
Intravit tandem, et venas prorupit aniles
Vulnus, et infelix lustratur sanguine lectus.
Illius exili stridentem in pectore plagam
Ismene collapsa super, lacrymisque, comisque,
Siccabat plangens. Qualis Marathonide silva
Flebilis Erigone, cæsi prope funera patris,
Questibus absumptis, tristem jam solvere nodum
Cœperat, et fortes ramos moritura legebat.
At jam læta ducum spes elusisse duorum,
Res Amphionias aliò, sceptrumque maligna
Transtulerat fortuna manu, Cadmique tenebat
Jura Creon. Miser, heu, bellorum terminus ! illi
Pugnarant fratres. Hunc et Mavortia clamant
Semina, et impensus patriæ paulo ante Menæceus
Conciliat populis : scandit fatale tyrannus
Flebilis Aoniæ solium. Proh ! blanda potestas,

Et sceptri malesuadus amor! nunquamne priorum
Hærebunt documenta novis? juvat ecce nefasto
Stare loco, regimenque manu tractare cruentum:
Quid melior fortuna potest? jam flectere patrem
Incipit, atque datis abolere Menæcea regnis.
Primum adeo sævis imbutus amoribus aulæ,
Indicium, specimenque suî, jubet igne supremo
Arceri Danaos; nudoque sub axe relinqui
Infelix bellum, et tristes sine sedibus umbras.
Mox reducem Ogygiæ congressus limine portæ
Œdipoden timuit paulum, seseque minorem
Confessus tacite, promptamque coercuit iram.
Mox redit in regem, cæcumque audentius hostem
Increpitans: « Procul, inquit, abi, victoribus omen
« Invisum, et furias averte, ac mœnia lustra
« Discessu Thebana tuo: spes longa peracta est.
« Vade! jacent nati. Quæ jam tibi vota supersunt? »
Horruit instinctu rabido, steteruntque trementes,
Ceu visu præsente, genæ, seniumque recessit.
Tunc natam baculumque manu demisit, et iræ
Innixus, tumido vocem de pectore rupit:
« Jamne vacat sævire, Creon? modo perfida regna
« Fortunæque locum nostræ, miserande, subisti,
« Et tibi jam fas est regum calcare ruinas!
« Jam tumulis victos, socios jam mœnibus arces?
« Macte! potes digne Thebarum sceptra tueri.

« Hæc tua prima dies. Sed cur nova contrahis amens
« Jura ? quid anguste tantos metiris honores ?
« Exsilium intendis ? timida inclementia regum
« Ista : feros avidus quin protinus imbuis enses ?
« Crede ; licet veniat cupidus parere satelles.
« Intrepidusque secet non evitantia colla.
« Incipe : an exspectas, ut pronus supplice dextra
« Sternar, et immitis domini vestigia quæram ?
« Finge autem tentare, sines ? mihi ne ulla mineris
« Supplicia, aut ullos reris superesse timores ?
« Linquere tecta jubes ? cœlum, terrasque reliqui
« Sponte, atque ultricem crudelis in ora retorsi
« Non ullo cogente, manum. Quid tale jubere,
« Rex inimice, potes ? fugio, excedoque nefandis
« Sedibus. An refert quo funera longa, measque
« Transportem tenebras ? ne non gens cuncta precanti
« Concedat, patriæ quantum miser incubo terræ ?
« Sed dulces Thebæ : nimirum hic clarior ortus,
« Et meliora meos permulcent sidera vultus.
« Hic genitrix, natique. Habeas Thebana regasque
« Mœnia, quo Cadmus, quo Laïus omine rexit,
« Quoque ego. Sic thalamos, sic pignora fida capessas,
« Nec tibi sit virtus fortunam evadere dextra :
« Sed lucem deprensus ames ! satis omnia sanxi.

« Duc age, nata, procul... quid te autem luctibus addo?
« Da, rex magne, ducem. » Timuit miseranda relinqui
Antigone, mutatque preces : « Felicia per te
« Regna, verende Creon, sanctasque Menœceos umbras :
« Da veniam afflicto, dictisque ignosce superbis.
« Hunc morem fandi longæ fecere querelæ.
« Nec soli ferus iste tibi; sic fata Deosque
« Alloquitur. Durus luctu, facilisque nec ipsi
« Sæpe mihi. Pridem indomito sub pectore fervet
« Libertas misera, et sævæ spes anxia mortis.
« Et nunc ecce tuas irritat callidus iras,
« Suppliciumque cupit. Sed tu majoribus, oro,
« Imperii potiare bonis; altusque jacentes
« Prætereas, et magna ducum vereare priorum
« Funera; et hic quondam solio sublimis, et armis
« Septus, opem miseris, et jura petentibus æquus,
« Supplicibusque dabat : cui nunc ex agmine tanto
« Una comes, necdum exsul erat. Felicibus hic ne
« Obstat? in hunc odiis et regni viribus exis?
« Hunc abigis tectis! an ne prope limina clarum
« Ingemat, et votis intempestivus oberret?
« Pone metum : procul usque tua summotus ab aula,

« Flebit ; ego erectum subigam, et servire docebo.
« Cœtibus abducam ; solaque in sede recondam :
« Exsul erit : nam quæ migranti externa patebunt
« Mœnia ? vis Argos eat, hostilesque Mycænas
« Squallidus irreptet, victique ad limen Adrasti,
« Aonias narret clades, tenuemque precetur
« Rex Thebanus opem ? miseræ quid crimina gentis
« Pandere, quid casus juvat ostentare pudendos ?
« Conde, precor, quodcunque sumus, nec longa precamur
« Dona, Creon : miserere senis, mœstique parentis
« Hic, precor, hic manes indulge ponere : certe
« Thebanos sepelire decet. » Sic orat, humique
Volvitur. Abducit genitor, sævumque minatur
Indignans veniam. Qualis leo rupe sub alta,
Quem virides quondam sylvæ montesque tremebant :
Jam piger, et longo jacet exarmatus ab ævo.
Magna tamen facies, et non adeunda senectus ;
Et si demissas veniat mugitus ad aures,
Erigitur, meminitque suî, viresque solutas
Ingemit, et campis alios regnare leones.
  Flectitur affatu, sed non tamen omnia rector
Supplicis indulget lacrymis ; partemque recidit
Muneris. «Haud, inquit patriis prohibebere longe

« Finibus : occursu dum non pia templa domosque
« Commacules. Habeant te lustra, tuusque Cithæron :
« Atque hæc ecce tuis tellus habitabilis umbris,
« Qua bellum, geminæque jacent in sanguine gentes. »
Sic ait, et ficto comitum, vulgique gementis
Assensu, limen tumidus regale petebat.
Interea pulsi vallum exitiale Pelasgi
Destituunt furto. Nulli sua signa, suusque
Ductor : eunt taciti passim, et, pro funere pulchro,
Dedecorem amplexi vitam, reditusque pudendos.
Nox favet, et grata profugos amplectitur umbra.

EXPLICIT THEBAIDOS LIBER UNDECIMUS.

LIBER DUODECIMUS.

Nondum cuncta polo vigil inclinaverat astra
Ortus, et instantem cornu tenuiore videbat
Luna diem: trepidas ubi jam Tithonia nubes
Discutit, ac reduci magnum parat æthera
Phœbo.
Agmina jam raris Dircæa penatibus errant,
Noctis questa moras. Quamvis tunc otia tandem,
Et primus post bella sopor: tamen ægra quietem
Pax fugat, et sævi meminit victoria belli.
Vix primo proferre gradum, et munimina valli
Solvere, vix totas reserare audacia portas.
Stant veteres ante ora metus, campique
vacantis
Horror; ut assiduo jactatis æquore tellus
Prima labat; sic attoniti nil cominus ire
Mirantur, fusasque putant adsurgere turmas.
Sic ubi prospicuæ scandentem limina turris
Idaliæ volucres fulvum aspexere draconem,
Intus agunt natos, et fœta cubilia vallant
Unguibus, imbellesque citant ad prælia pennas:
Mox ruerit licet ille retro, tamen in aëra nudum
Candida turba timet; tandemque ingressa
volatus
Horret, et a mediis etiamnum respicit astris.
Itur in exsanguem populum, bellique
jacentis

Relliquias, qua quemque dolor, luctusque cruenti
Exegere duces. Hi tela, hi corpora : at illi
Cæsorum tantum ora vident, alienaque juxta
Pectora. Pars currus deflent, viduisque loquuntur,
Hoc solum quia restat, equis : pars oscula figunt
Vulneribus magnis, et de virtute queruntur.
Frigida digeritur strages : patuere recisæ
Cum capulis, hastisque manus, mediisque sagittæ
Luminibus stantes. Multis vestigia cædis
Nulla : ruunt planctu pendente, et ubique parato.
At circum informes truncos miserabile surgit
Certamen, cui justa ferant, cui funera ducant.
Sæpe etiam hostiles (lusit fortuna parumper)
Decepti flevere viros ; nec certa facultas
Noscere quem miseri vitent, calcentve cruorem.
At quibus est illæsa domus, vacuique dolores,
Aut deserta vagi Danaum tentoria lustrant,
Immittuntque faces ; aut (quæ post bella voluptas !)
Quærunt dispersi jaceat quo pulvere Tydeus :
An rapti pateat specus auguris, aut ubi Divum
Hostis ; an ætheriæ vivant per membra favillæ.
Jam lacrymis exempta dies, nec serus abegit
Vesper : amant miseri lamenta, malisque fruuntur.
Nec subiere domos, sed circum funera pernox
Turba sedet, vicibusque datis alterna gementes,

Igne feras, planctuque fugant; nec dulcibus astris
Victa, nec assiduo coierunt lumina fletu.
Tertius Auroram pulsabat lucifer, et jam,
Montibus orbatis, lucorum gloria, magnæ
Theumesiæ venere trabes, et amica Cithæron
Silva rogis: ardent excisæ viscera gentis
Molibus exstructis; supremo et munere gaudent
Ogygii manes. Queritur miserabile Grajum
Nuda cohors, vetitumque gemens circumvolat ignem.
Accipit et sævi manes Eteoclis iniquos
Haudquaquam regalis honos, Argivus haberi
Frater jussus adhuc, atque exsul pellitur umbra.
At non plebeio fumare Menæcea busto
Rex genitor, Thebæque sinunt. Nec robora vilem
Struxerunt de more rogum; sed bellicus agger
Curribus et clypeis, Grajorumque omnibus armis
Sternitur. Hostiles super ipse, ut victor, acervos,
Pacifera lauro crinem, vittisque decorus,
Accubat. Haud aliter quam cum, poscentibus astris,
Lætus in accensa jacuit Tirynthius Œta.
Spirantes super inferias captiva Pelasgum
Corpora, frenatosque pater, solatia, fortes
Bellorum mactabat equos. His arduus ignis
Palpitat, et gemitus tandem erupere paterni.
« O, nisi magnanimus tantæ te laudis inisset
« Ardor, Echionios mecum, venerande, penates,
« Atque ultra recture, puer! venientia qui nunc

« Gaudia, et ingratum regni mihi munus acerbas!
« Tu superûm convexa licet, cœtusque perenni
« (Credo equidem) virtute colas : mihi flebile numen
« Semper eris. Ponant aras, excelsaque Thebæ
« Templa dicent : uni fas sit lugere parenti.
« Et nunc, heu! quæ digna tibi solemnia, quasve
« Largiar exsequias? non si fatale, potestas,
« Argos, et impulsas cineri miscere Mycenas,
« Meque super, cui vita nefas, et sanguine nati
« Partus honos. Eademne dies, eadem impia bella
« Te, puer, et diros misere in Tartara fratres!
« Et nunc Œdipodæ par est fortuna doloris,
« Ac mihi : quam similes gemimus, bone Juppiter, umbras!
« Accipe, nate, tui nova libamenta triumphi,
« Accipe, et hoc regimen dextræ, frontisque superbæ
« Vincula, quæ patri nimium gestanda dedisti.
« Regem te, regem tristes Eteocleos umbræ
« Aspiciant! » Simul hæc dicens, crinemque, manumque
Destruit; accensaque iterat violentius ira :
« Sævum agedum, immitemque vocent : nunc funera Lernæ
« Tecum ardere veto. Longos utinam addere sensus
« Corporibus, cœloque animas, Ereboque nocentes

« Pellere fas ! ipsumque feras, ipsum unca volucrum
« Ora sequi, atque artus regum monstrare nefandos !
« Hei mihi ! quod positos humus alma, diesque resolvit !
« Quare iterum repetens, iterumque edico suprema
« Ne quis ope, aut flammis ausit juvisse Pelasgos :
« Aut nece facta luet, numeroque explebit adempta
« Corpora. Per Superos, magnumque Menæcea juro ! »
Dixit, et abreptum comites in tecta ferebant.
Flebilis interea vacuis comitatus ab Argis
(Fama trahit miseras.) orbæ, viduæque ruebant
Inachides, ceu capta manus : sua vulnera cuique,
Par habitus cunctis : dejecti in pectora crines,
Accinctique sinus. Manant lacera ora cruentis
Unguibus, et molles planctu crevere lacerti.
Prima per attonitas nigræ regina catervæ
Tristibus illabens famulis, iterumque resurgens
Quærit inops Argia vias. Non regia cordi,
Non pater : una fides, unum Polynicis amati
Nomen in ore sedet. Dircen, infaustaque Cadmi
Mœnia, post habitis velit incoluisse Mycenis.
Proxima Lernæo Calydonidas agmine mixtas
Tydeos exsequiis trahit haud cessura sorori
Deiphile. Scelus illa quidem, morsusque profanos

Audierat miseranda viri; sed cuncta jacenti
Infelix ignoscit amor. Post aspera visu,
Ac deflenda tamen, digno plangore Nealce
Hippomedonta ciens. Vatis mox impia conjux,
Heu! vacuos positura rogos. Postrema gementum
Agmina Mænaliæ ducit comes orba Dianæ,
Et gravis Evadne: dolet hæc, queriturque labores
Audacis pueri: magni memor illa mariti
It torvum lacrymans, summisque irascitur astris.
Illas e lucis Hecate speculata Lycæis,
Prosequitur gemitu; duplexque ad littus euntes
Planxit ab Isthmiaco genitrix Thebana sepulcro;
Noctivagumque gregem, quamvis sibi luget Eleusis,
Flevit, et arcanos errantibus extulit ignes.
Ipsa per aversos ducit Saturnia colles,
Occultasque vias, ne plebs congressa suorum
Ire vetet, pereatque ingentis gloria cœpti.
Nec non functa ducum refovendi corpora curam
Iris habet, putresque arcanis roribus artus
Ambrosiæque rigat succis, ut longius obstent,
Exspectentque rogos, flammas neve ante fatiscant.
Squalidus ecce genas, et hianti vulnere pallens
Ornitus, (hic socio desertus ab agmine, tardat
Plaga recens) timidus secreta per avia furto
Debile carpit iter, fractæque innititur hastæ.
Isque ubi mota novo stupuit loca sola tumultu,

Femineumque gregem, quæ jam super agmina Lernæ
Sola videt : non ille viam, causasque requirit,
(Quippe patent!) mœsto sed sic prior occupat ore:
« Quo miseræ, quo fertis iter? funusque peremptis
« Speratis, cineremque viris? stat pervigil illic
« Umbrarum custos, inhumataque corpora regi
« Adnumerat. Nusquam lacrymæ : procul usque fugati
« Accessus hominum. Solis avibusque ferisque
« Ire licet. Vestrisne Creon dabit æquus honorem
« Luctibus? immites citius Busiridos aras,
« Odrysiique famem stabuli, Siculosque licebit
« Exorare Deos. Rapiet fortasse precantes,
« (Si mens nota mihi.) nec conjugalia supra
« Funera, sed caris longe mactabit ab umbris.
« Quin fugitis, dum tuta via est, Lernamque reversæ,
« Nomina, quod superest, vacuis datis orba sepulchris,
« Absentesque animas ad inania busta vocatis?
« Aut vos Cecropiam (prope namque, et Thesea fama est
« Thermodontiaco lætum remeare triumpho.)
« Imploratis opem? bello cogendus et armis
« In mores, hominemque Creon.» Sic fatus: at illis
Horruerant lacrymæ, stupuitque immanis eundi
Impetus, atque uno vultus pallore notati.

Non secus afflavit molles si quando juvencas
Tigridis Hircanæ jejunum murmur, et ipse
Auditu turbatus ager. Timor omnibus ingens,
Quæ placeat, quos illa fames descendat in armos.
Continuo discors vario sententia motu
Scinditur : his Thebas, tumidumque ambire Creonta,
His placet Actææ si quid clementia gentis
Annuat. Extremum curarum, ac turpe reverti.
Hic non femineæ subitum virtutis honorem
Colligit Argia, sexuque immane relicto,
Tractat opus. Placet egregii spes dura pericli
Cominus infandi leges accedere regni.
Quo Rhodopes non ulla nurus, nec alumna nivosi
Phasidis, innuptis vallata cohortibus iret.
Tunc movet arte dolum, quo semet ab agmine fido
Segreget, immitesque Deos, regemque cruentum,
Contemptrix animæ, et magno temeraria luctu
Provocet. Hortantur pietas, ignesque pudici.
Ipse etiam ante oculos omni manifestus ab actu,
Nunc hospes miseræ, primas nunc sponsus ad aras,
Nunc mitis conjux : nunc jam sub casside torva
Mœstus in amplexu, multumque a limine summo
Respiciens. Sed nulla animo obversatur imago
Crebrior, Aonii quam quæ de sanguine campi
Nuda venit, poscitque rogos. His anxia mentem

Ægrescit curis, et qui castissimus ardor,
Funus amat. Tunc ad comites conversa Pelasgas :
« Vos, ait, Actæas acies, Marathoniaque arma
« Elicite, aspiretque pio fortuna labori !
« Me sinite Ogygias, tantæ quæ sola ruinæ
« Causa fui, penetrare domos, et fulmina regni
« Prima pati. Nec surda feræ pulsabimus urbis
« Limina: sunt illic soceri mihi, suntque sorores
« Conjugis, et Thebas non ignoranda subibo.
« Nec tantum revocate gradus : illo impetus ingens,
« Auguriumque animi. » Nec plura: unumque Menœten
(Olim hic virginei custos, monitorque pudoris)
Eligit, et quanquam rudis, atque ignara locorum,
Præcipites gressus, qua venerat Ornitus, affert;
Atque ubi visa procul socias liquisse malorum :
« Anne, ait, hostiles ego te tabente per agros,
« Heu dolor ! exspectem quænam sententia lenti
« Theseos ? an bello proceres, an dexter aruspex
« Annuat ? interea funus decrescit ; et uncis
« Alitibus non hos potius supponimus artus ?
« Et nunc me duram, si quis tibi sensus, ad umbras
« Me tardam quereris Stygiis, fidissime, Divis.
« Heu ! si nudus adhuc, heu ! si jam forte sepultus,
« Nostrum utrumque nefas. Adeo vis nulla dolenti,

« Mors nusquam, sævusque Creon. Hortaris euntem,
« Ornite. » Sic dicens, magno Megareia præceps
Arva rapit passu : demonstrat proxima quisquis
Obvius, horrescitque habitus, miseramque veretur.
Vadit atrox visu, nec corde, nec ore pavescens,
Et nimiis confisa malis, propiorque timeri.
Nocte velut Phrygia, cum lamentata resultant
Dindyma, pinigeri rapitur Simoentis ad amnem
Dux vesana chori, cujus Dea, sanguine lecto,
Ipsa dedit ferrum, et vittata fronte notavit.
Jam pater Hesperio flagrantem gurgite currum
Abdiderat Titan, aliis rediturus ab undis,
Cum tamen illa, gravem luctu fallente laborem,
Nescit abîsse diem. Nec caligantibus arvis
Terretur, nec frangit iter : perque invia saxa,
Lapsurasque trabes, nemorumque arcana sereno
Nigra die, cæcisque incisa novalia fossis,
Per fluvios secura vadit, somnosque ferarum
Præter, et horrendis insessa cubilia monstris.
Tantum animi, luctusque valent! Pudet ire Menœten
Tardius, invalidæque gradum miratur alumnæ.
Quas non illa domos pecorumque hominumque modesto
Pulsavit gemitu? quoties amissus eunti
Limes, et errantem comitis solatia flammæ
Destituunt, gelidæque facem vicêre tenebræ?
Jamque supinantur fessis, lateque fatiscunt
Penthei devexa jugi, cum pectore anhelo

Jam prope deficiens, sic inchoat orsa Menœtes:
« Haud procul (exacti si spes non blanda laboris)
« Ogygias, Argia, domos, et egena sepulchri
« Busta jacere reor. Grave cominus æstuat aër
« Sordidus, et magnæ redeunt per inane volucres.
« Hæc illa est crudelis humus : nec mœnia longe.
« Cernis ut ingentes murorum porrigat umbras
« Campus, et e speculis moriens intermicet ignis?
« Mœnia sunt juxta; modo nox magis ipsa tacebat
« Solaque nigrantes laxabant astra tenebras. »
Horruit Argia, dextramque ad mœnia tendens :
« Urbs optata prius, nunc tecta hostilia, Thebæ,
« Et tamen, illæsas si reddis conjugis umbras,
« Sic quoque dulce solum! cernis quo prædita cultu,
« Qua stipata manu, juxta tua mœnia primum
« Œdipodis magni venio nurus? improba non sunt
« Vota : rogos, hospes, planctumque et funera posco.
« Illum oro extorrem regnis, belloque fugatum;
« Illum, quem solio non es dignata paterno,
« Redde mihi! Tuque, oro, veni, si Manibus ulla
« Effigies, errantque animæ post membra solutæ;
« Tu mihi pande vias, tuaque ipse ad funera deduc,

« Si merui. » Dixit : tectumque aggressa propinquæ
Pastorale casæ, reficit spiramina fessi
Ignis, et horrendos irrumpit turbida campos.
Qualis, ab Ætnæis accensa lampade saxis,
Orba Ceres magnæ variabat imagine flammæ
Ausonium Siculumque latus, vestigia nigri
Raptoris, vastosque legens in pulvere sulcos.
Illius insanis ululatibus ipse remugit
Enceladus, ruptoque vias illuminat igni.
Persephonem amnes, sylvæ, freta, nubila clamant :
Persephonem tantum Stygii tacet aula mariti.
Admonet attonitam fidus meminisse Creontis
Altor, et occulto summittere lampada furto.
Regina, Argolicas modo formidata per urbes,
Votum immane procis, spesque augustissima gentis,
Nocte sub infesta, nullo duce, et hoste propinquo,
Sola per offensus armorum, et lubrica tabo
Gramina, non tenebras, non circumfusa tremiscens
Concilia umbrarum, atque animas sua membra gementes.
Sæpe gradu cæco ferrum, calcataque tela
Dissimulat, solusque labor vitare jacentes,
Dum funus putat esse suum ; visuque sagaci
Rimatur positos, et corpora prona supinat
Incumbens, queriturque parum lucentibus astris.
Forte soporiferas cœli secreta per umbras

Juno, sinu magni semet furatá mariti,
Theseos ad muros, ut Pallada flecteret, ibat,
Supplicibusque piis faciles aperiret Athenas
Atque ubi per campos errore fatiscere vano
Immeritam Argiam supero respexit ab axe,
Indoluit visu, et lunaribus obvia bigis
Advertit currum, placidaque ita voce locuta est:
« Da mihi poscenti munus breve, Cynthia, si quis
« Est Junonis honos. Certe Jovis, improba, jussu
« Ter noctem Herculeam... veteres sed mitto querelas:
« En locus officio. Cultrix placidissima nostri
« Inachis Argia, cernis qua nocte vagetur,
« Nec reperire virum densis queat ægra tenebris?
« Et tibi nimbosum languet jubar. Exsere, quæso,
« Cornua, et assueto propior premat orbita terras.
« Hunc quoque, qui curru madidas tibi pronus habenas
« Ducit, in Aonios vigiles dimitte Soporem. »
Vix ea, cum scissis magnum Dea nubibus orbem
Protulit: expavêre umbræ, fulgorque recisus
Sideribus: vix ipsa tulit Saturnia flammas.
Primum per campos infuso lumine, pallam
Conjugis ipsa suos noscit miseranda labores,
Quanquam texta latent, suffusaque sanguine mœret

Purpura. Dumque Deos vocat, et de funere caro
Hoc superesse putat, videt ipsum in pulvere pene
Calcatum. Fugere animus, visusque, sonusque,
Inclusitque dolor lacrymas. Tunc corpore toto
Sternitur in vultus, animamque per oscula quærit
Absentem; pressumque comis, ac veste cruorem
Servatura legit. Mox tandem voce reversa :
« Hunc ego te, conjux, ad debita regna profectum
« Ductorem belli, generumque potentis Adrasti
« Aspicio ? talisque tuis occurro triumphis ?
« Huc attolle genas, defectaque lumina ! Venit
« Ad Thebas Argia tuas ; age, mœnibus induc :
« Et patrios ostende lares, et mutua redde
« Hospitia. Heu ! quid ago ? projectus cespite nudo,
« Hoc patriæ telluris habes ! Quæ jurgia ! certe
« Imperium non frater habet. Nullasne tuorum
« Movisti lacrymas ? ubi mater ? ubi inclyta fama
« Antigone ? mihi nempe jaces ! Mihi victus es uni !
« Dicebam : Quo tendis iter ? quid sceptra negata
« Poscis ? habes Argos, soceri regnabis in aula :
« Hic tibi longus honos, hic indivisa potestas.
« Quid queror ? ipsa dedi bellum, mœstumque rogavi
« Ipsa patrem, ut talem nunc te complexa tenerem !

« Sed bene habet, Superi! gratum est, fortuna : peracta est
« Spes longinqua viæ : totos invenimus artus.
« Hei mihi! sed quanto descendit vulnus hiatu!
« Hoc frater! qua parte, precor, jacet ille nefandus
« Prædator? vincam volucres, sit adire potestas,
« Excludamque feras. An habet funestus et ignes?
« Sed nec te flammis inopem tua terra videbit.
« Ardebis, lacrymasque feres, quas ferre negatum
« Regibus, æternumque tuo famulata sepulcro
« Durabit deserta fides; testisque dolorum
« Natus erit, parvoque torum Polynice fovebo. »
Ecce alios gemitus, aliamque ad busta ferebat
Antigone miseranda facem, vix nacta petitos
Mœnibus egressus; illam nam tempore in omni
Attendunt vigiles, et rex jubet ipse timeri,
Contractæque vices, et crebrior excubat ignis.
Ergo Deis, fratrique moras excusat, et amens,
Ut paulum immisso cessit statio horrida somno,
Erumpit muris fremitu, quo territat agros
Virginis ira leæ rabies, cui libera tandem,
Et primus sine matre furor. Nec longa morata est;
Quippe trucem campum, et positus quo pulvere frater
Noverat. Atque illam contra videt ire Menœtes,
Qui vacat, et caræ gemitus compescit alumnæ.
Cum tamen erectas extremus virginis aures
Accessit sonus; utque atra sub veste, comisque

Squalentem, et crasso fœdatam sanguine vultus,
Astrorum radiis, et utraque a lampade vidit :
« Cujus, ait, Manes, aut quem, temeraria, quæris
« Nocte mea ? » Nihil illa diu; sed in ora mariti
Dejicit, inque suos pariter velamina vultus,
Capta metu subito, paulumque oblita doloris.
Hoc magis increpitans suspecta silentia, perstat
Antigone, comitemque premens, ipsamque ; sed ambo
Deficiunt, fixique silent : tandem ora retexit
Argia, corpusque tamen complexa, profatur :
« Si quid in hoc veteri bellorum sanguine mecum
« Quæsitura venis, si tu quoque dura Creontis
« Jussa times, possum, tibi me confisa, fateri.
« Si misera es, (certe lacrymas, lamentaque cerno !)
« Junge age, junge fidem : proles ego regis Adrasti,
« (Hei mihi ! num quis adest ?) cari Polynicis ad ignes,
« Etsi regna vetant.... » Stupuit Cadmeïa virgo,
Intremuitque simul, dicentemque occupat ultro :
« Mene igitur sociam (proh ! sors ignara !) malorum,
« Mene times ? mea membra tenes, mea funera plangis,
« Cedo, ten' pudet ? heu pietas ignava sororis ! »
Hæc prior. Hic pariter lapsæ, junctoque per ipsum

Amplexu, miscent avidæ lacrymasque, comasque;
Partitæque artus redeunt alterna gementes
Ad vultum, et cara vioibus cervice fruuntur.
Dumque modo hæc fratrem memorat, nunc illa maritum,
Mutuaque exorsæ Thebas, Argosque renarrant,
Longius Argia miseros reminiscitur actus:
« Per tibi furtivi sacrum commune doloris,
« Per socios Manes, et conscia sidera juro;
« Non hic amissos, quanquam vagus exsul, honores,
« Non gentile solum, caræ non pectora matris,
« Te cupiens unam, noctesque diesque locutus
« Antigonem. Ego cura minor, facilisque relinqui.
« Tu tamen excelsa sublimis forsitan arce,
« Ante nefas, Grajis dantem vexilla maniplis
« Vidisti, teque ille acie respexit ab ipsa
« Ense salutatam, et nutantis vertice coni:
« Nos procul! Extremas sed quis Deus egit in iras?
« Nil vestræ valuere preces? tibine ista negavit
« Oranti? » Causas ac tristia reddere facta
Cœperat Antigone. Fidus comes admonet ambas:
« Eia, agite inceptum potius. Jam sidera pallent,
« Vicino turbata die: perferte laborem:
« Tempus erit lacrymis; accenso flebitis igne. »
Haud procul Ismeni monstrabant murmura ripas,

Qui turbatus adhuc, et sanguine decolor ibat.
Huc laceros artus socio conamine portant
Invalidæ, jungitque comes non fortior ulnas.
Sic Hyperionium tepido Phaëtonta sorores
Fumantem lavere Pado. Vix dum ille sepulcro
Conditus, et flentes stant circum flumina sylvæ.
Ut sanies purgata vado, membrisque reversus
Mortis honos, ignem miseræ post ultima quærunt
Oscula : sed gelidæ circum exanimesque favillæ
Putribus in foveis, atque omnia busta quiescunt.
Stabat adhuc seu forte, rogus, seu numine Divum,
Cui torrere datum sævos Eteocleos artus :
Sive locum monstris iterum fortuna parabat,
Seu discessuros servaverat Eumenis ignes.
Hic tenuem nigris etiamnum vivere lucem
Roboribus pariter cupidæ videre; simulque
Flebile gavisæ, nec adhuc quæ busta repertum:
Sit placidus quicunque, rogant, mitisque supremi
Admittat cineris consortem, et misceat umbras.
Ecce iterum fratris primos ut contigit artus
Ignis edax, tremuere rogi, et novus advena bustis
Pellitur: exundant diviso vertice flammæ,
Alternosque apices, abrupta luce, coruscant.
Pallidus Eumenidum veluti commiserit ignes
Orcus, uterque minax globus, et conatur uterque
Longius. Ipsæ etiam commoto pondere paulum

Secessere trabes. Conclamat territa virgo:
« Occidimus ! functasque manu stimulavimus iras.
« Frater erat ! Quis enim accessus ferus hospitis umbræ
« Pelleret? en clypei fragmen, semiustaque nosco
« Cingula, frater erat! Cernisne ut flamma recedat,
« Concurratque tamen? vivunt odia improba, vivunt.
« Nil actum bello. Miseri, sic dum arma movetis,
« Vicit nempe Creon. Nusquam jam regna. Quis ardor?
« Cui furitis? sedate minas. Tuque exsul ubique
« Semper inops æqui, jam cede. Hoc nupta precatur,
« Hoc soror, aut sævos mediæ veniemus in ignes. »
Vix ea, cum subitus campos tremor, altaque tecta
Impulit, adjuvitque rogi discordis hiatus,
Et vigilum turbata quies, quibus ipse malorum
Fingebat simulacra sopor. Ruit ilicet, omnem
Prospectum lustrans armata indagine miles.
Illos instantes senior timet unus; at ipsæ
Ante rogum, sævique palam sprevisse Creontis
Imperia, et furtum claro plangore fatentur
Securæ, quippe omne vident fluxisse cadaver.
Ambigitur sæva de morte, animosaque leti

Spes furit. Hæc fratris rapuisse, hæc conjugis artus
Contendunt, vicibusque probant. « Ego corpus, ego ignes,
« Me pietas, me duxit amor. » Deposcere sæva
Supplicia, et dextras juvat insertare catenis.
Nusquam illa alternis modo quæ reverentia verbis,
Iram, odiumque putes; tantus discordat utrimque
Clamor, et ad regem, qui deprendere, trahebant.
At procul Actæis, dextra jam Pallade, muris
Juno Phoroneas inducit prævia matres
Attonitas; non ipsa minus, cœtumque gementem
Conciliat populis, et flentibus addit honorem.
Ipsa manu, ramosque oleæ, vittasque precantes
Tradit, et obtenta submittere lumina palla,
Et præferre docet vacuas sine manibus urnas.
Omnis et Actæis effusa penatibus ætas,
Tecta viasque replent. Unde hoc examen? et una
Tot miseræ? nec dum causas novere malorum,
Jamque gemunt. Dea conciliis sed miscet utrisque
Cuncta docens: qua gente satæ, quæ funera plangant,
Quidve petant. Variis nec non affatibus ipsæ
Ogygias leges, immansuetumque Creonta
Multum et ubique fremunt. Geticæ non plura queruntur
Hospitibus tectis trunco sermone volucres,

Cum duplices thalamos, et iniquum Terea clamant.
Urbe fuit media nulli concessa potentum
Ara Deûm : mitis posuit Clementia sedem ;
Et miseri fecere sacram. Sine supplice nunquam
Illa novo, nulla damnavit vota repulsa.
Audit quicunque rogant ; noctesque, diesque
Ire datum, et solis numen placare querelis.
Parca superstitio : non thurea flamma, nec altus
Accipitur sanguis : lacrymis altaria sudant,
Mœstarumque super libamina serta comarum
Pendent, et vestes, mutata sorte, relictæ.
Mite nemus circa, cultuque insigne verendo
Vittatæ laurus, et supplicis arbor olivæ.
Nulla autem effigies, nulli commissa metallo
Forma Deæ : mentes habitare, et pectora gaudet.
Semper habet trepidos, semper locus horret egenis
Cœtibus : ignotæ tantum felicibus aræ.
Fama est devictos acie post busta paternis
Numinis, Herculeos sedem fundasse nepotes.
Fama minor factis : ipsos nam credere dignum
Cœlicolas, tellus quibus hospita semper Athenæ,
Ceu leges, hominemque novum, ritusque sacrorum,
Seminaque in vacuas descendentia terras
Sic sacrasse loco commune animantibus ægris
Confugium, unde procul starent, iræque minæque,
Regnaque, et a justis fortuna recederet aris.
Jam tunc innumeræ norant altaria gentes :

Huc victi bellis, patriaque e sede fugati,
Regnorumque inopes, scelerumque errore nocentes
Conveniunt, pacemque rogant. Mox hospita sedes
Vicit et OEdipodæ furias, et funus Olynthi
Texit, et a misero matrem summovit Oreste.
Hunc, vulgo monstrante, locum, manus anxia Lernæ
Deveniunt, cedit miserorum turba priorum.
Vix ibi sedatis requierunt pectora curis,
Ceu patrio super alta grues Aquilone fugatæ
Cum videre Pharon : tunc æthera latius implent,
Tunc hilari clangore sonant. Juvat orbe sereno
Contempsisse nives, et frigora solvere Nilo.
Jamque domos patrias, Scythicæ post aspera gentis
Prælia, laurigero subeuntem Thesea curru
Lætifici plausus, missusque ad sidera vulgi
Clamor, et emeritis hilaris tuba nuntiat armis.
Ante ducem spolia, et duri Martis imago :
Virginei currus, cumulataque fercula cristis,
Et tristes ducuntur equi, truncæque bipennes
Quîs nemora, et solidam Mæotida cædere suetæ ;
Coritique leves portantur, et ignea gemmis
Cingula, et informes dominarum sanguine peltæ.
Ipsæ autem nondum trepidæ, sexumve fatentur,
Nec vulgare gemunt, aspernanturque precari,
Et tantum innuptæ quærunt delubra Minervæ.

Primus amor niveis victorem cernere vectum
Quadrijugis, nec non populos in semet agebat
Hippolyte, jam blanda genas, patiensque mariti
Fœderis. Hanc patriæ ritus fregisse severos
Atthides obliquæ secum mirantur operto
Murmure : quod nitidi crines, quod pectora palla
Tota latent, magnis quod barbara semet Athenis
Misceat, atque hosti veniat paritura marito.
Paulum et ab insessis mœstæ Pelopeides aris
Promovere gradum, seriemque et dona triumphi
Mirantur, victique animo rediere mariti.
Atque ubi tardavit currus, et ab axe superbo
Explorat causas victor, poscitque benigna
Aure preces, ausa ante alias Capaneia conjux :
« Belliger Ægide, subitæ cui maxima laudis
« Semina de nostris aperit fortuna ruinis,
« Non externa genus, diræ nec conscia noxæ,
« Turba sumus. Domus Argos erat, regesque mariti.
« Non utinam et fortes ! Quid enim septena movere
« Castra, et Agenoreos opus emendare penates ?
« Nec querimur cæsos, hæc bellica jura, vicesque
« Armorum : sed non Siculis exorta sub antris
« Monstra, nec Ossæi bello cecidere bimembres.
« Mitto genus, clarosque patres; hominum, inclyte Theseu,
« Sanguis erant, homines, eademque in sidera, eosdem

« Sortitus animarum, alimentaque vestra creati;
« Quos vetat igne Creon, Stygiæque a limine portæ,
« Ceu sator Eumenidum, aut Lethæi portitor amnis,
« Summovet, ac dubio cœliquè Erebique sub axe
« Detinet! Heu, princeps natura! ubi numina? ubi ille
« Fulminis injusti jaculator? ubi estis, Athenæ?
« Septima jam surgens trepidis Aurora jacentes
« Aversatur equis : radios declinat, et horret
« Stelligeri jubar omne poli. Jam cominus ipsæ
« Pabula dira feræ, campumque odere volucres
« Spirantem tabo, et cœlum, ventosque gravantem.
« Quantum etenim superesse rear? nuda ossa, putremque
« Urere permittat saniem. Properate, verendi
« Cecropidæ : Vos ista decet vindicta, priusquam
« Emathii, Thracesque dolent, quæque exstat ubique
« Gens arsura rogis, manesque habitura supremos.
« Nam quis erit sævire modus? bellavimus : estó;
« Sed cecidere odia, et tristes mors obruit iras.
« Tu quoque, ut egregios fama cognovimus actus,
« Non trucibus monstris Sinin, infandumque dedisti
« Cercyona, et sævum velles Scyrona crematum.
« Credo et Amazoniis Tanain fumasse sepulcris,

« Unde hæc arma refers. Sed et hunc dignare triumphum :
« Da terris unum cœloque Ereboque laborem.
« Si patrium Marathona metu, si tecta levasti
« Cressia, nec fudit vanos anus hospita fletus.
« Sic tibi non ullæ socia sine Pallade pugnæ,
« Nec sacer invideat paribus Tirynthius actis,
« Semper et in curru, semper te mater ovantem
« Cernat, et invictæ nil tale precentur Athenæ! »
Dixerat. Excipiunt cunctæ, tenduntque precantes
Cum clamore manus. Rubuit Neptunius heros,
Permotus lacrymis; justa mox concitus ira,
Exclamat : « Quænam ista novos induxit Erinnys
« Regnorum mores? non hæc ego pectora liqui
« Grajorum abscedens, Scythiam, pontumque nivalem
« Cum peterem. Novus unde furor? victumne putasti
« Thesea, dire Creon? adsum : nec sanguine fessum
« Crede : sitit sontes etiamnum hæc hasta cruores.
« Nulla mora est. Verte hunc, adeo fidissime Phlegéu,
« Cornipedem, et Tyrias invectus protinus arces,
« Aut Danaïs edice rogos, aut prælia Thebis. »
Sic ait : oblitus bellique, viæque laborum,
Hortaturque suos, viresque instaurat anhelas.
Ut modo connubiis taurus, saltuque recepto,
Cum posuit pugnas; alio si forte remugit

Bellatore nemus, quanquam ora, et colla cruento
Imbre madent, novus arma parat, campumque lacessens,
Dissimulat gemitus, et vulnera pulvere celat.
Ipsa metus Libycos servatricemque Medusam
Pectoris incussa movit Tritonia parma.
Protinus erecti toto simul agmine, Thebas
Respexere angues, nec dum Atticus ire parabat
Miles, et infelix expavit classica Dirce.
Continuo in pugnas, haud solum accensa juventus,
Qui modo Caucasei comites rediere triumphi;
Omnis ad arma rudes ager exstimulavit alumnos,
Conveniunt, ultroque ducis vexilla sequuntur.
Qui gelidum Braurona viri, qui rura lacessunt
Munychia, et trepidis stabilem Pyræea nautis;
Et nondum Eoo clarum Marathona triumpho.
Mittit in arma manus, genialibus hospita Divis
Icarii, Celeique domus, viridesque Melænæ,
Dives et Egaleos nemorum, Parnesque benignus
Vitibus, et pingui melior Lycabetos oliva.
Venit atrox Ileus, et olentis arator Hymetti;
Quæque rudes thyrsos hederis vestistis, Acharnæ.
Linquitur Eoïs longe speculabile proris
Sunion, unde vagi casurum in nomina ponti
Cressia decepit falso ratis Ægea velo.
Hos Salamis populos, illos Cerealis Eleusis
Horrida suspensis ad prælia misit aratris;
Et quos Callirhoe novies errantibus undis

Implicat, et raptæ qui conscius Orythiæ
Celavit Geticos ripis Ilissos amores.
Ipse quoque in pugnas vacuatur collis, ubi ingens
Lis Superûm, dubiis donec nova surgeret arbor
Rupibus, et longa refugum mare frangeret umbra.
Isset et Arctoas Cadmea ad mœnia ducens
Hippolite turmas; retinet jam certa tumentis
Spes uteri, conjuxque rogat dimittere curas
Martis, et emeritas thalamo sacrare pharetras.
  Hos ubi velle acies, et dulci gliscere ferro
Dux videt; utque piis raptim dent oscula natis,
Amplexusque breves, curru sic fatur ab alto:
  « Terrarum leges, et mundi fœdera, mecum
« Defensura manus, dignas insumite mentes
« Cœptibus; hac omnem Divumque, hominumque favorem,
« Naturamque ducem, cœtusque silentis Averni
« Stare palam est: illic Pœnarum exercita Thebis
« Agmina, et anguicomæ ducent vexilla sorores.
« Ite alacres! tantæque, precor, confidite causæ. »
  Dixit, et emissa præceps iter inchoat hasta.
Qualis Hyperboreos ubi nubibus institit axes
Jupiter, et prima tremefecit sidera bruma:
Rumpitur Æolia, et longam indignata quietem,
Tollit hiems animos, ventosaque sibilat Arctos.
Tunc montes undæque fremunt: tunc prælia cæsis

Nubibus, et tonitrus, insanaque fulmina gaudent.
Icta gemit tellus : virides gravis ungula campos
Mutat, et innumeris peditumque, equitumque catervis
Exspirat protritus ager; nec pulvere crasso
Armorum lux victa perit; sed in æthera longum
Frangitur, et mediis ardent in nubibus hastæ.
Noctem adeo, placidasque operi junxere tenebras,
Certamenque immane viris, quo concita tendant
Agmina; quis visas proclamet ab aggere Thebas :
Cujus in Ogygio stet princeps lancea muro.
At procul ingenti Neptunius agmina Theseus
Angustat clypeo, propriæque exordia laudis,
Centum urbes umbone gerit, centenaque Cretæ
Mœnia; seque ipsum monstrosi ambagibus antri
Hispida torquentem luctantis colla juvenci :
Alternasque manus circum, et nodosa ligantem
Brachia, et abducto vitantem cornua vultu.
Terror habet populos, cum septus imagine torva
Ingreditur pugnas; bis Thesea, bisque cruentas
Cæde videre manus. Veteres reminiscitur actus
Ipse tuens, sociumque gregem, metuendaque quondam
Limina, et absumpto pallentem Gnossida filo.
Sævus at interea ferro post terga revinctas
Antigonen, viduamque Creon Adrastida leto

Admovet. Ambæ hilares, et mortis amore superbæ
Ensibus intentant jugulos, regemque cruentum
Despiciunt; cum dicta ferens Theseia Phlegeus
Astitit. Ille quidem ramis insontis olivæ
Pacificus, sed bella ciet, bellumque minatur,
Grande fremens, nimiumque memor mandantis: et ipsum
Jam prope, jam medios operire cohortibus agros
Ingeminans. Stetit ambiguo Thebanus in æstu
Curarum, nutantque minæ, et prior ira tepescit.
Tunc firmat sese, fictumque ac triste renidens;
« Parvane prostratis, inquit, documenta Mycænis
« Sanximus? en iterum, qui mœnia nostra lacessant,
« Accepimus! Veniant: sed ne post bella querantur,
« Lex eadem victis. » Dixit: sed pulvere crasso
Caligare diem, et Tyrios juga perdere montes
Aspicit. Armari populos tamen, armaque ferri
Ipse jubet pallens; mediæque in sedibus aulæ
Eumenidas subitas, flentemque Menœcea cernit
Turbidus; impositosque rogis gaudere Pelasgos.
Quis fuit ille dies? tanto cum sanguine Thebis
Pax inventa perit? patriis modo fixa revellunt
Arma Deis, clypeisque obducunt pectora fractis,
Et galeas humiles, et adhuc sordentia tabo

Spicula : non pharetris quisquam, non ense decorus,
Non spectandus equo. Cessit fiducia valli :
Murorum patet omne latus, munimina portæ
Exposcunt : prior hostis habet; fastigia desunt;
Dejecit Capaneus. Exsanguis, et ægra juventus
Nec jam conjugibus, suprema nec oscula natis
Jungit, et attoniti nil optavere parentes.

Atticus at contra, jubar ut clarescere ruptis
Nubibus, et solem primis aspexit in armis,
Desilit in campum qui subter mœnia nudos
Adservat manes : dirisque vaporibus ægrum
Aera pulverea penitus sub casside ducens,
Ingemit, et justas belli inflammatur in iras.

Hunc saltem miseris ductor Thebanus honorem
Largitur Danaïs, quod non super ipsa jacentum
Corpora belligeras acies, Martemque secundum
Miscuit : at lacera ne quid de strage nefandus
Perderet, eligitur sævos potura cruores
Terra rudis. Jamque alternas in prælia gentes
Dissimilis Bellona ciet. Non clamor utrinque,
Non utrinque tubæ. Stat debilis altera pubes,
Summissos enses nequicquam, amentaque dextris
Laxa tenens. Cedunt tellure, armisque reductis,
Ostentant veteres etiamnum in sanguine plagas.
Jam non Cecropiis idem ductoribus ardor :
Languescuntque minæ, et virtus secura resedit.
Ventorum velut ira minor, nisi silva furentes
Impedit, insanique tacent sine littore fluctus.

Ut vero æquoreus quercum Marathonida Theseus
Extulit, erectæ cujus crudelis in hostes
Umbra cadit, campumque trucem lux cuspidis implet:
Ceu pater Ædonios Hæmi de vertice Mavors
Impulerit currus, rapido mortemque fugamque
Axe vehens; sic exanimis in terga reducit
Pallor Agenoridas. Tædet fugientibus uti
Thesea, nec facilem dignatur dextra cruorem.
Cætera plebejo desævit sanguine virtus.
Sic juvat exanimis projectaque præda, canesque,
Degeneresque lupos: magnos alit ira leones.
Attamen Olenium, Thamyrumque, hunc tela pharetra
Promentem, hunc sævi tollentem pondera saxi,
Dejicit; et triplici confisos robore gentis
Alceïdas fratres, totidem quos eminus hastis
Continuat: ferrum consumpsit pectore Phileus;
Ore momordit Helops: humero transmisit Iapix.
Jamque et quadrijugo celsum petit Hæmona curru,
Horrendumque manu telum rotat. Ille paventes
Obliquavit equos. Longo perlata tenore
Transiit hasta duos: sitiebat vulnera nec non
Tertia; sed medio cuspis temone retenta est.
Sed solum votis, solum clamore fremendo,
Omnibus in turmis, optatque, vocatque Creonta.
Atque hunc diversa bellorum in fronte maniplos
Hortantem dictis, frustraque extrema minantem

Conspicit : abscedunt comites, et Thesea jussi
Linquebant, fretique Deis, atque ipsius armis.
Ille timet, revocatque suos; utque æqua notavit
Hinc atque hinc odia, extrema se colligit ira,
Jam letale furens, atque audax morte futura :
« Non cum peltiferis, ait, hæc tibi pugna puellis;
« Virgineas nec crede manus. Hic cruda virorum
« Prælia : nos magnum qui Tydea, quique furentem
« Hippomedonta neci, Capaneaque misimus umbris
« Pectora. Quæ bellum præceps amentia suasit,
« Improbe? nonne vides quos ulciscare jacentes ? »
Sic ait; et frustra periturum missile summo
Affixit clypeo. Risit, vocesque, manumque
Horridus Ægides, ferrataque arbore magnos
Molitur jactus, nec non prius ore superbo
Intonat : « Argolici, quibus hæc datur hostia, Manes,
« Pandite Tartareum chaos, ultricesque parate
« Eumenidas : venit ecce Creon! » Sic fatus, et auras
Dissipat hasta tremens. Tunc qua subtegmine duro
Multiplicem tenues iterant thoraca catenæ,
Incidit. Emicuit per mille foramina sanguis
Impius : ille, oculis extremo errore solutis,
Labitur. Assistit Theseus gravis, armaque tollens :

« Jamne dare exstinctis justos, ait, hostibus ignes ?
« Jam victos operire placet ? vade, atra dature
« Supplicia, extremique tamen secure sepulcri. »
Accedunt utrinque pio vexilla tumultu,
Permiscentque manus. Medio jam fœdera bello,
Jamque hospes Theseus. Orant succedere muris,
Dignarique domos. Nec tecta hostilia victor
Aspernatus, init. Gaudent matresque, nurusque
Ogygiæ : qualis thyrso bellante subactus
Mollia laudabat jam marcidus Orgia Ganges.
Ecce per adversas Dircæi verticis umbras
Fœmineus quatit astra fragor ; matresque Pelasgæ
Decurrunt : quales Bacchæa ad bella vocatæ
Thyades amentes, magnum quas poscere credas,
Aut fecisse nefas. Gaudent lamenta, novæque
Exsultant lacrymæ. Rapit huc, rapit impetus illuc,
Thesea magnanimum quærant prius, anne Creonta,
Anne suos ? vidui ducunt ad corpora luctus.
Non ego, centena si quis mea pectora laxet
Voce Deus, tot busta simul, vulgique, ducumque,
Tot pariter gemitus, dignis conatibus æquem.
Turbine quo sese caris instraverit audax
Ignibus Evadne, fulmenque in pectore magno
Quæsierit ; quo more jacens super oscula sævi

Corporis, infelix excuset Tydea conjux;
Ut sævos narret vigiles Argia sorori:
Arcada quo planctu genitrix Erymanthia clamet,
Arcada consumpto servantem sanguine vultus,
Arcada quem geminæ pariter flevere cohortes!
Vix novus ista furor, veniensque implesset Apollo;
Et mea jam longo meruit ratis æquore portum.
Durabisne procul, dominoque legere superstes,
O mihi bissenos multum vigilata per annos,
Thebaï! jam certe præsens tibi fama benignum
Stravit iter, cœpitque novam monstrare futuris.
Jam te magnanimus dignatur noscere Cæsar:
Itala jam studio discit, memoratque juventus.
Vive, precor! nec tu divinam Æneïda tenta;
Sed longe sequere, et vestigia semper adora.
Mox tibi, si quis adhuc prætendit nubila livor,
Occidet, et meriti post me referentur honores.

EXPLICIT THEBAIDOS LIBER DUODECIMUS.

P. PAPINII STATII
ACHILLEIDOS
LIBRI V.

LIBER PRIMUS.

MAGNANIMUM Æaciden, formidatamque Tonanti
Progeniem, et patrio vetitam succedere cœlo,
Diva, refer. Quanquam acta viri multum inclyta cantu
Mæonio; sed plura vacant. Nos ire per omnem
(Sic amor est.) heroa velis; Scyroque latentem
Dulichia proferre tuba, nec in Hectore tracto
Sistere, sed tota juvenem deducere Troja.
Tu modo, si veteres digno deplevimus haustu,
Da fontes mihi, Phœbe, novos; ac fronde secunda
Necte comas: neque enim Aonium nemus advena pulso,
Nec mea nunc primis albescunt tempora vittis.
Scit Dircæus ager: meque inter prisca parentum
Nomina, cumque suo numerant Amphione Thebæ.
At tu, quem longe primum stupet Itala virtus,
Grajaque; cui geminæ florent vatumque ducumque

Certatim laurus; (olim dolet altera vinci!)
Da veniam: ac trepidum patere hoc sudare parumper
Pulvere. Te longo, nec dum fidente paratu
Molimur; magnusque tibi præludit Achilles.
Solverat OEbalio classem de littore pastor
Dardanus; incautas blande populatus Amyclas
Plenaque materni referens præsagia somni,
Culpatum relegebat iter, qua condita ponto
Fluctibus invisis jam Nereis imperat Helle.
Cum Thetis Idæos (heu! nunquam vana parentum
Auguria!) expavit vitreo sub gurgite remos.
Nec mora: et undosis turba comitante sororum
Prosiluit thalamis. Fervent coeuntia Phrixi
Littora, et angustum dominas non explicat æquor.
Illa ubi discusso primum subit aera ponto:
« Me petit hæc, mihi classis, ait, funesta minatur.
« Agnosco monitus, et Protea vera locutum.
« Ecce novam Priamo, facibus de puppe levatis,
« Fert Bellona nurum. Video jam mille carinis
« Ionium, Ægæumque premi. Nec sufficit, omnis
« Quod plaga Grajugenum tumidis conjurat Atridis:
« Jam pelago, terrisque meus quæretur Achilles,
« Et volet ipse sequi. Quid enim cunabula parvo
« Pelion, et torvi commisimus antra magistri?

« Illic (ni fallor) Lapitharum prælia ludit
« Improbus, et patria jam se metitur in hasta.
« O dolor! ô seri materno in corde timores!
« Num potui, infelix, cum primum in gurgite nostro
« Rætheæ cecidere trabes, attollere magnum
« Æquor? et incesti prædonis vela, profunda
« Tempestate sequi? cunctasque inferre sorores?
« Nunc quoque... Sed tardum est: jam plena injuria raptæ.
« Ibo tamen, pelagique Deos, dextramque secundi,
« Quod superest, complexa Jovis; per Tethyos annos
« Grandævumque patrem, supplex miseranda rogabo
« Unam hyemem. » Dixit, magnumque in tempore regem
Aspicit; Oceano veniebat ab hospite, mensis
Lætus, et æquoreo diffusus nectare vultus,
Unde hiemes ventique silent, cantuque quieto
Armigeri Tritones eunt, scopulosaque cete,
Tyrrhenique greges, circumque infraque rotantur,
Rege salutato. Placidis ipse arduus undis
Eminet, et triplici telo jubet ire jugales.
Illi spumiferos glomerant a pectore fluctus:
Pone natant, delentque pedum vestigia cauda.
Cui Thetis: « O magni rector genitorque profundi!
« Aspicis in quales miserum patefeceris usus
« Æquor? eunt tutis terrarum crimina velis,

« Ex quo jura freti, majestatemque repostam
« Rupit Iasonia puppis Pagasæa rapina.
« En aliud furto scelus, et spolia hospita portans,
« Navigat injustæ temerarius arbiter Idæ.
« Eheu! quos gemitus terris cœloque daturus?
« Quos mihi? sic Phrygiæ pensamus præmia palmæ!
« Hi Veneris mores, hoc gratæ munus alumnæ?
« Has saltem (non Semideos, nostrumque reportant
« Thesea.) si quis adhuc undis honor, obrue puppes,
« Aut permitte fretum. Nulla inclementia: fas sit
« Pro nato timuisse mihi. Da tollere fluctus,
« Nec mihi de tantis placeat me fluctibus unum
« Littus, et Iliaci scopulos habitare sepulcri. »
Orabat laniata comas, et, pectore nudo,
Cæruleis obstabat equis. Tunc rector aquarum
Invitat curru, dictisque ita mulcet amicis:
« Ne pete Dardaniam frustra, Theti, mergère classem.
« Fata vetant: ratus ordo Deis, miscere cruentas
« Europæque Asiæque manus; consultaque bella
« Jupiter, et tristes edixit cædibus annos.
« Quem tu illic natum Sigeo in pulvere? quanta
« Aspicies victrix Phrygiarum funera matrum?
« Cum tuus Æacides trepidos modo sanguine Teucro
« Undabit campos, modo crassa exire vetabit
« Flumina, et Hectoreo tardabit funere currus:
« Impelletque manu nostros, opera irrita, muros!

« Pelea jam desiste queri, thalamosque minores :
« Credideris peperisse Jovi. Nec inulta dolebis ,
« Cognatis utere fretis. Dabo tollere fluctus,
« Cum reduces Danaï, nocturnaque signa Caphareus
« Exeret, et dirum pariter quæremus Ulyssem. »
Dixerat. Illa gravi vultum demissa repulsa ,
Quæ jam excire fretum , et ratibus bellare parabat
Iliacis, alios iterum commenta paratus,
Tristis ad Æmonias detorquet brachia terras.
Ter conata manu , liquidum ter gressibus æquor
Reppulit, et niveas feriunt vada Thessala plantas.
Lætantur montes, et connubialia pandunt
Antra sinus, lateque Deæ Sperchios abundat
Obvius, et dulci vestigia circuit unda.
Illa nihil gavisa locis, sed cœpta fatigat
Pectore consilia, et solers, pietate magistra,
Longævum Chirona petit. Domus ardua montem
Perforat, et longo suspendit Pelion arcu.
Pars exhausta manu, partem sua ruperat ætas.
Signa tamen, Divûmque tori, et quem quisque sacrarat
Accubitu, genioque, locus monstrantur; at intra
Centauri stabula alta patent, non æqua nefandis
Fratribus. Hic hominum nullos experta cruores
Spicula, nec truncæ bellis genialibus orni,
Aut consanguineos fracti crateres in hostes;
Sed pharetræ insontes, et inania terga ferarum.

Hæc quoque dum viridis; nam nunc labor unus inermi,
Nosse salutiferas dubiis animantibus herbas,
Aut monstrare lyra veteres heroas alumno.
At tunc venatu rediturum in limine primo
Opperiens, properatque dapes, largoque serenat
Igne domum, cum visa procul de littore mater
Nereïs; erumpit silvis, dant gaudia vires,
Motaque desueto crepuit senis ungula campo.
Tunc blandus dextra, atque imos summissus in armos,
Pauperibus tectis inducit, et admovet antris.
Jamdudum tacito lustrat Thetis omnia visu;
Nec perpessa moras: « Ubinam mea pignora, Chiron?
« Dic, ait; aut cur ulla puer jam tempora ducit
« Te sine? num merito trepidus sopor? atraque matri
« Signa deum? magnos utinam mentita timores!
« Namque mihi infestos utero modo contuor enses;
« Nunc planctu livere manus: modo in ubera sævas
« Ire feras; sæpe ipsa (nefas!) sub inania natum
« Tartara, et ad Stygios iterum fero mergere fontes.
« Hos abolere metus magici jubet ordine sacri
« Carpathius vates, puerumque sub axe probato
« Secretis lustrare fretis, ubi littora summa
« Oceani, et genitor tepet illabentibus astris
« Pontus, ubi ignotis horrenda piacula Divis,

« Donaque. Sed longum cuncta enumerare, vetorque;
« Trade magis. » Sic fata parens : neque enim ille dedisset,
Si molles habitus, et tegmina fœda fateri
Ausa seni. Tunc ille refert : « Duc, optima, quæso,
« Duc genitrix, humilique Deos infringe precatu.
« Nam superant tua vota modum, placandaque multum
« Invidia est. Non addo metum, sed vera fatebor.
« Nescio quid magnum (nec me patria omina fallunt.)
« Vis festina parat, tenerosque supervenit annos.
« Olim fetre minas, et obire audita solebat
« Imperia, nostris procul haud discedere ab antris.
« Nunc illum non Ossa capit, non Pelion ingens,
« Thessaliæve nives. Ipsi mihi sæpe queruntur
« Centauri, raptasque domos, abstractaque coram
« Armenta, et campis semet fluviisque fugari.
« Insidias et bella parant, tumidique minantur.
« Olim equidem, Argoos pinus cum Thessala reges
« Huc veheret, juvenem Alciden, et Thesea vidi;
« Sed taceo. » Figit gelidus Nereïda pallor.
Ille aderat, multo sudore et pulvere major.
Attamen arma inter, festinatosque labores,

Dulcis adhuc visu. Niveo natat ignis in ore
Purpureus, fulvoque nitet coma gratior auro.
Nec dum prima nova lanugine vertitur ætas,
Tranquillæque faces oculis, et plurima vultu
Mater inest. Qualis Lycia venator Apollo
Cum redit, et sævis permutat plectra pharetris.
Forte et lætus adest (ô quantum gaudia formæ
Adjiciunt!) fœtam Pholoes sub rupe leænam
Perculerat ferro, vacuisque reliquerat antris
Ipsam, sed catulos asportat, et incitat ungues.
Quas tamen, ut fido genitrix in limine visa est,
Abjicit, exceptamque avidis circum ligat ulnis:
Jam gravis amplexu, jamque æquus vertice matri.
Insequitur magno jam tunc connexus amore
Patroclus, tantisque extenditur æmulus actis.
Par studiis, ævique modis, sed robore longe;
Et tamen æquali visurus Pergama fato.
Protinus ille subit rapido, quæ proxima, saltu
Flumina, fumantesque genas, crinemque novatur
Fontibus. Eurotæ qualis vada Castor anhelo
Intrat equo, fessumque sui jubar excitat astri.
Miratur, comitque senex, nunc pectora mulcens,
Nunc fortes humeros: angunt sua gaudia matrem.
Tunc libare dapes, Bacchæaque munera Chiron
Orat, et attonitam vario oblectamine mulcens,
Elicit extremo chelyn, et solantia curas
Fila movet, leviterque expertas pollice chordas
Dat puero. Canit ille libens immania laudum

Semina; quî tumidæ superavit jussa novercæ
Amphitryoniades : crudum quo Bebryca cæstu
Obruerit Pollux : quanto circumdata nexu
Ruperit Ægides Minoi brachia tauri;
Maternos in fine toros, Superisque gravatum
Pelion : hic ficto risit Thetis anxia vultu.
Nox trahit in somnos : saxo collabitur ingens
Centaurus, blandisque humeris se innectit Achilles,
Quanquam ibi fida mater, assuetaque pectora mavult.

EXPLICIT. ACHILLEIDOS LIBER PRIMUS.

LIBER SECUNDUS.

At Thetis undisonis per noctem in rupibus adstans,
Quæ nato secreta velit, quibus abdere terris
Destinet, huc, illuc, diversa mente volutat.
Proxima, sed studiis multum Mavortia, Thrace:
Nec Macetum gens dura placet, laudumque daturi
Cecropidæ stimulos. Nimium opportuna carinis
Sestos, Abydenique sinus: placet ire per altas
Cycladas. Hinc spretæ Myconos, humilisque Seriphos,
Et Lemnos non æqua viris, atque hospita Delos
Gentibus. Imbelli nuper Lycomedis in aula
Virgineos cœtus, et littora persona ludo
Audierat; duros laxantem Ægæona nexus
Missa sequi, centumque Dei numerare catenas.
Hæc placet, hæc timidæ tellus tutissima matri.
Qualis vicino volucris jam sedula partu,
Jamque timens, qua fronde domum suspendat inanem,
Providet hinc ventos, hinc anxia cogitat angues,
Hinc homines: tandem dubiæ placet umbra; novisque
Vix stetit in ramis, et protinus arbor amatur.
Altera consilio superest, tristemque fatigat

Cura Deam; natum ipsa sinu complexa per undas,
An magno Tritone ferat, ventosque volucres
Advocet, an pelago solitam Thaumantida pasci.
Elicit inde fretis, et murice frenat acuto
Delphinas bijuges, quos illi maxima Thetis,
Gurgite Atlanteo, pelagi sub valle sonora,
Nutrierat. Nullis vada per Neptunia glaucæ
Tantus honor formæ, pandique potentia: nec plus
Pectoris humani. Jubet hos subsistere pleno
Littore, ne nudæ noceant contagia terræ.
Ipsa dehinc toto resolutum pectore Achillem,
(Qui pueris sopor!) Hæmonii de rupibus antri,
Ad placidas deportat aquas, et jussa tacere
Littora; monstrat iter, totoque effulserat orbe
Cynthia. Prosequitur Divam, celeresque recursus
Securus pelagi Chiron rogat, udaque cælat
Lumina, et abreptos oculis, jamjamque latentes
Erecto prospectat equo, qua cana parumper
Spumant signa fugæ, et liquido perit orbita ponto.
Illum non alias rediturum ad Thessala Tempe,
Jam tristis Pholoe, jam nubilus ingemit Othrys,
Et tenuis Sperchios aquis, speluncaque docti
Muta senis. Quærunt puerilia carmina Fauni,
Et sperata diu plorant connubia nymphæ.

Jam premit astra dies, humilisque ex æquore Titan
Rorantes evolvit equos, et ab æthere magno
Sublatum cursu pelagus cadit. At vada mater
Scyria jamdudum fluctus emensa tenebat,
Exierantque jugo fessi Delphines herili :
Cum pueri tremefacta quies, oculique jacentis
Infusum sensere diem. Stupet aere primo :
Quæ loca ? qui fluctus ? ubi Pelion ? omnia versa,
Atque ignota videt, dubitatque agnoscere matrem.
Occupat illa manu, blandeque affata paventem :
« Si mihi, care puer, thalamos sors æqua dedisset,
« Quos dabat, æthereis ego te complexa tenerem,
« Sidus grande, plagis ; magnique puerpera cœli,
« Nil humiles Parcas, terrenaque fata vererer.
« Nunc impar tibi, nate, genus ; præclusaque leti
« Tantum matre via est ; quin et metuenda propinquant
« Tempora, et extremis admota pericula metis.
« Cedamus, paulumque animos summitte viriles,
« Atque habitus dignare meos. Si Lydia dura
« Pensa manu, mollesque tulit Tyrinthius hastas :
« Si decet aurata Bacchum vestigia palla
« Verrere : virgineos si Juppiter induit artus,
« Nec magnum ambigui fregerunt Cænea sexus ;

« Has sine, quæso, minas, numenque exire malignum.
« Mox iterum campos, iterum Centaurica reddam
« Lustra tibi. Per ego hoc decus, et ventura juventæ
« Gaudia, si terras, humilemque experta maritum
« Te propter, si progenitum Stygis amne severo
« Armavi, (totumque utinam!) cape tuta parumper
« Tegmina, nil nocitura animo. Cur ora reducis?
« Quidve parant oculi? pudet hoc mitescere cultu?
« Per te, care puer, cognata per æquora juro!
« Nesciet hoc Chiron. » Sic horrida pectora tractat,
Nequicquam mulcens. Obstat genitorque roganti
Nutritorque ingens, et cruda exordia magnæ
Indolis. Effrenæ tumidum velut igne juventæ
Si quis equum primis summittere tentet habenis,
Ille diu campis, fluviisque, et honore superbo
Gavisus, non colla jugo, non aspera præbet
Ora lupis, dominique gemit captivus inire
Imperia, atque alios miratur discere cursus.
Quis Deus attonitæ fraudes, astumque parenti
Contulit? indocilem quæ mens detraxit Achillem?
  Palladi littoreæ celebrabat Scyros honorum
Forte diem, placidoque satæ Lycomede sorores

Luce sacra patriis (quæ rara licentià) muris
Exierant, dare Veris opes, Divæque severas
Fronde ligare comas, et spargere floribus hastam.
Omnibus eximium formæ decus : omnibus idem
Cultus; et, expleto teneri jam fine pudoris,
Virginitas matura toris, annique tumentes.
Sed quantum virides pelagi Venus addita Nymphas
Obruit, aut humeris quantum Diana relinquit
Naïades, effulget tantum regina decori
Deïdamia chori, pulchrisque sororibus obstat.
Illius e roseo flammatur purpura vultu,
Et gemmis lux major inest, et blandius aurum;
Atque ipsi par forma Deæ, si pectoris angues
Ponat, et exempta placetur casside vultus.
  Hanc ubi ducentem longe socia agmina vidit
Trux puer, et nullo temeratus pectora motu,
Diriguit, totisque novum bibit ossibus ignem.
Nec latet haustus amor; sed fax vibrata medullis,
In vultus, atque in ora redit, lucemque genarum
Tingit, et impulsum tenui sudore pererrat.
Lactea Massagetæ veluti cum pocula fuscant
Sanguine puniceo, vel ebur corrumpitur ostro,
Sic, variis manifesta notis, palletque, rubetque
Flamma recens. Eat, atque ultro ferus, hospita sacra
Discutiat, turbæ securus, et immemor ævi,
Ni pudor, et junctæ teneat reverentia matris.
Ut pater armenti quondam, rectorque futurus,

Cui nondum toto peraguntur cornua gyro,
Cum sociam pastus niveo candore juvencam
Aspicit, ardescunt animi, primusque per ora
Spumat amor; spectant hilares, optantque magistri.

Occupat, arrepto jam tempore, conscia mater:
« Hosne inter simulare choros, et brachia ludo
« Nectere, nate, grave est? gelida quid tale sub Ossa
« Peliacisque jugis? ô si mihi jungere curas,
« Atque alium portare sinu contingat Achillem! »

Mulcetur, lætusque rubet, visusque superbos
Obliquat, vestesque manu leviore repellit.
Aspicit ambiguum genitrix, cogitque volentem,
Innectitque sinus. Tunc colla rigentia mollit,
Submittitque graves humeros, et fortia laxa
Brachia, et impexos certo domat ordine crines;
Ac sua dilecta cervice monilia transfert,
Et picturato cohibet vestigia limbo.
Incessum, motumque docet, fandique pudorem.
Qualiter artificis victuræ pollice ceræ
Accipiunt formas, ignemque manumque sequuntur:
Talis erat Divæ natum mutantis imago.
Nec luctata diu: superest nam plurimus illi
Invicta virtute decor, fallitque tuentes
Ambiguus, tenuique latens discrimine sexus.

Procedunt, iterumque monet, rursumque fatigat

Blanda Thetis : « Sic ergo gradus, sic ora, manusque,
« Nate, feres; comitesque modis imitabere fictis,
« Ne te suspectum molli non misceat aulæ
« Rector, et incepti pereant mendacia furti. »
Dixit, et admoto non cessat comere tactu.
Sic ubi virgineis Hecate lassata pharetris,
Ad patrem fratremque redit, comes hæret eunti
Mater, et ipsa humeros, exsertaque brachia velat.
Ipsa arcum, pharetramque locat, vestesque latentes
Deducit, sparsosque studet componere crines.
Protinus aggreditur regem, atque ibi, testibus aris :
« Hanc tibi, ait, nostri germanam, rector, Achillis
« (Nonne vides ut torva genas, æquandaque fratri?)
« Tradimus : arma humeris, arcumque animosa petebat
« Ferre, et Amazonio connubia pellere ritu;
« Sed mihi curarum satis est pro stirpe virili.
« Hæc calathos et sacra ferat. Tu frange regendo
« Indocilem, sexumque tene, dum nubilis ætas
« Solvendusque pudor ! neve exercere protervas
« Gymnadas, aut lustris nemorum concede vagari.
« Intus ale, et similes inter seclude puellas.
« Littore præcipue, portuque arcere memento.

« Vidisti modo vela Phrygum ; jam mutua jura
« Fallere transmissæ pelago didicere carinæ. »
Accedit dictis pater, ingenioque parentis
Occultum Æaciden (quis Divûm fraudibus obstet ?)
Accipit. Ultro etiam veneratur supplice dextra,
Et grates electus agit. Nec turba piarum
Scyriadum cessat nimio defigere visu
Virginis ora novæ : quantum cervice comisque
Emineat, quantumque humeros, ac pectora fundat.
Dehinc sociare choros, castisque accedere sacris
Hortantur, ceduntque loco, et contingere gaudent.
Qualiter Idaliæ volucres, ubi mollia frangunt
Nubila, jam longum cœloque domoque gregatæ:
Si junxit pennas, diversoque hospita tractu
Venit avis, cunctæ primum mirantur et horrent ;
Mox propius propiusque volant, atque aëre in ipso
Paulatim fecere suam, plausuque secundo
Circumeunt hilares, et ad alta cubilia ducunt.
Digreditur multum cunctata in limine mater,
Dum repetit monitus, arcanaque murmura figit
Auribus, et tacito dat verba novissima voto.
Tunc excepta freto, longe cervice reflexa,
Abnatat, et blandis affatur littora verbis :
« Cara mihi tellus ! magnæ cui pignora curæ,

« Depositumque ingens, timido commisimus astu ;
« Sis felix ! taceasque, precor, quo more tacebat
« Creta Rheæ. Te longus honos, æternaque cingent
« Templa, nec instabili fama superabere Delo.
« At ventis, et sacra fretis, interque vadosas
« Cycladas, Ægeæ frangunt ubi saxa procellæ,
« Nereïdum tranquilla domus, jurandaque nautis
« Insula : ne solum Danaas admitte carinas,
« Te precor. Hic Thyasos tantum, nihil utile bellis,
« Hic famam narrare doce ; dumque arma parantur
« Dorica, et alternum Mavors interfurit orbem:
« (Cedo equidem.) sit virgo pii Lycomedis Achilles ! »

EXPLICIT ACHILLEIDOS LIBER SECUNDUS.

LIBER TERTIUS.

Interea meritos ultrix Europa dolores
Dulcibus armorum furiis, et supplice regum
Conquestu flammata movet, quippe ambit Atrides
Ille magis, cui nupta domi, facinusque relatu
Asperat Iliacum. « Captam sine Marte, sine armis
« Progeniem cœli, Spartæque potentis alumnam:
« Jura, fidem, superos, unà calcata rapina.
« Hoc fœdus Phrygium, hæc geminæ commercia terræ?
« Quid maneat populos, ubi tanta injuria primos
« Degrassata duces? » Coëunt gens omnis et ætas:
Nec tantum exciti, bimari quos Isthmia vallo
Claustra, nec undisonæ quos circuit umbo Maleæ;
Sed procul amotæ, Phryxi qua semita jungi
Europamque Asiamque vetat, quasque ordine gentes
Littore Abydeno maris alligat unda superni.
Fervet amor belli, concussasque erigit urbes.
Æra domant Temesæ: quatitur navalibus ora
Eubois: innumera resonant incude Mycænæ:
Pisa novat currus: Nemee dat terga ferarum:
Cyrrha sagittiferas certat stipare pharetras:

Lerna graves clypeos cæsis vestire juvencis.
Dat bello pedites Etolus, et asper Acarnan:
Argos agit turmas. Vacuantur pascua ditis
Arcadiæ : frenat celeres Epiros alumnos :
Phocis, et Aoniæ jaculis rarescitis umbræ:
Murorum tormenta Pilos Messanaque tradunt.
Nulla immunis humus. Velluntur postibus altis
Arma olim dimissa patrum, flammisque liquescunt
Dona Deum : raptum Superis Mars efferat aurum.
Nusquam umbræ veteres : minor Othrys, et ardua sidunt
Taygeta : exuti viderunt aera montes.
Jam natat omne nemus; cæduntur robora classi:
Silva minor remis; ferrum laxatur ad usus
Innumeros : quod rostra liget, quod muniat arma,
Belligeros quod frenet equos, quod mille catenis
Squallentes nectat tunicas, quod sanguine fumet,
Vulneraque alta bibat, quod, conspirante veneno,
Impellat mortes; tenuantque humentia saxa
Attritu, et nigris addunt mucronibus iras.
Nec modus, aut arcus lentare, aut fundere glandes,
Aut torrere sudes, galeasque attollere conis.
Hos inter motus pigram gemit ora quietem
Thessalis, et geminis incusat fata querelis,
Quod senior Peleus, nec adhuc maturus Achilles.

Jam Pelopis terras, Grajumque exhauserat orbem
Præcipitans in transtra viros insanus, equosque,
Bellipotens. Fervent portus, et operta carinis
Stagna, suasque hyemes classis promota, suosque
Attollit fluctus. Ipsum jam puppibus æquor
Deficit, et totos consumunt carbasa ventos.

Prima rates Danaas Hecateïa congregat Aulis,
Rupibus expositis, longique crepidine dorsi
Euboicum scandens Aulis mare: littora multum
Montivagæ dilecta Deæ; juxtaque Caphareus
Latratum pelago tollens caput. Ille Pelasgas
Ut vidit transnare rates, ter monte, ter undis
Intonuit, sævæque dedit præsagia noctis.
Cœtus ibi armorum Trojæ fatalis: ibi ingens
Juratur bellum, donec sol annuus omnes
Conficeret metas. Tum primum Græcia vires
Contemplata suas: tunc sparsa ac dissona moles
In corpus, vultumque coit, et rege sub uno
Disposita est. Sic torva feras indago latentes
Claudit, et admotis paulatim cassibus arctat.
Illæ ignem, sonitumque pavent, diffusaque linquunt
Avia, miranturque suum decrescere montem;
Donec in angustam ceciderunt undique vallem.
Inque vicem stupuere greges, socioque timore
Mansuescunt. Simul hirtus aper, simul ursa, lupusque
Cogitur, et captos contemnit cerva leones.

Sed quanquam gemini pariter sua bella capessant
Atridæ, famamque avidi virtute paternam
Tydides, Sthenelusque premant, nec cogitet annos
Antilochus, septemque Ajax umbone coruscet
Consiliis, armisque vigil contendat Ulysses;
Omnis in absentem belli manus ardet Achillem:
Nomen Achillis amant, et in Hectora solus Achilles
Poscitur. Illum unum Teucris, Priamoque loquuntur
Fatalem. Quis enim Æmoniis sub vallibus alter
Creverit, effossa reptans nive? cujus ab ortu
Cruda rudimenta, et teneros formaverit annos
Centaurus? patrii propior cui linea cœli?
Quemve alium Stygios tulerit secreta per amnes
Nereïs? et pulchros ferro perstrinxerit artus?
Hæc Grajæ castris iterant, tradüntque cohortes.
Cedit turba ducum, vincique haud mœsta fatetur.
Sic cum pallentes Phlegræa in castra coirent
Cœlicolæ, jamque Odrysiam Gradivus in hastam
Surgeret, et Libycos Tritonia tolleret angues,
Ingentemque manu curvaret Delius arcum,
Stabat anhela metu, solum Natura tonantem
Respiciens, quando ille hiemes tonitrusque vocaret
Nubibus, igniferam quæ fulmina posceret Ætnam.

Atque ibi dum mixta vallati plebe suorum
Et maris et belli consultant tempora reges,

Increpitans magno vatem Calchanta tumultu,
Protesilaus ait; (namque huic bellare cupido
Præcipua, et primæ jam tunc data copia mortis.)
« O nimium Phœbi, tripodumque oblite tuorum,
« Thestoride, quando ora Deo possessa movebis
« Justius? aut quando Parcarum occulta recludes?
« Cernis ut ignotum cuncti, stupeantque, petantque
« Æaciden? sordet vulgo Calydonius heros,
« Et magno genitus Telamone, Ajaxque secundus,
« Nos quoque: sed Mavors, arreptaque Troja probabunt.
« Illum neglectis (pudet heu!) ductoribus, omnes
« Belligerum ceu numen amant. Dic ocius (aut cur
« Serta comis et mitis honos?) quibus abditus oris?
« Quave jubes tellure peti? Nam fama nec antris
« Chironis, patria nec degere Peleos aula.
« Eia rumpe moras, et fata latentia laxa,
« Laurigerosque ignes, si quando, avidissimus hauri:
« Arma horrenda tibi, sævosque remisimus enses.
« Nunquam has imbelles galea violabere vittas.
« Sis felix, numeroque ducum præstantior omni;
« Si magnum Danaïs per te portendis Achillem. »

Jamdudum trepido circumfert lumina motu,
Intrantemque Deum primo pallore fatetur
Thestorides : mox igne genas et sanguine torquens,
Nec socios, nec castra videt; sed cæcus et amens,
Nunc Superûm magnos deprendit in æthere cœtus,
Nunc sagas affatur aves; nunc dira sororum
Licia: thuriferas modo consulit anxius aras,
Flammarumque apices rapit, et caligine sacra
Pascitur. Exsiliunt crines, rigidisque laborat
Vitta comis; nec colla loco, nec in ordine gressus.
Tandem fessa tremens longis mugitibus ora
Solvit, et oppositum vox eluctata furorem est:
« Quo rapis ingentem magni Chironis alumnum,
« Femineis, Nereï, dolis? huc mitte. Quid aufers?
« Non patiar : meus iste, meus. Tu, Diva profundi,
« Et me Phœbus agit. Latebris quibus abdere tentas
« Eversorem Asiæ ? video per Cycladas altas
« Attonitam, et turpi quærentem littora furto.
« Occidimus! placuit Lycomedis conscia tellus.
« O scelus ! en fluxæ veniunt in pectora vestes.
« Scinde, puer, scinde ! et timidæ ne crede parenti.
« Hei mihi! raptus abit. Quænam hæc procul improba virgo ?... »

Hic nutante gradu stetit : amissisque furoris
Viribus, ante ipsas tremefactus corruit aras.
Tunc hærentem Ithacum Calydonius occupat heros :
« Nos vocat iste labor, neque enim comes ire recuso,
« Si te cura trahit. Licet ille sonantibus antris
« Tethyos adversæ, gremioque prematur aquoso
« Nereos, invenies. Tu tantum providus astu
« Tende animum vigilem, fœcundumque erige pectus.
« Nam te quis vatum dubiis in casibus ausit
« Fata videre prior ? » Subîcit gavisus Ulysses :
« Sic Deus omnipotens, sic annuat, illaque firmet
« Virgo paterna tibi ! sed me spes lubrica versat :
« Grande equidem armatum est castris inducere Achillem :
« Sed si fata negent ? quam fœdum ac triste reverti !
« Vota tamen Danaüm non intentata relinquam ;
« Jamque adeo aut aderit mecum Peleïus heros,
« Aut verum penitus latet, et sine Apolline Calchas. »
Conclamant Danaï, stimulatque Agamemno volentes.
Laxantur cœtus, resolutaque murmure læto
Agmina discedunt. Quales, jam nocte propinqua,
E pastu referuntur apes ; vel in antra reverti

Melle novo gravidas mitis videt Hybla catervas.
Nec mora : jam dextras Ithacesia carbasus auras
Poscit, et in remis hilaris sedere juventus.
At procul occultum falsi sub imagine sexus
Æaciden furto jam noverat una latentem
Deïdamia virum ; sed opertæ conscia culpæ,
Cuncta pavet, tacitasque putat sentire sorores.
Namque ut virgineo stetit agmine clarus Achilles,
Exsolvitque rudem genitrix digressa pudorem,
Protinus elegit comitem, (quanquam omnis in illum
Turba coït) blandæque novas nil tale timenti
Admovet insidias. Illam sequiturque premitque ;
Improbus illam oculis iterumque iterumque resumit.
Nunc nimius lateri non evitantis adhæret :
Nunc levibus sertis, lapsis nunc sponte canistris,
Nunc thyrso parcente ferit : modo dulcia notæ
Fila lyræ, tenuesque modos, et carmina monstrat
Chironis, ducitque manum, digitosque sonanti
Infringit cytharæ ; nunc occupat ora canentis,
Et ligat amplexus, et mille per oscula laudat.
Illa libens discit quo vertice Pelion, et quis
Æacides ; puerique auditum nomen et actus
Assidue stupet, et præsentem cantat Achillem.
Ipsa quoque et validos proferre modestius artus,
Et tenuare rudes, attrito pollice, lanas
Demonstrat, reficitque colos, et perdita dura

« Æquævamque facem, captus, noctesque diesque,
« Dissimulas ? quonam usque premes urentia pectus
« Vulnera ? teque marem (pudet heu !) nec amore probabis ? »
Sic ait ; et densa noctis gavisus in umbra
Tempestiva suis torpere silentia furtis,
Vi potitur votis, et toto pectore veros
Admovet amplexus. Risit chorus omnis ab alto
Astrorum, et teneræ rubuerunt cornua Lunæ.
Illa quidem clamore nemus montemque replevit:
Sed Bacchi comites, discussa nube soporis,
Signa choris indicta putant. Fragor undique notus
Tollitur, et thyrsos iterum vibrabat Achilles.
Ante tamen dubiam verbis solatur amicis :
« Ille ego, (quid trepidas ?) genuit quem cærula mater
« Peliacis Sylvis, nivibusque immisit alendum
« Thessalicis. Neque ego hos cultus, aut fœda subissem
« Tegmina, ni primo te visa in littore : cessi
« Te propter : tibi pensa manu, tibi mollia gesto
« Tympana. Quid defles, magno nurus addita ponto ?
« Quid gemis, ingentes cœlo paritura nepotes ?
« Sed pater ante igni, ferroque excisa jacebit
« Scyros, et in tumidas ibunt hæc versa procellas
« Mœnia, quam sævo mea tu connubia perdas.

« Funere : non adeo parebimus omnia matri.
« Vade ; sed ereptum taceas, celesque pudorem. »
Obstupuit tantis regina exterrita monstris.
Quanquam olim suspecta fides, et cominus ipsum
Horruit, et multum facies mutata fatentis.
Quid faciat? casusne suos ferat ipsa parenti?
Seque simul juvenemque premat, fortassis acerbas
Hausurum pœnas? et adhuc in corde manebat
Ille diu deceptus amor : silet ægra, premitque
Jam commune nefas. Unam placet addere furtis
Altricem sociam, precibus quæ victa duorum
Annuit. Illa, astu tacito, raptumque pudorem,
Surgentemque uterum, atque ægro in pondere menses
Occuluit, plenis donec stata tempora metis
Attulit, et partus index Lucina resolvit.

EXPLICIT ACHILLEIDOS LIBER TERTIUS.

LIBER QUARTUS.

Jamque per Ægæos ibat Laertia fluctus
Puppis, et innumeræ mutabant Cycladas auræ.
Jam Paros, Olearosque latent: jam raditur alta
Lemnos, et a tergo decrescit Bacchica Naxos.
Ante oculos crescente Samo, jam Delos opacat
Æquor; ibi excelsa libant carchesia puppe,
Responsique fidem, et verum Calchanta precantur.
Audiit Arcitenens, Zephyrumque e vertice Cynthi
Impulit, et dubiis pleno dedit omina velo.
It pelago secura ratis. Quippe alta Tonantis
Jussa, Thetin certas fatorum vertere leges
Arcebant ægram lacrymis, ac multa gementem,
Quod non erueret pontum, ventisque, fretisque
Omnibus, invisum jam tunc sequeretur Ulyssem.
Frangebat radios humili jam pronus Olympo
Phœbus, et Oceani penetrabile littus anhelis
Promittebat equis, cum se scopulosa levavit
Scyros: in hanc totos emisit puppe rudentes
Dux Laertiades, sociosque resumere pontum
Imperat, et remis Zephyros supplere cadentes:
Accedunt jussi. Magis indubitata, magisque
Scyros erat, placidique super Tritonia custos
Littoris. Egressi numen venerantur amicæ
Etolusque, Ithacusque Deæ. Tum providus heros,

Hospita ne subito terrerent mœnia cœtu,
Puppe jubet remanere suos : ipse ardua fido
Cum Diomede petit ; sed jam prævenerat arcis
Littoreæ servator Abas, ignotaque regi
Ediderat (sed Graja tamen) succedere terris
Carbasa. Procedunt, gemini ceu, fœdere juncto,
Hyberna sub nocte, lupi : licet et sua pulset
Natorumque fames, penitus rabiemque minasque
Dissimulant, humilesque meant, ne nuntiet hostes
Cura canum, et trepidos moneat vigilare magistros :
Sic segnes heroes eunt, campumque patentem,
Qui medius portum, celsamque interjacet urbem,
Alterno sermone terunt. Prior occupat acer
Tydides : « Qua nunc verum ratione paramus
« Scrutari ? namque ambiguo sub pectore quondam
« Verso, quid imbelles thyrsos mercatus, et æra,
« Urbibus in mediis, Bacchæaque terga, mitrasque
« Huc tuleris ? varioque aspersas nebridas auro ?
« Hisne gravem Phrygibus, Priamoque armamus Achillem ? »
Olli subridens Ithacus, paulum ore remisso :
« Hæc tibi, virginea modo si Lycomedis in aula
« Fraude latens, ultro confessum in prælia ducent

« Peliden. Tu, cuncta citus de puppe memento
« Ferre, ubi tempus erit, clypeumque iis jungere donis,
« Qui pulcher signis, auroque asperrimus ardet.
« Hæc sat erunt; tecum lituo bonus adsit Agyrtes,
« Occultamque tubam tacitos apportet in usus. »
Dixerat, atque ipso portarum in limine regem
Cernit, et ostensa pacem præfatur oliva:
« Magna (reor) pridem vestras pervenit ad aures
« Fama trucis belli, regum placidissime, quod nunc
« Europamque Asiamque quatit. Si nomina quæras
« Huc perlata ducum, fidit quibus ultor Atrides,
« Hic tibi, quem tanta meliorem stirpe creavit
« Magnanimus Tydeus: Ithacis ego ductor Ulysses.
« Causa viæ (metuam quid enim tibi cuncta fateri,
« Cum Grajus, notaque fide celeberrimus unus?)
« Explorare aditus, invisaque littora Trojæ,
« Quidve parent ». Medio sermone intercipit ille:
« Annuerit fortuna precor: dextrique secundent
« Ista Dei! Nunc hospitio me, tecta, piumque
« Illustrate larem. » Simul intra mœnia ducit.
Nec mora: jam mensas famularis turba, torosque
Instruit. Interea visu perlustrat Ulysses,

Scrutaturque domum, si qua vestigia magnæ
Virginis, aut dubia facies suspecta figura;
Porticibusque vagis errat, totosque penates,
Ceu miretur, adit. Velut ille cubilia prædæ
Indubitata tenens, multo legit arva Molosso
Venator, videat donec sub frondibus hostem
Porrectum somno, positosque in cespite dentes.
Rumor in arcana jamdudum perstrepit aula,
Virginibus qua fida domus, venisse Pelasgûm
Ductores, Grajamque ratem, sociosque receptos.
Jure pavent aliæ, sed vix nova gaudia celat
Pelides, avidusque novos heroas, et arma,
Vel talis, vidisse cupit. Jamque atria fervent
Regali strepitu, et picto discumbitur ostro.
Tum pater ire jubet natas, comitesque pudicas
Natarum. Subeunt, quales Mæotide ripa,
Cum Scythicas rapuere domos, et capta Getarum
Mœnia, subpositis epulantur Amazones armis.
Tum vero, intentus vultus ac pectora, Ulysses
Prælibat visu; sed nox, illataque fallunt
Lumina, et extemplo latuit mensura jacentis.
Et tamen erectumque genas, oculisque vagantem,
Nullaque virginei servantem signa pudoris,
Defigit, comitique obliquo lumine monstrat.
Quod nisi præcipitem blando complexa moneret
Deidamia sinu, nudataque pectora semper
Exsertasque manus, humerosque in veste teneret,
Et prodire toris, et poscere vina vetaret
Sæpius, et fronti crinale reponeret aurum,

Argolicis ducibus jam tunc patuisset Achilles.
Ut placata fames, epulis bis terque repostis,
Rex prior alloquitur, paterisque hortatur Achivos.
« Invideo vestris (fateor), decora inclyta genti
« Argolicæ, cœptis : utinam mihi fortior ætas,
« Quæque fuit, Dolopas, cum Scyria littora adortos
« Perdomui, fregique vadis! Quæ signa triumphi
« Vidistis, celsas murorum in fronte carinas.
« Saltem si soboles aptam, quam mittere bello
« Possem! plena forent mihi gaudia, namque juvarem.
« Nunc ipsi viresque meas, et cara videtis
« Pignora. Quando novos dabit hæc mihi turba nepotes! »
Dixerat, et solers, arrepto tempore, Ulysses :
« Haud spernenda cupis. Quis enim non visere gentes
« Innumeras, variosque duces, atque agmina regum
« Ardeat? omne simul roburque decusque potentis
« Europæ, junctos ultro juravit in enses.
« Rura, urbesque vacant : montes spoliavimus altos.
« Omne fretum longa velorum obtexitur umbra.
« Tradunt arma patres, ruit irrevocata juventus.
« Non alias unquam tantæ data copia famæ
« Fortibus, aut campo majore exercita virtus. »
Aspicit intentum, vigilique hæc aure bibentem,

Cum paveant aliæ , demissaque lumina flectant,
Atque iterat : « Quisquis proavis et gente superbus ,
« Quisquis equo , jaculoque potens , qui prævalet arcu ,
« Omnis honos illic : illic ingentia certant
« Nomina. Vix timidæ matres , vix agmina cessant
« Virginea. Hic multum steriles damnatus in annos ,
« Invisusque Deis , si quem hæc nova gloria segnem
« Præterit. » Exîsset stratis, nisi provida signo
Deidamia dato, cunctas hortata sorores
Liquisset mensas , ipsum complexa. Sed hæret
Respiciens Ithacum , cœtuque novissimus exit.
Ille quidem incepto paulum ex sermone remisit,
Pauca tamen jungens : « At tu tranquillus in alta
« Pace mane , carisque para connubia natis ,
« Quas tibi sidereis Divarum vultibus æquas
« Sors dedit. Ut me olim tacitum reverentia tangit !
« Is decor est : formæ species permixta virili. »
Occurrit genitor : « Quid , si Bacchæa ferentes
« Orgia , Palladias aut circum videris aras ?
« Et dabimus, si forte novus cunctabitur Auster. »
Excipiunt cupidi , et tacitis spes addita votis.
Cætera depositis Lycomedis regia curis
Tranquilla sub pace silet : sed longa sagaci
Nox Ithaco , lucemque cupit , somnoque gravatur.

Vix dum exorta dies, et jam comitatus Agyrta
Tydides aderat, prædictaque dona ferebat.

Nec minus egressæ thalamis Scyreïdes ibant
Ostentare choros, promissaque sacra verendis
Hospitibus. Nitet ante alias regina, comesque
Pelides. Qualis Siculæ sub rupibus Ætnæ
Naïdes Ænneas inter Diana, feroxque
Pallas, et Elysii lucebat sponsa tyranni.
Jamque movent gressus: thyasisque Ismenia buxus
Signa dedit, quater æra Rheæ, quater Evia pulsant
Terga manu, variosque quater legere recursus.
Tunc thyrsos pariterque levant, pariterque reponunt;
Multiplicantque gradum, modo quo Curetes in actu,
Quoque pii Samothraces eunt. Nunc obvia versæ
Pectine Amazonio, modo quo citat orbe Lacænas
Delia, plaudentesque suis intorquet Amyclis.
Tunc vero, tunc præcipue manifestus Achilles,
Nec servare vices, nec jungere brachia curat.
Tunc molles gressus, tunc aspernatur amictus
Plus solito, rumpitque choros, et plurima turbat.
Sic indignantem thyrsos, acceptaque matris
Tympana, jam tristes spectabant Penthea Thebæ.

Solvuntur laudata cohors, repetuntque paterna

Limina, ubi, in mediæ jamdudum sedibus aulæ,
Munera virgineos visus tractura locarat
Tydides: signum hospitii, pretiumque laboris.
Hortaturque legant, nec rex placidissimus arcet.
Heu simplex, nimiumque rudis! qui callida dona,
Grajorumque dolos, variumque ignorat Ulyssem!
Hinc aliæ, qua sexus iners naturaque ducit,
Aut teretes thyrsos, aut respondentia tentant
Tympana, gemmatis aut nectunt tempora limbis.
Arma vident, magnoque putant donata parenti.
At ferus Æacides radiantem ut cominus orbem
Cælatum pugnis sævis, et forte rubentem
Bellorum maculis, acclinem et conspicit hastam:
Infremuit, torsitque genas; et, fronte relicta,
Surrexere comæ. Nusquam mandata parentis,
Nusquam occultus amor, totoque in pectore Troja est.
Ut leo, materno cum raptus ab ubere, mores
Accepit, pectique jubas, hominemque vereri
Edidicit, nullasque ruit nisi jussus in iras:
Si semel adverso radiavit lumine ferrum,
Ejurata fides, domitorque inimicus; in illum
Prima fames, timidoque pudet servisse magistro.
Ut vero accessit propius, luxque æmula circum
Reddidit, et simili tandem se vidit in auro;
Horruit, erubuitque simul. Tunc acer Ulysses
Admotus lateri, summissa voce: « Quid hæres?
« Scimus, ait, tu semiferi Chironis alumnus;

« Tu, cœli pelagique nepos : te Dorica classis,
« Te tua suspensis exspectat Græcia signis.
« Ipsaque jam dubiis nutant tibi Pergama muris.
« Eia, age, rumpe moras : sine perfida palleat Ida ;
« Et juvet hæc audire patrem, pudeatque dolosam
« Sic pro te timuisse Thetin ! » Jam pectus amictu
Laxabat, cum grande tuba (sic jussus) Agyrtes
Insonuit. Fugiunt, disjectis undique donis,
Implorantque patrem, commotaque prælia credunt.
Illius intactæ ceciderunt pectore vestes :
Jam clypeus, breviorque manu consumitur hasta.
Mira fides ! Ithacumque humeris excedere visus,
Ætolumque ducem : tantum subita arma, calorque
Martius horrenda perfudit luce penates.
Immanisque gradu, ceu protinus Hectora poscens,
Stat medius, trepidante domo. Peleïa virgo
Quæritur. Ast alia plangebat parte retectos
Deïdamia dolos, cujus cum grandia primum
Lamenta, et notas accepit pectore voces,
Hæsit, et occulto virtus infracta calore est.
Dimittit clypeum, regisque ad lumina versus,
Attonitum fatis, inopinaque monstra paventem,
Sicut erat, mediis Lycomeden affatur in armis :
« Me tibi, care pater, (dubium dimitte timorem)

« Me Thetis alma dedit. Te pridem tanta manebat
« Gloria! quæsitum Danaïs tu mittis Achillem.
« Gratior, et magno (si fas dixisse) parente,
« Et dulci Chirone mihi : sed corda parumper
« Huc adverte libens, atque has bonus accipe voces.
« Te Peleus nato socerum, et Thetis hospita jungunt,
Allegantque suos utroque à sanguine Divos.
« Unam virgineo natarum ex agmine poscunt.
« Dasne? an nos humiles tibi degeneresque videmur?
« Non renuis? junge ergo manus, et concipe fœdus,
« Atque ignosce tuis. Tacito jam cognita furto
« Deïdamia mihi. Quis enim his obstare lacertis,
« Quæ potuit nostras possessa evadere flammas?
« Me luere ista jube : pono arma, et reddo Pelasgis,
« Et maneo. Quid triste fremis? quid lumina mutas?
« Jam socer es. » Natum ante pedes projecit, et addit :
« Jamque avus. Immitis quoties tractabitur ensis,
« Turba sumus. » Tunc et Danaï, per sacra fidemque
Hospitii, blandusque precum compellat Ulysses.
Ille, etsi caræ comperta injuria natæ,
Et Thetidis mandata movent, prodique veretur
Depositum tam grande Deæ : tamen obvius ire
Tot metuit fatis, Argivaque bella morari.

Fac velit; ipsam illic matrem sprevisset Achilles.
Ne tamen abnueret genero se jungere tali,
Vincitur. Arcanis effert pudibunda tenebris
Deïdamia gradum. Veniam nec protinus amens
Credit, et opposito genitorem placat Achille.
Mittitur Hæmoniam, magni qui Pelea facti
Impl[illegible], et classem, comitesque in prælia poscat.
Nec non et geminas regnator Scyrius alnos
Deducit genero, viresque excusat Achivis.
Tunc epulis consumpta dies, tandemque receptum
Fœdus, et intrepidos nox conscia jungit amantes.
Illius ante oculos nova bella, et Xantus et Ide,
Argolicæque rates; atque hæc jam cogitat undas,
Auroramque timet: cara cervice mariti
Fusa novi, lacrymas jam solvit, et occupat artus.
« Aspiciamne iterum? meque hoc in pectore ponam,
« Æacide? rursusque tuos dignabere partus?
« An tumidus, Teucrosque lares, et capta repertans
« Pergama, virgineæ nolis meminisse latebræ?
« Quid precer? heu! timeam ne prius? quidve anxia mandem,
« Cui vix flere vacat? modo te nox una deditque,
« Invidítque mihi! Thalamis hæc tempora nostris?

« Hicne est liber Hymen? ô dulcia furta, doliquе!
« O timor ! abripitur miseræ promissus Achilles.
« I, (neque enim tantos ausim revocare paratus.)
« I, cautus ; nec vana Thetim timuisse memento.
« I felix, nosterque redi ! Nimis improba posco.
« Jam te spectabunt lacrymis, planctuque decoræ
« Troades, optabuntque tuis dare colla lacertis,
« Et patriam pensare toris. Aut ipsa placebit
« Tyndaris, incesta nimium laudata rapina.
« Ast ego, tunc primæ puerilis fabula culpæ,
« Narrabor famulis, aut dissimulata latebo.
« Quin age, duc comitem : cur non ego Martia tecum
« Signa feram? tu pensa manu, Bacchæaque mecum
« Sacra (quod infelix non credet Troja) tulisti.
« Attamen hunc, quem mœsta mihi solatia linquis,
« Hunc saltem sub corde tene, et concede precanti
« Hoc solum, pariat ne quid tibi barbara conjux ;
« Ne qua det indignos Thetidi captiva nepotes. »
Talia dicentem non[illegible]e immotus Achilles
Solatur, juratque fidem : jurataque fletu
Spondet, et ingentes famulas, captumque reversus
Ilion, et Phrygiæ promittit munera gazæ.
Irrita ventosæ rapiebant verba procellæ.

EXPLICIT ACHILLEIDOS LIBER QUARTUS.

LIBER QUINTUS.

Exuit implicitum tenebris humentibus orbem
Oceano prolata dies; genitorque coruscæ
Lucis, adhuc hebetem vicina nocte, levabat,
Et nondum excusso rorantem lampada ponto.
Et jam punicea nudatum pectora palla,
Insignemque ipsis, quæ prima invaserat armis,
Æaciden (quippe aura vocat, cognataque suadent
Æquora) prospectant cuncti, juvenemque, ducemque
Nil ausi meminisse, pavent. Sic omnia visu
Mutatus rediit, ceu nunquam Scyria passus
Littora, Peliaco raptus descendat ab antro.
Tunc ex more Deis (ita namque monebat Ulysses)
Æquoreis, Austrisque litat, fluctuque sub ipso
Cæruleum regem tauro veneratur, avumque
Nerea: vittata genitrix placata juvenca est.
Hic spumante salo jaciens tumida exta profatur:
« Paruimus, genitrix, quanquam haud toleranda jubebas,
« Paruimus nimium. Bella ad Trojana, ratesque
« Argolicas quæsitus eo. » Sic orsus, et alno
Insiluit, penitusque, noto stridente, propinquis,
Abripitur terris: jamque ardua crescere nubes
Incipit, et Scyros longe decrescere ponto.
Turre procul summa, lacrymis comitata sororum,

Confessumque tenens et habentem nomina Pyrrhum,
Pendebat conjux, oculisque in carbasa fixis,
Ibat, et ipsa fretum, et puppem jam sola videbat.
Ille quoque obliquos dilecta ad mœnia vultus
Declinat, viduamque domum, gemitusque relictæ
Cogitat : occultus sub corde renascitur ardor,
Datque locum virtus. Sensit Laërtius heros
Mœrentem, et placidis aggressus flectere dictis :
« Tene, inquit, magnæ vastator debite Trojæ,
« Quem Danaæ classes, quem Divûm oracula poscunt,
« Erectumque manet reserato in limine bellum,
« Callida femineo genitrix velavit amictu?
« Commisitque ullis tam grandia furta latebris?
« Speravitque fidem? nimis ô suspensa, nimisque
« Mater! an hæc virtus tacita torperet in umbra,
« Quæ, vix audito litui clangore, refugit
« Et Thetin, et comites, et quos suppresserat ignes?
« Nec nostrum est quod in arma venis, sequerisque precantes :
« Venisses ultro. » Quem talibus occupat heros
Æacides : « Longum est resides exponere causas,
« Maternumque nefas. Hoc excusabitur ense
« Scyros, et indecores, fatorum crimina, cultus.
« Tu potius, dum lene fretum, zephyrisque fruuntur
« Carbasa, quæ Danaïs tanti primordia belli,
« Ede; libet justas hinc sumere protinus iras. »

Hic Ithacus, paulum repetito longius orsu :
« Fertur in Hectorea (si talia credimus) ora
« Electus formæ certamina solvere pastor,
« Sollicitas tenuisse Deas ; nec torva Minervæ
« Ora, nec ætherei sociam rectoris amico
« Lumine, sed solam nimium vidisse Dionen.
« Atque adeo lis ista tuis exorta sub antris
« Concilio Superûm, dum Pelea dulce maritat
« Pelion, et nostris jam tunc promitteris armis.
« Ira quatit victas. Petit exitialia judex
« Præmia : raptori faciles monstrantur Amyclæ.
« Ille Phryges lucos, matris penetralia cædit
« Turrigeræ, vetitasque solo procumbere pinus
« Præcipitat, terrasque freto delatus Achæas.
« Hospitis Atridæ (pudet heu! miseretque potentis
« Europæ!) spoliat thalamos; Helenaque superbus
« Navigat, et captos ad Pergama devehit Argos.
« Inde, dato passim varias rumore per urbes,
« Undique inexciti sibi quisque, et sponte coïmus
« Ultores. Quis enim genialia fœdera rumpi,
« Capta dolis, facilique trahi connubia raptu,
« Ceu pecus armentumve, aut viles messis acervos
« Perferat? hæc etiam fortes jactura moveret.
« Non tulit insidias Divûm imperiosus Agenor,
« Mugitusque sacros, et magno numine vectam
« Quæsiit Europen, aspernatusque tonantem est
« Ut generum. Raptam et Scythico de littore prolem
« Non tulit Æetes; ferroque et classe sequutus

« Semideos reges, et ituram in sidera puppim.
« Nos Phryga semivirum, portus et littora circum
« Argolica, incesta volitantem puppe feremus!
« Usque adeo, nusquam arma et equi, fretaque invia Grajis?
« Quid, si nunc aliquis patriis rapturus ab oris
« Deïdamian eat, patriaque à sede revellat
« Attonitam, et magni clamantem nomen Achillis? »
Illius ad capulum rediit manus, et simul ingens
Impulit ora rubor. Tacuit contentus Ulysses.
« Excipit Œnides : quin, ô dignissima cœli
« Progenies, ritusque tuos, elementaque primæ
« Indolis; et, valida mox accedente juventa,
« Quæ solitus laudum tibi semina pandere Chiron,
« Virtutisque aditus; quas membra augere per artes,
« Quas animum, sociis, multumque faventibus, ede.
« Sit pretium longas penitus quæsisse per undas
« Scyron, et his armis primum intendisse lacertos.
« Quem pigeat sua facta loqui? » Tunc ille modeste
Inchoat, ambiguus paulum, propiorque coacto.
« Dicor et in teneris, et adhuc crescentibus annis,
« Thessalus ut rigido senior me monte recepit,
« Non ullas ex more dapes habuisse; nec almis
« Uberibus satiasse famem; sed spissa leonum
« Viscera, semianimesque lupæ traxisse medullas.
« Hæc mihi prima Ceres, hæc læti munera Bacchi,

« Sic dabat ille pater : mox ire per avia secum
« Lustra gradu majore trahens, visisque docebat
« Arridere feris, nec fractis ruentibus undis
« Saxa, nec ad vastæ trepidare silentia silvæ.
« Jam tunc hasta manu, jam tunc cervice pharetræ;
« Et ferri properatus amor, durataque multo
« Sole, geluque cutis. Tenero nec flexa cubili
« Membra, sed ingenti saxum commune magistro.
« Vix mihi bissenos annorum torserat orbes
« Vita rudis, volucres cum jam prævertere cervos,
« Et Lapithas cogebat equo, præmissaque cursu
« Tela sequi. Sæpe ipse gradu me præpete Chiron,
« Dum velox ætas, campis admissus agebat
« Omnibus, exhaustumque vago per gramina passu
« Laudabat gaudens, meque in sua colla levabat.
« Sæpe etiam primo fluvii torpore jubebat
« Ire super, glaciemque levi non frangere planta.
« Hoc puerile decus. Quid nunc tibi prælia dicam
« Silvarum ? et vacuos sævo jam murmure saltus ?
« Nunquam ille imbelles Ossæa per avia lynces
« Sectari, aut timidos passus me cuspide damas
« Sternere ; sed tristes turbare cubilibus ursas,
« Fulmineosque sues, et sicubi maxima tigris,
« Aut seducta jugis fœtæ spelunca leænæ.
« Ipse sedens vasto facta expectabat ab antro,
« Si sparsus magno remearem sanguine ; nec me
« Ante nisi inspectis admisit ad oscula telis.
« Jamque et ad ensiferos vicina pube tumultus
« Aptabar ; nec me ulla feri Mavortis imago

« Præteriit. Didici quo Pæones arma rotatu,
« Quo Macetæ sua gesa citent; quo turbine cæstum
« Sauromates, falcemque Getes, arcumque Gelonus
« Tenderet, et flexæ Balearicus actor habenæ,
« Quo suspensa trahens libraret vulnera tortu,
« Inclusum quoties distringeret aëra gyro.
« Vix memorem cunctos (etsi modo gessimus) actus.
« Nunc docet ingenti saltu me jungere fossas:
« Nunc caput aërii scandentem prendere montis,
« Quo fugitur per plana gradu; simulacraque pugnæ,
« Excipere immissos curvato umbone molares,
« Ardentesque intrare casas, peditemque volantes
« Sistere quadrijugos. Memini: rapidissimus ibat
« Imbribus assiduis pastus, nivibusque solutis
« Sperchios, vulsasque trabes et saxa ferebat;
« Cum me ille immissum, qua sævior impetus undæ,
« Stare jubet contra, tumidosque repellere fluctus,
« Quos vix ipse gradu toties obstante tulisset.
« Stabam equidem, nec me referebat concitus amnis,
« Et latæ caligo viæ. Ferus ille minari
« Desuper incumbens, verbisque urgere pudorem;
« Nec nisi jussus abî. Sic me sublimis agebat
« Gloria, nec duri, tanto sub teste, labores.
« Nam procul Œbalios in nubila condere discos,
« Et liquidam nodare palen, et spargere cæstus

« Ludus erat, requiesque mihi. Nec major in istis
« Sudor, Apollineo quam fila sonantia plectro
« Cum quaterem, priscosque virûm mirarer honores.
« Quin etiam succos, atque auxiliantia morbis
« Gramina : quo nimius staret medicamine sanguis;
« Quid faciat somnos, quid hiantia vulnera claudat :
« Quæ ferro cohibenda lues, quæ cederet herbis,
« Edocuit; monitusque sacræ sub pectore fixit
« Justitiæ, qua Peliacis dare jura verenda
« Gentibus, atque suos solitus pacare biformes.
« Hactenus annorum, comites, elementa meorum
« Et memini, et meminisse juvat. Scit cætera mater. »
Aura silet : puppis currens ad littora venit.

Cœtera desiderantur.

EXPLICIT ACHILLEIDOS LIBER QUINTUS.

P. PAPINII STATII
SYLVARUM
LIBRI V.

LIBER PRIMUS.

STATIUS STELLÆ SUO
SALUTEM.

Diu, multumque dubitavi, Stella, juvenis optime, et in studiis nostris eminentissime, qua parte voluisti, an hos libellos, qui mihi subito calore, et quadam festinandi voluptate fluxerunt, cum singuli de sinu meo prodiissent, congregatos ipse dimitterem. Quid enim oportet hujus quoque auctoritate editionis onerari, cum adhuc pro Thebaide mea (quamvis me reliquerit) timeo?

Sed et Culicem legimus, et Batrachomyomachiam etiam agnoscimus; nec quisquam est illustrium poëtarum, qui non aliquid operibus seriis stylo remissiore præluserit.

Quid? quod hæc serum erat continere, cum illa vos certe, quorum honori data sunt, haberetis? Sed apud cæteros necesse est, multum illis pereat ex venia, cum amiserint, quam solam

habuerunt, gratiam celeritatis. Nullum enim est ex illis biduo longius tractum: quædam et singulis diebus effusa. Quamvis metuo, ne verum istuc, versus quoque ipsi de se probent. Primus libellus sacrosanctum habet testem: sumendum enim erat a Jove principium. Cæterum hos versus, quos in equum maximum feci, indulgentissimo imperatori, postero die quam dedicatum erat opus, tradere jussus sum. Potuisti illud (dicet aliquis) et ante vidisse. Respondebis illi tu, Stella carissime, qui epithalamion tuum, quod mihi injunxeras, scis biduo scriptum. Audacter me hercule; sed tamen CCLXXVII hexametros habet. At fortasse tu pro collega mentieris.

Manlius certe Vopiscus, vir eruditissimus, et qui præcipue vindicat à situ litteras jam pene fugientes, solet ultro quoque nomine meo gloriari, villam Tiburtinam suam descriptam a nobis uno die. Sequitur libellus Rutilio Gallico Valenti dedicatus: de quo nihil dico, ne videar defuncti testis occasione mentiri. Nam Claudii Hetrusci testimonium extat, qui Balneolum a me suum, intra moram cœnæ, recepit. In fine sunt Kalend. Decemb. quibus utique creditur: noctem enim illam felicissimam habent, et voluptatibus publicis inexpertam.

I.

EQUUS MAXIMUS DOMITIANI.

Quæ super imposito moles geminata Colosso
Stat Latium complexa forum? Cælone peractum
Fluxit opus? Siculis an conformata caminis
Effigies, lassum Steropem, Brontemque reliquit?
An te Palladiæ talem, Germanice, nobis
Effinxêre manus, qualem modo frena tenentem
Rhenus, et attoniti vidit domus ardua Daci?
Nunc age, Fama prior, notum per sæcula nomen,
Dardanii miretur equi, cui vertice sacro
Dindymon, et cæsis decrevit frondibus Ida.
Hunc neque divisis cepissent Pergama muris;
Nec, grege permixto, pueri, innuptæque puellæ,
Ipse nec Æneas, nec magnus duceret Hector.
Adde, quod ille nocens, sævosque amplexus Achivos;
Hunc mitis commendat eques: juvat ora tueri
Mixta notis belli, placidamque gerentia pacem.
Nec veris majora putes: par forma decorque,
Par honor: exhaustis Martem non altius armis
Bistonius portat sonipes; magnoque superbit
Pondere, nec tanto raptus prope Strymona cursu
Fumat, et ingenti propellit flumina flatu.
Par operi sedes: hinc obvia limina pandit,
Qui fessus bellis, assertæ munere prolis,
Primus iter nostris ostendit in æthera Divis.

Discitur e vultu quantum tu mitior armis,
Qui, nec in externos facilis sævire furores,
Das Cattis, Dacisque fidem : te signa ferente,
Et minor in leges iret gener, et Cato justas.
At laterum passus hinc Julia templa tuentur :
Illinc Belligeri sublimis regia Pauli.
Terga pater, blandoque videt Concordia vultu.
Ipse autem puro celsum caput aëre septus,
Templa superfulges; et prospectare videris,
An nova contemptis surgant Palatia flammis
Pulchrius; an tacita vigilet face Troicus ignis,
Atque exploratas jam laudet Vesta ministras.
Dextra vetat pugnas : lævam Tritonia virgo
Non gravat, et sectæ prætendit colla Medusæ,
Ceu stimulis accendat equum. Nec dulcior usquam
Lecta Deæ sedes; nec si, pater, ipse teneres.
Pectora, quæ mundi valeant evolvere curas,
Et queis se totis Temese dedit hausta metallis :
It tergo demissa chlamys : latus ense quieto
Securum, magnus quanto mucrone minatur
Noctibus hibernis, et sidera terret Orion.
At sonipes, habitus animosque imitatus heriles,
Acrius attollit vultus, cursumque minatur :
Cui rigidis stant colla jubis, vivusque per armos
Impetus, et tantis calcaribus ilia late
Suffectura patent. Vacuæ pro cespite terræ,
Ærea captivi crinem terit ungula Rheni.
Hunc et Adrastæus visum extimuisset Arion;
Et pavet aspiciens Ledæus ab æde propinqua
Cyllarus. Hic domini nunquam mutabit habenas :

Perpetuus frenis, atque uni serviet astro.
Vix sola sufficiunt, insessaque pondere tanto
Subter anhelat humus; nec ferro aut ære laborat,
Sed genio, teneat quamvis æterna crepido,
Quæ super ingesti portaret culmina montis,
Cœliferique attrita genu durasset Atlantis.
Nec longæ traxêre moræ: juvat ipsa labores
Forma Dei præsens; operique intenta juventus
Miratur plus posse manus. Strepit ardua pulsu
Machina continuo: septem per culmina multus
It fragor, et magnæ vincit vaga murmura Romæ.
Ipse loci custos, cujus sacrata vorago
Famosusque lacus nomen memorabile servant,
Innumeros æris sonitus, et verbere crebro
Ut sensit mugire forum, movet horrida sancto
Ora situ, meritaque caput venerabile quercu.
Ac primum ingentes habitus, lucemque coruscam
Expavit majoris equi; terque ardua mersit
Colla lacu trepidus: lætus mox, præside viso:
« Salve, magnorum proles genitorque Deorum,
« Auditum longe numen mihi! nunc mea felix,
« Nunc veneranda palus, cum te prope nosse,
« tuumque
« Immortale jubar vicina sede tueri
« Concessum! Semel auctor ego, inventorque
« salutis
« Romuleæ: tu bella Jovis, tu prælia Rheni,
« Tu civile nefas, tu tardum in fœdera montem
« Longo Marte domas; quod si te nostra tulissent
« Sæcula, tentasses, me non audente, profundos
» Ire lacus; sed Roma tuas tenuisset habenas. »
Cedat equus, Latiæ qui contra templa Diones,

Cæsarei stat sede fori; quem tradere es ausus
Pellæo, Lisyppe, duci, mox Cæsaris ora
Aurata cervice tulit. Vix lumine fesso
Explores, quam longus in hunc despectus ab illo.
Quis rudis usque adeo, qui non, ut viderit ambos,
Tantum dicat equos, quantum distare regentes?
Non hoc imbriferas hiemes opus, aut Jovis ignem
Tergeminum, Æolii non agmina carceris horret,
Annorumve moras: stabit dum terra, polusque,
Dum Romana dies. Huc et, sub nocte silenti,
Cum Superis terrena placent, tua turba relicto
Labetur cœlo, miscebitque oscula juxta:
Ibit in amplexus natus, fraterque, paterque,
Et soror: una locum cervix dabit omnibus astris.
Utere perpetuum populi magnique senatus
Munere: Apelleæ cuperent te scribere ceræ;
Optassetque novo similem te ponere templo
Atticus Elæi senior Jovis; et tua mitis
Ora Taras, tua sidereas imitantia flammas
Lumina, contempto mallet Rhodos aspera Phœbo.
Certus ames terras; et quæ tibi templa dicamus,
Ipse colas: nec te cœli juvet aula; tuosque
Lætus huic dono videas dare thura nepotes!

II.

EPITHALAMION

STELLÆ ET VIOLANTILLÆ.

Unde sacro Latii sonuerunt carmine montes?
Cui Pæan nova plectra moves, humeroque comanti

Facundum suspendis ebur? procul ecce canoro
Demigrant Helicone Deæ, quatiuntque novena
Lampade solemnem, thalamis coeuntibus, ignem,
Et de Pieriis vocalem fontibus undam.
Quas inter vultu petulans Elegeia propinquat,
Celsior assueto; Divasque hortatur, et ambit
Alternum factura pedem; decimamque videri
Se cupit, et medias fallit permixta sorores.
Ipsa manu nuptam genitrix Æneïa ducit
Lumine demissam, et dulci probitate rubentem.
Ipsa toros et sacra parat; cœtuque Latino
Dissimulata Deam, crinem, vultumque, genasque,
Temperat, atque nova gestit minor ire marita.
Nosco diem, causasque sacri: te concinit iste
(Pande fores!) te, Stella, chorus: tibi Phœbus et Evan,
Et de Mænalia volucer Tegeaticus umbra
Serta ferunt; nec blandus Amor, nec Gratia cessat
Amplexum, niveos optatæ conjugis artus
Floribus innumeris, et olenti spargere nimbo.
Tu modo fronte rosas, violis modo lilia mixta
Excipis, et dominæ niveis a vultibus obstas.
Ergo dies aderat Parcarum conditus albo
Vellere, quo Stellæ, Violantillæque, professus
Clamaretur hymen. Cedant curæque, metusque;
Cessent mordaces obliqui carminis astus:
Fama, tace: subiit leges, et frena momordit
Ille solutus amor: consumpta est fabula vulgi,
Et narrata diu viderunt oscula cives.
Tu tamen attonitus, quamvis data copia tantæ

Sortis, adhuc optas, permissaque numine dextro
Vota paves. Pone, o dulcis suspiria vates!
Pone: tua est! licet expositum per limen aperto
Ire, redire, gradu: jam nusquam janitor, aut lex,
Aut pudor: amplexu tandem satiare petitæ
Conjugis, et duras pariter reminiscere noctes.
Digna quidem merces, et si tibi Juno labores
Herculeos, Stygiis et si concurrere monstris
Fata darent, si Cyaneos raperêre per æstus.
Hanc propter tanti Pisæa lege trementem
Currere, et Œnomaï fremitus audire sequentis;
Nec si Dardania, pastor temerarius, Ida
Sedisses, hæc dona forent; nec si alma per auras
Te potius pressa veheret Tithonia biga.
Sed quæ causa toros, inopinaque gaudia vati
Attulit, hic mecum; dum fervent agmine postes,
Atriaque, et multa pulsantur limina virga,
Hic, Erato jucunda, doce: vacat apta movere
Colloquia, et docti norunt audire Penates.
Forte serenati qua stat plaga lactea cœli,
Alma Venus thalamo, pulsa modo nocte, jacebat,
Amplexu duro Getici resoluta mariti.
Fulcra torosque Deæ tenerum premit agmen Amorum:
Signa petunt, quas ferre faces, quæ pectora figi
Imperet; an terris sævire, an malit in undis,
An miscere Deos, an adhuc vexare Tonantem.
Ipsi animus nondum, nec cordi fixa voluntas:
Fusa jacet stratis, ubi quondam conscia culpæ
Lemnia repserunt deprenso vincula furto.

Hic puer e turba volucrum, cui plurimus ignis
Ore, manuque levi nunquam frustrata sagitta,
Agmine de medio, tenera sic dulce profatus
Voce: pharetrati pressêre silentia fratres:
« Scis, ut, mater, ait, nulla mihi dextera segnis
« Militia; quemcunque hominum, Divumque dedisti,
« Uritur: at tandem lacrymis, et supplice dextra,
« Et votis, precibusque virum concede moveri,
« O genitrix; duro nec enim ex adamante creati,
« Sed tua turba sumus. Clarus de gente Latina
« Est juvenis, quem patriciis majoribus ortum
« Nobilitas gavisa tulit; præsagaque formæ
« Protinus e nostro posuit cognomina cœlo.
« Hunc egomet tota quondam (tibi dulce) pharetra
« Improbus, et densa trepidantem cuspide fixi.
« Quamvis Ausoniis multum gener ille petitus
« Matribus, edomui victum, dominæque potentis
« Ferre jugum, et longos jussi sperare per annos.
« Ast illum summa leviter, sic namque jubebas,
« Lampade, parcentes, et inerti strinximus arcu.
« Ex illo, quantos juvenis premat anxius ignes
« Testis ego attonitus; quantum me nocte, dieque,
« Urgentem ferat: haud ulli vehementior unquam

« Incubui, genitrix, iterataque vulnera fixi.
« Vidi ego et immiti cupidum decurrere campo
« Hippomenem, nec sic meta pallebat in ipsa :
« Vidi et Abydeni juvenis certantia remis
« Brachia, laudavique manus, et sæpe natanti
« Præluxi ; minor ille calor, quo sæva tepebant
« Æquora. Tu veteres, juvenis, transgressus amores :
« Ipse ego te tantos stupui durasse per æstus,
« Firmavique animos, blandisque madentia plumis
« Lumina detersi. Quoties mihi questus Apollo
« Sic vatem mœrere suum ! jam, mater, amatos
« Indulge thalamos ! Noster comes ille, piusque
« Signifer, armiferos poterat memorare labores,
« Claraque facta virûm, et torrentes sanguine campos ;
« Sed tibi plectra dedit, mitisque incedere vates
« Maluit, et nostra laurum subtexere myrto.
« Hic juvenum lapsus, suaque haud externa revolvit
« Vulnera. Proh ! quanta est Paphii reverentia, mater,
« Numinis ! hic nostræ deflevit fata columbæ. »
Dixerat ; et tenera matris cervice pependit
Blandus, et admotus tepefecit pectora pennis.
Illa refert, vultu non aspernata rogantem :
« Grande quidem, rarumque viris, quos ipsa probarem,
« Pierius votum juvenis capit : hanc ego, formæ
« Egregium mirata decus, cui gloria patrum,
« Et generis certabat honos, tellure cadentem

« Excepi, fovique sinu; nec colla genasque
« Comere, nec pingui crinem deducere amomo
« Cessavit mea, nate, manus: mihi dulcis imago
« Prosiluit. Celsæ procul aspice frontis honores,
« Suggestumque comæ; Latias metire quid ultra
« Emineat matres? quantum Latonia nymphas
« Virgo premit, quantumque egomet Nereïdas exsto.
« Hæc et cæruleis mecum consurgere digna
« Fluctibus, et nostra potuit considere concha;
« Et si flammiferas potuisset scandere sedes,
« Hasque intrare domos, ipsi erraretis, Amores.
« Huic quamvis census dederim largita beatos,
« Vincit opes animo. Queritur jam Seras avaros
« Augustum spoliasse nemus, Clymeneaque deesse
« Germina, nec virides satis illacrymare sorores:
« Vellera Sidonio jam pauca rubescere tabo,
« Raraque longævis nivibus crystalla gelari.
« Huic Hermum, fulvoque Tagum decurrere limo,
« (Nec satis ad cultus) huic Inda monilia Glaucum,
« Proteaque, atque omnem Nereïda quærere jussi.
« Hanc si Thessalicos vidisses, Phœbe, per agros,
« Erraret Daphne secura: in littore Naxi
« Theseum juxta foret hæc conspecta cubile,
« Gnosida desertam profugus liquisset et Evan.
« Quod nisi me longis placasset Juno querelis,
« Falsus huic pennas et cornua sumeret æthræ

« Rector, in hanc alio cecidisset Juppiter auro.
« Sed dabitur juveni, cui tu, mea summa potestas,
« Nate, cupis: thalami quamvis juga ferre secundi
« Sæpe neget mœrens. Ipsam jam cedere sensi,
« Inque vicem tepuisse virgo. » Sic fata, levavit
Sidereos artus; thalamique egressa superbum
Limen, Amyclæos ad frena citavit olores.
Jungit Amor; lætamque vehens per nubila matrem,
Gemmato temone sedet. Jam Tybridis arces
Iliacæ: pandit nitidos domus alta penates,
Claraque gaudentes plauserunt limina cycni.
Digna Deæ sedes, nitidis nec sordet ab astris.
Hic Libycus, Phrygiusque silex: hic dura Laconum
Saxa virent: hic flexus onyx, et concolor alto
Vena mari, rupesque nitent, quîs purpura cedit
OEbalis, et Tyrii moderator livet aheni.
Splendent innumeris fastigia nixa columnis;
Robora Dalmatico lucent satiata metallo:
Excludunt radios sylvis decussa vetustis
Frigora; perspicui vivunt in marmore fontes.
Nec servat natura vices: hic Sirius alget,
Bruma tepet; versumque domus sibi temperat annum.
Exultat visu, tectisque potentis alumnæ
Non secus alma Venus, quam si Paphon æquore ab alto,
Idaliasve domos, Erycinave templa subiret.

Tunc ipsam solo reclinem effata cubili :
« Quonam hic usque pudor ? vacuique modestia lecti ,
« O mihi , Laurentes inter dilecta puellas ?
« Quis morum , fideique modus ? nunquamne virili
« Submittêre jugo ? veniet jam tristior ætas :
« Exerce formam , et fugientibus utere donis.
« Non ideo tibi tale decus , vultusque superbos ,
« Meque dedi, viduos ut transmittare per annos,
« Ceu non cara mihi : satis , o , nimiumque , priores
« Despexisse procos. At enim hic tibi sanguine toto
« Deditus , unam omnes inter miratur , amatque,
« Nec formæ , nec stirpis egens : nam docta per urbem
« Carmina , qui juvenes , quæ non didicêre puellæ ?
« Hunc et bissenos (sic indulgentia pergat
« Præsidis Ausonii !) cernes attollere fasces
« Ante diem : certe jam nunc Cybeleia novit
« Limina, et Euboicæ carmen legit ille Sybillæ.
« Jamque parens Latius (cujus præmoscere mentem
« Fas mihi) purpureos habitus , juvenique Curule
« Indulgebit ebur : Dacas (quæ gloria major ?)
« Exuvias , laurosque dabit celebrare recentes.
« Ergo age , junge toros , atque otia deme juventæ.

« Quas ego non gentes, quæ non face corda jugavi ?
« Alituum pecudumve mihi, durique ferarum
« Non renuêre greges : ipsum in connubia terræ
« Æthera, cum pluviis rarescunt nubila, solvo :
« Sic rerum series, mundique revertitur ætas.
« Unde novum Trojæ decus, ardentûmque Deorum
« Raptorem, Phrygio si non ego juncta marito ?
« Lydius unde meos iterasset Tybris Iülos ?
« Quis septemgeminæ posuisset mœnia Romæ,
« Imperii Latiale caput, nisi Dardana furto
« Cepisset Martem, nec me prohibente sacerdos ? »
His mulcet dictis, tacitumque inspirat amorem
Connubii : redeunt animo jam vota, precesque,
Et lacrymæ, vigilesque viri prope limina questus ;
Asteris et vati totam cantata per urbem ;
Asteris ante dapes, nocte Asteris, Asteris ortu,
Quantum non clamatus Hylas. Jamque aspera cœpit
Flectere corda libens, et jam sibi dura videri.
Macte toris, Latios inter placidissime vates !
Qui durum permensus iter, cœptique laboris
Prendisti portus. Tumidæ sic transfuga Pisæ
Amnis, in externos longe flammatus amores,
Flumina demerso trahit intemerata canali ;
Donec Sicanios tandem prolatus anhelo
Ore bibat fontes ; miratur dulcia Naïs
Oscula, nec credit pelago venisse maritum.
Quis tibi tunc alacri, cœlestûm munere claro,

Stella, dies? quanto salierunt pectora voto,
Dulcia cum dominæ dexter connubia vultus
Annuit? ire polo, nitidosque errare per axes
Visus. Amyclæis minus exsultavit arenis
Pastor, ad Idæas Helena veniente carinas;
Thessala nec talem viderunt Pelea Tempe,
Cum Thetin Æmoniis Chiron accedere terris
Erecto prospexit equo. Quam longa morantur
Sidera! quam segnis votis Aurora mariti!
At procul ut Stellæ thalamos sensere parari
Latoüs vatum pater, et Semeleius Evan;
Hic movet Ortygia, movet hic rapida agmina Nisa;
Huic Lycii montes, gelidæque umbracula Thymbræ,
Et Parnassus honos; illi Pangæa resultant,
Ismaraque, et quondam genialis littora Naxi.
Tunc caras inière fores, comitique canoro
Hic chelyn, hic flavam maculoso nebrida tergo;
Hic thyrsos, hic plectra ferunt: hic enthea lauro
Tempora: Minoa crinem premit ille corona.
Vix dum emissa dies, et jam socialia præsto
Omina; jam festa fervet domus utraque pompa:
Fronde virent postes, effulgent compita flammis,
Et pars immensæ gaudet celeberrima Romæ.
Omnis honos, cuncti veniunt ad limina fasces:
Omnis plebeio teritur prætexta tumultu:
Hic eques, hic procerum cœtu stola mixta laborat.
Felices utrosque vocant: sed in agmine plures

Invidêre viro. Jamdudum poste reclinis
Quærit hymen thalamis intactum dicere carmen,
Quo vatem mulcere queat: dat Juno verenda
Vincula, et insigni geminat concordia tæda.
Hic fuit ille dies: noctem canat ipse maritus,
Quantum nosse licet. Sic victa sopore doloso
Martia fluminea posuit latus Ilia ripa:
Non talis niveos strinxit Lavinia vultus,
Cum, Turno spectante, rubet; non Claudia talis
Respexit populos, mota jam virgo carina.
Nunc opus, Aonidum comites, tripodumque ministri,
Diversis certare modis: eat Enthea vittis,
Atque hederis redimita cohors, ut pollet ovanti
Quisque lyra. Sed præcipue qui nobile gressu
Extremo fraudatis opus. Date carmina faustis
Digna toris. Hunc ipse, Coo plaudente, Philetas,
Callimachusque senex, Umbroque Propertius antro,
Ambîssent laudare diem; nec tristis in ipsis
Naso Tomis, divesque, foco lucente, Tibullus.
Me certe non unus amor, simplexque canendi
Causa trahit: tecum similes, junctæque Camœnæ,
Stella, mihi; multumque pares bacchamur ad aras,
Et sociam doctis haurimus ab amnibus undam.
At te nascentem gremio mea prima recepit
Parthenope, dulcisque solo tu gloria nostro
Reptasti: nitidum consurgat ad æthera tellus

Euboïs, et pulchra tumeat Sebetos alumna:
Nec tibi sulfureis Lucrinæ Naïdes antris,
Nec Pompeiani placeant magis otia Sarni.
Eia age! præclaros Latio properate nepotes,
Qui leges, qui castra regant, qui carmina ludant.
Acceleret partu decimum bona Cynthia mensem!
Sed parcat Lucina, precor! tuque ipse parenti
Parce, puer, ne mollem uterum, ne stantia lædas
Pectora; cumque tuos tacito natura recessu
Formarit vultus, multum de patre decoris,
Plus de matre feras. At tu, pulcherrima forma
Italidum, tandem merito possessa marito,
Vincla diu quæsita fove. Sic damna decoris
Nulla tibi: longæ virides sic flore juventæ
Perdurent vultus, tardeque hæc forma senescat!

III.

VILLA TIBURTINA MANLII VOPISCI.

Cernere facundi Tibur glaciale Vopisci
Si quis, et inserto geminos Aniene penates,
Aut potuit sociæ commercia noscere ripæ,
Certantesque sibi dominum defendere villas;
Illum nec calido latravit Sirius astro,
Nec gravis aspexit Nemees frondentis alumnus;
Talis hiems tectis: frangunt sic improba solem
Frigora, Pisæumque domus non æstuat annum.

« Rector, in hanc alio cecidisset Juppiter auro.
« Sed dabitur juveni, cui tu, mea summa potestas,
« Nate, cupis: thalami quamvis juga ferre secundi
« Sæpe neget mœrens. Ipsam jam cedere sensi,
« Inque vicem tepuisse virgo. » Sic fata, levavit
Sidereos artus; thalamique egressa superbum
Limen, Amyclæos ad frena citavit olores.
Jungit Amor; lætamque vehens per nubila matrem,
Gemmato temone sedet. Jam Tybridis arces
Iliacæ: pandit nitidos domus alta penates,
Claraque gaudentes plauserunt limina cycni.
Digna Deæ sedes, nitidis nec sordet ab astris.
Hic Libycus, Phrygiusque silex: hic dura Laconum
Saxa virent: hic flexus onyx, et concolor alto
Vena mari, rupesque nitent, quîs purpura cedit
OEbalis, et Tyrii moderator livet aheni.
Splendent innumeris fastigia nixa columnis;
Robora Dalmatico lucent satiata metallo:
Excludunt radios sylvis decussa vetustis
Frigora; perspicui vivunt in marmore fontes.
Nec servat natura vices: hic Sirius alget,
Bruma tepet; versumque domus sibi temperat annum.
  Exultat visu, tectisque potentis alumnæ
Non secus alma Venus, quam si Paphon æquore ab alto,
Idaliasve domos, Erycinave templa subiret.

Tunc ipsam solo reclinem effata cubili :
« Quonam hic usque pudor ? vacuique modestia lecti ,
« O mihi , Laurentes inter dilecta puellas ?
« Quis morum , fideique modus ? nunquamne virili
« Submittêre jugo ? veniet jam tristior ætas :
« Exerce formam , et fugientibus utere donis.
« Non ideo tibi tale decus , vultusque superbos ,
« Meque dedi, viduos ut transmittare per annos,
« Ceu non cara mihi : satis , o , nimiumque , priores
« Despexisse procos. At enim hic tibi sanguine toto
« Deditus , unam omnes inter miratur , amatque,
« Nec formæ , nec stirpis egens : nam docta per urbem
« Carmina , qui juvenes , quæ non didicêre puellæ ?
« Hunc et bissenos (sic indulgentia pergat
« Præsidis Ausonii !) cernes attollere fasces
« Ante diem : certe jam nunc Cybeleia novit
« Limina , et Euboicæ carmen legit ille Sybillæ.
« Jamque parens Latius (cujus prænoscere mentem
« Fas mihi) purpureos habitus , juvenique Curule
« Indulgebit ebur : Dacas (quæ gloria major ?)
« Exuvias , laurosque dabit celebrare recentes.
« Ergo age , junge toros , atque otia deme juventæ.

« Quas ego non gentes, quæ non face corda jugavi ?
« Alituum pecudumve mihi, durique ferarum
« Non renuêre greges : ipsum in connubia terræ
« Æthera, cum pluviis rarescunt nubila, solvo :
« Sic rerum series, mundique revertitur ætas.
« Unde novum Trojæ decus, ardentûmque Deorum
« Raptorem, Phrygio si non ego juncta marito ?
« Lydius unde meos iterasset Tybris Iülos ?
« Quis septemgeminæ posuisset mœnia Romæ,
« Imperii Latiale caput, nisi Dardana furto
« Cepisset Martem, nec me prohibente, sacerdos ? »
His mulcet dictis, tacitumque inspirat amorem
Connubii : redeunt animo jam vota, precesque,
Et lacrymæ, vigilesque viri prope limina questus ;
Asteris et vati totam cantata per urbem ;
Asteris ante dapes, nocte Asteris, Asteris ortu,
Quantum non clamatus Hylas. Jamque aspera cœpit
Flectere corda libens, et jam sibi dura videri.
Macte toris, Latios inter placidissime vates !
Qui durum permensus iter, cœptique laboris
Prendisti portus. Tumidæ sic transfuga Pisæ
Amnis, in externos longe flammatus amores,
Flumina demerso trahit intemerata canali ;
Donec Sicanios tandem prolatus anhelo
Ore bibat fontes ; miratur dulcia Naïs
Oscula, nec credit pelago venisse maritum.
Quis tibi tunc alacri, cœlestûm munere claro,

Stella, dies? quanto salierunt pectora voto,
Dulcia cum dominæ dexter connubia vultus
Annuit? ire polo, nitidosque errare per axes
Visus. Amyclæis minus exsultavit arenis
Pastor, ad Idæas Helena veniente carinas;
Thessala nec talem viderunt Pelea Tempe,
Cum Thetin Æmoniis Chiron accedere terris
Erecto prospexit equo. Quam longa morantur
Sidera! quam segnis votis Aurora mariti!
At procul ut Stellæ thalamos sensere parari
Latoüs vatum pater, et Semeleius Evan;
Hic movet Ortygia, movet hic rapida agmina Nisa;
Huic Lycii montes, gelidæque umbracula Thymbræ,
Et Parnassus honos; illi Pangæa resultant,
Ismaraque, et quondam genialis littora Naxi.
Tunc caras inière fores, comitique canoro
Hic chelyn, hic flavam maculoso nebrida tergo;
Hic thyrsos, hic plectra ferunt: hic enthea lauro
Tempora: Minoa crinem premit ille corona.
Vix dum emissa dies, et jam socialia præsto
Omina; jam festa fervet domus utraque pompa:
Fronde virent postes, effulgent compita flammis,
Et pars immensæ gaudet celeberrima Romæ.
Omnis honos, cuncti veniunt ad limina fasces:
Omnis plebeio teritur prætexta tumultu:
Hic eques, hic procerum cœtu stola mixta laborat.
Felices utrosque vocant: sed in agmine plures

Invidêre viro. Jamdudum poste reclinis
Quærit hymen thalamis intactum dicere carmen,
Quo vatem mulcere queat: dat Juno verenda
Vincula, et insigni geminat concordia tæda.
Hic fuit ille dies: noctem canat ipse maritus,
Quantum nosse licet. Sic victa sopore doloso
Martia fluminea posuit latus Ilia ripa:
Non talis niveos strinxit Lavinia vultus,
Cum, Turno spectante, rubet; non Claudia talis
Respexit populos, mota jam virgo carina.
Nunc opus, Aonidum comites, tripodumque ministri,
Diversis certare modis: eat Enthea vittis,
Atque hederis redimita cohors, ut pollet ovanti
Quisque lyra. Sed præcipue qui nobile gressu
Extremo fraudatis opus. Date carmina faustis
Digna toris. Hunc ipse, Coo plaudente, Philetas,
Callimachusque senex, Umbroque Propertius antro,
Ambîssent laudare diem; nec tristis in ipsis
Naso Tomis, divesque, foco lucente, Tibullus.
Me certe non unus amor, simplexque canendi
Causa trahit: tecum similes, junctæque Camœnæ,
Stella, mihi; multumque pares bacchamur ad aras,
Et sociam doctis haurimus ab amnibus undam.
At te nascentem gremio mea prima recepit
Parthenope, dulcisque solo tu gloria nostro
Reptasti: nitidum consurgat ad æthera tellus

Euboïs, et pulchra tumeat Sebetos alumna :
Nec tibi sulfureis Lucrinæ Naïdes antris,
Nec Pompeiani placeant magis otia Sarni.
Eia age! præclaros Latio properate nepotes,
Qui leges, qui castra regant, qui carmina ludant.
Acceleret partu decimum bona Cynthia mensem!
Sed parcat Lucina, precor! tuque ipse parenti
Parce, puer, ne mollem uterum, ne stantia lædas
Pectora; cumque tuos tacito natura recessu
Formarit vultus, multum de patre decoris,
Plus de matre feras. At tu, pulcherrima forma
Italidum, tandem merito possessa marito,
Vincla diu quæsita fove. Sic damna decoris
Nulla tibi : longæ virides sic flore juventæ
Perdurent vultus, tardeque hæc forma senescat!

III.

VILLA TIBURTINA
MANLII VOPISCI.

Cernere facundi Tibur glaciale Vopisci
Si quis, et inserto geminos Aniene penates,
Aut potuit sociæ commercia noscere ripæ,
Certántesque sibi dominum defendere villas;
Illum nec calido latravit Sirius astro,
Nec gravis aspexit Nemees frondentis alumnus;
Talis hiems tectis : frangunt sic improba solem
Frigora, Pisæumque domus non æstuat annum.

Visa manu tenera tectum scripsisse voluptas;
Tunc Venus Idaliis unxit fastigia succis,
Permulsitque comas, blandumque reliquit honorem
Sedibus, et volucres vetuit discedere natos.
O longum memoranda dies! quæ mente reporto
Gaudia! quam lassos per tot miracula visus!
Ingenium quam mite solo! quæ forma beatis
Arte manus concessa locis! non largius usquam
Indulsit natura sibi: nemora alta citatis
Incubuêre vadis; fallax responsat imago
Frondibus, et longas eadem fugit unda per umbras.
Ipse Anien, (miranda fides)! infraque, superque
Saxeus, hic tumidam rabiem, spumosaque ponit
Murmura, ceu placidi veritus turbare Vopisci
Pieriosque dies, et habentes carmina somnos.
Littus utrumque domi: nec te mitissimus amnis
Dividit; alternas servant prætoria ripas,
Non externa sibi, fluviumque obstare queruntur.
Sestiacos nunc fama sinus, pelagusque natatum
Jactet, et audaci junctos delphinas ephebo:
Hic æterna quies, nullis hic jura procellis,
Nusquam fervor aquis: datur hic transmittere visus,
Et voces, et pene manus. Sic Chalcida fluctus
Dispellunt refugi; sic dissociata profundo
Bruttia Sicanium circumspicit ora Pelorum.

Quid primum, mediumve canam? quo fine
quiescam? ·
Auratasne trabes? an Mauros undique postes?
An picturata lucentia marmora vena
Mirer? an emissas per cuncta cubilia lymphas?
Huc oculis, huc mente trahor. Venerabile
dicam
Lucorum senium? te, quæ vada fluminis infra
Cernis? an ad sylvas quæ respicis, aula,
jacentes?
Qua tibi tota quies, offensaque turbine nullo
Nox silet, aut teneros invitant murmura somnos?
An quæ graminea suscepta crepidine fumant
Balnea, et impositum ripis algentibus ignem?
Quique vaporiferis junctus fornacibus amnis
Ridet anhelantes vicino flumine nymphas?
Vidi artem veterumque manus, variisque
metalla
Viva modis: labor est auri memorare figuras,
Aut ebur, aut dignas digitis contingere
gemmas:
Quicquid et argento Mentor, vel in ære Myronis,
Zeuxidis aut vario manus est experta colore.
Dum vagor aspectu, visusque per omnia duco,
Calcabam nec opinus opes: nam splendor ab
alto
Defluus, et nitidum referentes aëra testæ
Monstravêre solum, varias ubi picta per artes
Gaudet humus superare novis asarota figuris.
Expavêre gradus. Quid nunc ingentia mirer,
Atria? quid paribus distantia tecta trichoris?
Quid te, quæ mediis servata penatibus, arbor,

Tecta per et postes liquidas emergis in auras?
Quo non sub domino sævas passura bipennes?
Et nunc ignaræ forsan vel lubrica Naïs,
Vel non abruptos tibi debet Hamadryas annos.
Quid referam alterno geminas super aggere nymphas?
Algentesque lacus, albosque in gurgite fontes?
Teque, per obliquum penitus quæ laberis amnem,
Marcia, et audaci transcurris flumina plumbo?
Non solum Ioniis sub fluctibus Elidis amnem
Dulcis ad Ætnæos deducit semita portus.
Illis ipse antris Anienus, fonte relicto,
Nocte sub arcana, glaucos exutus amictus,
Huc illuc fragili prosternit pectora musco,
Aut ingens in stagna cadit, vitreasque natatu
Plaudit aquas: illa recubat Tiburnus in umbra;
Illic sulfureos cupit Albula mergere crines.
Hæc domus, Ægeriæ nemoralem abjungere Phœben,
Et Dryadum viduare choris algentia possit
Taygeta, et silvis arcessere Pana Lycæis.
Quod ni templa darent alias Tirynthia sortes,
Et Prænestinæ poterant migrare sorores.
Quid bifera Alcinoi laudem pomaria? vosque,
Qui nunquam vacui prodistis in æthera, rami?
Cedant Telegoni, cedant Laurentia Turni
Jugera, Lucrinæque domus, littusque cruenti
Antiphatæ: cedant vitreæ juga perfida Circes,
Dulichiis ululata lupis, arcesque superbæ
Anxuris, et sedes Phrygio quas mitis alumno
Debet anus: cedant quæ te, jam solibus arctis,

Antia, nimbosa revocabunt littora bruma.
Scilicet hic illi meditantur pondere mores:
Hic premitur fecunda quies, virtusque serena
Fronte gravis, sanusque decor, luxuque carentes
Deliciæ, quas ipse, suis digressus Athenis,
Mallet deserto senior Gargettius horto.
Hæc per et Ægeas hyemes, Pliadumque nivosum
Sidus; et Oleniis dignum petiisse sub astris;
Si Maleæ credenda ratis, Siculosque per æstus
Sit via: cur oculis sordet vicina voluptas?
Hic tua Tiburtes Faunos chelys, et juvat ipsum
Alciden, dictumque lyra majore Catillum;
Seu tibi Pindaricis animus contendere plectris,
Sive chelyn tollas heroa ad robora, sive
Liventem Satiram nigra rubigine tingas,
Seu tua non alta splendescat epistola cura.
Digne Midæ, Crœsique bonis, et Perside gaza
Macte bonis animi! cujus stagnantia rura
Debuit et flavis Hermus transcurrere ripis,
Et limo splendente Tagus. Sic docta frequentes
Otia: sic, omni detersus pectora nube,
Finem Nestoreæ, precor, egrediare senectæ!

IV.

SOTERIA

PRO RUTILIO GALLICO.

Estis, io Superi, nec inexorabile Clotho
Volvit opus: videt alma pios Astrea, Jovique

Conciliata redit; dubitataque sidera cernit
Gallicus. Es cœlo, Dîs es, Germanice, cordi,
Quis neget? erubuit tanto spoliare ministro
Imperium fortuna tuum. Stat proxima cervix
Ponderis immensi; damnosaque fila senectæ
Exuit, atque alios melior revirescit in annos.
Ergo alacres, quæ signa colunt urbana, cohortes,
Inque sinum quæ sæpe tuum fora turbida questum
Confugiunt leges, urbesque ubicunque togatæ,
Quæ tua longinquis implorant jura querelis,
Certent lætitia: nosterque ex ordine collis
Confremat, et sileant pejoris murmura famæ.
Quippe manet, longumque ævo redeunte manebit,
Quem penes intrepidæ mitis custodia Romæ.
Nec tantum induerint fatis nova sæcula crimen,
Aut instaurati peccaverit ara Tarenti.
Ast ego non Phœbum, (quanquam mihi surda sine illo
Plectra,) nec Aonias decima cum Pallade Divas,
Aut mitem Tegeæ, Dircesve hortabor alumnum;
Ipse veni, viresque novas, animumque ministra,
Qui caneris: dextro nec enim sine numine, tantus
Ausoniæ decora ampla togæ, centumque dedisti
Judicium mentemque viris. Licet enthea vatis
Excludat Pimplea sitim, nec conscia detur
Pirene: largos potior mihi gurges in haustus,
Qui rapitur de fonte tuo: seu plana solutis
Qua struis orsa modis, seu qua tibi dulcis in artem

Frangitur, et nostras curat facundia leges.
Quare age, si Cereri sua dona, merumque Lyæo
Reddimus; et dives prædæ, tamen accipit omni
Exuvias Diana tholo, captivaque tela
Bellipotens; nec tu, quando tibi, Gallice, majus
Eloquium, fandique opibus sublimis abundas,
Sperne coli tenuiore lyra. Vaga cingitur astris
Luna, et in Oceanum rivi cecidêre minores.
Quæ tibi sollicitus persolvit præmia morum
Urbis amor! quæ tum Patrumque Equitumque notavi
Lumina, et ignaræ plebis lugere potentes!
Non, labente Numa, timuit sic Curia felix;
Pompeio nec celsus eques, nec fœmina Bruto.
Hoc illud; tristes invitum audire catenas,
Parcere verberibus, nec, qua jubet alta potestas,
Ire, sed armatas multum sibi demere vires,
Dignarique manus humiles et verba precantûm:
Reddere jura foro, nec proturbare Curules,
Et ferrum mulcere toga. Sic itur in alta
Pectora: six mixto reverentia cedit amori.
Ipsa etiam cunctos gravis inclementia fati
Terruit, et subiti præceps juvenilis pericli,
Nil cunctante malo. Non illud culpa senectæ,
(Quippe ea bissenis vix dum orsa excedere lustris;)
Sed labor intendens, animique in membra vigentis
Imperium, vigilesque suo pro Cæsare curæ,
Dulce opus! hinc fessos penitus subrepsit in artus

Insidiosa quies, et pigræ oblivia vitæ.
Tunc Deus, Alpini qui juxta culmina dorsi
Signat Apollineo sanctos cognomine lucos,
Respicit, heu! tanti pridem securus alumni,
Perpessusque moras : « Huc mecum, Epidauria proles,
« Huc, altis gaudens : datur aggredienda facultas.
« Ingentem recreare virum teneamus adorti,
« Tendentes jam fila colos : nec fulminis atri
« Sit metus : has ultro laudabit Juppiter artes ;
« Nam neque plebeiam, aut dextro sine numine cretam
« Servo animam; atque adeo breviter, dum tecta subimus,
« Expediam. Genus ipse suis, præmissaque retro
« Nobilitas, nec origo latet; sed luce sequente
« Vincitur, et magno gaudet cessisse nepoti.
« Prima togæ virtus : illa quoque clarus, et ingens
« Eloquio : mox innumeris exercita castris,
« Occiduas, primasque domos, et sole sub omni
« Promeruit jurata manus. Nec in otia pacis
« Permissum laxare animos, ferrumque recingi.
« Hunc Galatia vigens ausa est incessere bello :
« Hunc quoque perque novem timuit Pamphilia messes,
« Pannoniusque ferox, arcuque horrenda fugaci
« Armenia, et patiens Latii jam pontis Araxes.
« Quid geminos fasces ? magnæque iterata revolvam

« Jura Asiæ ? velit illa quidem ter habere, quaterque
« Hunc sibi : sed revocant fasti, majorque Curulis,
« Nec promissa semel. Libyci quid mira tributi
« Obsequia, et justum media de pace triumphum,
« Laudem ? et opes quantas nec, qui mandaverat, ausus
« Exspectare fuit ? gaudet Trasimenus et Alpes,
« Cannensesque animæ ; primusque insigne tributum
« Ipse palam lacera plaudebat Regulus umbra.
« Non vacat Arctoas acies, Rhenumque rebellem,
« Captivæque preces Veledæ ; et, quæ maxima nuper
« Gloria, depositam Dacis pereuntibus arcem
« Pandere ; cum tanti, lectus, rectoris habenas,
« Gallice, fortuna non adversante ; subisti.
« Hunc igitur, si digna loquor, rapiamus iniquo
« Nate, Jovi. Rogat hoc Latiæ pater inclytus urbis,
« Et meruit. Neque enim frustra mihi nuper honora
« Carmina patritio, pueri, sonuistis in ostro.
« Si qua salutifero gemini Chironis in antro
« Herba, tholo quodcunque tibi Trojana recondit
« Pergamus, aut medicis felix Epidaurus arenis
« Educat ; Idææ profert quam Creta sub umbra
« Dictamni florentis opem ; quoque anguis abundat

« Spumatu : jungam ipse manus, atque omne benignum
« Virus, odoriferis Arabum quod doctus in arvis,
« Aut Amphrysiaco pastor de gramine carpsi. »
Dixerat : inveniunt positos jam segniter artus,
Pugnantemque animam. Ritu se cingit uterque
Pæonio, monstrantque simul, parentque volentes ;
Donec letiferas vario medicamine pestes,
Et suspecta mali ruperunt nubila somni.
Adjuvat ipse Deus, morboque valentius omni
Occupat auxilium. Citius non arte refectus
Telephus Hæmonia ; nec quæ metuentis Atridæ
Sæva Machaonio coierunt vulnera succo.
Quis mihi, tot cœtus inter populique patrumque,
Sit curæ, votique locus ? tamen ardua testor
Sidera, teque, pater vatum Tymbræe, quis omni
Luce mihi, quis nocte timor ? dum postibus hærens
Assiduus, nunc aure vigil, nunc lumine, cuncta
Aucupor. Immensæ veluti connexa carinæ
Cymba minor, cum sævit hiems, pro parte furentes
Parva receptat aquas, et eodem volvitur Austro.
Nectite nunc lætæ candentia fila, sorores,
Nectite : nemo modum transmissi computet ævi :
Hic vitæ natalis erit. Tu Troïca dignus
Sæcula, et Euboïci transcendere pulveris annos,
Nestoreosque situs. Qua nunc tibi pauper acerra
Digna litem ? nec, si vacuet Mevania valles,

Et præstent niveos Clitumna novalia tauros,
Sufficiam. Sed sæpe Deis, hos inter honores,
Cespes, et exiguo placuerunt farra salino.

V.

BALNEUM

CLAUDII ETRUSCI.

Non Helicona gravi pulsat chelys enthea plectro,
Nec lassata voco toties mihi numina, Musas.
Et te, Phœbe, choris, et te dimittimus, Evan:
Tu quoque muta feræ, volucer Tegeæe, sonoræ
Terga premas: alios poscunt mea carmina cœtus.
Naïdas undarum dominas, regemque corusci
Ignis, adhuc fessum, Siculaque incude rubentem
Elicuisse satis. Paulum arma nocentia, Thebæ,
Ponite; dilecto volo lascivire sodali.
Junge, puer cyathos; sed ne numerare labora,
Cunctantemque intende chelyn: discede, laborque,
Curaque, dum nitidis canimus gemmantia saxis
Balnea; dumque procax, myrtis ederisque soluta
Fronte, verecundo Clio mea ludit Etrusco.
Ite, Deæ virides, liquidosque advertite vultus,
Et vitreum teneris crinem redimite corymbis,
Veste nihil tectæ: quales emergitis altis
Fontibus, et visu satyros torquetis amantes.
Non vos, quæ culpa decus infamastis aquarum,

Sollicitare juvat : procul hinc, et fonte doloso
Salmacis, et viduæ Cebrenidos arida luctu
Flumina, et Herculei prædatrix cedat alumni.
Vos mihi, quæ Latium, septenaque culmina nymphæ,
Incolitis, Tybrimque novis attollitis undis;
Quas præceps Anien, atque exceptura natatus
Virgo juvat, Marsasque nives, et frigora ducens
Martia, præcelsis quarum vaga molibus unda
Crescit, et innumero pendens transmittitur arcu,
Vestrum opus aggredimur; vestra est, quam carmine molli
Pando, domus. Non unquam aliis habitastis in antris
Ditius. Ipsa manus tenuit Cytherea mariti,
Monstravitque artes : neu vilis flamma caminos
Ureret, ipsa faces volucrum succendit Amorum.
Non huc admissæ Thasos, aut undosa Charystos;
Mœret onyx longe, queriturque exclusus ophites :
Sola nitet flavis Nomadum decisa metallis
Purpura : sola cavo Phrygiæ quam Synnados antro
Ipse cruentavit maculis liventibus Atys;
Quasque Tyrus niveas secat, et Sidonia rupes.
Vix locus Eurotæ, viridis cum regula longo
Synnada distinctu variat. Non lumina cessant :
Effulgent cameræ; vario fastigia vitro
In species, animosque nitent. Stupet ipse, beatas
Circumplexus opes, et parcius imperat ignis.
Multus ubique dies, radiis ubi culmina totis
Perforat, atque alio sol improbus uritur æstu.
Nil ibi plebeium : nusquam Temesæa notabis

Æra; sed argento felix propellitur unda,
Argentoque cadit, labrisque nitentibus instat,
Delicias mirata suas, et abire recusat.
Extra autem niveo qui margine cœruleus amnis
Vivit, et in summum fundo patet omnis ab imo.
Cui non ire lacus, pigrosque exsolvere amictus
Suadeat? hoc mallet nasci Cytherea profundo;
Hic te perspicuum melius, Narcisse, videres;
Hic velox Hecate velit et deprensa lavari.
Quid nunc strata solo referam tabulata, crepantes
Auditura pilas, ubi languidus ignis inerrat
Ædibus, et tenuem volvunt hypocausta vaporem?
Nec si Baianis veniat novus hospes ab oris,
Talia despiciat; fas sit componere magnis
Parva; Neronea nec qui modo lotus in unda,
Hic iterum sudare neget. Macte, oro, nitenti
Ingenio, cultuque puer; tecum ista senescant;
Et tua jam melior discat fortuna renasci.

VI.

KALENDÆ DECEMBRES.

SATURNALES.

Et Phœbus pater, et severa Pallas,
Et Musæ procul ite feriatæ:
Jani vos revocabimus Kalendis.
Saturnus mihi compede exsoluta,
Et multo gravidus mero December,
Et ridens Jocus, et Sales protervi
Adsint, dum refero diem beatam
Læti Cæsaris, ebriamque noctem.

Vix Aurora novos movebat ortus,
Jam bellaria adorea pluebant.
Hunc rorem veniens profudit Eos.
Quidquid nobile ponticis nucetis,
Fœcundis cadit aut jugis Idumes,
Quod ramis pia germinat Damascus,
Et quas præcoquit Ebosia cannas,
Largis gratuitum cadit rapinis.
Molles caseoli, lucunculique,
Et massis Amerina non perustis,
Et mustaceus, et latente palma
Prægrandes caryotides cadebant.
Non tantis Hyas inserena nimbis
Terras obruit, aut soluta Pleias,
Quali per cuneos hyems Latinos
Plebem grandine concutit sedentem.
Ducat nubila Jupiter per orbem,
Et lætis pluvias minetur agris,
Dum nostri Jovis hi ferantur imbres.
Ecce autem caveas subit per omnes,
Insignis specie, decora cultu
Plebes altera, non minor sedente.
Hi panaria, candidasque mappas
Subvectant, epulasque lautiores;
Illi massica vina largiuntur:
Idæos totidem putes ministros.
Orbem, qua melior severiorque est,
Et gentes alis insimul togatas;
Et cum tot populos beata pascas,
Hunc, annona, diem superba nescis.
I nunc, sæcula compara, vetustas,
Antiqui Jovis, aureumque tempus:
Non sic libera vina tunc fluebant;

Nec tantum seges occupabât annum.
Una vescitur omnis ordo mensa ,
Parvi , Femina , Plebs , Eques , Senatus :
Libertas reverentiam remisit.
Et tu quin etiam , (quis huc vocare ?
Quis promittere posset hoc Deorum ?)
Nobiscum socias dapes inisti.
Jam se , (quisquis is est) , inops , beatus
Convivam ducis esse gloriatur.
Hos inter fremitus , novosque luxus ,
Spectandi levis affluit voluptas :
Stat sexus rudis , insciusque ferri ,
Et pugnâs capit improbus viriles :
Credas ad Tanaïm , ferumve Phasin
Thermodontiacas calere turmas.
Hic audax subit ordo pumilonum,
Quos natura brevi statu peractos ,
Nodosum simul in globum ligavit.
Edunt vulnera , conseruntque dextras ,
Et mortem sibi (qua manu !) minantur.
Ridet Mars pater , et cruenta Virtus ;
Casuræque vagis grues rapinis ,
Mirantur pumilos ferociores.
Jam noctis propioribus sub umbris ,
Dives sparsio quos agit tumultus !
Huc intrant faciles emi puellæ :
Hic agnoscitur omne quod theatris ,
Aut forma placet , aut probatur arte.
Hoc plaudunt grege Lydiæ tumentes ,
Illo cymbala , tinnulæque Gades :
Illic agmina confremunt Syrorum ;
Hic plebs scenica , quique comminutis

Permutant vitreis gregale sulfur.
Inter quæ subito cadunt volatu
Immensæ volucrum per astra nubes,
Quas Nilus sacer, horridusque Phasis,
Quas udo Numidæ legunt sub Austro.
Desunt qui rapiant; sinusque pleni
Gaudent, dum nova lucra comparantur.
Tollunt innumeras ad astra voces,
Saturnalia principis sonantes;
Et dulci Dominum favore clamant:
Hoc solum vetuit licere Cæsar.
Vixdum cœrula nox subibat orbem,
Descendit media nitens arena,
Densas flammeus orbis inter umbras,
Vincens Gnosiacæ facem coronæ.
Collucet polus ignibus, nihilque
Obscuræ patitur licere nocti.
Fugit pigra quies; inersque Somnus
Hæc cernens, alias abit in urbes.
Quis spectacula, quis jocos licentes,
Quis convivia, quis dapes inemptas,
Largi flumina quis canat Lyæi?
Jamjam deficio, tuoque Baccho
In serum trahor ebrius soporem.
Quos ibit procul hic dies per annos!
Quam nullo sacer exolescet ævo!
Dum montes Latii, paterque Tybris,
Dum stabit tua Roma, dumque terris,
Quod reddis, Capitolium manebit.

EXPLICIT SYLVARUM LIBER PRIMUS.

SYLVARUM.
LIBER SECUNDUS.

STATIUS MELIORI SUO
SALUTEM.

Et familiaritas nostra, qua gaudeo, Melior vir optime, nec minus in judicio litterarum, quam in omni vitæ colore tersissime; et ipsa opusculorum, quæ tibi trado, conditio sic posita est, ut totus hic alter liber meus, etiam sine epistola exspectetur.

Primum enim habet Glauciam nostrum, cujus gratissimam infantiam, et qualem plerumque infelices sortiuntur, apud te complexus amabam. Jam vero tibi hujus amissi recens vulnus (ut scis) Epicedio prosecutus sum, adeo festinanter, ut excusandam habuerim affectibus tuis celeritatem. Nec nunc eam apud te jacto, qui nosti; sed et cæteris indico, ne quis asperiore lima carmen examinet, et a confuso scriptum, et dolenti datum, cum pene supervacua sint tarda solatia. Pollii mei villa Surrentina quæ sequitur; debuit a me vel in honorem eloquentiæ ejus diligentius dici; sed amicus ignovit. In arborem certe tuam, Melior, et psittacum, scis a me leves libellos, quasi epigrammatis loco, scriptos. Eamdem exigebat styli facilitatem leo mansuetus, quem in amphitheatro prostratum,

frigidum erat sacratissimo imperatori, ni statim traderem. Ad Ursum quoque nostrum, juvenem candidissimum, et sine jactura desidiæ doctissimum, scriptam de puero amisso consolationem, super ea, quæ ipsi debeo, huic libro libenter inserui, quia honorem ejus tibi laturus est acceptum.

Excludit volumen Genethliacon Lucani, quod Polla Argentaria, carissima uxorum, cum hunc diem forte consecraremus, imputari sibi voluit. Ego non potui majorem tanti auctoris habere reverentiam, quam quod, laudes ejus dicturus, hexametros meos timui. Hæc qualiacunque sunt, Melior carissime, si tibi non displicuerint, a te publicum accipiant; sin minus, ad me revertantur.

I.

GLAUCIAS

ATEDII MELIORIS DELICATUS.

Quod tibi prærepti, Melior, solamen alumni,
Improbus ante rogos, et adhuc vivente favilla,
Ordiar? abruptis etiamnum flebile venis
Vulnus hiat, magnæque patet via lubrica plagæ.
Cum jam egomet cantus, et verba medentia sævis
Confero, tu planctus, lamentaque fortia mavis,
Odistique Chelyn, surdaque averteris aure.
Intempesta cano: citius me tigris abactis
Fœtibus, orbatique velint audire leones.
Nec, si tergeminum Sicula de virgine carmen

Affluat, aut silvis chelys intellecta ferisque,
Mulceat insanos gemitus. Stat pectore demens
Luctus, et admoto latrant præcordia tactu.
Nemo vetat: satiare malis; ægrumque dolorem
Libertate doma. Jam flendi expleta voluptas?
Jamne preces fessus non indignaris amicas?
Jamne canam? lacrymis en et mea carmina in ipso
Ore natant, tristesque cadunt in verba lituræ.
Ipse etenim tecum nigræ solemnia pompæ,
Spectatumque urbi scelus, et puerile feretrum
Produxi, et sævos damnati thuris acervos,
Plorantemque animam supra sua funera vidi:
Teque patrum gemitus superantem, et brachia matrum,
Complexumque rogos, ignemque haurire parantem
Vix tenui similis comes, offendique tenendo.
Et nunc, heu! vittis, et frontis honore soluto,
Infaustus vates, verso mea pectora Phœbo,
Plango lyra. En duri comitem sociumque doloris,
Si merui, luctusque tui consortia sensi,
Jam lenis patiare, precor. Me fulmine in ipso
Audivêre patres: ego juxta busta profusis
Matribus, atque piis cecini solatia natis,
Et mihi, cum proprios gemerem defectus ad ignes,
Quem, natura, patrem! nec te lugere severus
Arceo; sed confer gemitus, pariterque fleamus.
Jamdudum dignos aditus, laudumque tuarum,
O merito dilecte puer! primordia quærens

Distrahor. Hinc anni stantes in limine vitæ;
Hinc me forma rapit, rapit inde modestia precox,
Et pudor, et tenero probitas maturior ævo.
O ubi purpureo suffusus sanguine candor,
Sidereique orbes, radiataque lumina cœlo,
Et castigatæ collecta modestia frontis,
Ingenuique super crines, mollisque decoræ
Margo comæ? blandis ubinam ora arguta querelis?
Osculaque implicite vernos redolentia flores,
Et mixtæ risû lacrymæ, penitusque loquentis
Hyblæis vox tincta favis? cui sibila serpens
Poneret, et sævæ vellent servire novercæ.
Nil veris affingo bonis. Ubi lactea colla,
Brachiaque, et nunquam domini sine pondere cervix?
O ubi venturæ spes non longinqua juventæ,
Atque genis optatus honos, jurataque multum
Barba tibi? cuncta in cineres gravis intulit hora,
Hostilisque dies: nobis meminisse relictum.
Quis tua colloquiis hilaris mulcebit amatis
Pectora? quis curas, mentisque arcana remittet?
Accensum quis bile fera, famulisque tumentem
Leniet, ardentique in se deflectet ab ira?
Inceptas quis ab ore dapes, libataque vina
Auferet, et dulci turbabit cuncta rapina?
Quis matutinos abrumpet murmure somnos
Impositus stratis? abitusque morabitur arctis
Nexibus? atque ipso revocabit ad oscula poste?
Obvius intranti rursum quis in ora, manusque
Prosiliet, brevibusque humeros circumdabit ulnis?

Muta domus pariter, desolatique penâtes,
Et situs in thalamis, et mœsta silentia mensis.
Quid mirum, tanto si te pius altor honorat
Funere? tu domino requies, portusque senectæ;
Tu modo deliciæ, dulces modo pectore curæ.
Non te barbaricæ versabat turbo catastæ;
Nec mixtus Phariis venalis mercibus infans,
Compositosque sales, meditataque verba locutus
Quæsisti lascivus herum, tardeque parasti.
Hinc domus, hinc ortus; dominique penatibus olim
Carus uterque parens, atque in tua gaudia liber,
Ne quererêre genus. Raptum te protinus alvo
Sustulit exsultans, ac prima lucida voce
Astra salutantem dominus sibi mente dicavit,
Amplexusque sinu tulit, et genuisse putavit.
Fas mihi sanctorum venia dixisse parentum,
Tuque, oro, natura, sinas, cui prima per orbem
Jura animis sociare datum; non omnia sanguis
Proximus, aut serie generis demissa propago
Alligat: interius nova sæpe, adscitaque serpunt
Pignora connexis: natos genuisse necesse est,
At legisse juvat. Tenero sic blandus Achilli
Semifer Æmonium vincebat Pelea Chiron.
Nec genitor Peleus natum comitatus in arma
Troïca, sed caro Phœnix hærebat alumno.
Optabat longe reditus Pallantis ovantes
Evander: fidus pugnas spectabat Acetes;
Cumque procul nitidis genitor cessaret ab astris,
Fluctivagus volucrem tollebat Persea Dictys.
Quid referam altricum victos pietate parentes?

Distrahor. Hinc anni stantes in limine vitæ;
Hinc me forma rapit, rapit inde modestia
precox,
Et pudor, et tenero probitas maturior ævo.
O ubi purpureo suffusus sanguine candor,
Sidereique orbes, radiataque lumina cœlo,
Et castigatæ collecta modestia frontis,
Ingenuique super crines, mollisque decoræ
Margo comæ? blandis ubinam ora arguta querelis?
Osculaque impliciti vernos redolentia flores,
Et mixtæ risû lacrymæ, penitusque loquentis
Hyblæis vox tincta favis? cui sibila serpens
Poneret, et sævæ vellent servire novercæ.
Nil veris affingo bonis. Ubi lactea colla,
Brachiaque, et nunquam domini sine pondere
cervix?
O ubi venturæ spes non longinqua juventæ,
Atque genis optatus honos, jurataque multum
Barba tibi? cuncta in cineres gravis intulit hora,
Hostilisque dies: nobis meminisse relictum.
Quis tua colloquiis hilaris mulcebit amatis
Pectora? quis curas, mentisque arcana remittet?
Accensum quis bile fera, famulisque tumentem
Leniet, ardentique in se deflectet ab ira?
Inceptas quis ab ore dapes, libataque vina
Auferet, et dulci turbabit cuncta rapina?
Quis matutinos abrumpet murmure somnos
Impositus stratis? abitusque morabitur arctis
Nexibus? atque ipso revocabit ad oscula poste?
Obvius intranti rursum quis in ora, manusque
Prosiliet, brevibusque humeros circumdabit
ulnis?

Muta domus pariter, desolatique penâtes,
Et situs in thalamis, et mœsta silentia mensis.
Quid mirum, tanto si te pius altor honorat
Funere? tu domino requies, portusque senectæ;
Tu modo deliciæ, dulces modo pectore curæ.
Non te barbaricæ versabat turbo catastæ;
Nec mixtus Phariis venalis mercibus infans,
Compositosque sales, meditataque verba locutus
Quæsisti lascivus herum, tardeque parasti.
Hinc domus, hinc ortus; dominique penatibus olim
Carus uterque parens, atque in tua gaudia liber,
Ne quererêre genus. Raptum te protinus alvo
Sustulit exsultans, ac prima lucida voce
Astra salutantem dominus sibi mente dicavit,
Amplexusque sinu tulit, et genuisse putavit.
Fas mihi sanctorum venia dixisse parentum,
Tuque, oro, natura, sinas, cui prima per orbem
Jura animis sociare datum; non omnia sanguis
Proximus, aut serie generis demissa propago
Alligat: interius nova sæpe, adscitaque serpunt
Pignora connexis: natos genuisse necesse est,
At legisse juvat. Tenero sic blandus Achilli
Semifer Æmonium vincebat Pelea Chiron.
Nec genitor Peleus natum comitatus in arma
Troïca, sed caro Phœnix hærebat alumno.
Optabat longe reditus Pallantis ovantes
Evander: fidus pugnas spectabat Acetes;
Cumque procul nitidis genitor cessaret ab astris,
Fluctivagus volucrem tollebat Persea Dictys.
Quid referam altricum victos pietate parentes?

Quid te post cineres, deceptaque fulmina
 matris,
Tutius Inoo reptantem pectore, Bacche?
Jam secura parens Thuscis regnabat in undis
Ilia, portantem lassabat Romulus Accam.
Vidi ego transertos aliena in robora ramos,
Altius ire suis. Et te jam fecerat illi
Mens, animusque patrem; necdum moresve
 decorve:
Tu tamen et motas etiam tum in murmura voces,
Vagitumque rudem, fletusque infantis amabas.
Ille, velut primos exspiraturus ad Austros
Mollibus in pratis alte flos improbus exstat,
Sic tener, ante diem, vultu, gressuque superbo,
Vicerat æquales, multumque reliquerat annos.
Sive catenatis curvatus membra palæstris
Staret, Amyclæa conceptum matre putares;
Œbaliden illo præceps mutaret Apollo,
Alcides pensaret Hylan; seu Graius, amictu,
Attica facundi decurreret orsa Menandri,
Laudaret gavisa sonum, crinemque decorum
Pressisset rosea lasciva Thalia corona:
Mæonium sive ille senem, Trojæque labores
Diceret, aut casus tarde remeantis Ulyssi,
Ipse pater sensus, ipsi stupuêre magistri.
 Scilicet infausta Lachesis cunabula dextra
Attigit, et gremio puerum complexa fovebat
Invidia. Illa genas, et adultum comere crinem,
Et monstrare artes, et verba refringere, quæ
 nunc
Plangimus. Herculeos annis æquare labores
Cœperat assurgens, et adhuc infantia juxta;

Jam tamen et validi gressus, mensuraque major
Cultibus, et visæ puero decrescere vestes.
Cum tibi, quas vestes, quæ non gestamina mitis
Festinabat herus? brevibus constringere lænis
Pectora, et angustos artus jactare lacerna.
Enormes non ille sinus; sed semper ad annos
Texta legens, modo puniceo velabat amictu,
Nunc herbas imitante sinu, nunc dulce rubenti
Murice, nunc vivis digitos incendere gemmis
Gaudebat: non turba comes, non munera cessant.
Sola verecundo deerat prætexta decori.
Hæc fortuna domus. Subitas inimica levavit
Parca manus: quo, Diva, feros gravis exseris ungues?
Non te forma movet? non te lacrymabilis ætas?
Hunc nec sæva viro potuisset carpere Procne,
Nec fera crudeles Colchis durasset in iras,
Editus Æolia nec si foret iste Creusa:
Torvus ab hoc Athamas insanos flecteret arcus:
Hunc, quanquam Hectoreos cineres, Trojamque perosus,
Turribus e Phrygiis flesset missurus Ulysses.
Septima lux: et jam frigentia lumina torpent,
Jam complexa manu crinem tenet infera Juno.
Ille tamen, Parcis fragiles urgentibus annos,
Te vultu moriente videt, linguaque cadente
Murmurat: in te omnes vacui jam pectoris efflat
Relliquias: solum meminit, solumque vocantem
Exaudit, tibique ora movet, tibi verba relinquit,
Et prohibet gemitus, consolaturque dolentem.

Gratum est, Fata, tamen, quod non mors lenta jacentis
Exedit puerile decus, manesque subivit
Integer, et nullo temeratus corpora damno,
Qualis erat. Quid ego exsequias, et prodiga flammis
Dona loquar? mœstoque ardentia funera luxu?
Quod tibi purpureo tristis torus aggere crevit:
Quod Cilicum flores, quod munera graminis Indi,
Quodque Arabes, Phariique (palam est, vidique) liquores
Arsuram lavere comam. Cupit omnia ferre
Prodigus, et totos Melior succendere census,
Desertas exosus opes: sed non capit ignis
Invidus, atque arctæ desunt in munera flammæ.
Horror habet sensus: qualem te funere summo,
Atque rogum juxta, Melior placidissime quondam,
Extimui! tune ille hilaris, comisque videri?
Unde animi, sævæque manus, et barbarus horror?
Tu modo fusus humi, lucem aversaris iniquam;
Nunc torvus, pariter vestes et pectora rumpis,
Dilectosque premis visus, et frigida libas
Oscula. Erant illic genitor, materque jacentis
Mœsta; sed attoniti te spectavêre parentes.
Quid mirum? plebs cuncta, nefas, et prævia flerunt
Agmina, Flaminio quæ limite Milvius agger
Transvehit, immeritus flammis dum tristibus infans

Traditur, et gemitum formaque ævoque
meretur.
Talis in Isthmiacos prolatus ab æquore portus
Naufragus, imposita jacuit sub matre Palæmon:
Sic et in umbriferæ ludentem gramine Lernæ
Præcisum squammis avidus bibit anguis
Ophelten.
Pone metus, letique minas desiste vereri:
Illum nec terno latrabit Cerberus ore:
Nulla soror flammis, nulla assurgentibus hydris
Terrebit; quin ipse avidæ trux navita cymbæ
Interius steriles ripas, et adusta subibit
Littora, ne puero dura ascendisse facultas.
Quid mihi gaudenti proles Cyllenia virga
Nuntiat? est ne aliquid tam sævo in tempore
lætum?
« Noverat effigiem, generosique ardua Blæsi
« Ora puer, dum sæpe domi nova serta ligantem
« Te videt, et similes volventem pectore curas.
« Hunc ubi Lethæi lustrantem gurgitis oras
« Ausonios inter proceres, seriemque Quirini
« Agnovit, timide primum vestigia jungit
« Accessu tacito, summosque lacessit amictus.
« Inde magis sequitur; neque jam magis ille
sequentem
« Spernit, et ignota credit de stirpe nepotum.
« Mox ubi delicias, et rari pignus amici
« Sensit, et amissi puerum solatia Blæsi;
« Tollit humo, magnaque ligat cervice, diuque
« Ipse manu gaudens vehit; et, quæ munera
mollis
« Elysii, steriles ramos, mutasque volucres

« Pôrxit, et obtuso pallentes germine flores. »
Nec prohibet meminisse tui : sed pectora blandus
Miscet, et alternum puero partitur amorem.
Hic finis rapto. Quin tu jam vulnera sedas,
Et tollis mersum luctu caput? omnia functa,
Aut moritura vides. Obeunt noctesque, diesque,
Astraque : nec solidis prodest sua machina terris.
Nam populos, mortale genus, plebisque caducæ
Quis fleat interitus? Hos bella, hos æquora poscunt :
His amor exitio, furor his, et sæva cupido;
Ut sileam morbos. Hos ora rigentia brumæ :
Illos implacido letalis Sirius igni;
Hos manet imbrifero pallens Autumnus hiatu.
Quidquid habent ortus, finem timet. Ibimus omnes,
Ibimus : innumeris urnam quatit Æacus umbris.
Ast hic, quem gemimus, felix, hominesque Deosque
Et dubios casus, et cæcæ lubrica vitæ
Effugit, immunis fati. Non ille rogavit,
Non timuit, renuitve mori. Nos anxia plebes,
Nos miseri, quibus unde dies suprema, quis ævi
Exitus, incertum; quibus instet fulmen ab astris,
Quæ nubes fatale sonent. Nil flecteris istis?
Sed flectere libens. Ades huc emissus ab atro
Limine, cui soli cuncta impetrare facultas,
Glaucia; nam insontes animas, nec portitor arcet,
Nec diræ comes ille feræ : tu pectora mulce,

Tu prohibe manare genas; noctesque beatas
Dulcibus alloquiis, et vivis vultibus imple:
Et periisse nega, desolatamque sororem,
Qui potes, et miseros perge insinuare parentes.

II.

VILLA SURRENTINA

POLLII FELICIS.

Est inter notos Sirenum nomine muros,
Saxaque Tyrrhenæ templis onerata Minervæ,
Celsa Dicarchei speculatrix villa profundi,
Qua Bromio dilectus ager, collesque per altos
Uritur, et prælis non invidet uva Falernis.
Huc me post patrii lætum quinquennia lustri,
Cum stadio jam parta quies, canusque sederet
Pulvis, ad Ambracias conversa gymnade frondes,
Trans gentile fretum placidi facundia Polli
Detulit, et nitidæ juvenilis gratia Pollæ,
Flectere jam cupidum gressus, qua limite noto
Appia longarum teritur regina viarum.
Sed juvêre moræ. Placido lunata recessu,
Hinc atque hinc curvas perrumpunt æquora rupes:
Dat natura locum; montique intervenit udum
Littus, et ulterius, scopulis pendentibus, exit.
Gratia prima loci, gemina testudine fumant
Balnea, et e terris occurrit dulcis amaro
Nympha mari. Levis hic Phorci chorus, udaque crines

Cymodoce, viridisque cupit Galatea lavari.
Ante domum tumidæ moderator cærulus undæ
Excubat, innocui custos laris : hujus amico
Spumant templa salo : felicia rura tuetur
Alcides : gaudet gemino sub nomine portus.
Hic servat terras, hic sævis fluctibus obstat.
Mira quies pelagi : ponunt hic lassa furorem
Æquora, et insani spirant clementius Austri.
Hic præceps minus audet hyems; nulloque tumultu
Stagna modesta jacent, dominique imitantia mores.
Inde per obliquas erepit porticus arces,
Urbis opus; longoque domat saxa aspera dorso.
Qua prius obscuro permixti pulvere soles,
Et feritas inamœna viæ, nunc ire voluptas :
Qualis, si subeas Ephyres Baccheïdos altum
Culmen, ab Inoo fert semita tecta Lechæo.
Non, mihi si cunctos Helicon indulgeat amnes,
Et superet Pimplea sitim, largeque volantis
Ungula se det equi, reseretque arcana pudicos
Phæbonoë fontes, vel quos meus, auspice Phœbo,
Altius immersa turbavit Pollius urna,
Innumeras valeam species, cultusque locorum
Pieriis æquare modis. Vix ordine longo
Suffecêre oculi; vix, dum per singula ducor,
Suffecêre gradus. Quæ rerum turba ! locine
Ingenium, an domini mirer prius ? hæc domus ortus
Prospicit, et Phœbi tenerum jubar ; illa cadentem

Detinet, exactamque negat dimittere lucem,
Cum jam fessa dies, et in æquora montis opaci
Umbra cadit, vitreoque natant prætoria ponto.
Hæc pelagi clamore fremunt: hæc tecta sonoros
Ignorant fluctus, terræque silentia malunt
His favit natura locis: hic victa, colenti
Cessit, et ignotos docilis mansuevit in usus.
Mons erat hic, ubi plana vides: hæc lustra fuerunt,
Quæ nunc tecta subis: ubi nunc nemora ardua cernis,
Hic nec terra fuit. Domuit possessor; et illum
Formantem rupes, expugnantemque secuta,
Gaudet humus. Nunc cerne jugum discentia saxa,
Intrantesque domos, jussumque recedere montem.
Jam Methymnæi vatis manus, et chelys illa
Thebais, et Getici cedat tibi gloria plectri.
Et tu saxa moves, et te nemora alta sequuntur.
Quid referam veteres ceræque ærisque figuras?
Si quid Apellei gaudent animasse colores;
Si quid adhuc vacua tamen admirabile Pisa
Phidiacæ rasêre manus: quod ab arte Myronis,
Aut Polycletæo jussum est quod vivere cœlo,
Æraque ab Isthmiacis auro potiora favillis;
Ora ducum, et vatum, sapientumque ora priorum,
Quos tibi cura sequi, quos toto pectore sentis
Expers turbarum, atque animum virtute quieta
Compositus, semperque tuus. Quid mille revolvam
Culmina? visendasque vices? sua cuique voluptas,

Atque omni proprium thalamo mare : transque jacentem
Nerea, diversis servit sua terra fenestris.
Hæc videt Inarimem, illi Prochyta aspera paret:
Armiger hinc magni patet Hectoris: inde malignum
Aera respirat pelago circumflua Nesis:
Inde vagis omen felix Euplea carinis,
Quæque ferit curvos exsertà Megalia fluctus.
Angitur hinc, domino contra recubante, proculque
Surrentina tuus spectat prætoria Limon.
Ante tamen cunctas procul eminet una diætas,
Quæ tibi Parthenopen directo limite ponti
Ingerit: hic Graiis penitus desecta metallis
Saxa; quod Eoæ respergit vena Syenes;
Synnade quod mœsta Phrygiæ fodêre secures,
Per Cybeles lugentis agros, ubi, marmore picto,
Candida purpureo distinguitur area gyro.
Hic et Amyclæi cæsum de monte Lycurgi
Quod viret, et molles imitatur rupibus herbas.
Hic Nomadum lucent flaventia saxa, Thasosque,
Et Chios, et gaudens fluctu certare Carystos.
Omnia Chalcidicas turres obversa salutant.
Macte animo quod Graia probas, quod Graia frequentas
Arva; nec invideant quæ te genuêre Dicarchi-
Mœnia: nos docto melius potiemur alumno.

Quid nunc ruris opes, pontoque novalia dicam
Injecta, et madidas Bacchæo nectare rupes?
Sæpe per autumnum, jam pubescente Lyæo,

Conscendit scopulos, noctisque occulta sub umbra,
Palmite maturo, rorantia lumina tersit
Nereïs, et dulces rapuit de collibus uvas.
Sæpe et vicino sparsa est vindemia fluctu;
Et Satyri cecidêre vadis; nudamque per undas
Dorida montani cupierunt prendere Panes.
Sis felix, tellus, dominis ambobus in annos
Mygdonii, Pyliique senis; nec nobile mutes
Servitium; nec te cultu Tyrinthia vincat
Aula, Dicarchæique sinus: nec sæpius istis
Blanda Therapnæi placeant vineta Galesi.
Hic seu siderias exercet Pollius artes;
Seu volvit monitus, quos dat Gargettius auctor,
Seu nostram quatit ille chelyn, seu dissona nectit
Carmina, sive minax ultorem stringit iambon;
Hinc levis e scopulis meliora ad carmina Siren
Advolat; hinc motis audit Tritonia cristis.
Tunc rabidi ponunt flatus: maria ipsa vetantur
Obstrepere: emergunt pelago, doctamque trahuntur
Ad chelyn, et blandi scopulis delphines aderrant.
Vive, Midæ gazis et Lydo ditior auro,
Troïca, et Euphratæa super diademata felix:
Quem non ambigui fasces, non mobile vulgus,
Non leges, non castra tenent: qui pectore magno
Spemque metumque domas, vitio sublimior omni,
Exemptus fatis, indignantemque refellis

Fortunam : dubium quem non in turbine rerum
Deprendet suprema dies, sed abire paratum,
Ac plenum vita. Nos, vilis turba, caducis
Deservire bonis, semperque optare parati,
Spargimur in casus : celsa tu mentis ab arce,
Despicis errantes, humanaque gaudia rides.
Tempus erat, cum te geminæ suffragia terræ
Diriperent, celsusque duas veherêre per urbes :
Inde Dicarchæis multum venerande colonis,
Hinc ascite meis; pariterque his largus, et illis,
Ac juvenile calens, ævique errore superbus.
At nunc, discussa rerum caligine, verum
Aspicis; illo alii rursus jactentur in alto;
At tua securos portus, blandamque quietem
Intravit non quassa ratis. Sic perge; nec unquam
Emeritam in nostras puppem dimitte procellas.
Vivite securi, quorum de pectore mixtæ
In longum coïêre faces, sanctusque pudicæ
Servat amicitiæ leges amor; ite per annos
Sæculaque, et priscæ titulos præcedite famæ.
Tuque, nurus inter longe pulcherrima, cujus
Non frontem vertêre minæ, sed candida semper
Gaudia, et in vultu curarum ignara voluptas.
Non tibi sepositas infelix strangulat arca
Divitias, avidique animum dispendia torquent
Fœnoris : expositi census, et docta fruendi
Temperies. Non ulla Deo meliore cohærent
Pectora : non alias decuit Concordia mentes.

III.

ARBOR

ATEDII MELIORIS.

Stat, quæ perspicuas nitidi Melioris opacat
Arbor aquas, complexa lacus. Ea robore ab imo
Curvata, enodis redit inde, cacumine recto
Ardua; ceu mediis iterum nascatur ab undis,
Atque habitet vitreum tacitis radicibus amnem.
Quid Phœbum tam parva rogem? vos dicite causas,
Naïades; et faciles, satis est, date carmina Fauni.
Nympharum teneræ fugiebant Pana catervæ:
Ille quidem it, cunctas tanquam velit: it tamen unam
In Pholoen. Sylvis ea, fluminibusque, sequentis
Nunc hirtos gressus, nunc improba cornua vitat.
Jamque et belligerum Jani nemus, atraque Caci
Rura, Quirinalesque fuga suspensa per agros
Cælica tecta subit. Ibi demum victa labore,
Fessa metu, qua nunc placidi Melioris aperti
Stant sine fraude lares, flavos collegit amictus
Arctius, et niveæ posuit se margine ripæ.
Insequitur velox pecorum Deus, et sua credens
Connubia, ardenti jam jam suspiria librat
Pectore: jam prædæ levis imminet. Ecce citatos
Advertit Diana gradus, dum per juga septem
Errat, Aventinæque legit vestigia cervæ.
Pœnituit vidisse Deam; conversaque fidas

Ad comites : « Nunquamne avidis arcebo rapinis
« Hoc petulans, fœdumque pecus ? semperne pudici
« Decrescet mihi turba chori ? » Sic deinde locuta,
Depromit pharetra telum breve, quod neque flexis
Cornibus, aut solito torquet stridore ; sed una
Emisit contenta manu, lævumque soporem
Naïados aversa fertur tetigisse sagitta.
Illa Deam pariter surgens, hostemque protervum
Vidit, et in fontem ; niveos ne panderet artus,
Sicut erat, cum veste ruit ; stagnisque sub altis
Pana sequi credens, ima latus implicat alga.
Quid faceret subito deceptus prædo ? nec altis
Credere corpus aquis hirtæ sibi conscius audet
Pellis, et a tenero nandi rudis. Omnia questus,
Immitem Bromium, stagna invida, et invida tela :
Primævam visu platanum, cui longa propago,
Innumeræque manus, et iturus in æthera vertex,
Deposuit juxta, vivamque aggessit arenam,
Optatisque abstergit aquis, et talia mandat :
« Vive diu, nostri pignus memorabile voti,
« Arbor ; et hæc duræ latebrosa cubilia nymphæ
« Tu saltem declivis ama, et preme frondibus undam.
« Illa quidem meruit ; sed ne, precor, igne superno
« Æstuet, aut dura feriatur grandine : tantum
« Spargere tu laticem, et foliis turbare memento.

« Tunc ego teque diu recolam, dominamque benignæ
« Sedis, et illæsa tutabor utramque senecta.
« Et Jovis, et Phœbi frondes, et discolor umbra
« Populus, et nostræ stupeant tua germina pinus. »
Sic ait. Illa Dei veteres imitata calores,
Uberibus stagnis obliquo pendula trunco
Incubat, atque umbris scrutatur amantibus undas.
Sperat et amplexus; sed aquarum spiritus arcet,
Nec patitur tactus. Tandem eluctata sub auras,
Libratur fundo; rursusque enode cacumen
Ingeniosa levat, veluti descendat in imos
Stirpe lacus alia. Jam nec Phœbeïa Naïs
Odit, et exclusos invitat gurgite ramos.
Hæc tibi, parva quidem, genitali luce paramus
Dona, sed ingenti forsan victura sub ævo.
Tu cujus placido posuêre in pectore sedem
Blandus honos, hilarisque, tamen cum pondere, virtus:
Cui nec pigra quies, nec iniqua potentia, nec spes
Improba, sed medius per honesta et dulcia limes:
Incorrupte fidem, nullosque experte tumultus,
Et secrete palam: qui digeris ordine vitam;
Idem auri facilis contemptor, et optimus idem
Comere divitias, opibusque immittere lucem;
Hac longum florens animi morumque juventa,
Iliacos æquare senes, et vincere persta
Quos pater Elysio, genitrix quos detulit annos.

Hoc illi duras exoravêre sorores :
Hoc, quæ, te sub teste, situm fugitura tacentem
Ardua magnanimi revirescit gloria Blæsi.

IV.

PSITTACUS

ATEDII MELIORIS.

Psittace, dux volucrum, domini facunda voluptas,
Humanæ solers imitator, Psittace, linguæ,
Quis tua tam subito præcludit murmura fato?
Hesternas, miserande, dapes moriturus inisti
Nobiscum; et gratæ carpentem munera mensæ,
Errantemque toris mediæ plus tempore noctis
Vidimus. Affatus etiam meditataque verba
Reddideras: at nunc æterna silentia Lethes
Ille canorus habes! Cedat Phaetontia vulgi
Fabula; nec soli celebrant sua funera cycni.
At tibi quanta domus, rutila testudine fulgens,
Connexusque ebori virgarum argenteus ordo,
Argutumque tuo stridentia limina cornu?
Et querulæ jam sponte fores! vacat ille beatus
Carcer, et angusti nusquam convicia tecti.
Huc doctæ stipentur aves, quîs nobile fandi
Jus natura dedit. Plangat Phœbeïus ales:
Auditasque memor penitus demittere voces
Sturnus, et Aonio victæ certamine picæ.
Quique refert jungens iterata vocabula perdix;
Et quæ Bistonio queritur soror orba cubili,
Ferte simul gemitus, cognataque ducite flammis

Funera, et hoc cunctæ miserandum addiscite carmen:
« Occidit aeriæ celeberrima gloria gentis
« Psittacus, ille plagæ viridis regnator Eoæ,
« Quem non geminata volucris Junonia cauda
« Vinceret : aspectu gelidi non Phasidis ales,
« Nec quas humenti Numidæ rapuêre sub austro.
« Ille salutator regum, nomenque locutus
« Cæsareum, et queruli quondam vice functus amici :
« Nunc conviva levis, monstrataque reddere verba
« Tam facilis : quo tu, Melior dilecte, relicto
« Nunquam solus eras. » At non inglorius umbris
Mittitur : Assyrio cineres adolentur amomo,
Et tenues Arabum respirant gramina plumæ,
Sicaniosque crocos; senio nec fessus inerti
Scandet odoratos Phœnix felicior ignes.

V.

LEO MANSUETUS IMPERATORIS.

Quid tibi constrata mansuescere profuit ira?
Quid scelus, humanasque animo dediscere cædes,
Imperiumque pati, et domino parere minori?
Quid, quod abire domo, rursusque in claustra reverti
Suetus, et a capta jam sponte recedere præda,
Insertasque manus laxo dimittere morsu?

Occidis! altarum vastator sæve ferarum,
Non grege Massylo, curvaque indagine clausus,
Non formidato supra venabula saltu
Incitus, aut cæco foveæ deceptus hiatu;
Sed victus fugiente fera! Stat, cardine aperto,
Infelix cavea; et clausis circum undique portis,
Hoc licuisse nefas pavidi timuêre leones.
Tunc cunctis cecidêre jubæ, puduitque relatum
Aspicere, et totas duxêre in lumina frontes.
At te non primo fusum novus obruit ictu
Ille pudor. Mansêre animi, virtusque cadenti
A media jam morte redit: nec protinus omnes
Terga dedêre minæ. Sicut sibi conscius alti
Vulneris, adversum moriens it miles in hostem,
Attollitque manum, et ferro labente minatur:
Sic piger ille gradu, solitoque exutus honore,
Firmat hians oculos, animumque, hostemque requirit.
Magna tamen subiti tecum solatia leti,
Victe, feres, quod te mœsti, populusque patresque,
Ceu notus caderes tristi gladiator arena,
Ingemuêre mori: magni quod Cæsaris ora
Inter tot Scythicas, Libycasque, et littore Rheni,
Et Pharia de gente feras, quas perdere vile est,
Unius amissi tetigit jactura leonis.

VI.

CONSOLATIO

AD FLAVIUM URSUM,

DE AMISSIONE PUERI DELICATI.

Sæve nimis, lacrymis quisquis discrimina ponis,
Lugendique modos. Miserum est primæva parenti
Pignora, surgentesque nefas accendere natos:
Durum est deserti, prærepta conjuge, partem
Conclamare tori: mœsta et lamenta sororum,
Et fratrum gemitus. Arcte tamen, et procul intrat
Altius in sensus, majoraque vulnera vincit
Plaga minor. Famulum, (quoniam rerum omnia cæca
Sic miscet fortuna manu, nec pectora novit)
Sed famulum gemis, Urse, pium; sed amore, fideque
Has meritum lacrymas; cui major stemmate juncto
Nobilitas ex mente fuit. Ne comprime fletus,
Ne pudeat: rumpat frenos dolor iste. Deisne,
Hei! tam dura placent? hominem gemis, (hei mihi! subdo
Ipse faces) hominem, Urse, tuum, cui dulce volenti
Servitium, cui triste nihil; qui sponte, sibique
Imperiosus erat. Quisnam hæc in funera missos
Castiget luctus? gemit inter bella peremptum

Parthus equum, fidosque canes flevêre Molossi,
Et volucres habuêre rogum, cervusque Maronis.
Quid si nec famulus? vidi ipse, animosque notavi
Te tantum cupientis herum: sed major in ore
Spiritus, et tenero manifesti in sanguine mores.
Optarent multum Graiæ, cuperentque Latinæ
Sic peperisse nurus. Non talem Cressa superbum
Callida sollicito revocavit Thesea filo;
Nec Paris OEbalios talis visurus amores
Rusticus, invisas dejecit in æquora pinus.
Non fallo, aut cantus assueta licentia ducit:
Vidi, et adhuc video, qualem nec bella caventem
Littore virgineo Thetis occultavit Achillem:
Nec circum sævi fugientem mœnia Phœbi
Troïlon AEmoniæ deprendit lancea dextræ.
Qualis erat procul, heu! cunctis puerisque, virisque
Pulchrior, et tantum domino minor! illius unus
Ante decor, quantum præcedit clara minores
Luna faces, quantumque alios premit Hesperus ignes.
Non tibi femineum vultu decus, oraque supra
Mollis honos: (quales dubiæ discrimina formæ
De sexu transire jubent.) parvoque virilis
Gratia, nec petulans acies, blandique severo
Igne oculi; (qualis bellis jam casside missa
Parthenopæus erat.) Simplexque horrore decoro
Crinis, et obsessæ nondum, primoque micantes
Flore genæ. Talem Ledæo gurgite pubem
Educat Eurotas; teneri sic integer ævi
Elin adit, primosque Jovi puer approbat annos.

Nam pudor ingenuæ mentis, tranquillaque morum
Temperies, teneroque animus maturior ævo;
(Carmine quo donasse queam ?) Sæpe ille volentem
Castigabat herum, studioque altisque juvabat
Consiliis, tecum tristisque, hilarisque, nec unquam
Ille suus, vultumque tuo sumebat ab ore :
Dignus et Æmonium Pyladen præcedere fama,
Cecropiamque fidem. Sed laudum terminus esto,
Quem fortuna sinit : non mente fidelior ægra
Speravit tardi reditus Eumæus Ulyssis.
Quis Deus, aut quisnam tam tristia vulnera casus
Exigit ? unde manus fatis tam certa nocendi ?
O quam divitiis, censuque exutus opimo
Fortior, Urse, fores ! si vel, fumante ruina,
Undassent dites Vesuvina incendia Locros,
Seu Pollentinos mersissent flumina saltus;
Seu Lucanus ager, seu Tybridis impetus, altas
In dextrum torsisset aquas, paterêre serena
Fronte Deos : sive alma fidem, messesque negasset
Cretaque, Cyreneque, et qua tibi cunque beato
Larga redit fortuna sinu. Sed gnara dolorum
Invidia infelix, animi vitalia vidit,
Lædendique vias. Vitæ modo limine adultæ,
Nectere tendebat juvenum pulcherrimus ille
Cum tribus Eleis unam trieterida lustris.
Attendit torvo tristis Rhamnusia vultu :
Ac primum implevitque toros, oculisque nitorem

Addidit, et solito sublimius ora levavit,
Heu! misero letale favens! seseque videndo
Torsit, et Invidiam, Mortemque amplexa, jacenti
Injecit nexus, carpsitque immitis adunca
Ora verenda manu. Quinta vix Phosphoros hora,
Rorantem sternebat equum, jam littora duri
Sæva, Philete, senis, dirumque Acheronta videbas.

Quo domini clamante sono! non secius atros
Nigrasset planctu genitrix insana lacertos,
Nec pater: et certe, qui vidit funera, frater
Erubuit vinci. Sed nec servilis adempto
Ignis: odoriferos exhausit flamma Sabæos
Et Cilicum messes, Phariæque exempta volucri
Cinnama, et Assyrio manantes gramine succos,
Et domini fletus: hos tantum hausêre favillæ,
Hos bibit usque rogus. Nec quod tibi Setia canos
Restinxit cineres, gremio nec lubricus ossa
Quod vallavit onyx, miseris acceptius umbris,
Quam gemitus. Sed et ipse juvat. Quid terga dolori,
Urse, damus? Quid damna foves; et pectore iniquo
Vulnus amas? ubi nota reis facundia raptis?
Quid caram crucias tam seris luctibus umbram?
Eximius licet ille animi, meritusque dolorem,
Solvisti: subit ille pios, carpitque quietem
Elysiam, carosque illic fortasse parentes
Invenit: aut illi, per amœna silentia Lethes,
Forsan Avernales alludunt undique mixtæ
Naïades, obliquoque notat Proserpina vultu.
Pone, precor, questus; alium tibi fata Phileton,

Forsan et ipse dabit; moresque, habitusque decoros
Monstrabit gaudens, similemque docebit amorem.

VII.
GENETHLIACON LUCANI.

Lucani proprium diem frequentet,
Quisquis collibus Isthmiæ Diones
Docto pectora concitatus œstro,
Pendentis bibit ungulæ liquorem.
Ipsi, quos penes est honor canendi,
Vocalis citharæ repertor Arcas,
Et tu, Bassaridum rotator, Evan,
Et Pæan, et Hyantiæ sorores,
Lætæ purpureas novate vittas:
Crinem comite, candidamque vestem
Præcingant ederæ recentiores.
Docti largius evagentur amnes,
Et plus Aoniæ virete sylvæ.
Et si qua patulam diem recepit,
Sertis mollibus expleatur umbra.
Centum Thespiacis odora lucis
Stent altaria, victimæque centum,
Quas Dirce lavat, aut alit Cithæron.
Lucanum canimus: favete linguis.
Vestra est ista dies, favete Musæ,
Dum qui vos geminas tulit per artes
Et vinctæ pede vocis, et solutæ,

Romani colitur chori sacerdos.
Felix, ô nimis, et beata tellus!
Quæ pronos Hyperionis meatus
Summis Oceani vides in undis,
Stridoremque rotæ cadentis audis:
Quæ Tritonide fertiles Athenas
Unctis, Bætica, provocas trapetis!
Lucanum potes imputare terris;
Hoc plus quam Senecam dedisse mundo,
Aut dulcem generasse Gallionem.
Attollat refluos in astra fontes
Graio nobilior Melete Bætis.
Bætin, Mantua, provocare noli.
Natum protinus, atque humum per ipsam
Primo murmure dulce vagientem
Blando Calliope sinu recepit.
Tum primum posito remissa luctu
Longos Orpheos exuit dolores:
Et dixit: « Puer ô dicate Musis!
« Longævos cito transiture vates,
« Non tu flumina, nec greges ferarum
« Nec plectro Geticas movebis ornos:
« Sed septem juga, Martiumque Tybrim,
« Et celsos Equites, et eloquente
« Cantu purpureum trahes Senatum.
« Nocturnas alii Phrygum ruinas,
« Et tarde reducis vias Ulyssi,
« Et puppem temerariam Minervæ,
« Trita vatibus orbita, sequantur:
« Tu carus Latio, memorque gentis,
« Carmen fortior exseres togatum.
« Ac primum, teneris adhuc in annis,

« Ludes Hectora, Thessalosque currus,
« Et supplex Priami potentis aurum.
« Et sedes reserabis Inferorum,
« Ingratus Nero dulcibus theatris,
« Et noster tibi referetur Orpheus.
« Dices culminibus Remi vagantes,
« Infandos domini nocentis ignes.
« Tu castæ titulum decusque Pollæ
« Jucunda dabis allocutione.
« Mox, cœpta generosior juventa,
« Albos ossibus Italis Philippos,
« Et Pharsalica bella detonabis,
« Et fulmen ducis inter arma Divi;
« Libertate gravem pia Catonem,
« Et gratum popularitate Magnum.
« Tu Pelusiaci scelus Canopi
« Deflebis pius; et Pharo cruenta
« Pompeio dabis altius sepulcrum.
« Hæc primo juvenis canes sub ævo,
« Ante annos Culicis Maroniani.
« Cedet Musa rudis ferocis Ennî,
« Et docti furor arduus Lucretî,
« Et qui per freta duxit Argonautas,
« Et qui corpora prima transfigurat.
« Quin majus loquor; ipsa te Latinis
« Æneis venerabitur canentem.
« Non solum dabo carminis nitorem,
« Sed tædis genialibus dicabo
« Doctam, atque ingenio suo decoram,
« Qualem blanda Venus, daretque Juno,
« Forma, simplicitate, comitate,
« Censu, sanguine, gratia, decore.

« Et vestros Hymenæon ante postes
« Faustis cantibus ipsa personabo.
« O sævæ nimium, gravesque Parcæ!
« O nunquam data festa longa summis!
« Cur plus ardua casibus petatis?
« Cur læva vice magna non senescunt?
« Sic natum Nasamonii Tonantis,
« Post ortus obitusque fulminatos,
« Angusto Babylon premit sepulcro.
« Sic fixum Paridis manu trementis
« Peliden Thetis horruit cadentem.
« Sic ripis ego murmurantis Hebri
« Non mutum caput Orpheos sequebar.
« Sic et tu, rabidi nefas tyranni!
« Jussus præcipitem subire Lethen,
« Dum pugnas canis, arduaque voce,
« Das solatia grandibus sepulcris,
« O dirum scelus! o scelus! tacebis. »
Sic fata est, leviterque decidentes
Abrasit lacrymas, nitente plectro.
At tu, seu rapidum poli per axem
Famæ curribus arduis levatus,
Qua surgunt animæ potentiores,
Terras despicis, et sepulcra rides;
Seu pacis merito nemus reclusum
Félix Elysiis tenes in oris,
Quo Pharsalica turba congregatur,
Et te nobile carmen insonantem
Pompeii comitantur, et Catones:
Seu magna sacer et superbus umbra
Nescis Tartaron, et procul nocentûm
Audis verbera, pallidumque, visa

Matris lampade, respicis Neronem,
Adsis lucidus; et, vocante Polla,
Unum, quæso, diem Deos silentûm
Exores. Solet hoc patere limen
Ad nuptas redeuntibus maritis.
Hæc te non Thyasis procax dolosis
Falsi numinis induit figuras;
Ipsum sed colit, et frequentat ipsum
Imis altius insitum medullis:
At solatia vana subministrat
Vultus, qui simili notatus auro
Stratis prænitet, excubatque somno
Securæ. Procul hinc abite mortes;
Hæc vitæ genialis est origo:
Cedat luctus atrox, genisque manent
Jam dulces lacrymæ; dolorque festus,
Quidquid fleverat ante, nunc adoret.

EXPLICIT SYLVARUM LIBER SECUNDUS.

SYLVARUM
LIBER TERTIUS.

STATIUS POLLIO SUO
SALUTEM.

Tibi certe, Polli dulcissime, et hac, cui tam fideliter adhæres, quiete dignissime, non habeo probandam diu libellorum istorum celeritatem: cum scias multos ex illis in sinu tuo subito natos, et hanc audaciam stili nostri frequenter expaveas, quoties in illius facundiæ tuæ penetrale seductus, altius litteras intro, et in omnes a te studiorum sinus ducor.

Securus itaque tertius hic Silvarum nostrarum liber ad te mittitur. Habuerat quidem et secundus testem; sed hic habet auctorem. Nam primum limen ejus Hercules Surrentinus aperit, quem in littore tuo consecratum, statim ut videram, his versibus adoravi. Sequitur libellus, quo splendidissimum et mihi jucundissimum juvenem, Metium Celerem, a sacratissimo imperatore missum ad legionem Syriacam, quia sequi non poteram, sic prosecutus sum. Merebatur et Claudii Etrusci mei pietas aliquod ex studiis nostris solatium, cum lugeret veris, quod rarissimum est, lacrymis senem patrem. Earinus

præterea, Germanici nostri libertus, scit quandiu desiderium ejus moratus sim, cum petiisset ut capillos suos, quos cum gemmata pixide et speculo ad Pergamenum Asclepium mittebat, versibus dedicarem. Summa est Ecloga, qua mecum secedere Neapolim Claudiam meam exhortor. Hic, si verum dicimus, sermo est quidem securus, ut cum uxore, et qui persuadere malit, quam placere. Huic præcipue libello favebis, cum scias hanc destinationem quietis meæ tibi maxime intendere; meque non tam in patriam, quam ad te secedere.

I.

HERCULES SURRENTINUS

POLLII FELICIS.

INTERMISSA tibi renovat, Tirynthie, sacra
Pollius; et causas designat desidis anni,
Quod coleris majore tholo; nec littora pauper
Nuda tenes, tectumque vagis habitabile nautis:
Sed nitidos postes, Graiisque effulta metallis
Culmina; ceu tædis iterum lustratus honesti
Ignis, ab OEtæa conscenderis æthera flamma.
  Vix oculis, animoque fides: tune ille reclusi
Liminis, et parvæ custos inglorius aræ?
Unde hæc aula recens, fulgorque inopinus agresti
Alcidæ? sunt fata Deûm, sunt fata locorum.
O velox pietas! steriles hic nuper arenas,
Aspersum pelago montis latus, hirtaque dumis

Saxa, nec ulla pati faciles vestigia terras
Cernere erat. Quænam subito fortuna rigentes
Divisit scopulos? Tyrione hæc mœnia plectro?
An Getica venêre lyra? stupet ipse labores
Annus; et angusto bisseni limite menses
Longævum mirantur opus. Deus adtulit, arces
Erexitque suas, atque obluctantia saxa
Summôvit nitens, et magno pectore montem
Reppulit; immitem credas jussisse novercam.
Ergo age, seu patrios, liber jam legibus, Argos
Incolis, et mersum tumulis Eurysthea calcas:
Sive tui solium Jovis, et virtute parata
Astra tenes, haustumque tibi succincta beati
Nectaris, excluso melior Phryge, porrigit Hebe;
Huc ades, et genium templis nascentibus infer.
Non te Lerna nocens, nec pauperis arva Molorchi,
Nec formidatus Nemees ager, antraque poscunt
Thracia, nec Pharii polluta altaria regis;
Sed felix simplexque domus, fraudumque malarum
Inscia, et hospitibus superis dignissima sedes.
Pone truces arcus, agmenque immite pharetræ,
Et regum multo perfusum sanguine robur;
Instratumque humeris dimitte rigentibus hostem.
Hic tibi Sidonio celsum pulvinar acantho
Texitur, et signis crescit torus asper eburnis.
Pacatus, mitisque veni; nec turbidus ira,
Nec famulare timens; sed quem te Mænalis Auge
Confectum thyasis, et multo fratre madentem
Detinuit; qualemque, vagæ post crimina noctis,

Thestius obstupuit toties socer. Hic tibi festa
Gymnas, et insontes juvenum sine cædibus iræ
Annua veloci peragunt certamina lustro.
Hic templis inscriptus, avo gaudente, sacerdos
Parvus adhuc, similisque tui, cum prima novercæ
Monstra manu premeres, atque exanimata doleres.
Sed quænam subiti veneranda exordia templi,
Dic age, Calliope : socius tibi grande sonabit
Alcides, tensoque modos imitabitur arcu.
  Tempus erat, cœli cum torrentissimus axis
Incumbit terris, ictusque Hyperione multo
Acer anhelantes incendit Sirius agros.
Jamque dies aderat, profugis cum regibus aptum
Fumat Aricinum Triviæ nemus, et face multa
Conscius Hippoliti splendet lacus : ipsa coronat
Emeritos Diana canes, et spicula tergit,
Et tutas sinit ire feras; omnisque pudicis
Itala terra focis Hecateias excolit idus.
Ast ego Dardaniæ quamvis sub collibus Albæ,
Rus proprium, magnique ducis mihi munere, currens
Unda domi, curas mulcere, æstusque levare
Sufficerent; notas Sirenum nomine rupes,
Facundique larem Pollî non hospes habebam;
Assidue moresque viri, pacemque, novosque
Pieridum flores, intactaque carmina discens.
Forte diem Triviæ dum littore ducimus udo,
Angustasque fores, assuetaque tecta gravati
Frondibus, et patula defendimus arbore soles,
Delituit cœlum, et subitis lux candida cessit

Nubibus, et tenuis graviore Favonibus Austro
Immaduit; qualem Libyæ Saturnia nimbum
Attulit, Iliaco dum dives Elysa marito
Donatur, tristesque ululant per devia nymphæ.
Diffugimus, festasque dapes, redimitaque vina
Abripiunt famuli; nec quo convivia migrent;
Quamvis innumeræ gaudentia rura superne
Insedêre domus, et multo culmine dives
Mons nitet, instantes sed proxima quærere nimbi
Suadebant, læsique fides reditura sereni.
Stabat dicta sacris tenuis casa, nomine templi,
Et magnum Alciden humili lare parva premebat,
Fluctivagos nautas, scrutatoresque profundi
Vix operire capax. Huc omnis turba coimus;
Huc epulæ, ditesque tori, cœtusque ministrum
Stipantur, nitidæque cohors gratissima Pollæ.
Nec cœpêre fores, angustaque deficit ædes.
Erubuit, risitque Deus, dilectaque Pollî
Corda subit, blandisque animum complectitur ulnis:
« Tune, inquit largitor opum, qui mente profusa
« Tecta Dicharchææ pariter, juvenemque replesti
« Parthenopem? nostro qui tot fastigia monti,
« Tot virides lucos, tot saxa imitantia vultus,
« Æraque, tot scripto viventes lumine ceras
« Fixisti? Quid enim ista domus, quid terra, priusquam
« Te gauderet, erant? longo tu tramite nudos
« Texisti scopulos: fueratque ubi semita tantum,

« Nunc ibi distinctis stat porticus alta columnis.
« Ne sorderet iter, curvi tu littoris ora
« Clausisti calidas gemina testudine nymphas.
« Vix opera enumerem : mihi pauper et indigus uni
« Pollius ? et tales hilaris tamen intro penates,
« Et littus, quod pandis, amo. Sed proxima sedem
« Despicit, et tacite ridet mea numina Juno.
« Da templum, dignasque tuis conatibus aras,
« Quas puppes velis nolint transire secundis :
« Quo pater ætherius, mensisque accita Deorum
« Turba, et ab excelso veniat soror hospita tecto.
« Nec te, quod solidus contra riget umbo maligni
« Montis, et immenso non unquam excisus ab ævo,
« Terreat : ipse adero, et conamina tanta juvabo,
« Asperaque invitæ perfringam viscera terræ.
« Incipe, et Herculeis fidens hortatibus aude.
« Non Amphioniæ steterint velocius arces,
« Pergameusve labor ». Dixit, mentemque reliquit.
Nec mora, conscripta formantur imagine templa :
Innumeræ coiêre manus. His cædere silvas
Et levare trabes : illis immergere curæ
Fundamenta solo. Coquitur pars uvida terræ
Protectura hyemes, atque exclusura pruinas;
Indomitusque silex curva fornace liquescit.
Præcipuus sed enim labor est exscindere dextra
Oppositas rupes, et saxa negantia ferro.

Hic pater ipse loci, positis Tirynthius armis,
Insudat, validaque solum deforme bipenni,
Cum grave nocturna cœlum subtexitur umbra,
Ipse fodit. Dites Capreæ, viridesque resultant
Taurubulæ, e terris ingens redit æquoris echo.
Non tam grande sonat motis incudibus Ætna,
Cum Brontes Steropesque ferit: nec major ab antris
Lemniacis fragor est, ubi flammeus ægida cælat
Mulciber, et castis exornat Pallada donis.
Decrescunt scopuli, et rosea sub luce reversi
Artifices mirantur opus. Vix annus anhelat
Alter, et ingenti dives Tirynthius arce
Despectat fluctus, et junctæ tecta novercæ
Provocat, et dignis invitat Pallada templis.
Jam placidæ dant signa tubæ, jam insontibus ardens
Fumat arena sacris: hos nec Pisæus honores
Juppiter, aut Cyrrhæ pater aspernetur opacæ?
Nil his triste locis. Cedat lacrymabilis Isthmos,
Cedat atrox Nemee: litat hic felicior infans.
Ipsæ pumiceis virides Nereïdes antris
Exsiliunt ultro, et scopulis uventibus hærent;
Nec pudet occulte nudas spectare palæstras.
Spectat et Icario nemorosus palmite Gaurus,
Sylvaque, quæ cinctam pelago Nesida coronat;
Et placidus Limon, omenque Euplœa carinis,
Et Lucrina Venus; Phrygioque e vertice Graias
Adsciscis, Misene, tubas; ridetque benigna
Parthenope gentile sacrum, nudosque virorum
Certatus, et parva suæ simulacra coronæ.
Quin age, et ipse libens proprii certaminis actus

Invicta dignare manu : seu nubila disco
Findere, seu volucres Zephyros prævertere telo,
Seu tibi dulce manu liquidas nudare palæstras,
Indulge his sacris : et, si tibi poma supersunt
Hesperidum, gremio venerabilis ingere Pollæ;
Nam capit, et tantum non dedignatur honorem.
Quod si dulce decus, viridesque resumeret annos,
Da veniam, Alcide, fors huic et pensa tulisses.
Hæc ego nascentes lætum bacchatus ad aras
Libamenta tuli. Nunc ipsum in limine cerno
Solventem voces, et talia dicta ferentem :

« Macte animis opibusque, meos imitate labores,
« Qui rigidas rupes, infœcundæque pudenda
« Naturæ deserta domas, et vertis in usum
« Lustra habitata feris, fœdeque latentia profers
« Numina. Quæ tibi nunc meritorum præmia solvam ?
« Quas referam grates? Parcarum fila tenebo,
« Extendamque colos : duram scio vincere mortem :
« Avertam luctus, et tristia damna vetabo,
« Teque nihil læsum, viridi renovabo senecta;
« Concedamque diu juvenes spectare nepotes :
« Donec et hic sponsæ maturus et illa marito ;
« Rursus et ex illis soboles nova, grexque protervus
« Nunc humeris irreptet avi, nunc agmine blando,
« Certatim placidæ concurrat ad oscula Pollæ.
« Nam templis nunquam statuetur terminus ævi,
« Dum me flammigeri portabit machina cœli;

« Nec mihi plus Nemee, priscumve habitabitur Argos,
« Nec Tiburna domus, solisve cubilia Gades. »
Sic ait, et tangens surgentem altaribus ignem,
Populeaque movens albentia tempora silva,
Et Styga et ætherei juravit fulmina patris.

II.

PROPEMPTICON

METIO CELERI.

Di, quibus audaces amor est servare carinas,
Sævaque ventosi mulcere pericula ponti,
Sternite molle fretum, placidumque advertite votis
Concilium, et lenis non obstrepat unda precanti.
Grande tuo rarumque damus, Neptune, profundo
Depositum. Juvenis dubiæ committitur alno
Metius, atque animæ partem super æquora nostræ
Majorem transferre parat. Proferte benigna
Sidera, et antennæ gemino considite cornu,
Œbalii fratres: vobis pontusque, polusque
Luceat: Iliacæ longe nimbosa sororis
Astra fugate, precor, totoque excludite cœlo.
Vos quoque cæruleum, divæ Nereïdes, agmen,
Quîs honor, et regni cessit fortuna secundi,
Dicere quas magni fas sit mihi sidera ponti,
Surgite de vitreis spumosæ Doridos antris;

Baianosque sinus, et fœta tepentibus undis
Littora tranquillo certatim ambite natatu,
Quærentes ubi celsa ratis, quam scandere gaudet
Nobilis Ausoniæ Celer armipotentis alumnus.
Nec quærenda diu : modo nam trans æquora terris
Prima Dicharcheis Pharium gravis intulit annum :
Prima salutavit Capreas, et margine dextro,
Sparsit Tyrrhenæ Mareotica vina Minervæ.
Hujus utrumque latus molli præcingite gyro;
Partitæque vices, vos stupea tendite mali
Vincula, vos summis annectite suppara velis,
Vos Zephyris aperite sinus : pars transtra reponat,
Pars demittat aquis curvæ moderamina puppis.
Sint, quibus exploret rupes gravis arte molorchus,
Quæque secuturam religent post terga phaselon,
Uncaque submersæ penitus retinacula vellant.
Temperet hæc æstus, pelagusque inclinet ad ortus :
Officio careat glaucarum nulla sororum.
Huic multo Proteus, geminoque huic corpore Triton
Prænatet; et subitis qui perdidit inguina monstris
Glaucus, adhuc quoties patriis allabitur oris,
Littoream blanda feriens Anthedona cauda.
Tu tamen, ante omnes, Diva cum matre Palæmon,
Annue, si vestras amor est mihi pandere Thebas,
Nec cano degeneri Phœbeum Amphiona plectro.

Et pater Æolio frangit qui carcere ventos,
Cui varii flatus, omnisque per æquora ponti
Spiritus, atque hiemes nimbosaque nubila
parent,
Arctius objecto Borean, Eurumque, Notumque
Monte premat: soli Zephyro sit copia cœli,
Solus agat puppes, summasque supernatet undas
Assiduus pelago; donec tua, turbine nullo,
Læta Paretoniis assignet carbasa ripis.
Audimur: vocat ipse ratem, nautasque morantes
Increpat. Inde meum timido jam frigore pectus
Labitur; et nequeo, quamvis movet ominis
horror,
Claudere suspensos oculorum in margine fletus.
Jamque ratem terris divisit, fune soluto,
Navita, et angustum dejecit in æquora pontem:
Sævus et e puppi longo clamore magister
Dissipat amplexus, atque oscula fida revellit,
Nec longum cara licet in cervice morari.
Attamen in terras e plebe novissimus omni
Ibo, nec egrediar nisi jam cedente carina.
Quis rude, et abscissum miseris animantibus
æquor
Fecit iter? solidæque pios telluris alumnos
Expulit in fluctus, pelagoque immisit hiantes?
Audax ingenii; nec enim temeraria virtus
Illa magis, summæ gelidum quæ Pelion Ossæ
Junxit, anhelantemque jugis impressit
Olympum.
Usque adeone parum lentas transire paludes,
Stagnaque, et angustos submittere pontibus
amnes?

Imus in abruptum , gentilesque undique terras
Fugimus, exigua clausi trabe, et aëre nudo.
Inde furor ventis, indignatæque procellæ,
Et cœli fremitus, et fulmina plura Tonanti.
Ante rates, pigro torpebant æquora somno;
Nec spumare Thetis, nec spargere nubila fluctus
Gaudebant: visis timuerunt puppibus undæ,
Inque hominem surrexit hyems: tunc nubila
Pleias,
Oleniumque pecus; subito tunc pejor Orion.
Justa queror: fugit ecce vagas ratis acta per
undas,
Paulatim minor, et longe servantia vincit
Lumina, tot gracili ligno complexa timores,
Teque super reliquos, te, nostri pignus amoris,
Portatura, Celer. Quos nunc ego pectore somnos,
Quosve queam perferre dies? quis cuncta paventi
Nuntius, an facili te prætermiserit unda
Lucani rabida ora maris? num torva Carybdis
Fluctuet? aut Siculi populatrix virgo profundi?
Quos tibi currenti præceps ferat Adria mores?
Quæ pax Carpathio? quali te subvehat aura
Doris Agenorei furtis blandita juvenci?
Sed merui questus: quid enim, te castra
petente,
Non vel ad ignotos ibam comes impiger Indos
Cimmeriumque Cahos? starem prope bellica
regis
Signa mei, seu tela manu, seu frena teneres,
Armatis seu jura dares; operumque tuorum
Et si non socius, certe mirator adessem.
Si quondam magno Phœnix reverendus Achilli

Littus ad Iliacum, Tymbræaque Pergama venit
Imbellis, tumidoque nihil juratus Atridæ,
Cur nobis ignavus amor? sed pectore fido
Nusquam abero, longisque sequar tua carbasa votis.
Isi, Phoroneis quondam stabulata sub antris,
Nunc regina Phari, numenque Orientis anheli,
Excipe multisono puppem Mareotida sistro:
Ac juvenem egregium, Latius cui ductor Eoa
Signa, Palæstinasque dedit frenare cohortes,
Ipsa manu placida per limina festa, sacrosque
Duc portus, urbesque tuas. Te præside, noscat
Unde paludosi fœcunda licentia Nili:
Cur vada desidant, et ripa coerceat undas
Cecropio signata luto: cur invida Memphis,
Curve Therapnæi lasciviat ora Canopi:
Cur servet Pharias Letheus janitor aras;
Vilia cur magnos æquent animalia Divos:
Quæ sibi præsternat vivax altaria Phœnix:
Quos dignetur agros, aut quo se gurgite Nili
Mergat adoratus trepidis pastoribus Apis.
Duc et ad Æmathios manes, ubi belliger urbis
Conditor Hyblæo perfusus nectare durat:
Anguiferamque domum, blando qua mersa veneno
Actias Ausonias fugit Cleopatra catenas.
Usque et in Assyrias sedes, mandataque castra
Prosequere, et Marti juvenem, Dea, trade Latino.
Nec novus hospes erit: puer his sudavit in armis,
Notus adhuc tantum majoris munere clavi:
Jam tamen et turmas facili prævertere gyro

Fortis, et Eoas jaculo damnare sagittas.
Ergo erit illa dies, qua te majora daturus
Cæsar ab emerito jubeat discedere bello?
Hoc nos, hoc iterum stantes in littore versos
Cernemus fluctus, aliasque rogabimus auras.
O tum quantus ego! aut quanta votiva movebo
Plectra lyra! cum me magna cervice ligatum
Attolles humeris, atque in mea pectora primum
Incumbes e puppe novus, servataque reddes
Colloquia, inque vicem medios narrabimus annos!
Tu rapidum Euphraten, et regia Bactra, sacrasque
Antiquæ Babylonis opes, et Zeugma, Latinæ
Pacis iter: qua dulce nemus florentis Idumes;
Quo pretiosa Tyros rubeat: quo purpura fuco
Sidoniis iterata cadis; quo germine primum
Candida felices sudent opobalsama virgæ.
Ast ego, devictis dederim quæ busta Pelasgis,
Quæque laboratas claudat mihi pagina Thebas.

III.

LACRYMÆ ETRUSCI.

Summa Deûm Pietas, cujus gratissima cœlo
Rara profanatas inspectant numina terras,
Huc vittata comam, niveoque insignis amictu,
Qualis adhuc præsens, nullaque expulsa nocentûm
Fraude, rudes populos atque aurea regna colebas,

Mitibus exsequiis ades; et lugentis Etrusci
Cerne pios fletus, laudataque lumina terge.
Nam quis inexpleto rumpentem pectora questu,
Complexumque rogos, incumbentemque favillis
Aspiciens, non aut primævæ funera plangi
Conjugis, aut nati modo pubescentia credat
Ora rapi flammis? pater est qui fletur. Adeste,
Dique hominesque, sacris! Procul hinc, procul ite nocentes;
Si cui corde nefas tacitum, fessique senectus
Longa patris; si quis pulsatæ conscius umbram
Matris, et inferna rigidum timet Æacon urna:
Insontes, castosque voco. Tenet ecce seniles
Leniter adplicitos vultus, sanctamque parentis
Canitiem spargit lacrymis, animæque supremum
Frigus amat. Celeres genitoris filius annos,
Mira fides! pigrasque putat properasse sorores.
Exsultent placidi Lethæa ad flumina manes:
Elysiæ, gaudete, domus: date serta per aras,
Festaque pallentes hilarent altaria lucos.
Felix, heu nimium felix! plorataque nato
Umbra venit. Longe Furiarum sibila: longe
Tergeminus custos: penitus via longa patescat
Manibus egregiis: eat, horrendumque silentis
Accedat domini solium, gratesque supremas
Perferat, et totidem juveni roget anxius annos.
Macte pio gemitu! dabimus solatia dignis
Luctibus, Aoniasque tuo sacrabimus ultro
Inferias, Etrusce, seni. Tu largus Eoa
Germina, tu messes Cilicumque, Arabumque superbis
Merge rogis: ferat ignis opes hæredis, et alto

Aggere missuri nitido pia nubila cœlo
Stipentur cineres : nos non arsura feremus
Munera ; venturosque tuus durabit in annos,
Me monstrante, dolor : neque enim mihi flere parentem
Ignotum, et similes gemui projectus ad ignes.
Ille mihi tua damna dies compescere cantu
Suadet ; et ipse tuli, quos nunc tibi confero, questus.
Non tibi clara quidem, senior placidissime, gentis
Linea, nec proavis demissum stemma : sed ingens
Supplevit fortuna genus, culpamque parentum
Occuluit. Neque enim dominos de plebe tulisti;
Sed quibus occasus pariter famulantur et ortus.
Nec pudor iste tibi : quid enim terrisque poloque
Parendi sine lege manet ? vice cuncta reguntur,
Alternisque regunt. Propriis sub regibus omnis
Terra : premit felix regum diademata Roma ;
Hanc ducibus frenare datum : mox crescit in illos
Imperium superis ; sed habent et numina legem :
Servit et astrorum velox chorus, et vaga servit
Luna, nec injussi toties redit orbita solis.
Et, (modo si fas est æquare jacentia summis)
Pertulit et sævi Tirynthius horrida regis
Pacta, nec erubuit famulantis fistula Phœbi.
Sed neque barbaricis Latio transmissus ab oris :
Smyrna tibi gentile solum ; potusque verendo
Fonte Meles, Hermique vadum, quo Lydius intrat
Bacchus, et aurato reficit sua cornua limo.

Læta dehinc series, variisque ex ordine curis
Auctus honos; semperque gradus prope numina, semper
Cæsareum coluisse latus; sacrisque Deorum
Arcanis hærere datum. Tibereia primum
Aula tibi, vix dum ora nova mutante juventa,
Panditur. Hic, annis multa super indole victis,
Libertas oblata venit. Nec proximus hæres,
Immitis quanquam, et furiis agitatus, abegit.
Hunc et in Arctoas tenuis comes usque pruinas
Terribilem affatu passus, visuque tyrannum
Immanemque suis, ut qui metuenda ferarum
Corda domant, mersasque jubent, jam sanguine tacto,
Reddere ab ore manus, et nulla vivere præda.
Præcipuos sed enim merito subvexit in actus
Nondum stelligerum senior demissus in axem
Claudius, et longo transmisit habere Neroni.
Quis superos metuens pariter tot templa, tot aras,
Promeruisse datur? summi Jovis aliger Arcas
Nuntius: imbrifera potitur Thaumantide Juno.
Stat celer obsequio jussa ad Neptunia Triton.
Tu toties mutata ducum juga rite tulisti
Integer, inque omni felix tua cymba profundo.
Jamque piam lux alta domum, præcelsaque toto
Intravit fortuna gradu. Jam creditur uni
Sanctarum digestus opum; sparsæque per omnes
Divitiæ populos, magnique impendia mundi.
Quidquid ab auriferis ejectat Iberia fossis,
Dalmatico quod monte nitet, quod messibus Afris

Verritur, æstiferi quidquid ferit area Nili,
Quodque legit mersus pelagi scrutator Eoï,
Et Lacedæmonii pecuaria culta Galesi,
Perspicuæque nives, Massylaque robora, et Indi
Dentis honos; uni parent commissa ministro,
Quæ Boreas, quæque Eurus atrox, quæ nubilus
Auster
Invehit. Hybernos citius numeraveris imbres,
Silvarumque comas. Vigil ipse, animoque sagaci
Excitus, evolvis quantum Romana sub omni
Pila die, quantumque Tribus: quid templa,
quid alit
Undarum cursus; quid propugnacula poscant
Æquoris, aut longe series porrecta viarum:
Quod domini celsis niteat laquearibus aurum,
Quæ Divûm in vultus igni formanda liquescat
Massa; quid Ausoniæ scriptum crepet igne
monetæ.
Hinc tibi rara quies, animoque exclusa voluptas,
Exiguæque dapes, et nunquam læsa profundo
Cura mero. Sed jura tamen genialia cordi,
Et mentem mulcere toris, et jungere festa
Connubia, et fidos domino genuisse clientes.
Quis sublime genus, formamque insignis Etruscæ
Nesciat? haud unquam proprio mihi cognita
visu;
Sed decus eximium formæ par reddit imago
Vultibus, et similis natorum gratia monstrat.
Nec vulgare genus: fasces, summamque
curulem
Frater, et Ausonios enses, mandataque fidus
Signa tulit, cum prima truces amentia Dacos

Impulit, et magno gens est damnata triumpho.
Sic quidquid patrio cessatum a sanguine, mater
Reddidit, obscurumque latus clarescere vidit
Connubio gavisa domus; nec pignora longe:
Quippe bis ad partus venit Lucina; manuque
Ipsa levi gravidos tetigit fecunda labores.
Felix ô! si longa dies! si cernere vultus
Natorum, viridesque genas tibi justa dedissent
Stamina! sed media cecidêre abrupta juventa
Gaudia, florentesque manu scidit Atropos annos:
Qualia pallentes declinant lilia culmos,
Pubentesque rosæ primos moriuntur ad Austros,
Aut uti verna novis expirat purpura pratis.
Illa sagittiferi circumvolitastis, Amores,
Funera, maternoque rogos unxistis amomo:
Nec modus aut pennis laceris aut crinibus ignem
Spargere, collectæque pyram struxêre pharetræ.
Quas tunc inferias, aut quæ lamenta dedisses
Maternis, Etrusce, rogis, qui funera patris
Haud matura putas, atque hos pius ingemis annos?
Illum, et qui nutu superas nunc temperat arces,
Progeniem claram terris partitus et astris,
Lætus Idumæi donavit honore triumphi:
Dignatusque loco victricis et ordine pompæ
Non vetuit, tenuesque nihil minuêre parentes.
Atque idem in cuneos populum cum duxit equestres,
Mutavitque genus, lævæque ignobile ferrum
Exuit, et celso natorum æquavit honori.
Dextra bis octonis fluxerunt sæcula lustris,
Atque ævi sine nube tenor. Quam dives in usus

Natorum, totoque volens excedere censu,
Testis adhuc largi nitor inde assuetus Etrusci,
Cui tua non humiles dedit indulgentia mores.
Hunc si quidem amplexu semper revocante tenebas
Blandus, et imperio nunquam pater: hujus honori
Pronior, ipse etiam gaudebat cedere frater.
Quas tibi devoti juvenes, pro patre renato,
Summe ducum, grates, aut quæ pia vota rependant?
Tu, seu tarda situ, rebusque exhausta senectus
Erravit; seu blanda diu fortuna regressum
Maluit, attonitum et venturi fulminis ictus
Horrentem, tonitru tantum, lenique procella
Contentus monuisse senem: cumque horrida supra
Æquora, curarum socius procul Itala rura
Linqueret, hic molles Campani littoris oras,
Et Diomedeas concedere jussus in arces;
Atque hospes, non exsul erat. Nec plura moratus,
Romuleum reseras iterum, Germanice, limen,
Mœrentemque foves, inclinatosque penates
Erigis. Haud mirum, Ductor placidissime; quando
Hæc est, quæ victis parcentia fœdera Cattis,
Quæque suum Dacis donat clementia montem;
Quæ modo Marcomanos, post horrida bella, vagosque
Sauromatas, Latio non est dignata triumpho.
Jamque in fine dies, et inexorabile pensum
Deficit. Hic mœsti pietas me poscit Etrusci

Qualia nec Siculæ moderantur carmina rupes,
Nec fati jam certus olor, sævique marita
Tereos. Heu! quantis lassantem brachia vidi
Planctibus, et prono fusum super oscula vultu!
Vix famuli, comitesque tenent: vix arduus ignis
Submovet. Haud aliter gemuit perjuria Theseus
Littore, quo falsis deceperat Ægea velis.
Tunc immane fremens, fœdatusque ora, tepentes
Affatur cineres: « Cur nos, fidissime, linquis,
« Fortuna redeunte, pater? modo numina magni
« Præsidis, atque breves superûm pacavimus iras;
« Nec frueris; tantique orbatus muneris usu,
« Ad Manes, ingrate, fugis! Nec flectere Parcas,
« Aut placare malæ datur aspera numina Lethes?
« Felix, cui magna patrem cervice vehenti
« Sacra Mycenææ patuit reverentia flammæ!
« Quique tener sævis genitorem Scipio Pœnis
« Abstulit, et Lydi pietas temeraria Lausi!
« Ergo et Thessalici conjux pensare mariti
« Funus, et immitem potuit Styga vincere supplex
« Thracius? ah! quanto melius pro patre liceret!
« Non totus rapiere tamen, nec funera mittam
« Longius: hic manes, hic intra tecta tenebo.
« Tu custos, dominusque laris; tibi cuncta tuorum
« Parebunt. Ego rite minor, semperque secundus
« Assiduas libabo dapes, et pocula sacris
« Manibus, effigiemque colam: te lucida saxa,
« Te similem doctæ referet mihi linea ceræ.

« Nunc ebur, et fulvum vultus imitabitur aurum.
« Inde viam morum, longæque examina vitæ,
« Affatusque pios, monituraque somnia poscam. »
Talia dicentem genitor dulcedine læta
Audit, et immites descendit ad umbras,
Verbaque dilectæ fert narraturus Etruscæ.
Salve supremum, senior mitissime patrum!
Supremumque vale! qui nunquam, sospite nato,
Triste Chaos, mœstique situs patiere sepulcri.
Semper odoratis spirabunt floribus aræ;
Semper et Assyrios felix bibet urna liquores,
Et lacrymas, qui major honos. Hic sacra litabit
Manibus, inque tua tumulum tellure levabit.
Nostra quoque, exemplo meritus, tibi carmina sanxit,
Hoc etiam gaudens cinerem donasse sepulcro.

IV.

COMA

FLAVII EARINI.

Ite, comæ, facilemque, precor, transcurrite pontum:
Ite, coronato recubantes molliter auro:
Ite, dabit cursus mitis Cytherea secundos,
Placabitque Notos: fors et de puppe timenda
Transferet, inque sua ducet super æquora concha.
Accipe laudatos, juvenis Phœbeïe, crines,
Quos tibi Cæsareus donat puer: accipe lætus,

Intonsoque ostende patri. Sine dulce nitentes
Comparet, atque diu fratris putet esse Lyæi.
Forsan et ipse comæ nunquam labentis honorem
Proferet, atque alio clausum tibi ponet in auro.
Pergame, pinifera multum felicior Ida!
Illa licet sacræ placeat sibi laude rapinæ;
Nempe dedit superis illum, quem turbida semper
Juno videt, refugitque manum, nectarque recusat.
At tu grata Deis, pulchroque insignis alumno,
Misisti Latio placida quem fronte ministrum
Juppiter Ausonius pariter, Romanaque Juno
Aspiciunt, et uterque probant. Nec tanta potenti
Terrarum Domino, Divûm sine mente, voluptas.
Dicitur Idalios Erycis de vertice lucos
Dum petit, et molles agitat Venus aurea cycnos,
Pergameas intrasse domos, ubi maximus ægris
Auxiliator adest, et festinantia sistens
Fata, salutifero mitis Deus incubat angui.
Hic puerum egregiæ præclarum sidere formæ
Ipsius ante Dei ludentem conspicit aras.
Ac primum subita paulum decepta figura,
Natorum de plebe putat: sed non erat illi
Arcus, et ex humeris nullæ fulgentibus umbræ.
Miratur puerile decus: vultumque, comasque
Aspiciens: « Tune Ausonias, ait, ibis ad arces,
« Neglectus Veneri? tu sordida tecta, jugumque
« Servitii vulgare feres? procul absit: ego isti,
« Quem meruit, formæ dominum dabo. Vade age mecum,
« Vade, puer; ducam volucri per sidera curru,

« Donum immane, duci; nec te plebeia manebunt
« Jura; Palatino famulus deberis amori.
« Nil ego, nil, fateor, toto tam dulce sub orbe
« Aut vidi, aut genui. Cedat tibi Latmius ultro,
« Sangariusque puer; quemque irrita fontis imago,
« Et sterilis consumpsit amor. Te cœrula Naïs
« Mallet, et apprensa traxisset fortius urna.
« Tu, puer, ante omnes: solus formosior ille,
« Cui daberis. » Sic orsa, leves secum ipsa per auras
Tollit, olorinaque jubet considere biga.
Nec mora: jam Latii montes, veterisque penates
Evandri, quos mole nova pater inclytus urbis
Excolit, et summis æquat Germanicus astris.
Tunc propior jam cura Deæ, quæ formæ capillis
Optima, quæ vestis roseos accendere vultus
Apta; quod in digitis, collo quod dignius aurum.
Norat cœlestes oculos ducis, ipsaque tædas
Junxerat, et plena dederat connubia dextra.
Sic ornat crines, Tyrios sic fundit amictus;
Dat radios ignemque suum. Cessêre priores
Deliciæ, famulûmque greges: hic pocula magno
Prima duci, myrrhasque puer, crystallaque portat
Candidiore manu: crescit nova gratia Baccho.
Care puer, superis qui prælibare verendum
Nectar, et ingentem toties contingere dextram
Electus, quam nosse Getæ, quam tangere Persæ,
Armeniique, Indique petunt! O sidere dextro
Edite! multa tibi Divûm indulgentia favit.
Olim etiam, ne prima genas lanugo nitentes

Spargeret, et pulchræ fuscaret gaudia formæ,
Ipse Deus patriæ, celsam trans æquora liquit
Pergamon. Haud ulli puerum mollire potestas
Credita; sed tacita juvenis Phœbeïus arte
Leniter, et nullo concussum vulnere corpus,
De sexu transire jubet. Tamen anxia curis
Mordetur, puerique timet Cytherea dolores.
Nondum pulchra ducis clementia cœperat ortu
Intactos servare mares; nunc frangere sexum,
Atque hominem mutare nefas; gavisaque, solos,
Quos genuit, natura videt; nec lege sinistra
Ferre timent famulæ natorum pondera matres.
Tu quoque nunc juvenis, genitus si tardius esses,
Umbratusque genas, et adultos fortior artus,
Non unum gaudens Phœbea ad limina munus
Misisses: patrias nunc vertex solus ad aras
Naviget: hunc multo Paphiæ saturabat amomo;
Hunc nova tergemina repetebat Gratia dextra.
Huic et purpurei cedat coma saucia Nisi,
Et quam Sperchio tumidus servabat Achilles.
Ipsi, cum primum niveam præcerpere frontem
Decretum est, humerosque manu nudare nitentes,
Accurrunt pueri Paphia cum matre volucres;
Expediuntque comas, et serica pectore ponunt
Pallia. Tum junctis crinem incidêre sagittis,
Atque auro, gemmisque locant: rapit ipsa cadentes
Mater, et arcanos iterat Cytherea liquores.
Tunc puer e turba, manibus qui forte supinis
Nobile gemmato speculum portaverat orbe;

« Hoc quoque demus, ait; patriis nec gratius ullum
« Munus erit templis, ipsoque potentior auro.
« Tu modo fige aciem, et vultus hos usque relinque. »
Sic ait, et speculum reclusit imagine rapta.
At puer egregius tendens ad sidera palmas:
« His mihi pro donis, hominum mitissime custos,
« Si merui, longa dominum renovare juventa,
« Atque orbi servare velis! hoc sidera mecum,
« Hoc undæ, terræque rogant. Eat, oro, per annos
« Iliacos, Pyliosque simul; propriosque penates
« Gaudeat, et secum Tarpeia senescere templa. »
Sic ait; et motas miratur Pergamos aras.

V.

AD CLAUDIAM UXOREM.

Quid mihi mœsta die, sociis quid noctibus, uxor
Anxia, pervigili ducis suspiria cura?
Non metuo ne læsa fides, aut pectore in isto
Alter amor: nullis in te datur ire sagittis:
Audiat infesto licet hæc Rhamnusia vultu,
Non datur; et, si egomet patrio de littore raptus
Quatuor emeritis per bella, per æquora, lustris

Errârem, tu mille procos intacta fugares;
Non intersectas commenta retexere telas;
Sed sine fraude, palam, thalamisque orbata negasses.
Dic tamen unde alia mihi fronte, et nubila vultu?
Anne quod Euboïcos fessus remeare penates
Auguror? et patria senium componere terra?
Cur hoc triste tibi? certe lascivia cordi
Nulla, nec haud rapidi mulcent te prælia Circi,
Aut intrat sensus clamosi turba theatri;
Sed probitas, et opaca quies, et sordida nunquam
Gaudia. Quas autem comitem te rapto per undas?
Quanquam et, si gelidas irem mansurus ad Arctos,
Vel super Hesperiæ vada caligantia Thules,
Aut septemgemini caput haud penetrabile Nili,
Hortarêre vias. Etenim tua, nempe benigna
Quam mihi sorte Venus junctam florentibus annis
Servet et in senium! tua, quæ me vulnere primo
Intactum thalamis, et adhuc juvenile vagantem
Fixisti, tua frena libens, docilisque recepi,
Et semel insertas non mutaturus habenas
Usque premo. Ter me nitidis Albana ferentem
Dona comis, sanctoque indutum Cæsaris auro,
Visceribus complexa tuis; sertisque dedisti
Oscula anhela meis. Tu, cum Capitolia nostræ
Inficiata lyræ, sævum, ingratumque dolebas

Mecum victa Jovem: tu procurrentia primis
Carmina nostra sonis, motasque in murmure noctes
Aure rapis vigili: longi tu sola laboris
Conscia, cumque tuis crevit mea Thebaïs annis.
Qualem te nuper Stygias prope raptus ad undas,
Cum jam Lethæos audirem cominus amnes,
Aspexi, tenuique oculos jam morte cadentes!
Scilicet exhausti Lachesis mihi tempora fati,
Te tantum miserata, dedit; superique potentes
Invidiam timuêre tuam. Post ista, propinquum
Nunc iter, optatosque sinus comes ire moraris?
Heu! ubi nota fides, totque explorata per usus,
Qua veteres Latias, Graiasque Heroïdas æquas?
Isset ad Iliacas (quid enim deterret amantes?)
Penelope gavisa domos, si passus Ulisses.
Questa est Egiale, questa est Melibœa relinqui,
Et quanquam sævi fecerunt Menada planctus.
Nec minor his tu nosse fidem, firmamque maritis
Reddere. Sic certe cineres, umbramque priorem
Quæris adhuc: sic exsequias amplexa canori
Conjugis, ingentes iteras de pectore planctus,
Jam mea; nec pietas alia est tibi, curaque natæ:
Sic ut mater amas, sic nunquam corde recedit
Illa tuo; fixamque animi penetralibus imis
Nocte, dieque tenes. Non sic Trachinia nidos
Alcyone vernos, non sic Philomela penates
Circuit, amplexusque, animamque in pignora transfert.
Heu! nunc illa tenet viduum quod sola cubile,

Otia jam pulchræ terit infœcunda juventæ:
Sed venient festis, venient connubia, tædis.
Sic certe, formæque bonis, animique meretur:
Sive chelyn complexa ferit, seu, voce paterna
Discendum Musis sonat, et mea carmina flectit:
Candida seu molli diducit brachia motu;
Ingenium probitas, artemque modestia vincit.
Nonne leves pueros, non te, Cytherea, pudebat
Hoc cessare decus? nec tantum Roma jugales
Conciliare toros, festasque accendere tædas
Fertilis; et nostra generi tellure dabuntur.
Non adeo Vesuvinus apex, et flammea diri
Montis hyems trepidas exhausit civibus urbes:
Stant, populisque vigent. Hic auspice condita Phœbo
Tecta, Dicharchei portus, et littora mundo
Hospita: et hic magnæ tractus imitantia Romæ,
Quæ Capys advectis implevit mœnia Teucris.
Nostra quoque haud propriis tenuis, nec rara colonis
Parthenope; cui mite solum trans æquora vectæ
Ipse Dionea monstravit Apollo columba.
Has ego te sedes (nam nec mihi barbara Thrace,
Nec Libye natale solum) transferre laboro:
Quas et mollis hyems, et frigida temperat æstas:
Quas imbelle fretum torpentibus alluit undis.
Pax secura locis, et desidis otia vitæ,
Et nunquam turbata quies, somnique peracti.
Nulla foro rabies; aut strictæ jurgia leges
Norunt: jura viris solum, et sine fascibus æquum.

Quid nunc magnificas species, cultusque locorum,
Templaque, et innumeris spatia interstincta columnis;
Et geminam molem nudi, tectique theatri,
Et Capitolinis quinquennia proxima lustris;
Quid laudem risus, libertatemque Menandri,
Quam Romanus honos et Graia licentia miscent?
Nec desunt variæ circum oblectamina vitæ:
Sive vaporiferas, blandissima littora, Baias,
Enthea fatidicæ seu visere tecta Sibyllæ
Dulce sit, Iliacoque jugum memorabile remo:
Seu tibi Bacchei vineta madentia Gauri,
Teleboumque domos, trepidis ubi dulcia nautis
Lumina noctivagæ tollit Pharus æmula lunæ:
Caraque non soli juga Surrentina Lyæo,
Quæ meus ante alios habitator Pollius auget:
Ænariæque lacus medicos, Statinasque renatas.
Mille tibi nostræ referam telluris amores:
Sed satis hoc, conjux, satis hoc dixisse: creavit
Me tibi, me socium longos astrinxit in annos.
Nonne hæc amborum genitrix, altrixque videri
Digna? sed ingratus qui plura adnecto, tuisque
Moribus indubito: venies, carissima conjux,
Præveniesque etiam: sine me, tibi ductor aquarum
Tybris, et armiferi sordebunt tecta Quirini.

EXPLICIT SYLVARUM LIBER TERTIUS.

SYLVARUM
LIBER QUARTUS.

STATIUS
MARCELLO SUO
SALUTEM.

Inveni librum, Marcelle carissime, quem pietati tuæ dedicarem. Reor equidem aliter, quam invocato numine maximi Imperatoris, nullum opusculum meum cœpisse. Sed hic liber tres habet. Sequitur quarta, quæ ad honorem tuum pertinet. Primo autem septimum decimum Germanici nostri consulatum adoravi. Secundo gratias egi, sacratissimis ejus epulis honoratus. Tertio viam Domitianam miratus sum, quæ gravissimam arenarum moram exemit: cujus beneficio tu quoque maturius epistolam meam accipies, quam tibi in hoc libro a Neapoli scribo. Proximum est lyricum carmen ad Septimium Severum, juvenem, ut scis, inter ornatissimos secundi ordinis, tuum quidem etiam condiscipulum, sed mihi contra hoc quoque jus, arctissime carum. Jam vindicis nostri Herculem Epitrapezion, secundum honorem, quem de me, et de ipsis studiis meretur, imputare etiam tibi possum. Maximum Junium dignitatis et eloquentiæ

nomine a nobis diligi, satis eram testatus epistola, quam ad illum de editione Thebaidos meæ publicavi. Sed nunc quoque eum reverti maturius e Dalmatia rogo. Juncta est ecloga ad municipem meum Julium Menecratem, splendidum juvenem, et Pollii mei generum; cui gratulor, quod Neapolim nostram numero liberorum honestaverit. Plotio Grypho, majoris gradus juveni, dignius opusculum reddam; sed interim hendecasyllabos, quos Saturnalibus una risimus, huic volumini inserui. Quare ergo plura in quarto Sylvarum, quam in prioribus? ne se putent aliquid egisse, qui reprehenderunt, ut audio, quod hoc styli genus edidissem. Primum, supervacuum est dissuadere rem factam. Deinde, multa ex illis jam Domino Cæsari dederam; et quanto hoc plus est, quam edere? Exercere autem jocos non licet? si secreto, inquit; sed et sphæromachias spectamus, et pilaris lusio admittitur. Novissime, quisquis ex meis invidus aliquid legit, statim se profitetur adversum: itaque consilio ejus accedam? In summa, nempe ego sum, qui traducor. Taceat et gaudeat. Hunc tamen librum tu, Marcelle, defendes. Et, si videtur, hactenus: sin minus, reprehendamur.

I.

XVII. CONSULATUS IMP. AUGUSTI GERMANICI DOMITIANI.

Læta bis octonis accedit purpura fastis
Cæsaris, insignemque aperit Germanicus
annum,
Atque oritur cum sole novo, cum grandibus
astris,
Clarius ipse nitens, et primo major Eoo.
Exsultent leges Latiæ: gaudete, Curules;
Et septemgemino jactantior æthera pulset
Roma jugo: plusque ante alias Evandrius arces
Collis ovet. Subiêre novi Palatia fasces,
Et rediit bis sextus honos; precibusque receptis
Curia Cæsareum gaudet vicisse pudorem.
Ipse etiam immensi reparator maximus ævi
Attollit vultus, et utroque a limine grates
Janus agit: quem tu, vicina pace ligatum,
Horrida jussisti componere bella, novique
In leges jurare fori. Levat ecce supinas
Hinc atque inde manus, geminaque hæc voce
profatur:
« Salve, magne parens mundi, qui sæcula
mecum
« Instaurare paras: talem te cernere semper
« Mense meo tua Roma cupit; sic tempora nasci,
« Sic annos intrare decet. Da gaudia fastis

« Continua; hos humeros multo sinus ambiat
ostro,
« Et properata tuæ manibus prætexta Minervæ.
« Aspicis ut templis alius nitor, altior aris
« Ignis, et ipsa meæ tepeant tibi sidera brumæ.
« Fascibus ecce tuis gaudent turmæque,
tribusque,
« Purpureique patres; lucemque a consule ducit
« Omnis honos. Quid tale, precor, prior annus
habebat?
« Dic age, Roma parens, et mecum, longa
vetustas,
« Dinumera fastos; nec parva exempla recense,
« Sed quæ sola meus dignetur vincere Cæsar.
« Ter Latios deciesque tulit, labentibus annis,
« Augustus fasces; sed cœpit sero mereri.
« Tu juvenis prægressus avos. En! quanta
recusas,
« Quanta vetas! flectêre tamen; precibusque
senatus
« Permittes hanc sæpe diem. Manet insuper ordo
« Longior, et totidem felix tibi Roma Curules
« Terque quaterque dabit; mecum altera
sæcula condes,
« Et tibi longævi revocabitur ara Terenti.
« Mille trophæa feres: tantum permitte
triumphos.
« Restat Bactra novis, restat Babylona tributis
« Frenari: nondum gremio Jovis Indica laurus;
« Nondum Arabes, Seresque rogant; nondum
omnis honorem
« Annus habet, cupiuntque decem tua nomina
menses. »

Sic Janus, clausoque libens se poste recepit.
Tunc omnes plausêre fores, lætoque dederunt
Signa polo; longamque tibi, Dux magne, juventam
Annuit, atque suos promisit Juppiter annos.

II.
EUCHARISTICON AD IMP. AUG. GERMANICUM DOMITIANUM.

Regia Sidoniæ convivia laudat Elisæ,
Qui magnum Æneam Laurentibus intulit arvis:
Alcinoïque dapes mansuro carmine monstrat,
Æquore qui lento reducem consumpsit Ulyssem:
Ast ego, cui sacræ Cæsar nova gaudia cœnæ
Nunc primum, dominaque dedit considere mensa,
Qua celebrem mea vota lyra, quas solvere grates
Sufficiam? Non, si pariter mihi vertice læto
Nectat adoratas et Smyrna et Mantua lauros,
Digna loquar. Mediis videor discumbere in astris
Cum Jove, et Iliaca porrectum sumere dextra
Immortale merum. Steriles transmisimus annos;
Hæc ævi mihi prima dies, hæc limina vitæ.
Tene ego, regnator terrarum, orbisque subacti
Magne parens, te, spes hominum, te, cura Deorum,
Cerno jacens? Datur hæc juxta, datur ora tueri

Vina inter, mensasque, et non assurgere fas est?
Tectum augustum, ingens, non centum insigne columnis,
Sed quantæ superos, cœlumque, Atlante remisso,
Sustentare queant. Stupet hoc vicina Tonantis
Regia, teque pari lætantur sede locatum
Numina, ne magnum properes ascendere cœlum:
Tanta patet moles, effusæque impetus aulæ
Liberior, campi multumque amplexus aperti,
Æthereo et tantum domino minor: ille penates
Implet, et ingenti genio juvat. Æmulus illic
Mons Libys, Iliacusque nitent, et multa Syene,
Et Chios, et glauca certantia Doride saxa,
Lunaque portandis tantum suffecta columnis,
Longa super species: fessis vix culmina prendas
Visibus, auratique putes laquearia cœli.
Hic cum Romuleos proceres, trabeataque Cæsar
Agmina mille simul jussit discumbere mensis,
Ipsa sinus accincta Ceres, Bacchusque laborant
Sufficere. Ætherei felix sic orbita fluxit
Triptolemi: sic vitifero sub palmite nudos
Umbravit colles, et sobria rura Lyæus.
Sed mihi non epulas, Indisve immixa columnis
Robora Maurorum, famulasve ex ordine turmas;
Ipsum, ipsum cupido tantum spectare vacavit
Tranquillum vultus, et majestate serena
Mulcentem radios, summittentemque modeste
Fortunæ vexilla suæ. Tamen ore nitebat
Dissimulatus honos. Talem quoque barbarus hostis
Posset, et ignotæ conspectum agnoscere gentes.

Non aliter gelida Rhodopes in valle recumbit
Dimissis Gradivus equis: sic lubrica ponit
Membra Therapnæa resolutus gymnade Pollux:
Sic jacet ad Gangen, Indis ululantibus, Evan:
Sic gravis Alcides, post horrida jussa reversus,
Gaudebat strato latus acclinare leoni.
Parva loquor, necdum æquo tuos Germanice, vultus:
Talis ubi Oceani finem, mensasque reliquit
Æthiopum, sacro diffusus nectare vultus,
Dux superûm, secreta jubet dare carmina Musas,
Et Pallenæos Phœbum laudare triumphos.
Dî tibi (namque animas sæpe exaudire minores
Dicuntur) patriæ bis terque exire senectæ
Annuerint fines! rata numina miseris astris,
Templaque des, habitesque domos! sæpe annua pandas
Limina, sæpe novo Janum lictore salutes;
Sæpe coronatis iteres quinquennia lustris!
Qua mihi felices epulas, mensæque dedisti
Sacra tuæ, talis longo post tempore venit
Lux mihi, Trojanæ qualis sub collibus Albæ,
Cum modo Germanas acies, modo Daca sonantem
Prælia, Palladio tua me manus induit auro.

III.

VIA DOMITIANA.

Quis duri silicis, gravisque ferri
Immanis sonus, æquori propinquum

Saxosæ latus Appiæ replevit?
Certè non Libycæ sonant catervæ;
Nec dux advena pejerate bello,
Campanos quatis inquietus agros:
Nec frangit vada, montibusque cæsis,
Inducit Nero sordidas paludes.
Sed qui limina bellicosa Jani
Justis legibus, et foro coronat:
Qui castæ Cereri diu negata
Reddit jugera, sobriasque terras:
Qui fortem vetat interire sexum;
Et censor prohibet mares adultos
Pulchræ supplicium timere formæ:
Qui reddit Capitolio Tonantem;
Et pacem propria domo reponit;
Qui genti patriæ futura semper
Sancit limina, Flaviumque cœlum:
Hic, cœno bibulo viam gravante,
Et campis iter amne detinente,
Longos eximit ambitus, novoque
Injectu solidat graves arenas;
Gaudens Euboïcæ domum Sibyllæ,
Gauranosque sinus, et æstuantes
Septem montibus admovere Baias.
Hic quondam piger axe vectus udo
Nutabat cruce pendula viator;
Rodebatque rotas maligna tellus;
Et plebs in mediis Latina campis
Horrebat mala navigationis:
Nec cursus agiles; sed impeditum
Tardabant iter orbitæ jacentes,
Dum pondus nimium querens sub alta

Repit languida quadrupes statera :
At nunc quæ solidum diem terebat,
Horarum via facta vix duarum.
Non tensæ volucrum per astra pennæ,
Nec velocius ibitis, carinæ.
Hic primus labor inchoare sulcos;
Et rescindere limites, et alto
Egestu penitus cavare terras :
Mox, haustas aliter replere fossas,
Et summo gremium parare dorso,
Ne nutent sola, ne maligna sedes;
Et pressis dubium cubile saxis :
Tunc umbonibus hinc et hinc coactis,
Et crebris iter alligare gomphis.
O quantæ pariter manus laborant!
Hi cædunt nemus, exuuntque montes :
Hi ferro scopulos trabesque lævant;
Illi saxa ligant, opusque texunt
Cocto pulvere, torridoque topho :
Hi siccant bibulas manu lacunas,
Et longe fluvios agunt minores.
Hæ possent et Athon cavare dextræ,
Et mœstum pelagus gementis Helles
Intercludere ponte non natanti.
His parvus, Lechio nihil vetante,
Inoüs freta miscuisset Isthmos.
Fervent littora, mobilesque sylvæ;
It longus medias fragor per urbes :
Atque Echo simul hinc et inde fractam
Gauro Massicus uvifer remittit.
Miratur sonitum quieta Cyme,
Et Linterna palus, pigerque Savo.

At flavum caput, humidumque late
Crinem mollibus impeditus ulvis
Vulturnus levat ora, maximoque
Pontis Cæsarei reclinis arcu,
Raucis talia faucibus redundat:
« Camporum bone conditor meorum,
« Qui me vallibus aviis refusum,
« Et ripas habitare nescientem
« Recti legibus alvei ligasti;
« Et nunc ille ego turbidus, minaxque,
« Vix passus dubias prius carinas,
« Jam pontem fero, perviusque calcor;
« Qui terras rapere, et rotare sylvas
« Assueram, (pudet) Amnis esse cœpi,
« Et grates ago, servitusque tanti est,
« Quod sub te duce, te jubente, cessi,
« Quod tu maximus arbiter, meæque
« Victor perpetuus legêre ripæ.
« Et nunc limite me colis beato,
« Nec sordere sinis, malumque late
« Deterges sterilis soli pædorem;
« Nec me pulvereum, gravemque cœno
« Tyrrheni sinus obruet profundi;
« Qualis Cinyphius, tacente ripa,
« Pœnos Bagrada serpit inter agros;
« Sed talis ferar, ut, nitente cursu,
« Tranquillum mare, proximumque possim
« Puro gurgite provocare Lirim. »
Hæc Amnis: pariterque se levabat
Ingenti plaga marmorata dorso:
Hujus Janua, prosperumque limen
Arcus, belligeri Ducis trophæis

Et totis Ligurum nitens metallis,
Quantus nubila qùo coronat Iris.
Illic flectitur exitus viarum;
Illic Appia se dolet relinqui.
Tunc velocior, acriorque cursus,
Tunc ipsos juvat impetus jugales:
Ceu, fessis ubi remigum lacertis,
Primæ, carbasa ventilatis, auræ.

Ergo omnes, age, quæ sub axe primo
Romani colitis fidem parentis,
Prono limite commeate, gentes.
Eoæ, citius venite, laurus:
Nil obstat cupidis, nil moratur.
Qui primo Tyberim relinquit ortu,
Primo vespere navigat Lucrinum.

Sed quam fine viæ recentis imó,
Qua monstrat veteres Apollo Cumas,
Albam crinibus, infulisque cerno?
Visu fallimur? an sacris sub antris
Profert Chalcidicas Sibylla laurus?
Cedamus; chely, jam repone cantus:
Vates sanctior incipit: tacendum est.
En! et colla rotat, novisque late
Bacchatur spatiis, viamque replet.
Tunc sic virgineo profatur ore:

« Dicebam, veniet, manete campi,
« Atque amnis; veniet, favente cœlo,
« Qui fœdum nemus, et putres arenas
« Celsis pontibus, et via levabit.
« En! hic est Deus; hunc jubet beatis
« Pro se Juppiter imperare terris:
« Quo non dignior has subît habenas,

« Ex quo, me duce, præscios Averni
« Æneas, avide futura quærens,
« Lucos et penetravit, et reliquit.
« Hic paci bonus, hic timendus armis,
« Natura melior, potentiorque.
« Hic si flammiferos teneret axes,
« Largis, India, nubibus maderes,
« Undaret Libye, teperet Æmus.
« Salve, Dux hominum, et parens Deorum,
« Prævisum mihi, cognitumque numen;
« Nec jam putribus evoluta chartis
« Solemni prece quindecim virorum
« Perlustra mea dicta; sed canentem
« Ipsam cominus, ut mereris, audi:
« Vidi quam seriem morantis ævi
« Pronectant tibi candidæ sorores:
« Magnus te manet ordo sæculorum:
« Natis longior abnepotibusque,
« Annos perpetua geres juventa,
« Quot fertur placidos obîsse Nestor,
« Quot Tithonia computat senectus,
« Et quantos ego Delium poposci.
« Juravit tibi jam nivalis Arctos;
« Nunc magnos Oriens dabit triumphos.
« Ibis qua vagus Hercules et Evan,
« Ultra sidera, flammeumque solem,
« Et Nili caput, et nives Atlantis:
« Et laudum cumulo beatus omni,
« Scandes belliger, abnuesque currus. »
Donec Troïcus ignis, et renatæ
Tarpeïus pater intonabit aulæ;
Hæc donec via, te regente terras,
Annosa magis Appia renascat.

IV.

AD VICTORIUM MARCELLUM

EPISTOLA.

Curre per Euboïcos non segnis, epistola, campos:
Hac ingressa vias, qua nobilis Appia crescit
In latus, et molles solidus premit agger arenas.
Atque ubi Romuleas velox penetraveris arces,
Continuo dextras flavi pete Tybridis oras,
Lydia qua penitus stagnum navale coercet
Ripa, suburbanisque vadum prætexitur hortis.
Illic egregium formaque animisque videbis
Marcellum, et celso præsignem vertice nosces.
Cui primum solito vulgi de more salutem,
Mox inclusa modis hæc reddere verba memento:
« Jam terras volucremque polum fuga veris aquosi
« Laxat, et Icariis cœlum latratibus urit:
« Ardua jam densæ rarescunt mœnia Romæ.
« Hos Præneste sacrum, nemus hos glaciale Dianæ,
« Algidus aut horrens, aut Tuscula protegit umbra:
« Tiburis hi lucos, Anienaque frigora captant.
« Te quoque clamosæ quænam plaga mitior urbi
« Subtrahit? æstivos quo decipis aëre soles?
« Quid, tuus ante omnes, tua cura potissima Gallus,

« Nec non noster amor, (dubium morumne probandus
« Ingeniine bonis,) Latiis æstivat in oris?
« Anne metalliferæ repetit jam mœnia Lunæ,
« Tyrrhenasque domos? Quod si tibi proximus hæret,
« Non ego nunc vestro procul a sermone recedo:
« Certum est: inde sonus geminas mihi circuit aures.
« Sed tu, dum nimio possessa Hyperione flagrat
« Torva Cleonæi juba sideris, exue curis
« Pectus, et assiduo temet furarè labori.
« Et sontes operit pharetras, arcumque retendit
« Parthus; et Elæis auriga laboribus actos
« Alpheo permulcet equos: et nostra fatiscit,
« Laxaturque chelys. Vires instigat, alitque
« Tempestiva quies: major post otia virtus.
« Talis, cantata Briseïde, venit Achilles
« Acrior, et positis erupit in Hectora plectris.
« Te quoque flammabit tacite repetita parumper
« Desidia, et solitos novus exsultabis in actus.
« Certe jam Latiæ non miscent jurgia leges,
« Et pacem piger annus habet; messesque reversæ
« Dimisêre forum; nec jam tibi turba reorum
« Vestibulo, querulive rogant exire clientes.
« Cessat centeni moderatrix judicis hasta:
« Qua tibi sublimi jam nunc celeberrima fama
« Eminet, et juvenes facundia præterit annos.
« Felix curarum! cui non Heliconia cordi
« Serta, nec imbelles Parnassi è vertice laurus!

« Sed viget ingenium, et magnos accinctus in usus
« Fert animus quascunque vices. Nos otia miti
« Solamur cantu, ventosaque gaudia famæ
« Quærimus. En egomet somnum, et geniale secutus
« Littus, ubi Ausonio se condidit hospita portu
« Parthenope, tenues ignavo pollice chordas
« Pulso, Maroneique sedens in margine templi,
« Sumo animum, et magni tumulis adcanto magistri.
« At tu, si longi cursum dabit Atropos ævi,
(« Detque, precor) Latiique ducis si numina pergent,
« Quem tibi posthabito studium est coluisse Tonante,
« Quique tuos alio subtexit munere fasces,
« Et spatia antiquæ mandat renovare Latinæ,
« Forsitan Ausonias ibis frenare cohortes,
« Aut Rheni populos, aut nigræ littora Thules,
« Aut Istrum servare latus, metuendave portæ
« Limina Caspiacæ. Nec enim tibi sola potentis
« Eloquii virtus: sunt membra accommoda bellis,
« Quique gravem validi subeant thoraca lacerti.
« Seu campo pedes ire paras, est agmina supra
« Nutaturus apex; seu frena sonantia flectes,
« Serviet asper equus. Nos facta aliena canendo,
« Vergimur in senium: propriis tu pulcher in armis,
Ipse canenda geres, patriæque exempla parabis.

« Magna pater, dignosque etiamnum belliger actus
« Poscit avus, præstatque domi novisse triumphos.
« Surge agedum, juvenemque puer deprende parentem,
« Stemmate materno felix, virtute paterna.
« Jam te blanda sinu Tyrio sibi Curia felix
« Educat, et cunctas gaudet spondere curules. »
Hæc ego Chalcidicis ad te, Marcelle, sonabam
Littoribus, fractas ubi Vesbius egerit iras,
Æmula Trinacriis volvens incendia flammis.
Mira fides! credetne virûm ventura propago,
Cum segetes iterum, cum jam hæc deserta virebunt,
Infra urbes, populosque premi, proavitaque toto
Rura abiisse mari? necdum letale minari
Cessat apex. Procul ista tuis, Tifata, Teate,
Nec Marrucinos agat hæc insania montes.
Nunc si forte meis quæ sint exordia Musis
Scire petis, jam Sidonios emensa labores
Thebaïs, optato collegit carbasa portu:
Parnassique jugis, sylvaque Heliconide festis
Thura dedit flammis, et virginis exta juvencæ,
Laurigeraque meas suspendit ab arbore vittas.
Nunc vacuos crines alio subit infula nexu:
Troja quidem, magnusque mihi tentatur Achilles;
Sed vocat Arcitenens aliò pater, armaque monstrat
Ausonii majora ducis: trahit impetus illò
Jampridem, retrahitque timor. Stabuntne sub illa

Mole humeri? an magno vincetur pondere
cervix?
Dic, Marcelle, feram? fluctus an sueta minores
Nosse ratis, nondum Ioniis credenda periclis?
Jamque vale, et penitus noti tibi vatis amorem
Corde exire veta. Tibi enim Tirynthius, almæ
Pectus amicitiæ, cedit; tibi gloria fidi
Theseos, et lacerum qui circa mœnia Trojæ
Priamidem cæso solatia traxit amico.

V.

LYRICUM
AD SEPTIMIUM SEVERUM.

PARVI beatus ruris honoribus,
Qua prisca Teucros Alba colit lares,
Fortem atque facundum Severum,
Non solitis fidibus, saluto.

Jam trux ad Arctos Parrhasias hyems
Concessit, altis obruta solibus:
Jam pontus, ac tellus renident,
Jam Zephyris Aquilo refractus.

Nunc cuncta vernans frondibus annuis
Crinitur arbos; nunc volucrum novi
Questus, inexpertumque carmen,
Quod tacita statuêre bruma.

Non parca tellus, pervigil et focus,
Culmenque multo lumine sordidum
Solantur, exemptusque testa,
Qua modo ferbuerat Lyæus.

Non mille balant lanigeri greges,
Nec vacca dulci mugit adultero:
Unique, si quando, canenti
Mutus ager domino reclamat.

Sed terra primis post patriam mihi
Dilecta curis, hic mea carmina
Regina bellorum virago
Cæsareo peraravit auro.

Cum tu sodalis dulce periculum
Connisus omni pectore tolleres;
Ut Castor ad cunctos tremebat
Bebryciæ strepitus arenæ.

Tene in remotis syrtibus avia
Leptis creavit? jam feret Indicas
Messes, odoratisque rara
Cinnama præripiet Sabæis.

Quis non in omni vertice Romuli
Reptasse dulcem Septimium putet?
Quis fonte Juturnæ, relictis
Uberibus, neget esse pastum?

Hæc mira virtus: protinus Ausonum
Portus, vadosæ nescius Africæ,
Intras, adoptatusque Thuscis
Gurgitibus puer innatasti.

Hic parvus inter pignora Curiæ
Contentus, alto lumine purpuræ
Crescis, sed immensos labores
Indole patricia secutus.

Non sermo Pœnus, non habitus tibi,
Externa non mens, Italus, Italus:

Sunt urbe, Romanisque turmis,
Qui Libyam deceant alumni.

Est et frementi vox hilaris foro,
Venale sed non eloquium tibi;
Ensisque vagina quiescit,
Stringere ni jubeant amici.

Sed rura cordi sæpius et quies,
Nunc in paternis sedibus et solo
Veiente, nunc frondosa supra
Hernica, nunc Curibus vetustis.

Hic plura pones, vocibus et modis
Passim solutis : sed memor interim
Nostri, verecundo latentem
Barbiton ingemina sub antro.

VI.

HERCULES EPITRAPEZIOS NONII VINDICIS.

Forte remittentem curas, Phœboque levatum
Pectora, cum patulis tererem vagus otia septis,
Jam moriente die, rapuit me cœna benigni
Vindicis. Hæc imos animi perlapsa recessus
Inconsumpta manet. Neque enim ludibria ventris
Hausimus, aut epulas diverso e sole petitas,
Vinaque centenis ævo certantia fastis.
Ah miseri! quos nosse juvat, quid Phasidis ales
Distet ab hyberna Rhodopes grue : quis magis anser

Exta ferat : cur Tuscus aper generosior Umbro;
Lubrica qua recubent conchylia mollius alga.
Nobis verus amor, medioque Helicone petitus
Sermo, hilaresque joci brumalem absumere noctem
Suaserunt, mollemque oculis expellere somnum,
Donec ab Elysiis prospexit sedibus alter
Castor, et hesternas risit Titonia mensas.
O bona nox! junctaque utinam Tirynthia luna,
Nox et Erythræis Thetidi signanda lapillis,
Et memoranda diu, geniumque habitura perennem!
Mille ibi tunc species, ærisque eborisque vetusti,
Atque locuturas mentito corpore ceras
Edidici. Quis namque oculis certaverit usquam
Vindicis, artificum veteres agnoscere ductus,
Et non inscriptis auctorem reddere signis?
Hic tibi quæ docto multum vigilata Myroni
Æra, laboriferi vivant quæ marmora cælo
Praxitelis; quod ebur Pisæo pollice rasum,
Quod Polycletæis jussum est spirare caminis,
Linea quæ veterem longe fateatur Apellem,
Monstrabit: namque hæc, quoties chelyn exuit illi,
Desidia est; hic Aoniis amor avocat antris.
Hæc inter, festæ Genius tutelaque mensæ
Amphitryoniades, multo mea cœpit amore
Pectora, nec longo satiavit lumina visu:
Tantus honos operi, finesque inclusa per arctos
Majestas! Deus ille, Deus; seseque videndum
Indulsit, Lysippe, tibi, parvusque videri,
Sentirique ingens: et cum mirabilis intra

Stet mensura pedem, tamen exclamare libebit,
Si visus per membra feras : « Hoc pectore pressus
« Vastator Nemees; hæc exitiale ferebant
« Robur, et Argoos frangebant brachia remos. »
Hoc spatio, tam magna brevi mendacia formæ !
Quis modus in dextra, quanta experientia docti
Artificis, curtæ pariter gestamina mensæ
Fingere, et ingentes animo versare colossos?
Tale nec Idæis quicquam Telchines in antris,
Nec solidus Brontes, nec qui polit arma Deorum
Lemnius, exigua potuisset ludere massa.
Nec torva effigies, epulisque aliena remissis;
Sed qualem parci domus admirata Molorchi,
Aut Aleæ lucis vidit Tegeæa sacerdos:
Qualis ab Œtæis emissus in astra favillis,
Nectar adhuc lætus torva Junone bibebat:
Sic mitis vultus, veluti de pectore gaudens
Hortetur mensas; tenet hæc marcentia fratris
Pocula, at hæc clavæ meminit manus; aspera sedes
Sustinet, occultum Nemeæo tegmine saxum.
Digna operi fortuna sacro : Pellæus habebat
Regnator lætis numen venerabile mensis,
Et comitem casus secum portabat in omnes :
Prensabatque libens modo qua diademata dextra
Abstulerat, dederatque, et magnas verterat urbes.
Semper ab hoc animos in crastina bella petebat:
Huic acies victor semper narrabat opimas,
Sive catenatos Bromio detraxerat Indos,

Seu clausam magna Babylona refregerat hasta,
Seu Pelopis terras, libertatemque Pelasgam
Obruerat bello: longoque ex agmine laudum
Fertur Thebanos tantum excusasse triumphos.
Ille etiam, magnos fatis rumpentibus actus,
Cum traheret letale merum, jam mortis opaca
Nube gravis, vultus alios in numine caro
Æraque supremis tenuit sudantia mensis.
Mox Nasamoniaco decus admirabile regi
Possessum, fortique Deo libavit honores
Semper atrox dextra, perjuroque ense superbus
Annibal. Italicæ perfusum sanguine gentis,
Diraque Romuleis portantem incendia tectis
Oderat, et cum epulas, et cum Lernæa dicaret
Dona, Deus castris mœrens comes isse nefandis.
Præcipue cum sacrilega face miscuit arces
Ipsius, immeritæque domos ac templa Sagunti
Polluit, et populis furias immisit honestas;
Nec post Sidonii letum ducis, ære potita
Egregio plebeia domus: convivia Syllæ
Ornabat, semper claros intrare penates
Assuetum, et felix dominorum stemmate signum.
Nunc quoque, (si mores, humanaque pectora curæ
Nosse Deis) non aula quidem, Tirynthie, nec te
Regius ambit honos: sed casta, ignaraque culpæ
Mens domini, cui prisca fides, cœptæque perenne
Fœdus amicitiæ: scit, adhuc florente sub ævo,
Par magnis Vestinus avis, quem nocte dieque
Spirat, et in caræ vivit complexibus umbræ.
Hic igitur tibi læta quies, fortissime Divûm,

Alcide; nec bella vides, pugnasque feroces;
Sed chelyn, et vittas, et amantes tempora lauros.
Hic tibi solemni memorabit carmine, quantus
Iliacas, Geticasque domos, quantusque nivalem
Stymphalon, quantusque jugis Erimanthon aquosis
Terrueris; quem te pecoris possessor Iberi,
Quem tulerit sævæ Mareoticus arbiter aræ.
Hic penetrata tibi, spoliataque limina mortis
Concinet, et flentes Libyæ, Scythiæve puellas.
Nec te regnator Macetûm, nec barbarus unquam
Annibal, aut sævi posset vox horrida Syllæ
His celebrare modis. Certe tu muneris auctor
Non aliis malles oculis, Lysippe, probari.

VII.

LYRICUM
AD MAXIMUM JUNIUM.

Jam diu lato spatiata campo,
Fortis heroas, Erato, labores
Differ, atque ingens opus in minores
Contrahe gyros.

Tuque, regnator Lyricæ cohortis,
Da novi paulum mihi jura plectri,
Si tuas cantu Latio sacravi,
Pindare, Thebas.

Maximo carmen tenuare tento:
Nunc ab intonsa capienda myrto

Serta; nec major sitis, et bibendus
Castior amnis.

Quando te dulci Latio remittent
Dalmatæ montes? ubi, Dite viso,
Pallidus fossor redit, erutoque
Concolor auro.

Ecce me natum propriore terra
Non tamen portu retinent amœno
Desides Baiæ, Liticenve notus
Hectoris armis.

Torpor est nostris sine te Camœnis;
Tardius sueto venit ipse Thymbræ
Rector; et primis meus ecce metis
Hæret Achilles.

Quippe, te fido monitore, nostra
Thebais, multa cruciata lima,
Tentat audaci fide Mantuanæ
Gaudia famæ.

Sed damus lento veniam, quod alma
Prole fundasti vacuos penates.
O diem lætum! venit ecce nobis
Maximus alter.

Orbitas omni fugienda nisu,
Quam premit votis inimicus hæres,
Optimo poscens, pudet heu! propinquum
Funus amico.

Orbitas nullo tumulata fletu:
Stat domo capta cupidus superstes
Imminens leti spoliis, et ipsum
Computat ignem.

Duret in longum generosus infans :
Perque non multis iter expeditum
Crescat in mores patrios, avumque
Provocet actis!

Tu tuos parvo memorabis enses,
Quos ad Eoum tuleris Orontem,
Signa frenatæ moderatus alæ,
Castore dextro.

Ille, ut invicti rapidum secutus
Cæsaris fulmen, refugis amaram
Sarmatis legem, dederit sub uno
Vivere cœlo.

Sed tuas artes puer ante discat,
Omne quîs mundi senium remensus,
Orsa Sallustî brevis, et Timavi
Reddis alumnum.

VIII.

AD JULIUM MENE

OB PRO

Pande fores Superûm,
Sabæis
Nubibus, et pecudum
Parthenope! clari genu
Tertia jam soboles : pr
Crescit, et insani solatu
Nec solum festas secret
Ambiat : et socii portus
Terra Dicharchei, nec

Surrentina Deo sertis altaria cingat;
Materni qua littus avi, quem turba nepotum
Circuit, et similes contendit [illegible]eddere vultus.
Gaudeat et Libyca præsignis avunculus hasta;
Quæque sibi genitos putat, attollitque benigno
Polla sinu. Macte, o juvenis, qui tanta merenti
Lumina das patriæ! Dulci fremit ecce tumultu
Tot dominis clamata domus. Procul atra recedat
Invidia, atque alio liventia lumina flectat.
His senium, longæque decus virtutis; et alba
Atropos, et patrius lauros promittit Apollo.
Ergo quod Ausoniæ pater augustissimus urbis
Jus tibi tergeminæ dederat lætabile prolis,
Omen erat. Venit toties Lucina, piumque
Intravit repetita larem. Sic fertilis, oro,
Stet domus, et donis nunquam nudata sacratis!
Macte, quod et proles tibi sæpius aucta virili
Robore; se juveni mediam dat virgo parenti:
Aptior his virtus: citius dabit illa nepotes.
Qualis ma[illegible]rnis Helene jam digna palæstris,
Inter [illegible]s reptabat candida fratres:
[illegible]l q[illegible]cies, ubi, nocte serena,
[illegible]o[illegible]diæ duo sidera lunæ.
[illegible]aciles, juvenum rarissime,
[illegible]
[illegible]m irascuntur amantes.
[illegible]gaudia fama
[illegible]et tertius infans,
[illegible]tia cursu
[illegible]aribus ignes,
[illegible]are juberet,
[illegible]ere fumo,

Alcide; nec bella vides, pugnasque feroces;
Sed chelyn, et vittas, et amantes tempora lauros.
Hic tibi solemni memorabit carmine, quantus
Iliacas, Geticasque domos, quantusque nivalem
Stymphalon, quantusque jugis Erimanthon aquosis
Terrueris; quem te pecoris possessor Iberi,
Quem tulerit sævæ Mareoticus arbiter aræ.
Hic penetrata tibi, spoliataque limina mortis
Concinet, et flentes Libyæ, Scythiæve puellas.
Nec te regnator Macetûm, nec barbarus unquam
Annibal, aut sævi posset vox horrida Syllæ
His celebrare modis. Certe tu muneris auctor
Non aliis malles oculis, Lysippe, probari.

VII.

LYRICUM AD MAXIMUM JUNIUM.

JAM diu lato spatiata campo,
Fortis heroas, Erato, labores
Differ, atque ingens opus in minores
Contrahe gyros.

Tuque, regnator Lyricæ cohortis,
Da novi paulum mihi jura plectri,
Si tuas cantu Latio sacravi,
Pindare, Thebas.

Maximo carmen tenuare tento:
Nunc ab intonsa capienda myrto

Serta; nec major sitis, et bibendus
Castior amnis.

Quando te dulci Latio remittent
Dalmatæ montes? ubi, Dite viso,
Pallidus fossor redit, erutoque
Concolor auro.

Ecce me natum propriore terra
Non tamen portu retinent amœno
Desides Baiæ, Liticenve notus
Hectoris armis.

Torpor est nostris sine te Camœnis;
Tardius sueto venit ipse Thymbræ
Rector; et primis meus ecce metis
Hæret Achilles.

Quippe, te fido monitore, nostra
Thebais, multa cruciata lima,
Tentat audaci fide Mantuanæ
Gaudia famæ.

Sed damus lento veniam, quod alma
Prole fundasti vacuos penates.
O diem lætum! venit ecce nobis
Maximus alter.

Orbitas omni fugienda nisu,
Quam premit votis inimicus hæres,
Optimo poscens, pudet heu! propinquum
Funus amico.

Orbitas nullo tumulata fletu:
Stat domo capta cupidus superstes
Imminens leti spoliis, et ipsum
Computat ignem.

Duret in longum generosus infans:
Perque non multis iter expeditum
Crescat in mores patrios, avumque
Provocet actis!

Tu tuos parvo memorabis enses,
Quos ad Eoum tuleris Orontem,
Signa frenatæ moderatus alæ,
Castore dextro.

Ille, ut invicti rapidum secutus
Cæsaris fulmen, refugis amaram
Sarmatis legem, dederit sub uno
Vivere cœlo.

Sed tuas artes puer ante discat,
Omne quîs mundi senium remensus,
Orsa Sallustî brevis, et Timavi
Reddis alumnum.

VIII.

AD JULIUM MENECRATEM OB PROLEM.

Pande fores Superûm, vittataque templa Sabæis
Nubibus, et pecudum fibris spirantibus imple,
Parthenope! clari genus ecce Menecratis auget
Tertia jam soboles: procerum tibi nobile vulgus
Crescit, et insani solatur damna Vesevi.
Nec solum festas secreta Neapolis aras
Ambiat: et socii portus, dilectaque mitis
Terra Dicharchei, nec non plaga cara madenti

Surrentina Deo sertis altaria cingat;
Materni qua littus avi, quem turba nepotum
Circuit, et similes contendit reddere vultus.
Gaudeat et Libyca præsignis avunculus hasta;
Quæque sibi genitos putat, attollitque benigno
Polla sinu. Macte, o juvenis, qui tanta merenti
Lumina das patriæ! Dulci fremit ecce tumultu
Tot dominis clamata domus. Procul atra recedat
Invidia, atque alio liventia lumina flectat.
His senium, longæque decus virtutis; et alba
Atropos, et patrius lauros promittit Apollo.
Ergo quod Ausoniæ pater augustissimus urbis
Jus tibi tergeminæ dederat lætabile prolis,
Omen erat. Venit toties Lucina, piumque
Intravit repetita larem. Sic fertilis, oro,
Stet domus, et donis nunquam nudata sacratis!
Macte, quod et proles tibi sæpius aucta virili
Robore; se juveni mediam dat virgo parenti:
Aptior his virtus: citius dabit illa nepotes.
Qualis maternis Helene jam digna palæstris,
Inter Amyclæos reptabat candida fratres:
Vel qualis cœli facies, ubi, nocte serena,
Admovêre jubar mediæ duo sidera lunæ.
Sed queror haud faciles, juvenum rarissime, questus,
Irascorque etiam, quantum irascuntur amantes.
Tantane me decuit vulgari gaudia fama
Noscere? Cumque tibi vagiret tertius infans,
Protinus ingenti non venit nuntia cursu
Littera, quæ festos cumulare altaribus ignes,
Et redimire chelyn, postesque ornare juberet,
Albanoque cadum sordentem promere fumo,

Et cantu signare diem? Sed tardus, inersque
Nunc demum mea vota cano. Tua culpa, tuusque
Hic pudor. Ulterius sed enim producere questus
Non licet: en! hilaris circumstat turba tuorum,
Defensatque patrem; quem non hoc agmine vincas?

Dî patrii! quos auguriis super æquora magnis
Littus ad Ausonium devexit Abantia classis;
Tu, ductor populi longe emigrantis, Apollo,
Cujus adhuc volucrem læva cervice sedentem
Respiciens blande felix Eumelis adorat:
Tuque, Actæa Ceres, cursu cui semper anhelo
Votivam taciti quassamus lampada mystæ:
Et vos, Tyndaridæ, quos non horrenda Lycurgi
Taygeta, umbrosæve magis coluêre Therapnæ,
Hos cum plebe sua, patrii servate Penates.
Sint, qui fessam ævo crebrisque laboribus urbem
Voce, opibusque juvent, viridique in nomine servent.
His placidos genitor mores, largumque nitorem
Monstret avus; pulchræ studium virtutis uterque.
Quippe et opes et origo sinunt: hanc, lampade prima
Patricias intrare fores; hos, pube sub ipsa,
Si modo prona bonis invicti Cæsaris adsint
Numina, Romulei limen pulsare senatus.

IX.

RISUS SATURNALITIUS AD PLOTIUM GRYPHUM.

Est sane jocus iste, quod libellum
Misisti mihi, Gryphe, pro libello.
Urbanum tamen hoc potest videri,
Si post hoc aliquid mihi remittas:
Nam si ludere, Gryphe, perseveras,
Non ludis. Licet ecce computemus.
Noster purpureus, novusque charta,
Et binis decoratus umbilicis,
Præter me, mihi constitit decussis.
Tu rosum tineis, situque putrem,
Quales aut Libycis madent olivis,
Aut thus Niliacum, piperve servant;
Aut Byzantiacos olent lacertos;
Nec saltem tua dicta continentem,
Quæ trino juvenis foro tonabas,
Aut centum prope judices, prius quam
Te Germanicus arbitrum sequenti
Annonæ dedit, omniumque late
Præfecit stationibus viarum;
Sed Bruti senis oscitationes
De capsa miseri libellionis,
Emptum plus minus asse Caïano,
Donas. Usque adeone defuerunt
Scissis pilea suta de lacernis?
Vel mantilia, luridæve mappæ?

Chartæ, Thebaïcæve, caricæve?
Nusquam turbine conditus ruenti
Prunorum globus, atque coctanorum?
Non ellychnia sicca, non replictæ
Bulborum tunicæ, nec ova tantum?
Non leves alicæ, nec asperum far?
Nusquam Cyniphiis vagata campis
Curvarum domus uda cochlearum?
Non lardum breve, debilisve perna?
Non Lucanica, non graves Phalisci,
Non sal, oxygarumve, caseusve,
Aut panes viridantis aphronitri;
Vel passum psythiis suis recoctum,
Dulci defruta vel lutosa cœno?
Quantum vel dare cæreos olentes,
Cultellum, tenuesve codicillos?
Ollares, rogo, non licebat uvas,
Cumano patinas vel orbe tortas,
Aut unam dare synthesin, quid horres?
Alborum calicum, atque caccaborum?
Sed certa velut æquus in statera,
Nil mittis, sed idem mihi rependis.
Quid? si cum bene mane semicrudus,
Illatam tibi dixero salutem,
Et tu me vicibus domi salutes?
Aut cum me dape juveris opima,
Exspectes similes et ipse cœnas?
Irascor tibi, Gryphe, sed valebis:
Tantum ne mihi, quo soles lepore,
Et nunc hendecasyllabos remittas.

EXPLICIT SYLVARUM LIBER QUARTUS.

SYLVARUM
LIBER QUINTUS.

AD ABASCANTIUM.

Omnibus affectibus prosequenda sunt bona exempla, cum publice prosint. Pietas, quam Priscillæ tuæ præstas, et morum tuorum pars est, et nulli non conciliare te, præcipue marito, potest. Uxorem enim vivam amare, voluptas est; defunctam, religio.

Ego tamen huic operi non ut unus e turba, nec tantum quasi officiosus assilui. Amavit enim uxorem meam Priscilla, et amando fecit mihi illam probatiorem. Post hoc ingratus sim, si lacrymas tuas transeo. Præterea latus omne divinæ domus semper demereri, pro mea mediocritate, connitor. Nam qui bona fide Deos colit, amat et sacerdotes. Sed quamvis propiorem nexum amicitiæ tuæ jampridem cuperem, mallem tamen nondum intervenisse materiam.

Cætera desiderantur.

I.

ABASCANTII IN PRISCILLAM PIETAS.

Si manus, aut similes docilis mihi fingere ceras,
Aut ebur, impressis aurumve animare figuris;
Hinc, Priscilla, tuo solatia grata marito
Conciperem. Namque egregia pietate meretur,
Ut vel Apellæo vultus signata colore,
Phidiaca vel nata manu, reddare dolenti:
Sic auferre rogis umbram conatur, et ingens
Certamen cum morte gerit, curasque fatigat
Artificum, inque omni te quærit habere metallo:
Sed mortalis honos, agilis quem dextra laborat.
 Nos tibi, laudati juvenis rarissima conjux,
Longa, nec obscurum finem latura, perenni
Tentamus dare justa lyra: modo dexter Apollo,
Quique venit juncto mihi semper Apolline Cæsar,
Annuat; haud alio melius condêre sepulcro.
Sera quidem tanto struitur medicina dolori,
Altera cum volucrem Phœbi rota torqueat annum;
Sed cum plaga recens, et adhuc in vulnere primo
Ægra domus questu, miseramque accessus ad aurem
Conjugis orbati; tunc flere et scindere vestes,

Et famulos lassare greges, et vincere planctus,
Fataque, et injustos rabidis pulsare querelis
Cœlicolas, solamen erat. Licet ipse levandos
Ad gemitus silvis comitatus et amnibus Orpheus
Afforet, atque omnis pariter matertera vatem,
Omnis Apollineus tegeret, Bacchique sacerdos;
Nil cantus, nil fila Deis pallentis Averni,
Eumenidumque audita comis, mulcere valerent:
Tantus in attonito regnabat pectore luctus!
Nunc etiam ad planctus refugit, jam plana cicatrix,
Dum canimus, gravibusque oculis uxorius instat
Imber. Habentne pios etiamnum hæc lumina fletus?
Mira fides! citius genitrix Sipylea feretur
Exhausisse genas; citius Tithonida mœsti
Deficient rores, aut exsiccata fatiscet
Mater Achilleis hyemes affrangere bustis.
Macte animi: notat ista Deus, qui flectit habenas
Orbis, et humanos propior Jove digerit actus;
Mœrentemque videt, lectique arcana ministri.
Hinc etiam documenta capit, quod diligis umbram,
Et colis exsequias. Hic est castissimus ardor:
Hic amor a domino meritus censore probari.
Nec mirum, si vos collato pectore mixtos
Junxit in abrupta Concordia longa catena.
Illa quidem nuptumque prior, tædasque marito
Passa alio; sed te, ceu virginitate jugatum,
Visceribus totis, animoque amplexa fovebat.

Qualiter æquævo sociatam palmite vitem
Ulmus amat, miscetque nemus, ditemque precatur
Autumnum, et crebris gaudet redimita racemis.
Laudentur proavis, seu pulchræ munere formæ,
Quæ morum caruêre bonis, falsaque potentes
Laudis egent veræ. Tibi, quanquam et origo niteret,
Et felix species, multumque optanda maritis,
Ex te major honos, unum novisse cubile,
Unum secretis agitare sub ossibus ignem.
Illum nec Phrygius vitiasset raptor amorem,
Dulichiive proci; nec qui fraternus adulter
Casta Mycenæo connubia polluit auro.
Si Babylonis opes, Lydæ si pondera gazæ,
Indorumque dares, Serumque, Arabumque potentes
Divitias, mallet cum paupertate pudica
Intemerata mori, vitamque impendere famæ.
Nec frons triste rigens, nimiusque in moribus horror:
Sed simplex, hilarisque fides, et mixta pudori
Gratia. Quod si anceps metus ad majora vocasset,
Illa vel armiferas pro conjuge læta catervas,
Fulmineosque ignes, mediique pericula ponti
Exciperet. Melius, quod non adversa probarunt,
Quæ tibi cura tori, quantus pro conjuge pallor.
Sed meliore via dextros tua vota marito
Promêruère Deos: dum nocte dieque fatigas
Numina, dum cunctis supplex advolveris aris,

Et mitem genium domini præsentis adoras,
Audita es: venitque gradu fortuna benigno.
Vidit quippe pii juvenis navamque quietem,
Intactamque fidem, succinctaque pectora curis,
Et vigiles sensus, et digna evolvere tantas
Sobria corda vices; vidit qui cuncta suorum
Novit, et inspectis ambit latus omne ministris.
Nec mirum: videt ille ortus, obitusque; quid Auster,
Quid Boreas hybernus agat; ferrique togæque
Consilia; atque ipsam mentem probat. Ille subactis
Molem immensam humeris, et vix tractabile pondus
Imposuit, nec enim numerosior altera sacra
Cura domo, magnum late dimittere in orbem
Romulei mandata Ducis; viresque modosque
Imperii tractare manu: Quem laurus ab Arcto,
Quid vagus Euphrates, quid ripa binominis Istri,
Quid Rheni vexilla ferant: quantum ultimus orbis
Cesserit, et refluo circumsona gurgite Thule.
Omnia nam lætas pila attollentia frondes,
Multaque famosa signatur lancea penna.
Præterea fidos dominus si dividat enses,
Pandere quis centum valeat frenare maniplis
Intermixtus equos: quis præcepisse cohorti:
Quem deceat clari præstantior ordo tribuni:
Quisnam frenigeræ signum dare dignior alæ.
Mille anni prænosse vices: an merserit agros
Nilus, an imbrifero Libye sudaverit Austro.

Cunctaque si numerem, non plura, interprete virga,
Nuntiat e celsis ales Tegeaticus astris;
Quæque cadit liquidas Junonia virgo per auras,
Et picturato pluvium ligat aëra gyro;
Quæque tuas laurus volucri, Germanice, curru
Fama vehit, prægressa diem, tardumque sub astris
Arcada, et in medio linquens Thaumantida cœlo.
Qualem te Superi, Priscilla, hominesque benigno
Aspexêre die, cum primum ingentibus actis
Admotus conjux! vicisti gaudia certe
Ipsius, adfuso dum pectore, prona sacratos
Ante pedes avide Domini tam magna merentis
Volveris. Aonio non sic in vertice gaudet
Quam pater arcani præfecit hiatibus antri
Delius, aut primi cui jus venerabile thyrsi
Bacchus, et attonitæ tribuit vexilla catervæ.
Non tamen hic mutata quies, probitasve secundis
Intumuit: tenor idem animo, moresque modesti,
Fortuna crescente, manent. Fovet anxia curas
Conjugis, hortaturque simul, flectitque labores.
Ipsa dapes modicas, et sobria pocula tradit,
Exemplumque ad herile monet. Velut Appula conjux
Agricolæ parci, vel sole infecta Sabina,
Quæ videt emeriti, jam prospectantibus astris,

Tempus adesse viri, propere mensasque totosque
Instruit, exspectatque sonum redeuntis aratri.
Parva loquor : tecum gelidas comes illa per Arctos,
Sarmaticasque hyemes, Istrumque et pallida Rheni
Frigora : tecum omnes animo durare per æstus ;
Et, si castra darent, vellet gestare pharetras,
Vellet Amazonia latus intercludere pelta,
Dum te pulverea bellorum in nube videret
Cæsarei prope fulmen equi, divinaque tela
Librantem, et magnæ sparsum sudoribus hastæ.
Hactenus, alma Chelys : tempus nunc ponere frondes,
Phœbe, tuas, mœstaque comam damnare cupresso.
Quisnam impacata consanguinitate ligavit
Fortunam, invidiamque Deus ? quis jussit iniquas
Æternum bellare Deas ? nullamne notavit
Illa domum, torvo quam non hæc lumine signet
Protinus, et sæva perturbet gaudia dextra ?
Florebant hilares, inconcussique penates ;
Nil mœstum : quid enim, quamvis infida, levisque,
Cæsare tam dextro, posset Fortuna timeri ?
Invenêre viam liventia fata, piumque
Intravit vis sæva larem. Sic plena maligno
Afflantur vincta Noto : sic alta senescit
Imbre seges nimio : rapidæ sic obvia puppi
Invidet, et velis adnubilat aura secundis.

Carpitur eximium fato Priscilla decorem.
Qualiter alta comam, sylvarum gloria, pinus,
Seu Jovis igne malo, seu jam radice soluta,
Deficit, et nulli spoliata remurmurat auræ.
  Quid probitas, aut casta fides? quid numina prosunt
Culta Deûm? furvæ miseram circum undique leti
Vallavêre plagæ. Tenuantur dira sororum
Licia, et exacti superest pars ultima fili.
Nil famuli cœtus, nil ars operosa medentûm
Auxiliata malis: comites tamen undique ficto
Spem simulant vultu: flentem notat illa maritum.
Ille modo infernæ nequicquam flumina Lethes
Incorrupta rogat: nunc anxius omnibus aris
Illacrymat, signatque fores, et pectore terget
Limina; nunc magni vocat exorabile numen
Cæsaris. Heu durus fati tenor? estne quod illi
Non liceat? quantæ poterant mortalibus annis
Accessisse moræ? si tu, pater, omne teneres
Arbitrium, cæco gemeret mors clausa barathro,
Longius et vacuæ posuissent stamina Parcæ.
Jamque cadunt vultus, oculisque novissimus error,
Obtusæque aures, nisi cum vox sola mariti
Noscitur. Illum unum media de morte reversa
Mens videt: illum ægris circumdat fortiter ulnis,
Immotas obversa genas; nec sole supremo
Lumina, sed dulci mavult satiare marito.
Tunc sic unanimum moriens solatur amantem:

« Pars animæ victura meæ, cui linquere possim
« O utinam, quos dura mihi rapit Atropos, annos!
« Parce, precor, lacrymis, sævo nec concute planctu
« Pectora, nec crucia fugientem conjugis umbram.
« Linquo equidem thalamos, salvo tamen ordine, mœstos,
« Quod prior exegi longa potiora senecta
« Tempora. Vidi omni te pridem in flore nitentem:
« Vidi altæ propius, propiusque accedere dextræ.
« Non in te fatis, non jam cœlestibus ullis
« Arbitrium: mecum ista fero. Tu limite cœpto
« Tende libens, sacrumque latus, Geniumque potentem
« Irrequietus ama. Nunc, quod cupis ipse juberi,
« Da Capitolinis æternum sedibus aurum,
« Quo niteant sacri centeno pondere vultus
« Cæsaris, et propriæ signa cultricis amorem.
« Sic ego nec furias, nec deteriora videbo
« Tartara, et Elysias felix admittar in oras. »
Hæc dicit labens, sociosque amplectitur artus,
Hærentemque animam non tristis in ora mariti
Transtulit, et cara pressit sua lumina dextra.
At juvenis magno flammatus pectora luctu,
Nunc implet sævo viduos clamore penates:
Nunc ferrum laxare cupit: nunc ardua tendit
In loca: vix retinent comites. Nunc, ore ligato,

Incubat amissæ, mutumque in corde dolorem
Sævus alit. Qualis, conspecta conjuge, segnis
Odrysius vates, positis ad Strymona plectris,
Obstupuit, tristemque rogum sine carmine flevit.
Ille etiam certe rupisset tempora vitæ,
Ne tu Tartareum Chaos incomitata subires:
Sed prohibet mens fida duci; jurataque sacris
Imperiis, et major amor. Quis carmine digno
Exsequias et dona malæ feralia pompæ
Perlegat? omne illic stipatum examine longo
Ver Arabum Cilicumque fluit, floresque Sabæi,
Indorumque arsura seges, præreptaque templis
Thura, Palæstini simul Hebræique liquores,
Coryciæque comæ, Cinyreaque germina: at altis
Ipsa toris Serûm, Tyrioque umbrata recumbit
Tegmine: sed toto spectatur in agmine conjux
Solus; in hunc magnæ flectuntur lumina Romæ,
Ceu juvenes natos suprema ad busta ferentem.
Is dolor in vultu; tantum crinesque genæque
Sordis habent. Illam tranquillo fine solutam,
Felicemque vocant; lacrymas fudêre marito.
Est locus ante urbem, qua primum surgitur ingens
Appia; quaque Italo gemitus Almone Cybele
Ponit, et Idæos jam non reminiscitur amnes.
Hic te Sidonio velatam molliter ostro
Eximius conjux, nec enim fumantia busta,
Clamoremque rogi potuit perferre, beato
Composuit, Priscilla, toro. Nil longior ætas
Carpere, nil ævi poterunt vitiare labores
Siccatam membris; tantas venerabile marmor

Spirat opes. Mox in varias mutata novaris
Effigies : hoc ære Ceres, hoc lucida Gnossis,
Illo Maïa tholo: Venus hoc non improba saxo.
Accipiunt vultus, haud indignata, decoros
Numina. Circumstant famuli, consuetaque turba
Obsequiis. Tum rite tori, mensæque parantur
Assiduæ. Domus ista, domus : quis triste sepulcrum
Dixerit? hac merito visa pietate mariti,
Protinus exclames : est hic, agnosco, minister
Illius, æternæ modo qui sacraria genti
Condidit, in quo alio posuit sua sidera cœlo.
Sic ubi magna novum Phario de littore puppis
Solvit iter, jamque innumeros utrinque rudentes,
Lataque veliferi porrexit brachia mali,
Invasitque vias; it eodem angusta phaselus
Æquore, et immensi partem sibi vindicat Austri.
Quid nunc immodicos, juvenum lectissime, fletus
Corde foves, longumque vetas exire dolorem?
Nempe times, ne Cerbereos Priscilla tremiscat
Latratus? tacet ille piis. Ne tardior adsit
Navita, proturbetque vadis? vehit ille merentes
Protinus, et Manes placidus locat hospite ripa.
Præterea, si quando pio laudata marito
Umbra venit, jubet ire faces Proserpina lætas,
Egressasque sacris veteres Heroïdas antris
Lumine purpureo tristes laxare tenebras,
Sertaque, et Elysios animæ præsternere flores.
Sic manes Priscilla subît; tunc supplice dextra

Pro te fata rogat, reges tibi tristis Averni
Placat, ut, expletis humani finibus ævi,
Pacantem terras Dominum, juvenemque relinquas,
Ipse senex: certæ jurant in vota sorores.

II.
PROTREPTICON
AD CRISPINUM.

Rura meus Tyrrhena petit, saltusque Tagetis
Crispinus. Nec longa mora est, aut avia tellus;
Sed mea secreto velluntur pectora morsu,
Udaque turgentes impellunt lumina guttæ.
Ceu super Ægeas hyemes abeuntis amici
Vela sequar, spectemque ratem jam fessus ab altis
Rupibus, atque oculos longo querar aëre vinci.
Quod si militiæ jam te, puer inclyte, primæ
Clara rudimenta, et castrorum dulce vocaret
Auspicium, quanto manarent gaudia fletu!
Quosve darem amplexus! et nunc optanda propinquant
Tristia; et octonos bis jam tibi circuit orbes
Vita; sed angustis animus robustior annis,
Succumbitque oneri, et mentem sua non capit ætas.
Nec mirum: non te series inhonora parentum
Obscurum proavis, et priscæ lucis egentem,
Plebeia de stirpe tulit: non sanguine cretus

Turmali, trabeaque venis; nec paupere clavo
Augustam sedem, et Latii penetrale senatus
Advena pulsasti; sed præcedente tuorum
Agmine. Romulei qualis per munera Circi,
Cum pulcher visu et titulis generosus avitis,
Expectatur equus, cujus de stemmate longo
Felix, emeritos habet admissura parentes;
Illum omnes acuunt plausus; illum ipse volantem
Pulvis, et incurvæ gaudent agnoscere metæ:
Sic te, clare puer, genitum sibi Curia sensit,
Primaque patriciæ clausit vestigia lunæ.
Mox Tyrios ex more sinus, tunicamque potentem
Agnovêre humeri. Sed enim tibi magna parabat
Ad titulos exempla pater. Quippe ille juventam
Protinus ingrediens, pharetratum invasit Araxem
Belliger, indocilemque fero servire Neroni
Armeniam. Rigidi summam Mavortis agebat
Corbulo; sed comitem belli, sociumque laborum
Ille quoque egregiis multum miratus in armis
Bolanum; atque illi curarum asperrima suetus
Credere, partirique metus; quod tempus amicum
Fraudibus, exserto quænam bona tempora bello;
Quæ suspecta fides, aut quæ fuga vera ferocis
Armenii. Bolanus iter prænosse timendum:
Bolanus tutis juga quærere commoda castris:
Metari Bolanus agros: aperire malignas

Tot veprum nemorumque moras, tantamque verendi
Mentem implere ducis, jussisque ingentibus unus
Sufficere. Ipsa virum nôrat jam barbara tellus :
Ille secundus apex bellorum, et proxima cassis.
Sic Phryges attoniti, quanquam Nemeæa viderent
Arma, Cleonæusque acies impelleret arcus,
Pugnante Alcide, tamen et Telamona timebant.
Disce, puer : nec enim externo monitore petendus
Virtutis tibi pulcher amor : cognata ministret
Laus animos. Aliis Decii, reducesque Camilli
Monstrentur; tu disce patrem; quantusque nigrantem
Fluctibus occiduis, fessoque Hyperione Thulen
Intrârit mandata gerens; quantusque potentis
Mille urbes Asiæ sortito rexerit anno,
Imperium mulcente toga. Bibe talia pronis
Auribus : hæc certent tibi conciliare propinqui :
Hæc iterent præcepta senes, comitesque paterni.
Jamque adeo moliris iter, nec deside passu
Ire paras. Nondum validæ tibi signa juventæ
Irrepsêre genis; et adhuc decor integer ævi.
Nec genitor juxta : fatis namque haustus iniquis,
Occidit, heu! geminam prolem sine præside linquens;
Nec saltem teneris ostrum puerile lacertis
Exuit, albentique humeros induxit amictu.
Quem non corrumpit pubes effrena? novæque
Libertas properata togæ? Ceu nescia falcis

Silva comas tollit, fructumque exspirat in umbras.
At tibi Pieriæ tenero sub pectore curæ,
Et pudor, et docti legem sibi dicere mores.
Tunc hilaris probitas, et frons tranquilla, nitorque
Luxuriæ confine timens, pietasque per omnes
Dispensata modos. Æquævo cedere fratri,
Mirarique patrem, miseræque ignoscere matri,
Admonuit fortuna domus. Tibine illa nefanda
Pocula, letalesque manu componere succos
Evaluit, qui voce potes prævertere morsus
Serpentum, atque omnes vultu placare novercas?
Infestare libet Manes, meritoque precatu
Pacem auferre rogis: sed te, puer optime, cerno
Flectentem justis, et talia dicta parantem:
« Parce, precor, cineri: fatum illud, et ira nocentûm
« Parcarum, crimenque Dei, mortalia quisquis
« Pectora serò videt; nec primo in limine sistit
« Conatus scelerum, atque animos infanda parantes.
« Excidat illa dies ævo! nec postera credant
« Sæcula! nos certe taceamus; et obruta multa
« Nocte tegi propriæ patiamur crimina gentis.
« Exegit pœnas, hominum cui cura suorum,
« Quo pietas auctore redit, terrasque revisit,
« Quem timet omne nefas. Satis hæc, lacrymandaque nobis
« Ultio: quin sævas utinam exorare liceret

« Eumenidas! timidæque avertere Cerberon umbræ,
« Immemoremque tuis citius dare Manibus amnem! »
Macte animo, juvenis! sic crescunt crimina matris.
Nec tantum pietas, sed protinus ardua virtus
Affectata tibi: nuper cum forte sodalis
Immeritæ falso palleret crimine famæ,
Erigeretque forum, succinctaque judice multo
Surgeret, et castum libraret Julia fulmen;
Tu, quanquam non ante forum, legesque severas
Passus, sed tacita studiorum occultus in umbra,
Defensare metus, adversaque tela subisti
Pellere, inermis adhuc et tyro, paventis amici.
Haud unquam tales aspexit Romulus annos,
Dardaniique senes, media bellare togati
Pace fori. Stupuêre patres tentamina tanta,
Conatusque tuos. Pro te reus ipse timebat.
Par vigor et membris; promptæque ad fortia vires
Sufficiunt animo, atque ingentia jussa sequuntur.
Ipse ego te nuper Tiberino littore vidi,
Qua Tyrrhena vadis Laurentibus æstuat unda,
Pendentem in cursus, vexantemque ilia nudo
Calce ferocis equi, vultu dextraque minacem;
Si qua fides dictis, stupui, Martemque putavi.
Getulo sic pulcher equo, Trojanaque quassans
Tela, novercales ibat venator in agros
Ascanius, miseramque puer flammabat Elisam.
Troïlus haud aliter gyro breviore minantes
Eludebat equos: aut quem de turribus altis

Arcadas Ogygio versantem in pulvere turmas
Spectabant Tyriæ non torvo lumine matres.
Ergo age, nam magni ducis indulgentia poscit,
Certaque dat votis hilaris vestigia frater.
Surge, animo et fortes castrorum concipe curas.
Monstrabunt acies Mavors Actæaque virgo;
Flectere Castor equos gyris, quatere arma Quirinus,
Qui tibi tam tenero permisit plaudere collo
Nubigenas clypeos, intactaque cædibus æra.
Quasnam igitur terras, quem Cæsaris ibis in orbem?
Arctoosne amnes, aut Rheni fracta natabis
Flumina? an æstiferis Libyæ sudabis in arvis?
An juga Pannoniæ, mutatoresque domorum
Sauromatas quaties? an te septenus habebit
Ister, et undoso circumflua conjuge Peuce?
An Solymum cinerem, palmetaque capta subibis
Non sibi felices Sylvas ponentis Idumes?
Quod si te magno tellus frenata parenti
Accipiat, quantum ferus exultabit Araxes!
Quanta Calydonios attollet gloria campos!
Cum tibi longævus referet trucis incola terræ:
« Hic suetus dare jura parens: hoc cespite turmas
« Affari: vigiles speculas, castellaque longe
« Prospicis? ille dedit, cinxitque hæc mœnia fossa:
« Belligeris hæc dona Deis, hæc tela dicavit.
« Cernis adhuc titulos: hunc ipse, vocantibus armis,

« Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno. »
Qualiter in Teucros victricia bella paranti
Ignotum Pyrrho Phœnix narrabat Achillem.
Felix, qui viridi fidens cœptaque juventa,
Durabis quascunque vices, vallumque subibis
Forsan et ense latus, si numina principis adsint,
Cinctus, et unanimi comes indefessus amici;
Quo Pylades ex more pius, quo Dardana gessit
Bella Menœtiades. Quippe hæc concordia vobis,
Hic amor est, duretque, precor! nos fortior ætas
Jam fugit; hinc votis tantum precibusque juvabo.
Hei mihi! sed cœtus solitos si forte ciebo,
Et mea Romulei veniant ad carmina patres,
Tu deeris, Crispine, mihi; cuneosque per omnes
Te meus absentem circumspectabit Achilles.
Sed venies melior; vatum non irrita currunt
Omina; quique Aquilas tibi nunc, et castra recludit,
Idem omnes perferre gradus, cingique superbis
Fascibus, et patrias dabit insedisse curules.
Sed quis ab excelsis Trojanæ collibus Albæ,
Unde suæ juxta prospectat mœnia Romæ
Proximus ille Deus, fama velocior intrat
Nuntius, atque tuos implet, Crispine, penates?
Dicebam certe : vatum non irrita currunt
Auguria. En! ingens reserat tibi limen honorum
Cæsar, et Ausonii committit munia ferri.
Vade, puer, tantisque electus suffice donis.
Felix, qui magno jam nunc sub præside juras,
Cuique sacer primum tradit Germanicus ensem!

Non minus hoc fortis, quam si tibi panderet ipse
Bellipotens aquilas, torvaque induceret ora
Casside. Vade alacer, majoraque disce mereri.

III.

EPICEDION

IN PATREM.

Ipse malas vires, et lamentabile carmen
Elysio de fonte mihi, pulsumqne sinistræ
Da, genitor perdocte, lyræ. Neque enim antra movere
Delia, nec solitam fas est impellere Cyrrham
Te sine. Corycia quicquid modo Phœbus in umbra,
Quicquid ab Ismariis monstrabat collibus Evan,
Dedidici: fugêre meos Parnassia crines
Vellera, funestamque ederis irrepere taxum
Extimui, trepidamque, nefas, arescere laurum.
Ille ego, magnanimûm qui facta attollere regum
Ibam altum spirans, Martemque æquare canendo,
Quis sterili mea corda situ, quis, Apolline verso,
Frigida damnatæ præduxit nubila menti?
Stant circum attonitæ vatem, et nil dulce sonantes,
Nil digitis, nil voce, Deæ. Dux ipsa, silenti
Fulta caput cithara; qualis post Orphea raptum
Adstitit, Hebre, tibi, cernens jam surda ferarum

Agmina, et immotos sublato carmine lucos.
At tu, seu, membris emissus, in ardua tendis,
Fulgentesque plagas, rerumque elementa recenses,
Quis Deus, unde ignes; quæ ducat semita solem,
Quæ minuat Phœben, quæque integrare latentem
Causa queat, doctique modos extendis Arati;
Seu tu Lethæi secreto in gramine campi,
Concilia heroum juxta, manesque beatos,
Mœonium, Ascræumque senem, non segnior umbra,
Accolis, alternumque sonas, et carmina misces;
Da vocem magno, pater, ingeniumque dolori.
Nam me, ter relegens cœlum, terque ora retexens
Luna videt residem, nullaque Heliconide tristes
Solantem curas, tuus ut mihi vultibus ignis
Irrubuit, cineremque oculis humentibus hausi.
Vilis honos studiis: vix hæc in munera solvo
Primum animum; tacitisque situm depellere curis.
Nunc etiam trepidante manu, nec lumine sicco,
Ordior, acclinis tumulo, quo molle quiescis,
Jugera nostra tenens; ubi, post Æneïa fata,
Solatus, Latiis ingessit montibus Albam
Ascanius, Phrygio dum pingues sanguine campos
Odit, et infaustæ regnum dotale novercæ.
His ego te, nam Sicanii non mitius halat
Aura croci, dites nec sicubi rara Sabæi
Cinnama, odoratas nec Arabs decerpsit aristas;
Insertum cum laude locis, te carmine plango

Pierio : sumas gemitus, et munera nati,
Et lacrymas, rari quas nunquam habuêre parentes.
Atque utinam fortuna mihi dare manibus aras,
Par templis opus, aëriamque educere molem,
Cyclopum scopulos ultra atque audacia saxa
Pyramidum, et magno tumulum prætexere luco!
Illic et siculi superassem dona sepulcri,
Et Nemees ludum, et Pelopis solemnia trunci.
Illic OEbalio non finderet aëra disco
Graiorum vis ulla virûm : non arva rigaret
Sudor equûm, aut putri sonitum daret ungula campo :
Sed Phœbi simplex chorus. Hic frondentia vatum
Præmia laudato, genitor, tibi rite dicarem.
Ipse madens lacrymis, umbrarum animæque sacerdos
Præcinerem gemitum, cui te nec Cerberus omni
Ore, nec Orpheæ quirent avertere leges :
Meque habitus moresque tuos et facta canentem
Fors et magniloquo non posthabuisset Homero,
Tenderet et docto pietas æquare Maroni.
Cur magis incessat Superos, et ahena Sororum
Stamina, quæ tepido genitrix super aggere nati
Orba sedet? vel quæ primævi conjugis ignem
Aspicit, obstantesque manus, turbamque tenentem
Vincit, in ardentem, liceat, moritura maritum?
Major certe illis Superos, et Tartara pulsem

Invidia: externis etiam miserabile visu
Funus eat. Sed nec tibi se natura dolenti,
Nec pietas injusta dedit. Mihi limine primo
Fatorum, et viridi, genitor, ceu raptus ab ævo,
Tartara dura sùbis. Nec enim Marathonia virgo
Parcius extinctum sævorum crimine agrestûm
Fleverit Icarium, Phrygia quam turre cadentem
Astyanacta parens; laqueo quin illa supremos
Inclusit gemitus: at te post funera magni
Hectoris, Hæmonio pudor est servîsse marito.
Non ego quas fati certus sibi voce canora
Inferias præmittit olor; nec rupe quod atra
Tyrrhenæ volucres nautis prædulce minantur,
In patrios adhibebo rogos; non murmure trunco
Quod gemit, et diræ queritur Philomela sorori;
Nota nimis vati. Quis non in funera cunctos
Heliadum ramos, lacrymosaque germina duxit,
Et Phrygium silicem, atque ausum contraria Phœbo
Carmina, nec fœda gavisam Pallada buxo?
Te pietas oblita virûm, revocataque cœlo
Justitia, et gemina plangat facundia lingua,
Et Phœbus doctique cohors Heliconia Phœbi;
Quîs honor Aonios seno pede ducere cantus,
Et quibus Arcadia carmen testudine mensis
Cura Lyræ nomenque fuit: quosque orbe sub omni
Ardua septena numerat sapientia fama:
Qui furias, regumque dolos, aversaque cœlo
Sidera terrifico super intonuêre cothurno:
Et quîs lasciva vires tenuare Thalia
Dulce, vel heroos gressu truncare tenores.

Omnia namque animo complexus, et omnibus auctor,
Qua fandi via lata patet: sive orsa libebat
Aoniis vincire modis, seu, voce soluta,
Spargere, et effreno nimbos æquare profatu.
Exsere semiustos Vesuvino fulgure vultus,
Parthenope, crinemque afflatu montis adesum
Pone super tumulos et magni funus alumni,
Quo non Monichiæ quicquam præstantius arces,
Doctaque Cyrene, Sparteve animosa creavit.
Si tu stirpe vetus, famæque obscura jaceres,
Nil gentile tumens, illo te cive probares
Graiam, atque Euboïco majorum sanguine duci.
Ille tuis toties pressit sua tempora sertis,
Cum stata laudato caneret quinquennia versu,
Ora supergressus Pylii senis, oraque regis
Dulichii, specieque comam subnexus utraque.
Non tibi deformes obscuri sanguinis ortus,
Nec sine luce genus, quanquam fortuna parentum
Arctior expensis. Etenim te, divite ritu,
Sumere purpureos infantia adegit amictus,
Stirpis honore datos, et nobile pectoris aurum.
Protinus exorto dextrum risêre sorores
Aonides; pueroque chelyn summisit, et ora
Imbuit amne sacro jam tum tibi blandus Apollo.
Nec simplex patriæ decus; et natalis origo
Pendet ab ambiguo geminæ certamine terræ.
Te de gente suum Latiis ascita colonis
Graia refert Selle; Phrygius qua puppe magister
Excidit, et mediis miser evigilavit in undis;
Parthenopeque suum longo probat ordine vitæ.

Mæonia, sic aliis aliæ natalibus urbes
Diripiunt, cunctæque probant: non omnibus ille
Verus; alit victos immanis gloria falsi.
  Atque ibi dum profers annos, vitamque salutas,
Protinus ad patrii raperis certamina lustri,
Vix implenda viris, laudum festinus et audax
Ingenii: stupuit primæva ad carmina plebes
Eubœa, et natis te monstravêre parentes.
Inde frequens palmæ, nulloque ingloria sacro
Vox tua. Non toties victorem Castora gyro,
Nec fratrem cæstu virides plausêre Therapnæ.
Sit pronum vicisse domi; quid Achæa mereri
Præmia, nunc ramis Phœbi, nunc germine Lernæ,
Nunc Athamantea protectum tempora pinu?
Cum toties lassata, tamen nusquam avia frondes
Abstulit, aut alium tetigit victoria crinem.
Hinc tibi vota patrum credi, generosaque pubes
Te monitore regi, moresque et facta priorum
Discere: quis casus Trojæ; quam tardus Ulysses;
Quantus equos, pugnasque virûm decurrere versu
Mæonides; quantumque pios ditarit agrestes
Ascræus, siculusque senex: qua lege recurrat
Pindaricæ vox flexa lyræ, volucrumque precator
Ibycus, et tetricis Alcman cantatus Amyclis,
Stesichorusque ferox, dictusque egressa viriles
Non formidata temeraria Leucade Sappho;
Quosque alios dignata chelis. Tu pandere docti
Carmina Battiadæ, latebrasque Lycophronis atri,

Sophronaque implicitum, tenuisque arcana Corinnæ.
Sed quid parva loquor? tu par assuetus Homero
Ferre jugum, senosque pedes æquare solutis
Vocibus, et nunquam passu breviore relinqui.
Quid mirum, patria si te petiêre relicta,
Quos Lucanus ager, rigidi quos jugera Dauni,
Quos veneri plorata domus, dilectaque tellus
Alcidæ, vel quos e vertice Surrentino
Mittit Tyrrheni speculatrix virgo profundi?
Quos propiore sinu lituo remoque notatus
Collis, et Ausonii pridem laris hospita Cyme:
Quosque Dicharchei portus, Baianaque mittunt
Littora, quæ mediis alte permixtus anhelat
Ignis aquis, et operta animos incendia servant.
Sic ad Avernales scopulos, et opaca Sibyllæ
Antra, rogaturæ veniebant undique gentes:
Illa minas Divum, Parcarumque acta canebat,
Quamvis decepto vates non irrita Phœbo.
Mox et Romuleam stirpem, proceresque futuros
Instruis, inque patrum vestigia ducere perstas.
Sub te Dardanius facis explorator opertæ,
Qui Diomedei celat penetralia furti,
Crevit, et inde sacrum didicit puer. Arma probare
Monstrasti Saliis, præsagumque Æthera certis
Auguribus, cui Chalcidicum fas volvere carmen,
Lanea cui Phrygii est coma flaminis, et tua multum
Verbera succincti formidavêre Luperci.

Et nunc ex illo forsan grege gentibus alter
Jura dat Eoïs, alter compescit Iberos,
Alter Achæmenium secludit Zeugmate Persen:
Hi dites Asiæ populos, hi Pontica frenant,
Hi fora pacificis emendant fascibus, illi
Castra pia statione tenent; tu laudis origo.
Non tibi certassent juvenilia fingere corda
Nestor, et indomiti Phœnix moderator alumni;
Quique tubas acres lituosque audire volentem
Æaciden, alio frangebat carmine Chiron.
Talia dum celebras, subitam civilis Erinnys
Tarpeio de monte facem, Phlegræaque movit
Prælia. Sacrilegis lucent Capitolia tædis,
Et Senonum furias Latiæ sumpsêre cohortes.
Vix requies flammæ, nec dum rogus ille Deorum
Siderat, excisis cum tu solatia templis
Impiger, et multum facibus velocior ipsis,
Concinis ore pio, captivaque numina defles.
Mirantur latii proceres, ultorque Deorum
Cæsar, et e medio Divûm pater annuit igni.
Jamque et flere pio Vesuvina incendia cantu
Mens erat, et gemitum patriis impendere damnis,
Cum pater exemptum terris ad sidera montem
Sustulit, et late miseras dejecit in urbes.
Me quoque vocales lucos, monstrataque Tempe
Pulsantem, cum stirpe tua descendere dixi,
Admisêre Deæ: nec enim mihi sidera tanti,
Æquoraque et terras, quam vos debere parenti.
Tu decus hoc quodcunque lyræ, primusque dedisti

Non vulgare loqui, et famam sperare sepulcro.
Qualis eras, Latios quoties ego carmine patres
Mulcerem, felixque tui spectator adesses
Muneris! heu quali confusus gaudia fletu,
Vota, piosque metus inter, lætumque pudorem!
Quam tuus ille dies! quam non mihi gloria
major!
Talis Olympiaca juvenem cum spectat arena
Qui genuit, plus ipse ferit, plus corde sub alto
Cæditur: attendunt cunei; spectatur athletes
Ille magis, crebro dum lumina pulveris haustu
Obruit, et prensa vovet expirare corona.
Hei mihi! quod tantum patrias ego vertice
frondes,
Solaque Chalcidicæ Cerealia dona coronæ
Te sub teste tuli! qualem te Dardanus Albæ
Vix cepisset ager, si per me serta tulisses
Cæsarea donata manu! quod subdere robur
Illa dies, quantum potuit dempsisse senectæ?
Nam quod me mixta quercus non pressit oliva,
Et fugit speratus honos, cum lustra parentis
Invida Tarpeii canerem, te nostra magistro
Thebais urgebat priscorum exordia vatum:
Tu cantus stimulare meos, tu pandere facta
Heroum, bellique modos, positusque locorum
Monstrabas. Labat incerto mihi limite cursus,
Te sine, et orbatæ caligant vela carinæ.

Nec solum larga memet pietate fovebas;
Talis et in thalamos. Una tibi cognita tæda
Connubia, unus amor. Certe sejungere matrem
Jam gelidis nequeo bustis; te sentit habetque,
Te videt, et tumulos ortuque obituque salutat;

Ut Pharios aliæ ficta pietate dolores
Mygdoniosque colunt, et non sua funera plorant.
Quid referam expositos, servato pondere, mores?
Quæ pietas? quam vile lucrum? quæ cura pudoris?
Quantus amor recti? rursusque, ubi dulce remitti,
Gratia quæ dictis? animo quam nulla senectus?
His tibi pro meritis, famam, laudesque benignas
Index cura Deûm, nulloque e vulnere tristes
Concessit. Raperis, genitor, non indigus ævi,
Non nimius, trinisque decem quinquennia lustris
Juncta ferens. Sed me pietas numerare, dolorque
Non sinit. O Pylias ævi transcendere metas,
Et Teucros æquare senes, o digne videre!
Me similem! Sed nec leti tibi janua tristis:
Quippe leves causæ; nec segnis tabe senili
Exitus instanti præmisit membra sepulcro;
Sed te torpor iners, et mors imitata quietem
Explicuit, falsoque tulit sub Tartara somno.
Quos ego tunc gemitus? comitum manus anxia vidit;
Vidit et exemplum genitrix, gavisaque vovit
Quæ lamenta tuli. Veniam concedite, Manes,
Fas dixisse, pater: non tu mihi plura dedisses.
  Felix ille patrem vacuis circumdedit ulnis,
Vellet et, Elysia quamvis in sede locatum,
Abripere, et Danaas iterum portare per umbras

Tentantem, et vivos molitum in Tartara gressus,
Detulit infernæ vates longæva Dianæ.
Si chelyn Odrysiam pigro transmisit Averno
Causa minor; si Thessalicas Admeton in oras,
Si conjux retro Phylaceïda rettulit umbram,
Cur nihil exoret, genitor, chelys aut tua Manes,
Aut mea? fas mihi sit patrios contingere vultus,
Fas junxisse manus, et lex quæcunque sequatur.
At vos umbrarum reges, Ennæaque Juno,
Si laudanda precor, tædas auferte, comasque
Eumenidum: nullo sonet asper janitor ore:
Centaurosque, Hydræque greges, Scyllæaque monstra
Aversæ celent valles; umbramque senilem
Invitet ripis, discussa plebe, supremis
Vector, et in media componat molliter alga.
Ite, pii Manes, Graiûmque examina vatum,
Illustremque animam Lethæis spargite sertis,
Et monstrate nemus, quo nulla irrupit Erinnys,
In quo falsa dies, cœloque simillimus aer.
Inde tamen venias melior, qua porta malignum
Cornea vincit ebur, somnique in imagine monstra
Quæ solitus. Sic sacra Numæ, ritusque colendos
Mitis Aricino dictabat Nympha sub antro:
Scipio sic plenos latio Jove ducere somnos
Creditur Ausoniis, et non sine Apolline Sylla.

IV.

AD SOMNUM.

Crimine quo merui juvenis, placidissime Divûm,
Quove errore miser, donis ut solus egerem,
Somne, tuis? tacet omne pecus, volucresque, feræque,
Et simulant fessos curvata cacumina somnos:
Nec trucibus fluviis idem sonus; occidit horror
Æquoris; et terris maria acclinata quiescunt.
Septima jam rediens Phœbe mihi respicit ægras
Stare genas, totidem Œtææ, Paphiæque recursant
Lampades, et toties nostros Tithonia questus
Præterit, et gelido spargit miserata flagello.
Unde ego sufficiam? non si mihi lumina mille,
Quæ vafer alterna tantum statione tenebat
Argus, et haud unquam vigilabat corpore toto.
Et nunc fors aliquis, longa sub nocte, puellæ
Brachia nexa tenens, ultro te, somne, repellit.
Inde veni; nec te totas infundere pennas
Luminibus compello meis, hoc turba precetur
Lætior, extremo me tange cacumine virgæ,
Sufficit; aut levior suspenso poplite transi.

V.

EPICEDION

IN FILIUM.

Me miserum! neque enim verbis solemnibus ulla
Incipiam nunc, Castaliæ vocalibus undis
Invisus, Phœboque gravis: quæ vestra sorores,
Orgia, Pieriæ, quas incestavimus aras?
Dicite: post pœnam liceat commissa fateri.
Numquid inaccesso posui vestigia luco?
Num vetito de fonte bibi? quæ culpa? quis error?
Quem luimus tantis mœroribus? ecce lacertis,
Viscera nostra tenens animamque, avellitur infans.
Non de stirpe quidem, nec qui mea nomina ferret,
Orave: non fueram genitor; sed cernite fletus,
Liventesque genas, et credite planctibus orbi:
Orbus ego. Huc patres et aperto pectore matres
Conveniant, crinesque rogis et munera ferte,
Si qua sub uberibus plenis ad funera natos
Ipsa, gradu labente, tulit, madidumque cecidit
Pectus, et ardentes restinxit lacte favillas;
Quisquis adhuc teneræ signatum flore juventæ
Immersit cineri juvenem, primaque jacentis
Serpere crudeles vidit lanugine flammas,
Adsit, et alterno mecum clamore fatiscat:

Vincetur lacrymis; et te, natura, pudebit,
Tanta mihi feritas, tanta est insania luctus.
Hoc quoque cum meditor, ter dena luce peracta,
Acclinis tumulo, luctusque in carmina verto,
Discordesque modos, et singultantia verba
Molior, orsa dolor prohibet, atque ira tacendi
Impatiens. Sed nec solitæ mihi vertice laurus,
Nec fronti vittatus honos: en taxea marcet
Sylva comis, hilaresque ederas plorata cupressus
Excludit. Tenues ignavo pollice chordas
Pulso: sed incertum digitis errantibus amens
Tendo chelyn. Juvat, heu! juvat illaudabile carmen
Fundere, et incompte miserum nudare dolorem.
Sic merui, sic me cantuque habituque nefastum
Aspiciant Superi. Pudeat, Thebasqûe novumque
Æaciden: nil jam placitum manabit ab ore.
Ille ego qui toties blandus matrumque patrumque,
Vulnera, qui vivos potui mulcere dolores,
Ille ego lugentûm mitis solator, acerbis
Auditus tumulis, et descendentibus umbris,
Deficio, medicasque manus, fomentaque quæro
Vulneribus, sed summa, meis. Nunc tempus, amici,
Quorum ego manantes oculos et saucia tersi
Pectora, reddere opem, sævas exsolvere grates.
Nimirum tunc vestra domans ego vulnera, mœstos

Increpui; nunc, damna dolens alterna, reposco
Infelix lacrymas, et mitia carmina quæro.
Verum erat: absumptæ vires, et copia fandi
Nulla mihi; dignumque nihil mens, fulmine
tanto,
Repperit. Inferior vox omnis, et omnia sordent
Verba. Ignosce puer: tu me caligine mersum
Obruis, ah! dira. Viso sic vulnere caræ
Conjugis, invenit caneret quod Thracius
Orpheus
Dulce sibi; sic busta Lini complexus Apollo
Non tacuit. Nimius fortasse, avidusque doloris
Dicar, et in lacrymis justum excessisse pudorem.
Quisnam autem gemitus, lamentaque nostra
reprendit?
O nimium felix, nimium crudelis, et expers
Imperii, fortuna, tui, qui dicere legem
Flectibus, aut fines audet censere dolori!
Incitat, heu! planctus: potius fugientia ripas
Flumina devincas, rapidis aut ignibus obstes,
Quam miseros lugere vetes. Tamen ille severus,
Quisquis is est nostræ cognoscat vulnera causæ.
Non ego mercatus Pharia de pube loquaces
Delicias, doctumque suî convicia Nili
Infantem, lingua nimium, salibusque protervum
Dilexi. Meus ille, meus: tellure cadentem
Excepi, et vinctum genitali carmine fovi;
Pulsantemque novas tremulis ululatibus auras
Inserui vitæ. Quid plus tribuêre parentes?
Quin alios ortus, libertatemque sub ipsis
Uberibus tibi, parve, dedi. Tu munera nostra
Ridebas, ignarus adhuc. Properaverit ille,

Sed merito properabat amor, ne perderet ullum
Libertas tam parva diem. Nonne horridus ipsos
Invidia superos, injustaque Tartara pulsem?
Nonne gemam te, care puer? quo sospite natos
Non cupii? Primo gremium cui protinus ortu
Adplicui fixique meum : cui verba, sonosque
Monstravi, questusque et murmura cæca resolvens;
Reptantemque solo, demissus ad oscula, dextra
Erexi, blandique sinus jam jamque natantes
Excepisse genas, dulcesque accersere somnos :
Cui nomen vox prima meum, ludusque tenello
Risus, et e nostro veniebant gaudia vultu.

Cætera desiderantur.

EXPLICIT SYLVARUM LIBER QUINTUS.

PANEGYRICUM

AD

CALPURNIUM PISONEM.

Unde prius cœpti surgat mihi carminis ordo,
Quosve canam titulos, dubius feror: hinc tua, Piso,
Nobilitas, veterisque citant sublimia Calpi
Nomina, Romanas inter fulgentia gentes.
Hinc tua me virtus rapit, et miranda per omnes
Vita modos. Quæ si deesset tibi forte creato
Nobilitas, eadem pro nobilitate fuisset.
Nam quid imaginibus, quid avitis fulta triumphis
Atria, quid pleni numeroso consule fasti
Profuerint, si vita labat? perit omnis in illo
Nobilitas, cujus laus est in origine sola.
Felix, qui tantis animum natalibus æquas,
Et partem tituli non summam ponis in illis!
Ipse canendus eris. Nam quid memorare necesse est
Ut domus a Calpo nomen Calpurnia ducat?
Claraque Pisonis tulerit cognomina prima,
Humida callosa cum pinseret hordea dextra?
Nec, si cuncta velim, breviter decurrere possim:
Et prius æthereæ moles circum vaga flammæ
Annua bissenis revocabit mensibus astra,

Quam mihi priscorum titulos, operosaque bella
Contigerit memorare : manus sed bellica patrum
Armorumque labor, veteres docuêre Quirites,
Atque illos cecinère sui per carmina vates.
Nos quoque pacata Pisonem laude nitentem,
Exæquamus avis. Tamen et si bella quiêrunt,
Non periit virtus : licet, et sine sanguinis haustu,
Mitia, legitimo sub judice, bella movere.
Hinc quoque servati contingit gloria civis,
Altaque victricis intexunt limina palmæ.
Quin age, majorum, juvenis facunde, tuorum
Scande super titulos, et avitæ laudis honores,
Armorumque decus præcede forensibus actis.
Sic etiam, magno jam tunc Cicerone vigente,
Laurea facundis cesserunt arma togatis,
Quæque patrum claros quondam visura triumphos,
Olim turba vias implêrant agmine denso,
Ardua nunc eadem stipat fora, cum tua mœstos
Defensura reos vocem facundia mittit :
Seu trepidos ad jura decem citat hasta virorum,
Et firmare jubet centeno judice causas,
Seu capitale nefas operosa diluis arte,
Laudibus ipsa tuis resonant fora. Tu quoque, Piso,
Judicis affectum, possessaque pectora ducis,
Victor. Sponte tua sequitur quocunque vocasti.
Flet si flere jubes, gaudet gaudere coactus,
Et, te dante, capit judex, si non habet, iram.
Sic auriga solet ferventia Thessalus ora,

Mobilibus frenis, in aperto flectere campo :
Qui modo non solum rapido permittis habenas
Quadrupedi, sed calce citat, modo torquet in auras
Flexibiles rictus : et nunc, cervice rotata,
Incipit effusos in gyrum carpere cursus.
Quis non attonitus judex tua respicit ora?
Quis regit ipse suam, nisi per tua pondera, mentem?
Nam tu, sive libet pariter cum grandine nimbos,
Densaque vibrata jaculari fulmina lingua;
Seu juvat adstrictas in nodum cogere voces,
Et dare subtili vivacia verba catenæ,
Vim Laërtiadæ, brevitatem vincis Atridæ.
Dulcia seu mavis, liquidoque fluentia cursu
Verba, nec incluso, sed aperto pingere flore,
Inclyta Nestorei cedit tibi gratia mellis.
Nec te, Piso, tamen, populo sub judice, sola
Mirantur fora, sed numerosa laude senatus
Excipit, et meritas reddit tibi curia voces.
Quis digne referat, qualis tibi, luce sub illa,
Gloria contigerit, qua tu, reticente senatu,
Cum tua bissenos numeraret purpura fasces,
Cæsareum grato cecinisti pectore numen?
Huc etiam tota concurrit ab urbe juventus,
Auditura virum; si quando, judice fesso,
Turbida prolatis tacuerunt jurgia rebus;
Tunc etiam levibus veluti proludit in armis,
Compositisque suas exercet litibus artes.
Quin etiam facilis Romano profluit ore
Græcia, Cecropiæque sonat gravis æmulus urbi.

Testis Acidalia quæ condidit alite muros,
Euboïcam referens fœcunda Neapolis arcem.
Qualis, ïo, Superi! qualis nitor oris amœnis
Vocibus! hinc solido fulgore micantia verba
Implevère locos, hinc exornata figuris
Advolat excusso velox sententia torno.
Magna quidem virtus erat, et si sola fuisset,
Eloquio sanctum modo permulcere senatum;
Exonerare pios modo, nunc onerare nocentes.
Sed super ista movet plenus gravitate serena
Vultus, et insignis præstringit imagine visus.
Talis inest habitus, qualem, nec dicere mœstum,
Nec fluidum, læta sed tetricitate decorum
Possumus: ingenitæ stat nobilitatis in illo
Pulcher honos, et digna suis natalibus ora.
Additur huc et justa fides, et plena pudoris
Libertas, animusque mala ferrugine purus;
Ipsaque possesso meus est opulentior auro.
Quis tua cultorum, juvenis facunde, tuorum
Limina pauper adit, quem non animosa beatum
Excipit, et subito juvat indulgentia censu?
Quodque magis dono fuerit pretiosior omni,
Diligis ex æquo, nec te fortuna clientum,
Natalesve movent; probitas spectatur in illis.
Nulla superborum patiuntur dicta jocorum,
Nullius subitos adfert injuria risus.
Unus amicitiæ summos tenor ambit et imos,
Rara domus tenuem non aspernatur amicum,
Raraque non humilem calcat fastosa clientem.
Illic casta licet mens, et sine crimine constet
Vita, tamen probitas cum paupertate jacebit.

Sed lateri nullus comitem circumdare quærit,
Quem dat purus amor, sed quem tulit impia
merces.
Nec quisquam vero pretium largitur amico,
Quem regat ex æquo, vicibusque regatur ab illo:
Sed miserum parva stipe munerat, ut pudibundos
Exercere sales inter convivia possit.
Ista procul habes, procul hæc fortuna refugit,
Piso, tuam, venerande, domum: tu mitis, et acri
Asperitate carens, positoque per omnia fastu,
Inter ut æquales unus numeraris amicos;
Obsequiumque doces, et amorem quæris
amando.
Cuncta domus varia cultorum personat arte,
Cuncta movet studium, nec enim tibi dura
clientum
Turba, rudisve placet, misero quæ freta labore,
Nil nisi summoto novit præcedere vulgo;
Sed virtus numerosa juvat. Tu pronus in omne
Pectora ducis opus, seu te graviora vocarunt,
Seu leviora juvant: nec enim facundia semper
Adducta cum fronte placet; non semper in
armis
Bellica turba manet: nec tota classicus horror
Nocte dieque gemit: nec semper Gnossius
arcus
Destinat, exempto sed laxat cornua nervo:
Et galea miles caput, et latus ense resolvit.
Ipsa vices natura subit, variataque cursus,
Ordinat inversis, et frondibus explicat annum.
Non semper fluidis adopertus nubibus æther,
Aurea terrificis obcæcat sydera nimbis.

Cessat hyems, madidos et siccat vere capillos :
Ver fugit æstates, æstatum terga lacessit
Pomifer Autumnus, nivibus cessurus et undis.
Ignea quin etiam superûm pater arma recondit,
Et Ganymedeæ repetens convivia mensæ,
Pocula sumit ea, qua gessit fulmina, dextra.
Temporibus servire decet : qui tempora certis
Ponderibus pensavit, eum si bella vocabunt,
Miles erit : si pax, positis toga gestiet armis.
Hunc fora pacatum, bellantem castra decebant.
Felix illa dies, totumque canenda per orbem,
Quæ tibi, vitales cum primum traderet auras,
Contulit innumeras intra tua pectora dotes !
Mira subest gravitas inter fora : mirus, omissa
Paulisper gravitate, lepos. Si carmina forte
Nectere ludenti juvit fluitantia versu,
Aonium facilis deducit pagina carmen.
Sive chelyn digitis, et eburno verbere pulsas,
Dulcis Apollinea sequitur testudine cantus,
Et te credibile est Phœbo didicisse magistro.
Ne pudeat pepulisse lyram, cum, pace serena,
Publica securis exultent otia terris.
Nec pudeat Phœbea chelys, si creditur, illis
Pulsari manibus, quibus et contenditur arcus.
Ipse fidem movisse ferox narratur Achilles,
Quamvis mille rates Priameius ureret heros,
Et gravis obstreperet modulatis buccina nervis.
Illo dulce melos Nereïus extulit heros
Pollice, terribilis quo Pelias ibat in hostem.
Arma tuis etiam si forte rotare lacertis,
Inque gradum clausis libuit consistere membris,
Et vitare simul, et captare petentem :

Mobilitate pedum celeres super orbibus orbes
Flectis, et obliquis fugientem cursibus urges,
Et nunc vivaci scrutaris pectora dextra,
Nunc latus adversum nec opino percutis ictu.
Nec tibi mobilitas minor est, si forte volantem,
Aut geminare pilam juvat, aut revocare cadentem,
Et non superato fugientem reddere gestu.
Hæret in hæc populus spectacula, totaque ludos
Turba repente suos jam sudabunda relinquit.
Te si forte juvat studiorum pondere fessum,
Non languere tamen, lususque movere per artem,
Callidiore modo tabula variatur aperta
Calculus, et vitreo peraguntur milite bella,
Ut niveus nigros, nunc et niger albos.
Sed tibi quis non terga dedit? quis, te duce, cessit
Calculus? aut quis non periturus perdidit hostem?
Mille modis acies tua dimicat : ille petentem
Dum fugit, ipse rapit : longo venit ille recessu,
Qui stetit in speculis; hic se committere rixæ
Audet, et in prædam venientem decipit hostem.
Ancipites subit ille moras, similisque ligato
Obligat ipse duos : hic ad majora movetur,
Ut citus et fracta prorumpat in agmina mandra,
Clausaque dejecto populetur mœnia vallo.
Interea sectis, quamvis acerrima surgant
Prælia, militibus, plena tamen ipse phalange,

Aut etiam pauco spoliata milite vincis,
Et tibi captiva resonat manus utraque turba.
Sed prius emenso Titan versetur Olympo,
Quam mea tot laudes decurrere carmina possint.
Felix, et longa juvenis dignissime vita,
Eximiumque tuæ gentis decus! accipe nostri
Certus, et hoc veri complectere pignus amoris!
Quod si digna tua minus est mea pagina laude,
At voluisse sat est: animum, non carmina jacto.
Tu modo lætus ades, forsan meliora canemus:
Et vires dabit ipse favor, dabit ipsa feracem
Spes animum: dignare tuos aperire penates.
Hoc solum petimus: nec enim me divitis auri
Imperiosa fames, et habendi sæva libido
Impulerit, sed laudis amor. Juvat, optime, tecum
Degere, cumque tuis virtutibus omne per ævum
Carminibus certare meis. Sublimior ibo,
Si famæ mihi pandis iter; si detrahis umbram.
Abdita quid prodest generosi vena metalli,
Si cultore caret? quid, inerti condita portu,
Si ductoris eget ratis, efficit; omnia quamvis
Armamenta ferat, teretique fluentia malo
Possit et excusso dimittere vela rudente?
Ipse per Ausonias Æneia carmina gentes
Qui sonat, ingenti qui nomine pulsat olympum;
Mœoniumque senem Romano provocat ore,
Forsitan illius nemoris latuisset in umbra,
Quod canit, et sterili tantum cantasset avena,
Ignotus populis, si Mœcenate careret.
Qui tamen haud uni patefecit limina vati,

Nec sua Virgilio permisit nomina soli.
Mœcenas tragico quatientem pulpita gestu
Evexit Varium. Mœcenas alta Thoantis
Eruit, et populis ostendit nomina Graiis.
Carmina Romanis etiam resonantia Chordis
Ausoniamque chelyn gracilis patefecit Horatî.
O decus et toto merito venerabilis ævo,
Pierii tutela chori, quo præside, tuti
Non unquam vates inopi timuêre senectæ!
Quod si quis nostris precibus locus, et mea vota
Si mentem subiêre tuam, memorabilis olim
Tu mihi Mœcenas tereti cantabere versu.
Possumus æternæ nomen committere famæ:
Si tamen hoc ulli de se promittere fas est.
Et Deus alter abest: superest animosa voluntas,
Ipsaque nescio quid mens excellentius audet.
Tu nanti prætende manum: tu, Piso, latentem
Exere. Nos humilis domus, et sincera parentum,
Sed tenuis fortuna sua caligine celat.
Possumus impositis caput exonerare tenebris,
Et lucem spectare novam, si quid modo lætus
Annuis, et nostris subscribis, candide, votis.
Est, mihi crede, meis animus constantior annis,
Quamvis nunc juvenile decus mihi pingere malas
Cœperit, et nondum vicesima venerit ætas.
Quod si jam validæ mihi robur mentis inesset,
Et solidus primos impleret spiritus annos,
Auderem voces per carmina nostra referre,
Piso, tuas; sed fessa labat mihi pondere cervix,
Et tremefacta cadunt, succiso poplite, membra:

Sed nec olorinos audet Pandionis ales
Parva referre sonos, nec si velit improba, possit.
Sic et Ædonia superantur voce Cicadæ,
Stridula cum rapido faciunt convicia soli.
Quare age, Calliope, posita gravitate forensi,
Limina Pisonis mecum pete : plura supersunt
Quæ laudare velis, inventa penatibus ipsis.

FINIS.